

ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ

За ред. П.В. Пашка

Серія "МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ"

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ

Навчальний посібник

2-ге видання, перероблене і доповнене

За редакцією
Заступника Голови Державної митної служби України
П.В. Пашка

*Допущено Міністерством освіти і науки України
для студентів юридичних спеціальностей
вищих навчальних закладів*

Київ
"Знання"
2002

УДК 351.713+336.24(075.8)
ББК 65.9(4УКР)843-18я73
О-75

Авторський колектив — працівники установ Митної служби України та викладачі Академії митної служби України: В.А. Аргунов, В.П. Батіг, Є.М. Березний, В.В. Бичков, С.Л. Гончар, В.П. Гордєєва, А.Х. Гура, О.Г. Даниленко, Т.М. Долгих, О.Ф. Дуплій, О.І. Іванов, Л.В. Канівець, В.І. Коржик, В.Р. Котковський, В.Б. Лад, І.М. Лашаков, В.П. Левада, Л.М. Лучнікова, О.Ф. Луценко, В.П. Максимов, О.Г. Малярєвська, С.О. Мамонов, М.А. Мартинов, Н.Г. Мікуліна, І.О. Мисник, А.Б. Момотенко, В.І. Невечеря, В.В. Остапчук, А.П. Павлов, П.В. Пашко, С.Д. Пінський, Л.Є. Поліщук, М.І. Прудніков, В.А. Пузиков, І.М. Смарченко, Ю.П. Соловков, В.В. Співаков (відп. ред.), В.Т. Сущко, О.О. Трифонов, О.О. Тютюнник, С.Г. Христенко, І.М. Чанцев, В.О. Шевцов, М.Г. Шульга.

Рецензенти:

П.П. Падун, кандидат технічних наук, професор, ректор Академії митної служби України;

Й.Л. Риси́ч, доктор політичних наук, доцент;

П.М. Макаренко, доктор економічних наук, професор;

М.В. Цвік, доктор юридичних наук, професор

Законодавчі та нормативні акти подаються станом на 01.10.2001 р.

Основи митної справи: Навч. посіб. / За ред. П.В. Пашка. — О-75 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. — 318 с.: іл. — (Митна справа в Україні).

ISBN 966-620-106-2

У навчальному посібнику подаються основні відомості про історію митної справи, її роль та місце в сучасному житті України. Детально розглядаються поняття митного контролю, порядок оформлення вантажів, нарахування митних платежів при здійсненні експортно-імпорتنних операцій, види міжнародних договорів (основні зовнішньоекономічні угоди), засоби боротьби з контрабандою та порушенням митних правил; структура митних органів та завдання із захисту економічних інтересів держави, покладені на працівників митних установ. Це єдиний в Україні навчальний посібник з митної справи. Друге видання посібника перероблено і доповнено.

Розраховано на студентів вищих та спеціальних закладів освіти, працівників митниць, декларантів, керівників підприємств і організацій, підприємців, інших осіб, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю, всіх, кого цікавлять питання діяльності Державної митної служби України.

УДК 351.713+336.24(075.8)

ББК 65.9(4УКР)843-18я73

ISBN 966-620-106-2

© Ю.П. Соловков, П.В. Пашко, та ін. автори, 2000

© П.В. Пашко та ін. автори, зі змінами, 2002

© Київська обласна організація товариства “Знання” України, 2002

ЗМІСТ

ГЛАВА 1. МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ	11
1.1. Історія розвитку митної справи в Україні та створення митних органів	11
1.1.1. Перші відомості про мито на території сучасної України	11
1.1.2. Митні порядки на Запорізькій Січі та у гетьманській Україні	12
1.1.3. Україна в складі Російської імперії	13
1.1.4. Митна справа в Україні на початку ХХ ст.	15
1.2. Поняття «митна справа»	17
1.3. Органи державного регулювання митної справи. Структура митних органів України	18
1.4. Завдання митних органів	20
1.5. Роль та місце митної справи в економічному розвитку України на сучасному етапі	20
1.6. Взаємовідносини митних органів України з іншими органами та особами	22
<i>Завдання для перевірки знань</i>	26
ГЛАВА 2. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ	27
2.1. Організація митного контролю	27
2.2. Здійснення митного контролю товарів і предметів, транспортних засобів при переміщенні їх через митний кордон України суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та фізичними особами	32
2.2.1. Операції з товарами, що перебувають під митним контролем	32
2.2.2. Огляд та переогляд товарів, предметів та транспортних засобів. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу і несупроводжуваного багажу	33
2.2.3. Особистий огляд	34
2.3. Особливі режими митного контролю	35
2.4. Технічні засоби митного контролю	39
2.4.1. Пошукові засоби митного контролю	39
2.4.2. Засоби ідентифікації, визначення якісних та кількісних характеристик	41

2.4.3. Засоби контролю аудіовізуальних матеріалів	43
Завдання для перевірки знань	43
ГЛАВА 3. МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ	46
3.1. Порядок митного оформлення	46
3.2. Декларування товарів та інших предметів із застосуванням ВМД	53
3.2.1. Загальні положення	54
3.2.2. Функціональне призначення ВМД	54
3.2.3. Правовий (юридичний) статус ВМД	54
3.2.4. Відповідальність осіб за незаявлення у ВМД точних відомостей	55
3.2.5. Єдина державна форма бланків ВМД	55
3.2.6. Загальний порядок оформлення ВМД	55
3.2.7. Мова, якою здійснюється заповнення ВМД	57
3.2.8. Винятковість застосування іноземних мов	57
3.2.9. Порядок обліку та реєстрації ВМД митними органами України	58
3.2.10. Єдиний порядок присвоєння реєстраційного номера	58
3.2.11. Журнал обліку та реєстрації ВМД	58
3.2.12. Мета та призначення електронної копії ВМД	58
3.2.13. Прийняття ВМД до оформлення митним органом України ...	59
3.2.14. Відмова в прийнятті ВМД до оформлення	59
3.2.15. Анулювання ВМД	59
3.2.16. Порядок зберігання, архівації та знищення ВМД	60
3.3. Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на території України. Головні принципи заходів нетарифного регулювання	61
3.3.1. Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій	62
3.3.2. Реєстрація зовнішньоекономічних договорів у Міністерстві зовнішньоекономічних зв'язків та торгівлі України	66
3.3.3. Дозволи інших державних органів України	70
3.4. Митний контроль у регіональній митній лабораторії	84
3.5. Митна статистика	85
3.5.1. Головне завдання митної статистики	85
3.5.2. Ведення митної статистики	88
3.5.3. Основні завдання митної статистики	88
3.5.4. Формування митної статистики	89
3.5.5. Звітність	89
3.5.6. Інформаційно-аналітична робота	91
3.5.7. Електронна мережа передачі даних	92
Завдання для перевірки знань	93
ГЛАВА 4. ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА ПРОПУСК ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ	95
4.1. Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів	95
4.1.1. Переміщення через митний кордон України транспортних засобів	95

4.1.2.	Переміщення вантажів суб'єктів ЗЕД	97
4.1.3.	Порядок переміщення валюти	98
4.2.	Переміщення через митний кордон України предметів міжнародних іноземних організацій, що користуються на території України митними пільгами	100
4.2.1.	Порядок переміщення предметів офіційного (службового) користування	100
4.2.2.	Порядок переміщення предметів особистого користування	101
4.2.3.	Порядок переміщення автотранспорту для офіційного (службового) і особистого користування	102
4.2.4.	Дипломатична пошта. Особистий багаж дипломатичних кур'єрів	102
4.3.	Пропуск через митний кордон України	104
4.4.	Порядок митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються через митний кордон України	106
4.5.	Оформлення несупроводжуваного багажу	113
4.5.1.	Порядок оформлення несупроводжуваного багажу при вивезенні за кордон	113
4.5.2.	Порядок оформлення несупроводжуваного багажу при ввезенні з-за кордону	114
4.5.3.	Правила митного оформлення речей громадян, які виїжджають на ПМП	116
4.6.	Організація і порядок проведення митного контролю та оформлення в авіаційних пунктах пропуску	118
4.6.1.	Загальні положення	118
4.6.2.	Режим пропуску в авіаційних пунктах пропуску	118
4.6.3.	Порядок проведення митного контролю й оформлення літаків, вантажів, пасажирів, їхньої ручної поклажі й багажу, що переміщуються через митний кордон України, в авіаційних пунктах пропуску	119
	<i>Завдання для перевірки знань .....</i>	<i>127</i>
	<i>Практичні завдання .....</i>	<i>129</i>
ГЛАВА 5.	МИТНІ ПЛАТЕЖІ	130
5.1.	Митно-тарифне регулювання в зовнішньоекономічній діяльності як інструмент економічної політики держави	130
5.2.	Митна вартість	131
5.3.	Класифікація товарів відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності	133
5.4.	Порядок нарахування та стягнення митних платежів і податків по ВМД при митному оформленні суб'єктів підприємницької діяльності	138
5.4.1.	Порядок стягнення ввізного (імпортного) мита	139
5.4.2.	Митні збори. Порядок нарахування та стягнення	142
5.4.3.	Акцизний збір. Порядок нарахування та стягнення	147
5.4.4.	Податок на додану вартість. Порядок нарахування та стягнення	148
	<i>Завдання для перевірки знань .....</i>	<i>151</i>

ГЛАВА 6. ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ ТА ІНШИМИ ПРЕДМЕТАМИ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ	155
6.1. Перевезення товарів та інших предметів між митницями	155
6.1.1. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються між митницями на території України, та порядок здійснення контролю за доставкою цих вантажів згідно з наказом ДМКУ від 27.09.93 р. № 246	156
6.1.2. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються між митницями на території України, та здійснення контролю за доставкою цих вантажів згідно з наказом ДМСУ від 08.12.98 р. № 771	158
6.1.3. Відповідальність осіб, що порушили зобов'язання про доставку вантажу в митницю призначення	163
6.2. Розпорядження товарами та іншими предметами	163
6.2.1. Митні органи України згідно з чинним законодавством, Митним кодексом України уповноважені здійснювати розпорядження	163
6.2.2. Розпорядження майном	164
<i>Завдання для перевірки знань</i>	166
ГЛАВА 7. КОНТРАБАНДА	168
7.1. Суспільна небезпечність контрабанди. Поняття контрабанди. Способи незаконного переміщення предметів через митний кордон	168
7.2. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів	170
7.2.1. Місця приховування, що найчастіше використовуються контрабандистами	172
7.2.2. Контрольована поставка (ст. 101 Митного кодексу України) ...	173
7.3. Дізнання у справах про контрабанду	173
7.3.1. Загальні положення	173
7.3.2. Порушення кримінальної справи	174
7.3.3. Докази	175
7.3.4. Проведення невідкладних слідчих дій	175
7.4. Митна вартість: призначення, завдання, функції та права ...	177
7.5. Завдання та основні напрямки діяльності оперативного відділу (сектору) відділення (служби) по БК та ПМП регіональної митниці (митниці)	186
7.5.1. Мета створення оперативного відділу	186
7.5.2. Основні завдання, покладені на відділ	187
7.5.3. Основні форми і методи роботи	187
<i>Завдання для перевірки знань</i>	189
ГЛАВА 8. ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ	190
8.1. Порушення митних правил та відповідальність за такі порушення	190
8.1.1. Поняття адміністративного правопорушення	190
8.1.2. Поняття порушення митних правил	191

8.1.3.	Види, склад порушення митних правил і відповідальність за їх скоєння.....	193
8.1.4.	Відповідальність за вчинення порушень митних правил	204
8.2.	Провадження у справах про порушення митних правил, виконання постанов	206
8.2.1.	Провадження у справах про порушення митних правил	206
8.2.2.	Виконання постанов митного органу України про накладення адміністративного стягнення	216
	<i>Завдання для перевірки знань</i>	219
ГЛАВА 9. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СЛУЖБОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ, ВНУТРІШНЯ СЛУЖБА		
9.1.	Правовий та соціальний захист працівників митних органів. Відповідальність службових осіб митних органів України	222
9.1.1.	Правовий та соціальний захист працівників митних органів	222
9.1.2.	Відповідальність службових осіб митних органів	225
9.2.	Основні принципи охорони праці в установі, організації	228
9.3.	Основні поняття про діловодство. Приймання, розгляд і реєстрація документів. Види пошти та документів. Вимоги до складання й оформлення текстових документів	236
9.3.1.	Основні поняття про діловодство	236
9.3.2.	Вимоги до складання й оформлення текстів документів	237
9.4.	Формений одяг, види його, терміни носіння, зберігання в митних органах України	245
9.4.1.	Формений одяг митних органів України	245
9.4.2.	Порядок зберігання предметів форменого, спеціального одягу, взуття та знаків розрізнення на базах та складах митних установ	249
9.4.3.	Правила носіння форменого одягу працівниками митних органів України	250
9.5.	Експлуатація митних об'єктів	250
9.5.1.	Митні об'єкти	250
9.5.2.	Експлуатація будівель та споруд	250
9.5.3.	Види пунктів пропуску	252
9.5.4.	Автомобільні пункти пропуску (АПП)	253
9.6.	Автомобільна служба в митних органах	254
9.6.1.	Загальні положення системи експлуатації автомобілів	254
9.6.2.	Типи автомобілів	254
9.6.3.	Комплектування автомобілями і введення їх в експлуатацію ...	255
9.6.4.	Планування, використання і зберігання автомобільної техніки	255
9.6.5.	Показники технічного стану автомобільної техніки	258
	<i>Завдання для перевірки знань</i>	259
ГЛАВА 10. СЛУЖБОВІ ОСОБИ МИТНИХ ОРГАНІВ		
10.1.	Службові особи митних органів	260

10.2. Зв'язки з громадськістю	262
<i>Завдання для перевірки знань</i>	268
ГЛАВА 11. МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ТА ЇХ ВИДИ	269
11.1. Основні зовнішньоекономічні угоди	269
<i>Завдання для перевірки знань</i>	273
ГЛАВА 12. ПІДРОЗДІЛИ ВЛАСНОЇ БЕЗПЕКИ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ	274
12.1. Концептуальні принципи організації власної безпеки митних органів України	274
12.1.1. Загальні положення	274
12.1.2. Завдання підрозділів власної безпеки митних органів України	275
12.1.3. Принципи організації роботи з забезпечення власної без- пеки митних органів	276
12.1.4. Система забезпечення власної безпеки	277
12.1.5. Основні напрямки діяльності з забезпечення власної без- пеки на загальному рівні	278
12.1.6. Основні напрямки діяльності з забезпечення власної без- пеки на спеціальному рівні	279
12.2. Приклади вжиття підрозділами власної безпеки митних органів заходів із забезпечення захисту працівників митниці	282
<i>Завдання для перевірки знань</i>	283
Список нормативної та довідкової літератури	284
Основні поняття і терміни	289
Список скорочень	293
Відповіді до завдань для перевірки знань	294

МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ

1.1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ ТА СТВОРЕННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ

1.1.1. Перші відомості про мито на території сучасної України

Упродовж віків митниця була і залишається одним із найсуттєвіших чинників державності й незалежності країни, яскравим свідченням владного і фінансового суверенітету.

Як відомо, одним із перших учнів і послідовників Ісуса Христа був митник Матвій, який до пізнання Бога збирав податки для імперського Риму.

Він був чесною, розумною і порядною людиною, завжди лагідно й уважно ставився до платників податків, а познайомившись з Ісусом Христом, відмовився від свого багатства, пішов за сином Божим і завжди був біля нього.

Саме як митник Матвій виробив у собі чудову звичку все звіряти, запам'ятовувати і достеменно записувати. І, мабуть, тому він і став автором найпершого величного Євангелія від Матвія, яке яскраво і повно розповідає про діяння Христа від його Народження і до Воскресіння...

Перші відомості про мито на території сучасної України належать до IX ст. Саме тоді на нинішніх землях України виникає і впродовж кількох століть, аж до завоювання монголо-татарами, розвивається могутня Київська Русь. У фінансуванні своєї діяльності князі насамперед залежали від данини. До інших джерел княжих доходів належали: плата за судочинство, штрафи і мито. Головною торговою артерією для Києва став славнозвісний шлях «із варяг у греки». Він проходив униз по Дніпру, перетинав Чорне море і впирався в Константинополь — цей величезний ринок, куди з'їжджалися купці з усього Середземномор'я. Це було найбагатше місто у всьому християнському світі. Відтак заморська торгівля стала складати основу економічної системи Київської Русі. Невипадково, що першою угодою, укладеною київськими правителями, став договір князя Олега з Візантією (911 р.), згідно з яким руським купцям у Константинополі створювалися надзвичайно сприятливі умови.

За Руссю визнавалося, зокрема, право безмитної торгівлі. «...Нехай, — говориться у договорі про руських купців, — входять до міста ... і торгують скільки їм треба, не сплачуючи ніяких зборів». Київська Русь уже тоді мала власну митну систему, стягувала і за домовленістю із суміжними країнами сплачувала митні податки.

У 1288 р. був виданий Острогомський митний статут, у якому мова йшла про купців із різних країн: Баварії, Польщі, Чехії, Австрії та Київської Русі. Отже, руські митники керувалися у своїй роботі європейськими митними статутами, діяли в єдиному правовому полі з нашими західними сусідами.

На підступах до Києва, Вишгорода та інших міст Київського князівства будувалися застави-фортеці, де уповноважені князем збирачі стягували мито за перевезення товарів та прогін худоби. Для захисту державних кордонів, як згадують народні билини, залучалися славетні Добриня Микитович, Ілля Муромець, Альоша Попович. Князь і його дружинники пильно слідкували, щоб кожний руський і заморський купець («гость») справно сплачував мито. Тобто у Київській Русі мито означало податок, сплачуваний за перевезення товарів, перегін худоби через кордони певних територій.

1.1.2. Митні порядки на Запорізькій Січі та у гетьманській Україні

Були свої митні порядки і в Запорізькій Січі, яка відіграла величезну роль у становленні України як держави. Козацтво вело жваву торгівлю, чому сприяло як розташування їхніх вольностей, так і природні шляхи сполучення. Адже запорожці жили на роздоріжжі між Україною, Литвою, Польщею і Росією з одного боку, та Кримом і Туреччиною з іншого. Крім того, вони володіли кращою частиною великого водного шляху «з варяг у греки». Тому без перебільшення можна сказати, що вся торгівля Польщі, Литви, України і Південної Росії XVI—XVIII ст. була в руках запорізьких козаків і велася за їх посередництвом.

Першим торговим партнером запорожців була Туреччина. За договором 1649 р. турецького султана «з військом запорізьким і народом руським» козаки отримали дозвіл на вільне плавання Чорним та Білим морями з усіма їх портами, могли в будь-який час заходити в порти і скільки завгодно стояти в них. Могли вільно спілкуватися з купцями материкових та річкових міст з питань продажу, купівлі й обміну, мали право будувати в портах складські приміщення, звільнялися на 100 років від мита і податків. Подібними пільгами в Україні і в Запоріжжі користувались і турецькі купці. Війську запорізькому було дозволено мати у Стамбулі власного представника купецьких інтересів, а султан наказав в одному з портових міст призначити власного намісника, на якого покладався обов'язок видавати за власним підписом і печаткою паспорти запорізьким купцям для їх плавання на суднах з правом стягувати за кожний паспорт лише по одному червінцю та брати присягу з командирів про їх добрі наміри.

Досить складний порядок митних стосунків існував в Україні і за Литовсько-Польської держави. Була встановлена чітка система мит-

них зборів за ввіз та вивіз різноманітних товарів. Прикордонне мито (його називали *цлом*) стягувалося митниками, які працювали у митницях (тоді вони називалися *митними коморами*).

Чітку систему митної справи мала славна козацько-гетьманська держава. Починаючи від Богдана Хмельницького Державний скарб (так іменувалася тоді фінансово-банківська і митна служба України) збирав прикордонне мито: *евеку* (вивізне) й *інфуку* (ввізне). Вже тоді українські митники відзначалися високими професійними якостями, освіченістю, знанням іноземних мов.

В універсалі гетьмана Богдана Хмельницького, датованому 1654 р., встановлювалися митні платежі за товари, що ввозилися на територію Української держави. Як свідчив архідиякон Павло Алепський у своїх записках про подорож до України у 1654 і 1656 рр., митні збори на кордонах щороку приносили в державну скарбницю 100 000 червоних золотих.

Керівником митної справи в Україні спеціальним Універсалом Богдана Хмельницького від 28 квітня 1654 р. призначено дозорця Астматія (Остматенка), який чимало зробив для організації митної служби Української держави.

Це була мудра, виважена, висококультурна людина з європейською освітою, знанням кількох мов, високими професійними якостями державника, фінансиста, економіста.

1.1.3. Україна в складі Російської імперії

З кінця XVII до початку XX ст. українці жили в складі Російської імперії. Україна одержала назву «Малоросія». Історія розвитку України тісно переплелася з історією розвитку Російської імперії. У період палацових переворотів (з 1725 по 1762 р.) економічна політика та її складовий елемент — митна політика — характеризувалися непослідовністю. Питаннями митної політики займалися хаотично часто змінюючи один одного вищі органи. Катерина I у 1724 р. видала указ про «Покровительський митний тариф» (товару, які ввозились іноземними купцями, обкладалися митом, руські купці могли вивозити свої товари без перешкод). Але була небезпека, що зменшиться приплив митних доходів. Тому були підписані російсько-англійський (1726 р.) та російсько-пруський (1728 р.) договори, які для більшості товарів встановлювали режим взаємного митного сприяння.

Митна політика регулювалася митними тарифами. Митний тариф 1731 р. повністю скасував «Покровительський» тариф 1724 р., тобто для товарів власного виробництва вводилося мито в розмірі 20 % від вартості товару. Формується капіталістичний устрій у феодальній Росії. Ростуть міста і торговельно-промислове населення.

Уряди Олександра I та Миколи I проводили покровительську митну політику. Вони орієнтувалися на збільшення митних доходів казни. Для цього були підстави: розпочинався процес будівництва залізниць і парового транспорту. Вже до 1861 р. в Росії було більше 300 парових суден. За 50 років (1810—1860) зовнішньоторговельний оборот збільшився майже в 3,5 рази.

Митний тариф 12 березня 1822 р. мав яскраво виражений забороняючий характер: був заборонений вивіз 21 найменування товару та ввіз 301 найменування. Тариф ґрунтувався на таких положеннях:

1) низьке мито на товари, необхідні для Росії, виробництво яких неможливе в Росії;

2) звільнення від мита іноземних товарів та продуктів, які не виробляються в країні, але в яких є потреба;

3) заборона ввозу товарів, що можуть конкурувати з російськими.

Митний тариф 1822 р. частково припинив ввіз імпортованих товарів у Росію, забезпечив активний торговий баланс. Почала розвиватися внутрішня бавовняна промисловість. Але забороняючий тариф на імпортовані товари зменшив попит на російську сировину, підвищив ціни на товари, сприяв росту контрабанди. Тому новий митний тариф 1850 р. поступово пом'якшив заборону і в міру зберіг обмеження ввозу іноземних товарів.

Митна політика першої половини XIX ст. в основному відображала протекціоністські тенденції (обмеження ввозу іноземних товарів), забезпечувала верхівці російської буржуазії високий прибуток, нагромадження капіталів для розвитку промисловості.

У митній політиці Російської держави другої половини XIX ст. віддавалася перевага вільній торгівлі і підприємництву, зменшувалися мита на сільськогосподарські продукти і ціни на них.

Гасло вільної торгівлі було спрямоване на захист інтересів промислової буржуазії, яка боролася за скасування митних бар'єрів на іноземних ринках, полегшуючи просування своїх товарів на них, і забезпечувала перевагу експорту над імпортом у своїй країні.

У 1864 р. в Міністерстві фінансів був організований Департамент митних зборів для управління митними закладами. Підвищилася дієвість митного контролю у сфері боротьби з контрабандою, збільшилися внески митних зборів у казну.

Розпочинається активне будівництво та організація митних органів, розробляються інструкції, положення, статуту, будуються прикордонні споруди.

У 1660 р. на території сучасного центру м. Харкова була створена так звана *митна хатина*, яка проіснувала до 1753 р. Перші митники були присяжними людьми і звалися «целовальники». Підпорядковувалися воеводі, потім перейшли в підпорядкування козацьким полковникам.

Харківська митниця — одна з десяти внутрішніх митниць Росії — була заснована 17 лютого 1870 р. згідно з «Высочайше утвержденным решением Государственного Совета» та входила до розряду головних складських митниць. Почала діяти з 18 червня 1870 р. Необхідність її створення була обумовлена зростанням промисловості та торговою ініціативою купецтва.

Відповідно до циркуляра Головного митного управління Наркомату зовнішньої та внутрішньої торгівлі від 07.12.1929 р. з 01.01.1930 р. Харківська митниця була ліквідована разом зі складами.

1.1.4. Митна справа в Україні на початку ХХ ст.

9 січня 1918 р. Центральна Рада Української Народної Республіки прийняла IV Універсал, яким проголосила Україну «самостійною, ні від кого не залежною, вільною, суверенною державою українського народу». IV Універсал визначав основні засади самовизначення, державного ладу і перспективи державотворення в Україні, в тому числі в економічній, торговельній і податковій сферах. «Однині Народна Українська Республіка, — зазначалося в Універсалі, — бере у свої руки найважливіші галузі торгівлі і всі доходи з неї повертатиме на користь народу. Торг товарами, які будуть привозитися з-за кордону і вивозитися за кордон, вестиме сама держава наша».

У 1918 р. за рішенням гетьмана Павла Скоропадського було організовано Корпус прикордонної варти, якому була доручена не лише охорона кордону України, а й здійснення окремих митних функцій.

Кістяком цієї правоохоронної структури став Запорізький корпус, створений Центральною Радою ще в 1917 році. Військовики корпусу вели боротьбу з контрабандою, контролювали переміщення вантажів і товарів через українсько-російський та українсько-румунський кордони. Водночас для організації роботи із зміцнення фінансової бази і митної справи в країні гетьман у складі Міністерства фінансів створив Департамент митних зборів, директором якого було призначено П. Андреева.

Окреслюючи історичний шлях українських митників, необхідно відзначити позитивний досвід і професійну майстерність, яких вони набули протягом останніх десятиріч в умовах колишнього Союзу РСР. Працюючи в досить складній соціально-економічній обстановці, переважна більшість наших колег самовіддано служили народові, подавали приклад сумлінного виконання громадського обов'язку.

Хоча — і це треба підкреслити з усією категоричністю — нечисленні митниці, що діяли в Україні, були абсолютно безправними. В республіці не було жодних керівних або навіть координуючих структур, які б займалися митною справою. Всі питання — від асигнувань на інфраструктуру до видачі інспекторові форменого кашкета — вирішувались у центрі.

Організацію митної служби в незалежній демократичній Українській державі довелося починати буквально з нуля.

Гранично складні та відповідальні завдання із забезпечення економічних інтересів України постали перед митниками після проголошення незалежності нашої країни. Вони вимагали принципово нових підходів, суттєвого внеску кожної митниці, кожного співробітника у справу державотворення, правопорядку, зміцнення економічного потенціалу України.

Пам'ятного для митників дня, 25 червня 1991 р., Верховна Рада України прийняла Закон «Про митну справу в Україні», в якому проголосила, що Україна «...як суверенна держава самостійно створює власну митну систему і здійснює митну справу».

12 грудня 1991 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про введення в дію Митного кодексу України», який є чинним зако-

подавчим актом з митної справи й по сьогоднішній день. Цією Постановою передбачено було також і створення Державного митного комітету України як центрального митного органу України.

Враховуючи значне збільшення кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та зростання пасажиропотоків і вантажних перевезень, з метою забезпечення ефективного функціонування митної системи та успішного виконання поставлених завдань, Держмиткомом згідно з наказом від 08.04.92 р. № 73 на базі митних постів, які залишилися від СРСР, були створені митниці.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 08.07.94 р. № 465 були створені територіальні митні управління:

- Дніпровське;
- Західне;
- Карпатське;
- Кримське;
- Південне;
- Південно-Східне;
- Східне;
- Центральне.

Територіальні митні управління здійснювали безпосереднє керівництво митними установами, розташованими на відповідній території.

29 листопада 1996 р. Президентом України видано (згідно зі ст. 106 Конституції України) Указ про створення на базі колишнього Державного митного комітету України і його органів Державної митної служби України (далі — ДМСУ) та її органів — регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митниць.

Відповідно до “Положення про Державну митну службу України”, яке затверджено Указом Президента України від 24 серпня 2000 року № 1022/2000, було вказано, що Держмитслужбу України очолює Голова, якого призначає та звільняє з посади Президент України у встановленому законодавством порядку.

Голова має заступників, які виконують за його дорученням окремі функції, заміщають Голову у разі його відсутності або неможливості здійснювати свої повноваження.

Голова Держмитслужби України в установленому порядку призначає на посади та звільняє з посад працівників центрального апарату Держмитслужби України, керівників регіональних митниць та їх структурних підрозділів, митниць, спеціалізованих митних управлінь і організацій, установ та навчальних закладів.

Рішення Президента створило реальні умови для здійснення поглибленої структурної перебудови і реформування митної системи, зміцнення її управлінських важелів, підвищення рівня організаторської роботи. Є всі підстави констатувати, що прийняття цього документа є підсумком першого етапу формування митної системи нашої держави та свідченням про її вихід на якісно новий, вищий рівень.

Згідно з наказом ДМСУ від 20.12.96 р. № 564 «Про створення регіональних митниць та митниць Державної митної служби України» було створено десять регіональних митниць, а саме:

- Київська (місце дислокації — м. Київ);
- Західна (місце дислокації — м. Львів);

- Карпатська (місце дислокації — м. Ужгород);
- Подільська (місце дислокації — м. Хмельницький);
- Чорноморська (місце дислокації — м. Одеса);
- Кримська (місце дислокації — м. Сімферополь);
- Донбаська (місце дислокації — м. Донецьк);
- Східна (місце дислокації — м. Харків);
- Полтавська (місце дислокації — м. Полтава);
- Дніпровська (місце дислокації — м. Дніпропетровськ).

Вищезазначеним наказом також були створені митниці, які безпосередньо підпорядковуються Держмитслужбі, а саме:

- Київська спеціалізована;
- Бориспільська;
- Севастопольська;
- Центральна спеціалізована.

1.2. ПОНЯТТЯ «МИТНА СПРАВА»

Митна справа України включає в себе встановлення порядку та організації переміщення через митний кордон України товарів і предметів, обкладання митом, оформлення, здійснення контролю та інших заходів щодо реалізації митної політики в Україні (ст. 1 Закону «Про митну справу України»).

Але потрібно відзначити, що таке формулювання поняття «митна справа» у цьому Законі не досить повне і тому в ст. 1 Митного кодексу України Верховна Рада України вдруге дає це поняття у такій редакції: «Митна справа — порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, митне регулювання, пов'язане з установами мит та митних зборів, процедури митного контролю та інші засоби проведення в життя митної політики».

Таким чином ми встановили, що таке митна політика, що митна справа є її складовою частиною, а також, як сказано в ст. 1 Закону України «Про митну справу України», що це низка заходів, або, як сказано в ст. 1 Митного кодексу України, — засіб проведення в життя митної політики.

Самі засоби, вказані у вищезазначених статтях Закону та Кодексу, це:

— порядок та організація переміщення товарів через кордон України;

- обкладання та стягнення мита, зборів;
- процедури митного контролю.

Що Верховна Рада мала на увазі під виразом «інші засоби проведення в життя митної політики»?

Для цього пропонуємо звернутися до ст. 6 Закону України «Про митну справу в Україні» та до ст. 9 Митного Кодексу України.

Це і брокерство, і організація МЛС, і робота з кадрами, і пропаганда митної політики, і законотворча робота, і боротьба з контрабандою та ін.

Для конкретизування пп. Г, Ж та З ст. 9 МКУ пропонуємо використати книгу Л.В. Деркача «Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра».

1.3. ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНОЇ СПРАВИ. СТРУКТУРА МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Регулювання митної справи здійснюють найвищі органи державної влади та управління України. Головні напрямки митної політики України, структура системи органів державного регулювання митної справи, розмір мит та умов митного обкладення, спеціальні митні зони та митні режими на території України, перелік товарів, експорт, імпорт і транзит яких через територію України забороняється, визначається Верховною Радою України.

Забезпечення здійснення митної політики України відповідно до законів України; установлення розмірів митних зборів і плати за митні процедури; координація діяльності міністерств, державних комітетів та відомств України з питань митної справи; проведення переговорів та укладення міжнародних договорів України з митних питань у випадках, передбачених законами України; подання на розгляд Верховної Ради України пропозицій щодо системи митних органів України здійснюються Кабінетом Міністрів України.

Забороняється регулювання митної справи не передбаченими в законодавстві України актами і діями державних та недержавних органів. Державна митна служба України є центральним органом державної виконавчої влади, підвідомчим Кабінету Міністрів України. Служба організовує здійснення митної політики, забезпечує ефективне функціонування митної системи. ДМСУ у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, постановами Верховної Ради України, указами та розпорядженнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України.

У межах своїх повноважень ДМСУ організовує та контролює виконання актів законодавства України про митну справу. ДМСУ узагальнює практику застосування законодавства з питань, що входять до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення цього законодавства та виносить їх на розгляд Кабінету Міністрів України.

До складу Державної митної служби України входять: Центральний апарат ДМСУ, спеціалізовані установи та митниці.

Центральний апарат ДМСУ:

- Голова ДМСУ;
- перший заступник Голови ДМСУ;
- заступники Голови ДМСУ.
- Управління ДМСУ:
  - власної безпеки та контролю;
  - організації митного контролю;
  - по організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил;
  - митно-тарифне;
  - митних платежів;

статистики;
аналізу, прогнозування та зв'язків з громадськістю;
фінансово-економічне;
бухгалтерського обліку та звітності;
кадрами;
міждержавних зв'язків;
правове;
справами.

— *самостійні відділи:*

сектор режимно-секретної та мобілізаційної роботи;
профспілковий комітет центрального апарату служби;
чергова частина.

Спеціалізовані установи:

- рада профспілки працівників митних органів України;
- господарсько-експлуатаційне митне управління;
- постачальне митне управління;
- автотранспортне митне господарство;
- центральна митна лабораторія;
- інформаційно-аналітичне управління;
- Київський центр підвищення кваліфікації;
- Хмельницький центр підвищення кваліфікації;
- Академія митної служби;
- санаторій «Перлина».

Митниці:

— *регіональні:*

Київська;
Західна;
Карпатська;
Подільська;
Чорноморська;
Кримська;
Донбаська;
Східна;
Північна;
Дніпровська;

— *прямого підпорядкування:*

Бориспільська;
Севастопольська;
Центральна енергетична;

Оперативна (у складі Управління власної безпеки та контролю).

Вищезазначеним регіональним митницям підпорядковані відповідні митниці (див. перший форзац).

На прикладі Східної регіональної митниці наведена структура регіональної митниці (рис 1.1).

1.4. ЗАВДАННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ

Згідно зі ст. 9 Митного кодексу України митні органи України при проведенні в життя митної політики розв'язують такі головні завдання:

- захист економічних інтересів України;
- контроль за додержанням законодавства України про митну справу;
- забезпечення виконання зобов'язань, які випливають з міжнародних договорів України стосовно митної справи;
- використання засобів митно-тарифного та позатарифного регулювання при переміщенні через митний кордон України товарів та інших предметів;
- удосконалення митного контролю й оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України;
- комплексний контроль разом із Національним банком України за валютними операціями;
- здійснення заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку за участю Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України;
- створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон країни;
- боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил;
- співробітництво з митними та іншими органами зарубіжних країн, а також із міжнародними організаціями з питань митної справи;
- ведення митної статистики.

1.5. РОЛЬ ТА МІСЦЕ МИТНОЇ СПРАВИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Підсумки роботи, проведеної Українською митницею, свідчать про те, що відповідальне завдання — створення власної державної митної справи та структури, покликаної надійно захищати економічні інтереси держави, — в основному виконане.

Для забезпечення належного функціонування митних органів та прикордонних військ у грудні 1993 р. була прийнята «Комплексна програма розбудови державного кордону України». Програмою визначено комплекс організаційних, правових і матеріально-технічних заходів щодо побудови митної інфраструктури та розвитку мережі пунктів пропуску через державний кордон до 2000 року.

У межах програми митниками України за останні роки збудовано та відкрито для митного контролю 79 міжнародних і міждержавних пунктів пропуску та дві паромні переправи. З них 16 пунктів діють за постійною схемою.

На сьогодні органи Держмитслужби забезпечують митний контроль та митне оформлення зовнішньоекономічних операцій на всій

території держави. Через відкриті на митному кордоні України 92 автомобільних, 40 залізничних, 36 авіаційних, 36 морських та річкових пунктів пропуску щоденно проходить 160—180 тисяч громадян, 40 тисяч одиниць різних видів транспортних засобів.

Основні зусилля Державної митної служби України зосереджуються на посиленні боротьби з контрабандою, перш за все, наркотиків, культурних цінностей, зброї, радіоактивних елементів; подальшому зміцненні правопорядку і законності в роботі митних органів.

Створена в Україні державна система експортного контролю дозволяє здійснювати дієвий контроль за ввезенням в Україну озброєння, боєприпасів, радіоактивних та отруйних матеріалів, а також їх транзитних переміщень через територію України.

Одним з основних напрямів діяльності митних органів України є стягнення і спрямування в повному обсязі до Державного бюджету митних платежів. Цей показник постійно зростає:

- 1995 р. — 340 млн грн.;
- 1996 р. — 1,249 млн грн.;
- 1997 р. — понад 2,73 млрд грн.;
- 1998 р. — понад 3 млрд грн.;
- 1999 р. — близько 5 млрд грн.;
- 2000 р. — понад 9 млрд грн.

За рахунок чого досягнуто таке суттєве збільшення митних надходжень до Державного бюджету? Перш за все, це результат здійснення ефективної митно-тарифної політики, спрямованої на захист вітчизняного товаровиробника; посилення митного контролю за експортно-імпортними операціями та принциповою зміною технології обігу коштів.

Пріоритетне значення в практичній діяльності митної служби надається митно-тарифному регулюванню. Воно базується на постійному аналізі зовнішньоекономічної діяльності України і спрямоване на сприяння розвитку торговельних стосунків з іншими країнами, досягнення позитивного сальдо в зовнішньоторговельному балансі держави, підтримання власного товаровиробника та захист внутрішнього товарного ринку.

Для розгляду пропозицій щодо зміни ставок ввізного мита в Україні ефективно діє міжвідомча Митно-тарифна рада України, робочим органом якої є Державна митна служба України.

У 1997 р. в структурі регіональних митниць створено спеціальні підрозділи — відділи тарифів та вартості. На них покладено здійснення контролю за застосуванням ставок Митного тарифу України залежно від умов здійснення зовнішньоекономічних операцій та класифікації товарів, а також за визначенням митної вартості товарів. Це сприяло покращенню роботи по справляння митних платежів у повному обсязі.

Таким чином ми встановили, що митна справа є однією з найсуттєвіших складових частин економіки країни, яка дає значні грошові надходження до бюджету, дозволяє надійно зберегти народні надбання в галузі культури, ефективніше вести боротьбу зі злочинністю, стимулює розвиток вітчизняної промисловості та сільського господарства, міжнародних зв'язків та міжнародної торгівлі.

1.6. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ТА ОСОБАМИ

Митні органи України в процесі здійснювання митної справи взаємодіють з іншими державними органами, підприємствами та громадянами (ст. 16 МК).

Державні та інші органи, які не здійснюють загального керівництва митною справою, не мають права приймати рішення, які входять до компетенції митних органів України, чи іншим чином втручатися в діяльність цих органів.

Митні органи у своїй діяльності взаємодіють із правоохоронними органами (прокуратурою, СБУ, МВС України, Держкомкордоном, ДПА).

У разі виявлення під час здійснення митного контролю ознак злочинів, що не належать до контрабанди, начальник митного органу чи особа, яка його заміщує, повідомляє виявлені дані органам попереднього слідства.

У свою чергу інші правоохоронні органи повідомляють митним органам наявні факти правопорушень, пов'язаних із порушенням митних правил або контрабандою (ст. 17 МК).

Основні принципи і форми взаємодії митних органів із правоохоронними і контролюючими органами визначені спільною «Інструкцією про взаємодію і розмежування функцій щодо здійснення контролю на державному кордоні», затвердженою 10 відомствами і зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 23 травня 1994 року.

Взаємодія здійснюється в таких напрямках:

- розробка і здійснення погоджених спільних заходів щодо запобігання, виявлення і припинення порушень діючого митного законодавства, протидії контрабандному і незаконному переміщенню через митний кордон товарів та інших предметів;

- розслідування і розкриття злочинів та інших правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності;

- обмін інформацією;

- аналіз результатів і розробка нових форм взаємодії.

Підрозділи по боротьбі з контрабандою та порушенням митних правил, інші підрозділи митних органів проводять такі види спеціальних операцій:

- «Кордон» — спеціальна операція поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон, у межах прикордонних контрольованих районів разом із прикордонними військами;

- «Кільце» — спеціальна операція з огляду (переогляду) транспортних засобів із вантажами, які переміщуються під митним контролем, разом із працівниками ДАІ;

- «Переогляд» — спеціальна операція з огляду (переогляду) транспортних засобів із вантажами, які переміщуються під митним контролем, без працівників ДАІ;

- «Аеропорт» — спеціальна операція з огляду (переогляду) літаків;

- «Потяг» — спеціальна операція з огляду (переогляду) потягів;

- «Акциз» — спеціальна операція разом із ДПА;

— «БОЗ» — спеціальна операція разом із підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю правоохоронних органів;

— «База» — спеціальна операція з контролю за вантажами, які знаходяться під митним контролем у приміщеннях підприємств, організацій та установ;

— «Пошук» — спеціальна операція з обстеження та спостереження за визначеним районом (маршрутом) з метою виявлення та затримання контрабанди і порушників митних правил;

— «Морпорт» — спеціальна операція з огляду (переогляду) плавзасобів у морських та річкових портах.

Порядок взаємодії структурних підрозділів Держкомкордону і Державної митної служби поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон, у межах прикордонних контрольованих районів визначається «Інструкцією про порядок взаємодії структурних підрозділів Держкомкордону України і підрозділів митної варті України».

З підрозділами МВС України (УБОЗ, ДАІ, «Беркут», Держслужба охорони «Титан» та ін.) взаємодія здійснюється як у рамках проведення операцій («Кільце», «База», «Пошук», «Переогляд»), рейдів, так й інших спільних заходів.

Взаємодія з підрозділами СБ України здійснюється як у рамках комплексних багатоцільових операцій, так і у формі повсякденної оперативно-службової діяльності. При цьому приділяється увага не тільки обміну інформацією, необхідною для планування і здійснення спільних операцій, про оперативну обстановку на державному кордоні, але й на митній території України.

Взаємодія з підрозділами Державної податкової адміністрації організовується для проведення операцій «Акциз», «База», «Переогляд». Крім того останнім часом поширилася така нова форма взаємодії з ДПА, як пошукова робота з виявлення і припинення діяльності фіктивних комерційних фірм.

Вимогами сьогодення визначено, що успішна протидія витонченим спробам протиправного переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України вимагає інших методів і засобів боротьби, принципово нових форм і механізму правового та практичного співробітництва, єдності інтересів і зусиль професіоналів різних правоохоронних органів.

Товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України, окрім митного контролю, можуть підлягати й іншим видам контролю:

- санітарному;
- ветеринарному;
- фітосанітарному;
- радіологічному;
- екологічному.

Митне оформлення може бути завершене тільки після закінчення зазначених видів контролю (ст. 18 МК).

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності (далі — ЗЕД) та громадяни мають право на своєчасне і повне ознайомлення з офіційни-

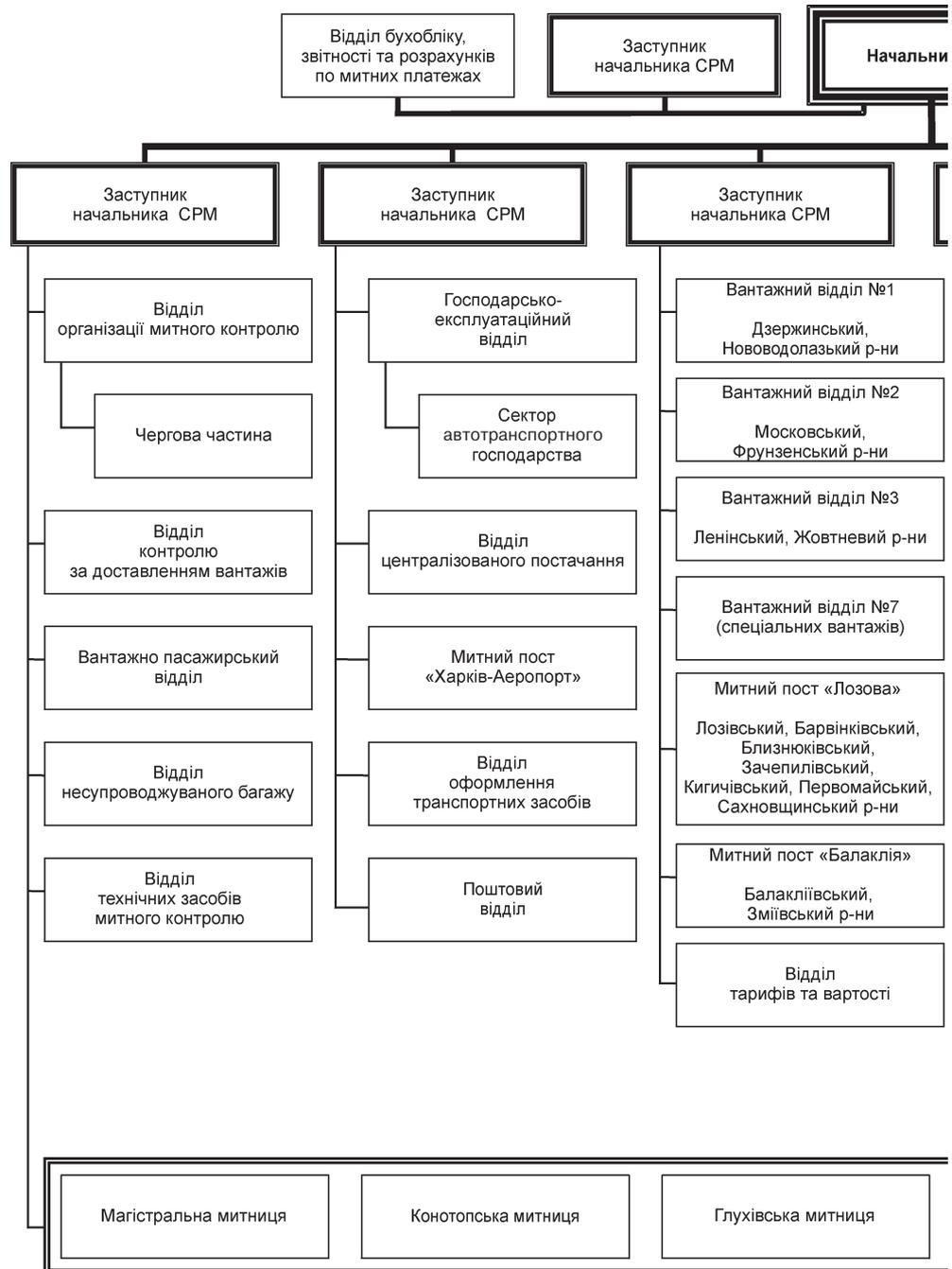
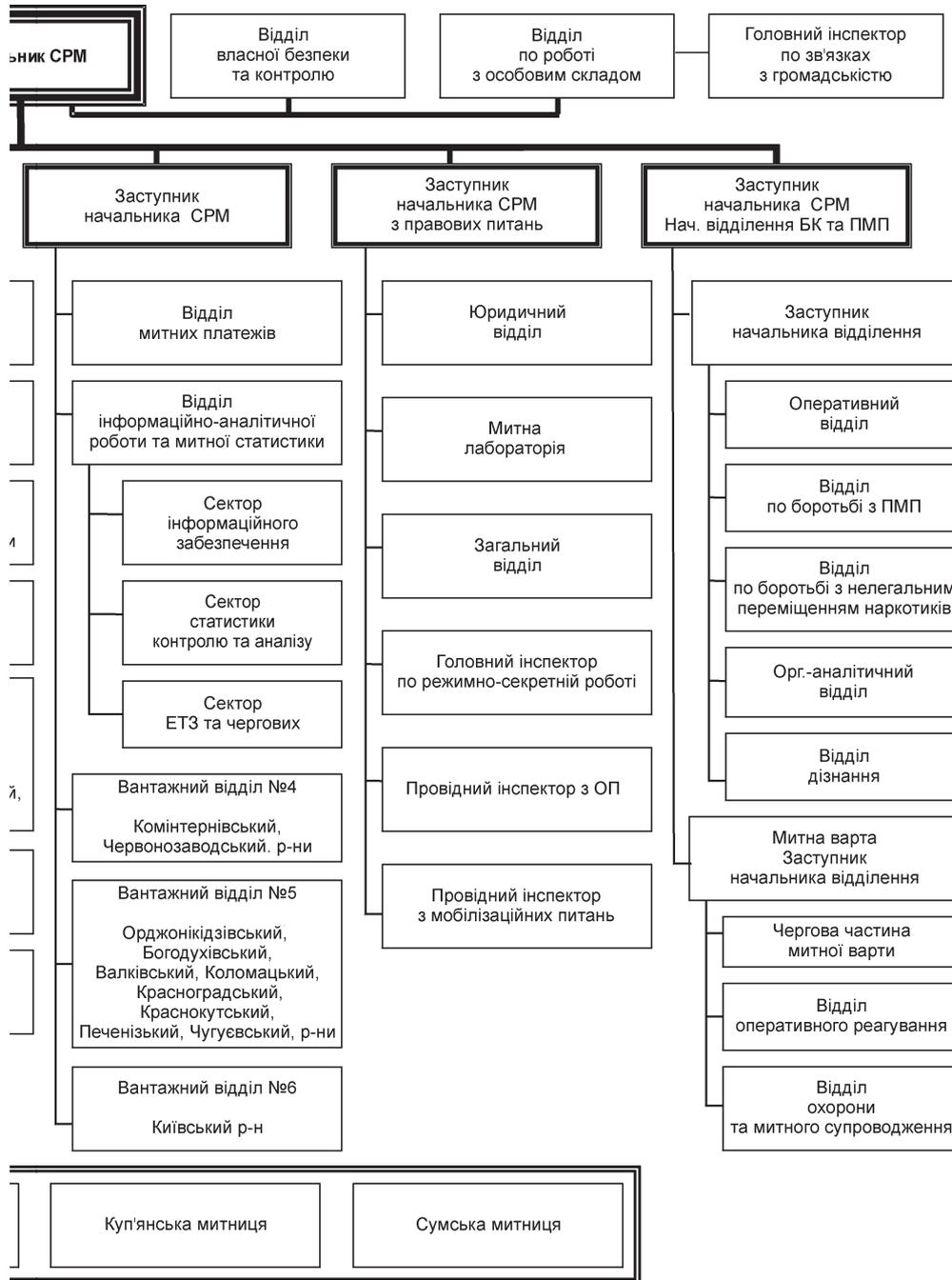

Рис. 1.1. Штатна структура Східної регіональної митниці за станом на 01.01.2001 р.

аном на 01.01.2001 р.

ми текстами законів та інших нормативних актів, а також із змінами в них, що регулюють відносини, які прямо чи побічно стосуються митної справи (ст. 19 МК).

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та громадяни мають право на безпосереднє одержання інформації від митних органів.

Крім того, під час здійснення своїх функцій митні органи можуть співпрацювати з митними та іншими органами іноземних держав та міжнародними організаціями.

Завдання для перевірки знань

1. Дата прийняття Митного кодексу України.
2. Кількість створених регіональних митниць України, їхні назви та місця дислокації.
3. Яким нормативним документом було передбачено створення Державного митного комітету України, дата його організації?
4. Хто призначає на посаду і звільняє з посади начальника регіональної митниці?
5. Якою статтею Митного кодексу України передбачені головні завдання митних органів країни?
6. Поняття «Митний тариф України».
7. Поняття «мито».
8. Поняття «митна справа».
9. З якою метою здійснюється взаємодія митних органів з правоохоронними і контролюючими органами?
10. Яким видам контролю підлягають товари, що переміщуються через митний кордон?
11. Які існують напрямки взаємодії?
12. Які види спеціальних операцій проводять митні органи?

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

2.1. ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Діяльність митних органів України пов'язана із здійсненням *митного контролю* та *митного оформлення* товарів, речей, валюти, цінностей, транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Митне оформлення та митний контроль здійснюються особовим складом підрозділів регіональних митниць, митниць, і є його повсякденною роботою. Як і будь-яка діяльність, робота з виконання митного контролю та митного оформлення потребує належної організації. Тобто всі операції, які здійснюються в процесі митного оформлення та контролю, мають бути належним чином упорядковані та відображені в нормативних актах (документах), технологічних схемах, порядках, що визначають правову основу та послідовність дій співробітників митниці. Така робота проводиться в митних органах України Управлінням організації митного контролю Держмитслужби України та відділами організації митного контролю регіональних митниць. У митницях функція з організації митного контролю покладається на одного із заступників начальника митниці або на один чи декілька спеціально створені підрозділи (відділ, сектор).

Управління організації митного контролю Державної митної служби України підпорядковується заступнику Голови ДМСУ, відділ організації митного контролю регіональної митниці — начальнику регіональної митниці та одному із його заступників. Структура Управління організації митного контролю затверджується Головою ДМСУ (рис. 2.1), відділу організації митного контролю — начальником регіональної митниці.

Основними завданнями і напрямками організації митного контролю є:

- підготовка проектів законодавчо-нормативних актів з питань організації та розвитку митної інфраструктури;
- аналіз діючих та впровадження передових форм і методів митного контролю та заходів підвищення їх ефективності;

- запровадження технологій митного контролю та митного оформлення;
- організація взаємодії митних органів (підрозділів) зі службами прикордонного, санітарного, фітосанітарного, радіологічного, ветеринарного, екологічного контролю, іншими контрольними службами та правоохоронними органами при здійсненні митного контролю;

Рис. 2.1. Структура Управління організації митного контролю ДСМУ

- розробка і запровадження нових систем захисту результатів митного оформлення;
- удосконалення видів особистих митних забезпечень, форм їх застосування.

Підготовка проектів законодавчо-нормативних актів з питань організації та розвитку митної інфраструктури здійснюється на регіональному (регіональні митниці, митниці) та центральному (центральный апарат ДМСУ) рівнях. Регіональні митниці на підставі практичної роботи оперативних підрозділів збирають, узагальнюють, систематизують та аналізують інформацію щодо діючого порядку митного оформлення та контролю, розвитку інфраструктури регіональної митниці та підпорядкованих їй митниць, виявляють проблемні питання, визначають передовий досвід і готують пропозиції ДМСУ щодо вирішення проблемних питань, розповсюдження передового досвіду, вдосконалення порядку митного контролю та митного оформлення. Передові форми та методи митного контролю, а також заходи з підвищення їх ефективності впроваджуються регіональною митницею у практику роботи підпорядкованих митниць. На підставі отриманої від митниць інформації ДМСУ (управління центрального апарату) готує проекти законодавчих актів і нормативні акти з питань митної справи й організації та розвитку митної інфраструктури. Одним з елементів митної інфраструктури є *пункт пропуску через державний кордон України* — це територія або частина території прикордонної залізничної, автомобільної станції, морського, річкового порту (аеропорту) з комплексом будівель, споруд та інженерно-технічних засобів, де здійснюються визначені законодавством види контролю з метою пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна. Пункти пропуску поділяються:

— *за видами транспортного сполучення* — на залізничні, автомобільні, морські, річкові, повітряні, пішохідні;

— *за категоріями поїздок* — на міжнародні (пропуск через кордон громадян і транспортних засобів усіх держав), міждержавні (пропуск через кордон громадян і транспортних засобів України і суміжної держави), місцеві (спрощений пропуск через кордон громадян України і суміжної держави, які проживають у прикордонних областях, районах, та транспортних засобів, що їм належать);

— *за характером транспортних перевезень* — на пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські;

— *за режимом функціонування* — на постійні, тимчасові, цілодобові й такі, що працюють у визначений на підставі двосторонніх договорів час.

Приклад поділу пунктів пропуску, розташованих у зоні діяльності Східної регіональної митниці (далі — РМ) та підпорядкованих їй митниць, наведено на другому форзаці.

Одним із напрямків організації митного контролю є розробка і запровадження в дію технологічних схем митного контролю та митного оформлення.

Технологічна схема — це встановлена керівництвом митного органу, обов'язкова для виконання послідовність дій співробітників підрозділів митного органу під час здійснення операцій митного контролю та митного оформлення. Технологічна схема може регламентувати діяльність як одного окремо взятого підрозділу, так і декількох підрозділів митного органу в комплексі, а також взаємодію підрозділів митного органу з підрозділами інших контролюючих органів (служб): ветеринарної, санітарної, фітосанітарної, екологічної, підрозділами прикордонних військ України та ін. За допомогою технологічних схем, погоджених з відповідними службами, врегульовуються питання взаємодії під час здійснення митного контролю та митного оформлення.

Взаємодія — це комплекс організаційних заходів, спрямованих на узгодженість дій різних підрозділів, служб, посадових осіб під час здійснення митного контролю та митного оформлення.

Результати митного оформлення, з метою виключення підробок, фальсифікації, потребують спеціального захисту. Такий захист передбачений на особистих митних забезпеченнях особового складу (особистій номерній печатці, штампі «Під митним контролем»). Також використовується захист у вигляді нумерації бланків митних документів (митних декларацій, протоколів про порушення митних правил тощо), нанесення на такі бланки спеціального малюнка, водяних знаків. Робота із запровадження нових систем захисту результатів митного оформлення є одним із напрямків організації митного контролю. Одним із нових видів захисту, впровадженим Управлінням організації митного контролю ДМСУ, є нанесення на відбитки особистих митних забезпечень та митні документи спеціальних голографічних етикеток з декількома ступенями захисту. Самі митні забезпечення та порядок їх застосування також постійно вдосконалюються Держмитслужбою України. Так, у 1997 р. повністю було змінено

форми митних забезпечень на більш досконалі. В митній системі України використовується чотири типи митних забезпечень (рис. 2.2):

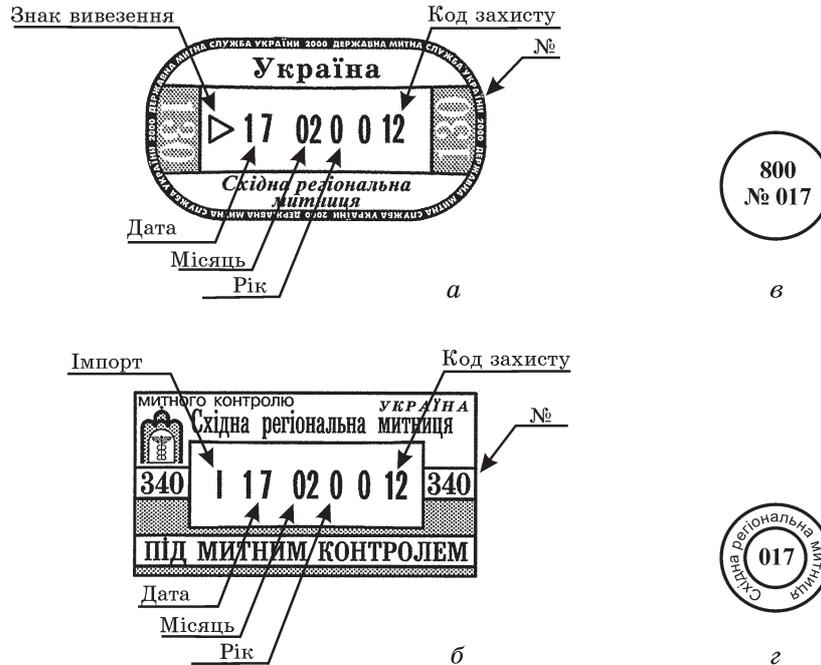

Рис. 2.2. Зразки особистих митних забезпечень інспекторів митних органів України:

- a* — тип 1 — особиста номерна печатка інспектора;
- б* — тип 2 — штамп «Під митним контролем»;
- в* — тип 3 — спеціальний пломбір з пуансонами;
- г* — тип 4 — особиста металева печатка

1) особиста номерна печатка інспектора — проставляється на митних документах і свідчить про завершення митного оформлення;

2) штамп «Під митним контролем» — проставляється на митних документах і свідчить про знаходження вантажу під митним контролем;

3) пломбір з пуансонами — для накладення спеціальних пломб на місце, приміщення, транспортні засоби, в яких зберігаються або переміщуються товари та інші предмети, що знаходяться під митним контролем;

4) особиста металева печатка — для накладення відтисків на приміщення, сейфи, шафи тощо, в яких знаходяться митні документи, митне забезпечення інших видів або предмети під митним контролем.

Особисті митні забезпечення типів 1 і 2 (особиста номерна печатка інспектора та штамп «Під митним контролем») виготовлено на основі універсального дата-штампа зі спеціальними барабанами та матрицею. На барабанах нанесено службові символи, що змінюються відповідно до потреб та вимог і мають декілька ступенів захисту.

Для відтиску особистої номерної печатки інспектора або штамп «Під митним контролем» на барабанах набирається рядок із дев'яти символів, кожний символ якого може змінюватися окремо, незалежно від інших.

Наприклад: ▷ 03 05 98 07, Е 01 01 98 09.

Перший символ рядка має п'ять значень:

— позначки у вигляді ▷ (на в'їзд); ◁ (на виїзд) використовуються в особистій номерній печатці інспектора і вказують напрямок переміщення об'єктів митного контролю;

— три літерні значення у вигляді Е (експорт), І (імпорт), Т (транзит) застосовуються для штампа «Під митним контролем».

Символи з другого по сьомий відведено для позначення дати представлення відтиску. Вони змінюються відповідно до поточної дати інспектором митниці самостійно.

Восьмий та дев'ятий символи рядка відведено для *першого ступеня захисту* від підробок. Змінюються інспектором митниці згідно з листом Державної митної служби України за підписом Голови ДМСУ або його заступників. Самостійно встановлювати інші значення цих символів *забороняється*.

Для роботи з особистими митними забезпеченнями типів 1 і 2 використовується спеціальна фарба різних кольорів (*другий ступінь захисту* від підробок), зміна кольору якої проводиться тільки централізовано Державною митною службою й одночасно по всіх митницях України.

Колір спеціальної фарби встановлюється єдиним для всіх митних органів України і може змінюватися тільки згідно з листом Державної митної служби України, підписаним Головою ДМСУ або його заступниками.

Установлюються такі порядкові номери кольорів спеціальної фарби:

- 1) зелений;
- 2) червоний;
- 3) синій.

Митне забезпечення типу 3 (пломбір) виготовляється на базі стандартного пристрою (ГОСТ 18680–73) зі змінними пуансонами, призначеними для нанесення відтисків на металеву пломбу, на яких зображено: з одного боку — тризначний код митниці та номер спеціального пломбіра, з другого — зображення кадуцея, обрамлене обрисом Золотих воріт.

Митні забезпечення типу 4 (особиста металева печатка) виготовляються для внутрішніх потреб митниці: опечатування робочих індивідуальних портфелів, приміщень, сейфів, шаф. У внутрішньому колі відбито номер особистої металевої печатки, у просторі між внутрішнім та зовнішнім колами розташовано назву митниці — власника митного забезпечення.

2.2. ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ І ПРЕДМЕТІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЇХ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ СУБ'ЄКТАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ

Митні органи в межах своїх повноважень з метою законності переміщення товарів, предметів, транспортних засобів через митний кордон України суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та фізичними особами мають право здійснювати митний контроль шляхом перевірки документів, огляду, переогляду та інших форм, що не суперечить законам України.

У пунктах пропуску через митний кордон або в інших місцях митної території, в межах якої митниця здійснює митний контроль, визначається зона митного контролю. Режим її — це порядок доступу та перебування в таких зонах службових осіб, які безпосередньо забезпечують процес митного контролю, та громадян, що проходять митний контроль або уповноважені пред'явити контроль товари та інші предмети, а також порядок переміщення товарів та інших предметів за межі зони митного контролю.

Зони митного контролю в пунктах пропуску через державний кордон встановлюються в місцях оформлення пасажирів, транспортних засобів, вантажів.

На території та в приміщенні підприємств, що зберігають товари та інші предмети під митним контролем, митниця визначає території зон митного контролю за умови виконання підприємством вимог, що забезпечують здійснення митного контролю в повному обсязі.

2.2.1. Операції з товарами, що перебувають під митним контролем

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та фізичні особи, які переміщують через митний кордон України товари, на вимогу митного органу зобов'язані здійснювати навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, упакування та перепаккування товарів, що підлягають митному контролю та оформленню, а також відкривати приміщення, ємності та інші місця, де можуть знаходитися такі товари.

Навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розкриття упаковки, упакування або перепаккування товарів, щодо яких митне оформлення не було закінчене, а також зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах або їх упакуванні можуть здійснюватися тільки з дозволу митного органу.

Операції з товарами, що перебувають під митним контролем, здійснюються за рахунок підприємств чи громадян, які переміщують ці товари та предмети через митний кордон України.

При здійсненні митного контролю в разі необхідності митні органи можуть залучати експертів та спеціалістів сторонніх організацій.

Виклик експерта або спеціаліста службовою особою митниці — обов'язковий для керівника тієї організації чи установи, де працює спеціаліст чи експерт.

2.2.2. Огляд та переогляд товарів, предметів та транспортних засобів. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу і несупроводжуваного багажу

З метою встановлення законності переміщення через митний кордон України транспортних засобів, товарів та інших предметів, обліку, обкладення їх митом і митними зборами митниця має право провести огляд транспортних засобів, товарів, предметів.

Переогляд транспортних засобів, товарів, предметів може бути проведено за наявності підстав вважати, що переміщувані через митний кордон транспортні засоби, товари, предмети містять:

- предмети контрабанди; предмети — безпосередні об'єкти порушення митних правил;
- предмети, що можуть завдати шкоди здоров'ю, або загрожувати життю населення та тваринного світу, або призвести до руйнування навколишнього середовища;
- продукцію, що містить пропаганду ідей війни, расизму та расової дискримінації, геноциду та ін., що суперечить відповідним нормам Конституції (Основного Закону) України;
- товари, імпорт яких здійснюється з порушенням прав промисловості або інтелектуальної власності;
- щодо яких не було здійснено митного оформлення.

Якщо є достатні підстави вважати, що громадянин переміщує через митний кордон України товари, які підлягають обліку і контролю інших державних органів; товари, з яких справляється мито, митні збори та інші митні платежі, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонене або обмежене, митний орган має право провести огляд, а також переогляд ручної поклажі та багажу з розпакуванням багажу цього громадянина.

З метою припинення переміщення через територію України товарів, заборонених для транзиту, огляду та переогляду можуть також підлягати ручна поклажа і багаж громадян, які перетинають транзитом територію України.

Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу громадянина здійснюються в присутності цього громадянина чи його уповноваженого представника, який діє на підставі належним чином оформленого доручення.

Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу в разі відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюється:

- якщо є достатні підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин чи можуть завдати матеріальної шкоди громадянам, підприємствам;
- якщо громадянин чи його представник не з'явився впродовж місяця з дня надходження несупроводжуваного багажу;

- якщо товари пересилаються в міжнародних поштових відправленнях;
- в разі залишення на території України ручної поклажі й багажу з порушенням зобов'язання про їх транзит через територію України.

Огляд та переогляд ручної поклажі і багажу в разі відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються в присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

Про здійснення огляду та переогляду складається акт, форму якого встановлює Державна митна служба України.

2.2.3. Особистий огляд

Особистий огляд, як виняткова форма митного контролю, може проводитися за письмовим рішенням начальника митного органу або особи, яка його заміщує, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або в транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України. Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмове рішення начальника митного органу або особи, яка його заміщує, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно пред'явити приховувані товари.

Особистий огляд проводиться посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, який проходить огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї ж статі (не зацікавлених у справі) в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам. Доступ у це приміщення громадян, які не беруть участі в огляді, і можливість спостерігати за проведенням особистого огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає огляду, має проводитися лише медичним працівником.

Під час проведення особистого огляду складається протокол за формою, що встановлюється Державною митною службою України за погодженням із Міністерством юстиції України.

Протокол підписується посадовою особою митного органу, яка проводила огляд; громадянином, який проходив огляд; понятими, які були присутні під час огляду, а в разі обстеження медичним працівником — також і ним. Громадянин, який проходив огляд, має право зробити заяву в такому протоколі.

2.3. ОСОБЛИВИ РЕЖИМИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Відповідно до п. 2. Постанови Кабінету Міністрів України від 09.07.97 р. № 574 поняття митного режиму включає сукупність положень, що визначають для митних цілей статус транспортних засобів, товарів та інших предметів, які переміщуються через митний кордон України.

Застосування митних режимів дозволяє митним органам одностипно визначати статус переміщуваних через митний кордон України транспортних засобів, товарів та інших предметів і відповідно до передбачених законодавством положень щодо встановлення засобів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності контролювати їх виконання суб'єктами ЗЕД під час здійснення ними зовнішньоекономічних операцій.

Статус переміщуваних через митний кордон України транспортних засобів, товарів та інших предметів визначається умовами зовнішньоекономічних контрактів, укладених відповідно до вимог чинного законодавства України суб'єктами ЗЕД з використанням необхідних для митного контролю та оформлення документів.

Відомості про митний режим зазначаються уповноваженою особою суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, яка здійснює декларування митним органам будь-яких товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України, в другому полі графи 1 вантажної митної декларації шляхом внесення до неї графи двозначного коду митного режиму відповідно до розділу I класифікатора процедур переміщення через митний кордон України, визначених додатком № 2 до «Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації», затвердженої зареєстрованим Міністерством юстиції України 24.09.97 р. за № 443/2247 наказом Державної митної служби України від 07.09.97 р. № 307. Найменування та коди митних режимів наведено в табл. 2.1.

Наказом ДМСУ від 30.06.98 р. № 380, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 22.07.98 р. за № 469/2909, визначено окремі порядки заповнення граф вантажної митної декларації відповідно до митних режимів експорту, імпорту (випуску у вільний обіг), транзиту, тимчасового ввезення (вивезення), митного складу, магазину безмитної торгівлі.

У зв'язку з відсутністю на сьогоднішній день достатньої законодавчої бази на території України митних режимів реекспорту, реімпорту, відмови на користь держави, вільної митної зони, вільного складу, переробки під митним контролем та знищення, ці режими при митному оформленні вантажів не застосовуються.

Поряд із визначеними вище загальними митними режимами главою 3 Митного кодексу України визначено можливість застосування в окремо передбачених законодавством України випадках особливих режимів митного контролю.

Таблиця 2.1. Найменування та коди митних режимів

№ з/п	Найменування митного режиму	Код
1	Експорт	10
2	Реекспорт	11
3	Тимчасове ввезення (вивезення)	31
4	Випуск у вільний обіг (для вільного обігу)	40
5	Реімпорт	41
6	Переробка на митній території	51
7	Переробка під митним контролем	52
8	Переробка за межами митної території	61
9	Вільна митна зона	71
10	Магазин безмитної торгівлі	72
11	Вільний склад	73
12	Митний склад	74
13	Відмова на користь держави	75
14	Знищення	76
15	Транзит	80

Особливий режим звільнення від митного контролю використовується відповідно до ст. 34 Митного кодексу України лише у випадках, установлених цим Кодексом та іншими законами України, в тому разі, коли митниця не має права застосувати всі чи окремі заходи щодо здійснення митного контролю.

Митні пільги щодо проходження митного контролю надаються українським державним органам, підприємствам, їх службовим особам та громадянам виключно законами України.

Незастосування митного контролю не повинно означати звільнення державних органів, підприємств, їх службових осіб та громадян від обов'язку дотримання порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

Відповідно до чинного законодавства України до категорії вантажів, на які можуть розповсюджуватися спеціальні режими митного контролю, відносяться окремі вантажі військового та загального призначення, які переміщуються через митний кордон України як юридичними, так і фізичними особами за особливих умов.

Особливий режим звільнення від митного огляду військових транспортних засобів та військової техніки при проходженні ними митного кордону України відповідно до ст. 35 Митного кодексу України, якщо інше не передбачено законодавчими актами України, застосовується до:

- 1) військових кораблів, суден забезпечення Військово-Морських Сил, укомплектованих повністю військовою командою;
- 2) бойових повітряних суден;

3) суден забезпечення Військово-Морських Сил, укомплектованих змішаною командою;

4) військово-транспортних повітряних суден та інших суден, що згідно із спеціальною заявою Міністерства оборони України виконують завдання військово-оперативного характеру;

5) військової техніки, яка рухається своїм ходом.

Іноземні військові кораблі (судна), бойові та військово-транспортні повітряні судна, а також військова техніка, що прибувають до України чи вибувають за кордон, митному огляду не підлягають.

Речі, що належать військовослужбовцям, не звільняються від огляду, якщо інше не передбачено законодавством України.

Командири (капітани) кораблів та суден, а також військових частин, до складу яких входить така військова техніка, несуть відповідальність за дотримання положень цього Кодексу та інших актів законодавства про митну справу.

Всі із зазначених вище видів військових транспортних засобів та військової техніки відповідно до переліку, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 08.12.97 р. за № 1358 «Про затвердження Положення про порядок державного контролю за міжнародною передачею товарів військового призначення», підлягають митному контролю та оформленню відповідно до затвердженого наказом Державної митної служби України 20.01.99 р. № 38 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.02.99 р. за № 73/3366 «Порядку пропуску через митний кордон України продукції, що підлягає експортному контролю» і здійснюються митними органами виключно за наявності дозволу Державної служби експортного контролю України.

У разі переміщення через митний кордон військової техніки, транспортних засобів та спецтехніки у зв'язку із заходами, що проводяться Збройними Силами та іншими військовими формуваннями України за межами її території або військовими формуваннями іноземних держав на території України в рамках міжнародних договорів, здійснюється відповідно до абзацу першого пункту 4 Постанови Кабінету Міністрів України від 08.12.97 р. № 1358 без дозволу Державної служби експортного контролю, на підставі звернення Міністерства оборони України до ДМСУ та відповідного підтвердження ДМСУ такого факту переміщення митним органам, у зоні діяльності яких воно буде здійснюватися.

Приклад 1. Танки українського виробництва переміщуються через митний кордон України державною зовнішньоторговельною фірмою з метою їх продажу і підлягають митному контролю та оформленню у внутрішній та прикордонній митних установах за умови представлення дозволів, виданих Державною службою експортного контролю, заповнених відповідно до митного режиму експорт, ВМД товаросупровідних та інших необхідних для митного контролю документів.

Але митне оформлення танків, які переміщуються через митний кордон у зв'язку із заходами, що проводяться Збройними Силами та іншими військовими формуваннями України за межами її території або військовими формуваннями іноземних держав на території України в рамках міжнародних договорів, здійснюється без дозволу Державної служби експортного контролю на підставі звернення Міністерства оборони України до ДМСУ та відповідного підтвердження Державною митною службою України факту такого переміщення.

Приклад 2. Спеціальні відправлення, що перевозяться службами спеціального зв'язку, відповідно до вимог ст. 3 Положення «Про міждержавний обмін відправленнями спеціального зв'язку», затвердженого 23.12.93 р. Угодою ради керівників Урядів Співдружності Незалежних Держав, не підлягають митному і прикордонному огляду, що однак не є підставою для звільнення їх від митного оформлення. Зазначені відправлення спецзв'язку, які підлягають експортному контролю, видаються адресату або приймаються до перевезень після проведення їх повного митного оформлення.

Відповідно до ст. 35 Митного кодексу України спеціальні митні режими огляду речей можуть використовуватися митними органами України за погодженням з ДМСУ.

Спеціальні режими застосовуються в разі переміщення громадянами через митний кордон України речей, що не підлягають обов'язковому декларуванню та митному обкладенню і не підпадають під категорії предметів, на переміщення яких через митний кордон України встановлено заборони чи обмеження.

Спеціальні режими використовуються в митницях, де обладнано зони (коридори) спрощеного митного контролю. Громадяни, які проходять через зони (коридори) спрощеного митного контролю, звільняються від подання митної декларації.

Спеціальні режими огляду речей громадян, які перетинають митний кордон за принципом «зеленого коридора», застосовуються в пунктах пропуску на кордоні України.

Поняття «зелений коридор» означає застосування в пунктах пропуску на кордоні спрощеного режиму пропуску особистих речей та інших предметів некомерційного характеру, які переміщуються через митний кордон України громадянами.

Як правило, «зеленим коридором» користуються громадяни, в яких відсутні супроводжуваний багаж та предмети, які згідно з діючим законодавством підлягають обов'язковому декларуванню і на які законодавством не передбачено обмеження чи заборони при їх переміщеннях через митний кордон України.

Громадяни, які користуються зоною спрощеного митного контролю по «зеленому коридору», не звільняються від декларування митним органом переміщуваних через митний кордон предметів. Декларування таких предметів проводиться особою, що їх переміщує через митний кордон, в усній, а за її бажанням — і в письмовій формах.

Звільнення від подання митної декларації не означає звільнення громадян від обов'язку дотримуватися порядку переміщення через митний кордон України речей та інших предметів.

Громадяни, які порушили умови переходу через зони (коридори) спрощеного митного контролю, несуть відповідальність за статтями 118, 120 цього Кодексу.

Законодавчими актами України передбачено застосування особливих режимів митного контролю лише у викладених вище випадках та окремих випадках, передбачених умовами міжурядових угод, укладених за участю України і доведених ДМСУ до митних установ України для використання в роботі.

Висновки

1. Загальні митні режими визначають статус переміщуваних через митний кордон України товарів та інших предметів і застосовуються в практиці роботи митних органів України для однотипного проведення процедур митного контролю окремих видів зовнішньоекономічних операцій суб'єктів ЗЕД.

2. Особливі режими митного контролю використовуються поряд із загальними митними режимами в окремо передбачених законодавством України випадках відповідно до статей 34—36 Митного кодексу України.

2.4. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Митні органи при втіленні в життя митної політики вирішують ряд завдань, серед яких одним із найважливіших є припинення контрабандного вивозу з митної території України історичних, культурних цінностей та ввозу наркотичних, сильнодіючих, радіоактивних, вибухових речовин, а також вогнепальної і холодної зброї. Також чинним законодавством України обмежене переміщення через кордон деяких видів інформації, що переміщуються на матеріальних носіях.

Митний кодекс України у ст. 27 обумовлює необхідні умови застосування технічних засобів: «Для здійснення митного контролю можуть використовуватися технічні та спеціальні засоби, безпечні для життя та здоров'я людини, тварин і рослин, та такі, що не завдають шкоди підприємствам і громадянам».

Технічні засоби митного контролю можна розподілити на пошукові засоби, засоби ідентифікації та засоби аудіовізуального контролю.

2.4.1. Пошукові засоби митного контролю

Рентгенапарати. Рентгенівські апарати перетворюють електричну енергію в рентгенівське випромінювання. Використання його засновано на тому, що при проходженні через речовину інтенсивність випромінювання зменшується внаслідок взаємодії з речовиною. Залежно від складу речовини, її товщини та характеру випромінювання втрати енергії випромінювання різні. Тому при проходженні рентгенівських променів через предмет у них закладається інформація про його конструкцію і внутрішню будову.

Сучасні рентгенапарати обладнані телевізійними камерами та моніторами, що створюють комфортабельні умови для роботи оператора. Блок пам'яті дозволяє дослідити зображення предмета впродовж тривалого часу після короткочасної (частки секунди) дії на нього імпульсу рентгенівського випромінювання. За цей час не встигає зруйнуватися навіть світлочутливий шар фотоплівки.

Рентгенівські апарати можуть з успіхом використовуватися для оперативного виявлення заборонених вкладень у предметах та ван-

тажах, які перетинають митний кордон. Причому тільки вони можуть дати найбільш достовірну інформацію про наявність прихованих вкладень за дуже короткий час.

Металошукачі. Металошукачі призначені для виявлення металевих предметів у неметалічному середовищі. Це один із головних видів технічних засобів контролю.

Робота приладів ґрунтується на зміні частоти автогенераторів за наявності металевих предметів в електромагнітному полі пошукових елементів, яка приводить до спрацювання звукової сигналізації, котра іноді доповнюється світловою, але оскільки це вимагає додаткових витрат енергії, комбінована сигналізація частіше застосовується в стаціонарних металошукачах, які живляться від мережі. Як стаціонарні металошукачі використовуються декілька типів приладів, наприклад типу «КС-7», «Метекс».

Переносні металошукачі типів «МКХ-900», «МКД-9903», «КС-1», «Денсок», «Гама», «ІМ-1» живляться від батарей, які розміщуються в корпусі приладу або у виносному пеналі при роботі приладу в зоні від'ємних температур.

Під час роботи з металошукачем у транспортних засобах необхідно заздалегідь визначити місця наявності металу і не підносити близько до них металошукач для запобігання неправильних спрацювань при догляді.

Слід зазначити, що металошукачі служать для підвищення ефективності й оперативності огляду тільки в руках творчо працюючого інспектора.

Оглядові дзеркала. Для огляду важкодоступних неосвітлених місць у транспортних засобах використовуються комплекти дзеркал з підсвіченням. Для огляду в кабінах та салонах автомашин, літаків та інших місцях можна застосовувати дзеркала типу «СФ-142», телескопічна ручка яких складається з двох частин. У складеному вигляді дзеркало легко вміщається в кишені.

Електрощуп. Електрощуп типу «QFA/800» складається з футляра для батарей та гнучкого шнура з лампочкою. Завдяки маленькому діаметру лампочки електрощупом можна з успіхом користуватися при підсвітленні вузьких щілин з меблями, ящиками, простору за решітками вентиляції та в багатьох інших місцях. У ряді випадків щуп може з успіхом використовуватися як ліхтар.

Ендоскопи

- Трубка оглядова гнучка ТСГ призначена для неруйнуючого контролю елементів конструкції.
- Трубка оглядова ТСС використовується для візуального контролю важкодоступних порожнин транспортних засобів і вантажів при їх огляді.
- Блок підсвічування БП призначений для створення необхідного рівня освітленості об'єкта, що досліджується.
- Зарядний пристрій ЗУ застосовується для підзарядки акумуляторів.

- **Фотоперехідник ФП** призначений для приєднання трубки оглядової до фотоапаратів.

Галогенові акумуляторні ліхтарі. Призначені для використання у вибухонебезпечних, задимлених і вологих середовищах, при огляді великих ємностей, цистерн і трюмів на транспортних засобах, мають підвищений рівень світлового потоку. Типи галогенових акумуляторних ліхтарів — «Rangersun», «Mag-lite», «Varta».

Ультрафіолетові ліхтарі. Складаються з перетворювача напруги та двох ламп: одна — джерело звичайного світла, друга — ультрафіолетового.

Лампа ультрафіолетового світла дозволяє побачити в ряді випадків сліди підробок митних документів, валюти.

Основне призначення ультрафіолетового ліхтаря — використання його в комплексі з фломастером, заправленим флюорисцентною рідиною, яка невидима при звичайному освітленні, але світиться при дії на неї ультрафіолетовим світлом. Ультрафіолетові ліхтарі застосовуються для запобігання використанню приписок у декларації з метою легалізації вивозу незаконно придбаних на території країни предметів та валюти.

Мініскопи. Це портативні мікроскопи тридцятикратного збільшення. Мініскоп моделі «1171» призначений для мікроскопічних досліджень різних об'єктів. При митному догляді може використовуватися для:

- досліджень службових документів з метою виявлення в них підробок та змін;
- зчитування проби на виробках з дорогоцінних металів;
- установлення фактів заміни дорогоцінних каменів у ювелірних виробках;
- ідентифікації головних рослинних наркотичних речовин, які хімічно не оброблені попередньо, і т.ін.
- дослідження поверхонь різних видів матеріалів, таких як метали, тканини; оцінки дефектних матеріалів, а також при митному огляді.

Детектори контрабанди. Мають джерело рентгенівського випромінювання, за допомогою якого визначаються наявність та ступінь заповненості порожнеч у різноманітних предметах. Мають високу ефективність використання при обстеженні важкорозбірних предметів з визначеним ступенем заповненості їх об'єму (колеса та двері автомобілів, порожнечі стінок у залізничних вагонах).

2.4.2. Засоби ідентифікації, визначення якісних та кількісних характеристик

При проведенні митного контролю постають питання, пов'язані з необхідністю визначення якісних та кількісних характеристик. Для цих цілей використовуються такі засоби ідентифікації.

Електронні ваги. Для визначення ваги дорогоцінних каменів та металів, а також для зважування речовин при проведенні лабораторних аналізів використовуються електронні прецизійні ваги.

Для зважування багажу та великовантажних транспортних засобів застосовуються ваги, розраховані на відповідну вагу і виконані у стаціонарному або портативному варіанті.

Детектори дорогоцінних металів. Тестер золота (типу «Gold star») призначений для швидкого і точного визначення вмісту золота різних кольорів від 210 до 958 проби, дослідження покритих золотом чи золотовмісних металів. Додатково цей прилад визначає платину і паладій.

Індикатор дорогоцінних металів «Тест» використовується для експрес-контролю дорогоцінних металів на поверхні досліджуваного зразка.

Детектори діамантів. Портативні детектори діамантів «Diatest» та «Diamond star» використовуються для визначення в оперативних умовах природних діамантів та їх штучних імітацій. За допомогою цих пристроїв вимірюють теплопровідність матеріалу, що досліджується.

Детектори діамантів дозволяють в оперативних умовах при проведенні доглядових операцій здійснювати попереднє дослідження з метою виявлення дорогоцінних та напівдорогоцінних, а також синтетичних каменів, що імітують природні діаманти.

Детектор наркотиків. Детектор «Канабіса», або детектор наркотичних речовин «САС», призначений для виявлення головних рослинних наркотичних речовин, які не піддавалися попередній хімічній обробці. За допомогою приладу можна виявити такі речовини, як гашиш, маріхуану. Частинки рослин мають форму, характерну тільки для цих рослин, і тому можуть бути легко визначені при розгляді в мікроскоп, вбудований у прилад.

Детектор валюти. Детектори валюти «Superscan» та «MD-23» використовуються для визначення справжності іноземної валюти. Принцип дії базується на наведенні струму в магнітній головці приладу при проходженні по її поверхні банкноти.

Дозиметри. Переносний мікропроцесорний дозиметр РМ-1202 призначений для вимірювання потужності польової еквівалентної дози та накопиченої дози гамма-випромінювання.

Дозиметр ДКС-04 використовується для виявлення й оцінювання за допомогою звукової та світлової сигналізації щільності потоків теплових нейтронів, рентгенівського, гамма- та жорсткого бета-випромінювань, а також для вимірювання потужності експозиційної дози рентгенівського та гамма-випромінювання.

Дозиметр ДБГ-01С «Синтекс» застосовується для вимірювання потужності еквівалентної дози зовнішнього гамма-випромінювання, відображення результату на цифровому індикаторі та якісного оцінювання інтенсивності гамма-випромінювання за допомогою звукової сигналізації.

Дозиметри використовуються для оперативного оцінювання радіаційного стану приміщень, вантажів або місцевості.

Каратоміри. За допомогою каратоміра «Leveridg» визначають розмір перлів, приблизну вагу перлів та дорогоцінних каменів в оправі та без неї.

Комплекти хімічних реактивів. Комплект індикаторів вибухових речовин призначений для виявлення таких вибухових речовин:

- 1) групи А: тротилу, тетрилу, тринітробензолу;
- 2) групи Б: гексогену, ТЕН, нітрогліцерину, етиленглікольдинітрату, нітроцелюлози.

Комплекти хімічних реактивів:

«Faugot» використовується для дослідження документів зі змієним початковим змістом з метою виявлення слідів виправлення, а також дописаних і витравлених записів;

«НИК-1» застосовується для швидкої перевірки та розпізнавання сильнодіючих ліків, наркотиків або галюциногенів;

«Cannabispray» дозволяє здійснити швидку й надійну перевірку наявності гашишу та маріхуани;

«Herosol» призначений для виявлення кокаїну;

«EXPRAY» — бомб та вибухівки;

«Нарет-М» та «Нарет-В» використовуються для пробірного визначення вмісту золота, срібла та платини у виробках з них в умовах митного догляду;

«Helling» застосовується для визначення проби дорогоцінних металів.

2.4.3. Засоби контролю аудіовізуальних матеріалів

До них відносяться: відео- та аудіомагнітофон, засоби обчислювальної техніки, програвачі (платівок, лазерних компакт-дисків), слайдоскопи, кінопроектори, засоби стирання магнітних записів.

Крім вищезазначених засобів митного контролю, в митницях можуть використовуватися й інші засоби.

З метою вдосконалення обліку наявності і визначення потреб у технічних засобах, технічних засобах митного контролю і зв'язку затверджені норми оснащення технічними засобами окремих підрозділів і митних установ України.

Завдання для перевірки знань

1. Які з зазначених нижче відділів входять до структури Управління організації митного контролю ДМСУ:

- а) технології митного контролю та оформлення;
- б) митних доходів та платежів;
- в) контролю за доставкою вантажів;
- г) декларування та митних режимів;
- д) по боротьбі з порушеннями митних правил;
- е) відділ митної інфраструктури;
- є) відділ неторгових операцій;
- ж) загальний відділ?

2. Основними завданнями і напрямками організації митного контролю є:
  - а) контроль за надходженням митних платежів;
  - б) аналіз діючих і впровадження передових форм та методів митного контролю і заходів підвищення їх ефективності;
  - в) запровадження технологій митного контролю та митного оформлення;
  - г) організація та ведення правової роботи в митних органах;
  - д) розробка і запровадження нових систем захисту результатів митного оформлення;
  - е) забезпечення підпорядкованих підрозділів форменим одягом та бланковою продукцією;
  - є) підготовка проектів законодавчо-нормативних актів з питань організації та розвитку митної інфраструктури;
  - ж) організація взаємодії митних органів (підрозділів) зі службами прикордонного, санітарного, фітосанітарного, радіологічного, ветеринарного, екологічного контролю, іншими контрольними службами та правоохоронними органами при здійсненні митного контролю;
  - з) удосконалення видів особистих митних забезпечень, форм їх застосування.
3. Як поділяються пункти пропуску на державному кордоні за видами транспорту?
4. Основною різницею між міжнародними та міждержавними пунктами пропуску на державному кордоні є:
  - а) державна приналежність переміщуваних через них вантажів;
  - б) державна приналежність переміщуваних через них транспортних засобів;
  - в) категорія шляху сполучення, який пролягає через пункт пропуску (наприклад автодорога 1, 2, 3 категорій).
5. Чи може бути використано на особистих митних забезпеченнях типів 1,2 код першого ступеня захисту 567?
6. Чи може бути використано на особистих митних забезпеченнях типів 1,2 другий ступінь захисту чорного кольору?
7. Чи відноситься голографічна етикетка до митного забезпечення типу 3?
8. Що таке зона митного контролю?
9. Які технічні засоби митного контролю застосовуються при проведенні митного контролю товарів, предметів, транспортних засобів?
10. На підставі чого проводиться переогляд товарів, предметів, транспортних засобів?
11. Коли проводиться огляд та переогляд поклажі, багажу в разі відсутності громадянина?
12. Що повинен пред'явити громадянину інспектор митниці перед початком проведення особистого огляду?
13. Для чого використовуються особисті митні забезпечення?
14. В якому митному режимі має бути оформлено автомобіль, який відповідно до умов зовнішньоторговельної угоди продано ТОВ «АВС» (Україна, м. Харків) підприємству «ПКС» (РФ, м. Москва)?
15. В якій графі вантажної митної декларації зазначається митний режим?
16. Який митний режим має бути застосовано при митному оформленні рекламних буклетів та календарів, які надійшли на адресу ТОВ «АВС» (Україна, м. Харків) від підприємства «ПКС» (РФ, м. Москва) разом із технологічним обладнанням, відповідно до умов зовнішньоекономічної угоди — проведення короткотермінової виставки?

17. Чи підлягають митному огляду танки Міністерства оборони України, які своїм ходом переміщуються через митний кордон у зв'язку із заходами, що проводяться Збройними Силами та іншими військовими формуваннями за межами України?

18. В яких випадках застосовуються спеціальні митні режими огляду речей?

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

3.1. ПОРЯДОК МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

Порядок митного оформлення визначається розділом 3 Митного кодексу України (статті 37—43). Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів підлягає митному оформленню.

Метою здійснення митного оформлення є:

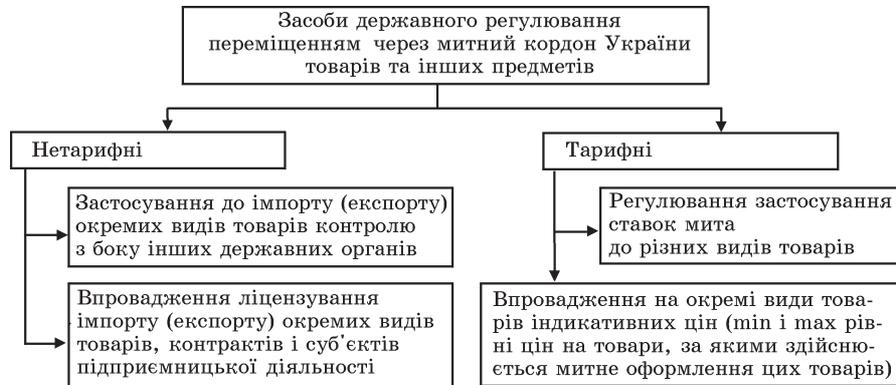
1. Забезпечення митного контролю, який здійснюється з метою дотримання державними органами, підприємствами та їх службовими особами, а також громадянами порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів. Митний контроль здійснюється службовими особами митниці шляхом перевірки документів, необхідних для такого контролю, митного огляду транспортних засобів, товарів та інших предметів, особистого огляду, переогляду, обліку предметів, які переміщуються через митний кордон України, а також в інших формах.

2. Застосування засобів державного регулювання переміщенням через митний кордон України товарів та інших предметів, основною метою яких є стягнення в Державний бюджет податків при переміщенні товарів через митний кордон України, а також захист національного ринку від неякісних імпортованих товарів і забезпечення підтримки національного виробника шляхом надання йому можливості конкурувати з іноземними суб'єктами підприємницької діяльності (рис. 3.1).

Порядок здійснення операцій з митного оформлення визначається Державною митною службою України відповідно до Митного кодексу України. *Оформлюються митні документи українською мовою або офіційними мовами митних союзів, якщо Україна є їх членом.*

Митне оформлення суб'єктів ЗЕД здійснюється службовими особами митниці в місцях розташування митниць — зонах митного контролю — спільно з зацікавленими державними органами впродовж часу, визначеного митницею.

Території зон митного контролю встановлюються (рис. 3.2):

Рис. 3.1. Засоби державного регулювання переміщенням через митний кордон України товарів та інших предметів

Рис. 3.2. Здійснення митного оформлення

- 1) у пунктах пропуску через державний кордон України — митницею за погодженням із прикордонними військами;
- 2) у пунктах на митному кордоні України, що є межами спеціальних митних зон — митницею самостійно;
- 3) на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають товари та інші предмети під митним контролем, — митницею самостійно.

Переміщення товарів та інших предметів на територію зони митного контролю чи за її межі контролюється митницею. Митне оформлення має проводитися митницею, в зоні діяльності якої розташовані власники товарів та інших предметів, за винятком випадків, урегульованих чинним законодавством України. Наприклад, оформлення товару в іншій митниці узгоджується його власником із обома митницями (тією, де розташований власник, і тією, де він має намір проводити оформлення) листом відповідної форми. За рішенням Державної митної служби України митне оформлення окремих видів товарів та інших предметів може здійснюватися в окремо визначених для цього митницях. Наприклад, митне оформлення енергоносіїв здійснюється Центральною енергетичною митницею. Митницею може бути надано дозвіл підприємству, що переміщує через митний кордон України товари та інші предмети, на зберігання їх під митним контролем на території та в приміщенні підприємства у визначеній митницею зоні митного контролю. За наявності підстав вважати, що переміщувані через митний кордон України транспортні засоби, товари та інші предмети містять предмети контрабанди, предмети, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, проводиться переогляд таких товарів та інших предметів. При цьому присутність представників підприємства, а також громадян при митному оформленні обов'язкова.

З метою митного контролю та митного оформлення *митниця може брати проби і зразки товарів та інших предметів для проведення дослідження їх*. За згодою митниці проби і зразки товарів та інших предметів, щодо яких митне оформлення не було закінчено, можуть братися для контролю іншими державними органами. Дослідження можуть проводитися державними контролюючими органами фітосанітарного, ветеринарного та екологічного контролю, органами з сертифікації продукції, санітарно-епідеміологічною службою та іншими, а також митною лабораторією. Проби і зразки товарів та інших предметів беруться в мінімальних кількостях, що забезпечують їх дослідження. Взяття проб та зразків, дослідження їх, а також розпорядження ними не повинно необґрунтовано затримувати пропуск товарів та інших предметів. *У разі відмови в пропуску через митний кордон України товарів та інших предметів митниця зобов'язана давати заінтересованим особам вичерпні роз'яснення вимог митного оформлення, виконання яких забезпечує можливість пропуску*. При цьому підприємство або громадянин, які представляють товари та інші предмети до митного оформлення, повинні усунути виявлені недоліки і пройти митне оформлення.

Митне оформлення переміщення через кордон товарів та інших предметів, що належать суб'єктам підприємницької діяльності,

The image shows a complex customs declaration form (MD-2) for a cargo shipment. The form is filled out with specific data, including:

- Manufacturer/Exporter:** Харківське державне авіаційне виробниче підприємство, 61023, м. Харків, вул. Сумська, 134, Україна.
- Carrier:** "Transavia Ltd", Baksan, Customs avenue, 16a, Nadonia.
- Goods:** 1 літак б/н 80000 (1 aircraft, reg. 80000).
- Value:** 5555.50 USD.
- Customs Office:** Східна регіональна митниця (Eastern Regional Customs Office).
- Payment:** СПЛАЧЕНО (Paid) stamp for 5555.50 USD.

Рис. 3.3. Зразок заповнення вантажної митної декларації

здійснюється із застосуванням уніфікованого адміністративного документа форми МД-2 (і — за необхідності — додаткових аркушів форми МД-3 і МД-8) — вантажної митної декларації (ВМД). Порядок використання і заповнення ВМД (рис. 3.3) регламентується «Положенням про вантажну митну декларацію», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України, а також Інструкціями про порядок заповнення ВМД, затвердженими наказами Державної митної служби України. Процес митного оформлення товарів та інших предметів складається з двох частин (черговість їх здійснення залежить від напрямку переміщення через кордон — експорт або імпорт):

— представлення ВМД до внутрішньої митниці та її оформлення. ВМД подається до митниці підприємствами, які здійснюють деклару-

вання товарів на підставі договору і діють за дорученням суб'єкта підприємницької діяльності або безпосередньо представником суб'єкта підприємницької діяльності;

— пропуск прикордонною митницею товарів через митний кордон України із використанням ВМД (при імпорті — попередньої ВМД).

За станом на початок 2000 р. при імпорті в Україну застосовується попереднє декларування таких товарів та інших предметів:

зі сплатою митних платежів:

— тих, що підлягають обкладенню акцизним збором (лікєро-горілчані вироби, легкові автомобілі тощо);

— групи товарів, що переміщуються автомобільним транспортом, перелік яких затверджується Держмитслужбою (різноманітні продукти харчування, папір, книги, різні одяг і взуття, товари народного вжитку — побутова апаратура, запасні частини до автомобілів тощо);

без сплати митних платежів:

— решти товарів, що переміщуються автомобільним транспортом.

Наочно розглянемо процес митного оформлення при імпорті товару на митну територію України (рис. 3.4).

1. Підприємство звертається до внутрішньої митниці для оформлення попередньої ВМД на імпорт товару. При необхідності мають бути сплачені належні платежі.

2. За умови правильності складення декларація оформлюється митницею і вводиться в центральну базу даних (ЦБД) за допомогою супутникового зв'язку.

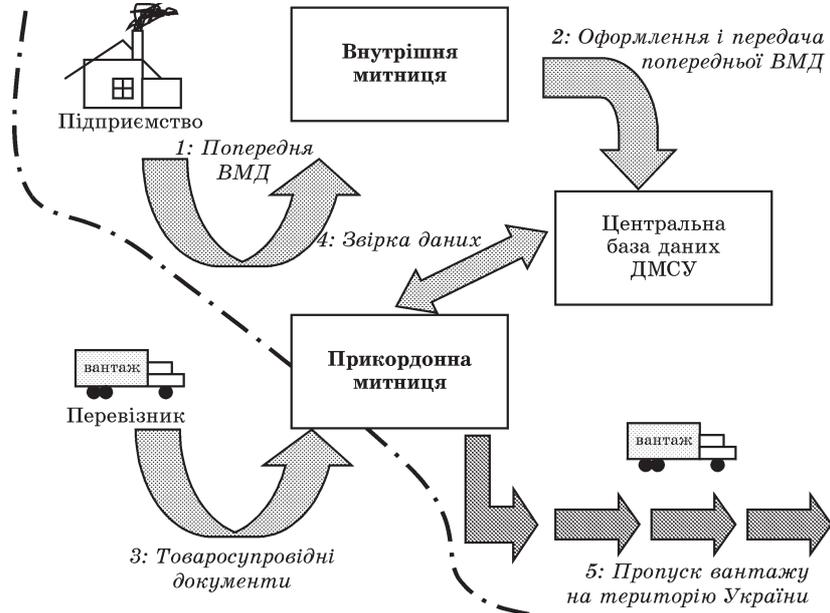

Рис. 3.4. Митне оформлення при імпорті товару на митну територію України

3. Товар прибуває на кордон. Перевізник звертається до прикордонної митниці.

4. Прикордонна митниця шляхом перегляду ВМД в ЦБД звіряє дані перевізника і вантажу з наявними в базі даних. Проводиться догляд вантажу.

5. За відсутності зауважень вантаж направляється у внутрішню митницю для подальшого митного оформлення. В ЦБД робиться відмітка про пропуск вантажу.

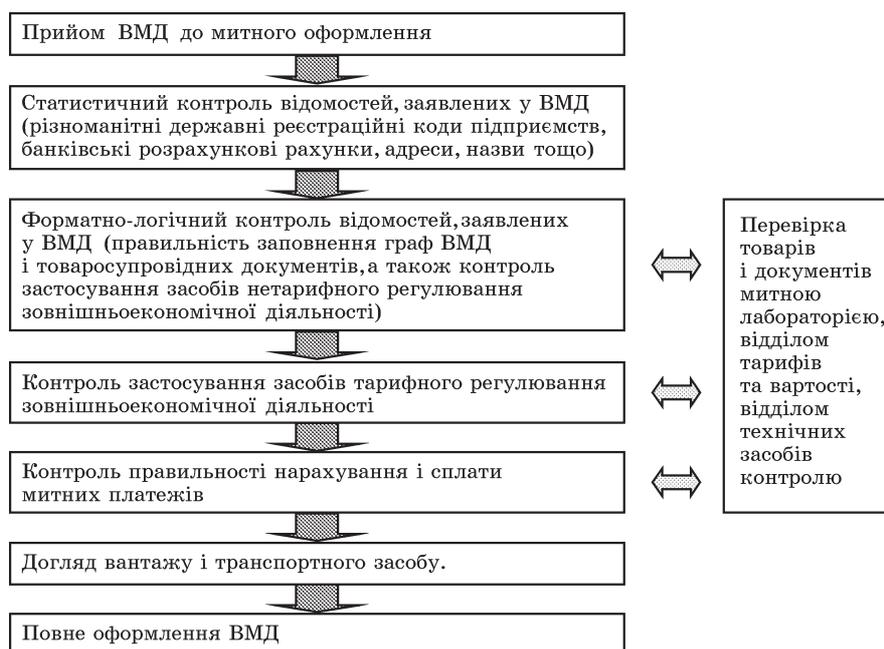

Рис. 3.5. Етапи контролю при перевірці ВМД

Остаточне митне оформлення вантажу здійснюється, про що вже йшла мова, у внутрішній митниці. При цьому перевірка ВМД проходить декілька етапів контролю, які проводяться працівниками відповідних підрозділів митниць (рис. 3.5). При необхідності додаткових досліджень товарів або більш поглибленого вивчення наданих декларантом документів співробітниками митниці, які перевіряють ВМД, може бути направлено запит, наприклад, до митної лабораторії для уточнення хімічного складу товару, до відділу технічних засобів контролю для проведення контролю носіїв інформації, відділу тарифів і вартості для перевірки заявленої вартості та експертизи сертифікатів, які засвідчують країну походження товарів, тощо. Завершення митного оформлення кожним із співробітників фіксується поставленням відтисків штампів контрольних відміток на зворотному боці ВМД (як наведено в прикладі). Митне оформлення ВМД може бути остаточно завершено тільки після проведення всіх цих видів контролю (рис. 3.6а, 3.6б).

Форма МД-2

УНІФІКОВАНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ ДОКУМЕНТ (УАД)

1	2. Виробник / Експортер Фірма "BORG" м. Берлін, ul. Artling, 16 Німеччина		1. Тип декларації IM 40		А. 1409 1-Р/Р 26009589001 XO AT "Укрінбанк" MFO 351243	
	6. Одержувач / Імпорттер ТОВ "Альвар" 61004 м. Харків, вул. Київська, 16 УКРАЇНА		3. Додаткові аркуші 4. Базисна угода 1/ 1		7. Довідковий номер 80000/1/	
	8. Одержувач / Імпорттер ТОВ "Альвар" 61004 м. Харків, вул. Київська, 16 УКРАЇНА		5. Всього найменувань товарів 1		6. Кількість м'яч 1160	
	9. Особа відповідальна за фінансове врегулювання ТОВ "Альвар" 61004 м. Харків, вул. Київська, 16 0000000-63/0045622283		9. Особа відповідальна за фінансове врегулювання ТОВ "Альвар" 61004 м. Харків, вул. Київська, 16 0000000-63/0045622283		12. Загальна митна вартість 86026.88	
	10. Країна 1-го призначення 274		11. Торговельна країна 86026.88		13.	
	14. Декларант / Представник ТОВ "Сервіс-центр" Україна м. Харків, вул. Багратіона, 6 80000/029 ЕМ-00597 25/04/1998 0000000-63/0021201524		15. Країна вправлення Німеччина (ФРН)		16. Країна походження 274	
	18. Транспортний засіб вивізлення 1 1121XA\2111XA		19. Контейнер 804 0		20. Умови поставки EXW -м. Берлін	
	21. Транспортний засіб на кордоні 1 1121XA\2111XA		22. Валюта та загальна фактурна вартість 840 85438.88		23. Курс валюти 5.3421	
	25. Види транспорту за кодами 30		26. Види транспорту в межах країни 30		27. Місце завантаження/розвантаження 1-06886200	
	29. Митниця на кордоні 20500		30. Місце огляду товару 2-КБ "Альфа банк" 3-61003 м. Харків, вул. Миру, 14 4-В/Р2600010512004 MFO 328513		32. Товар № 3604100000	
31. Вантажні місця та опис товару Ягодинська м-ця Маркування та кількість-номери контейнерів-опис товару Піротехнічні вироби для влаштування феєрверків: шутихи: K0201\10 - 300короб., фонтани: RSS01 - 500короб., феєрверки: RE0662-6 - 360короб.; у карт.коробках Місць 1160		33. Код товару 1		34. Код країни походження 156		
44. Додаткова інформація/подати документи 2 -2730 00097988 10/06/2001 3 -2750 XX 22202322 10/06/2001 4 -3105 A 81\04 10/06/2001 5 -3640 Спец. 1 10/06/2001 6 -4010 22-02 10/06/2001 6.6-6863 A 746261 20/06/2001 6.7-6001 ДПА Москов.р-на 132 05/04/2001		35. Вага бруто (кг) 19376		36. Preferенція 00/00/00		
47. Нарахування мита та митних платежів		37. Процедура 400050		38. Вага нетто (кг) 19376		
48. Відстрочення платежів		39. Кіота		40. Загальна декларація / попередній документ 0100 - 80000/1/906001 04/06/2001 1		
49. Найменування складу		41. Додаткова одиниця виміру 796		42. Фактурна вартість товару 85438.88		
45. Митна вартість 86026.88		43.		45. Митна вартість 86026.88		
46. Статистична вартість 86		44.		46. Статистична вартість 86		
47. Нарахування мита та митних платежів		48. Відстрочення платежів		49. Найменування складу		
Вид		Основа нарахування		Ставка		
010		86026.88		0.2 %		
020		86026.88		10 %		
028		94629.57		20 %		
003				20 %		
Сума		172.05		01		
Сп		8602.69		01		
		18925.91		01		
		213.68		01		
Всього						
50. Довіритель		Підпис		С.		
51. Митниця країни транзиту		52. Гарантія не дієсна для		53. Митниця в країні призначення		
представлений місце і дата		підпис		010-ПА 102 04/06/2001 172.05Грн 020-ПА 102 04/06/2001 8602.69Грн 028-ПА 102 04/06/2001 18925.91Грн 003-ПА 102 04/06/2001 213.68Грн		
54. Місце і дата		55. Місце і дата		56. Місце і дата		
Східна регіональна митниця Відділ (пост)		USD 63421, EUR 4.839943		М. "Альвар" для ТОВ "Сервіс-центр" митниця "Альвар" СВ.Д. №20596/2001		
26		25.06.01р.		2001р.		
Східна регіональна митниця		USD 63421, EUR 4.839943		М. "Альвар" для ТОВ "Сервіс-центр" митниця "Альвар" СВ.Д. №20596/2001		
064 25.06.01 05 064		25.06.01 05		М. "Альвар" для ТОВ "Сервіс-центр" митниця "Альвар" СВ.Д. №20596/2001		
ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ		Східна регіональна митниця		М. "Альвар" для ТОВ "Сервіс-центр" митниця "Альвар" СВ.Д. №20596/2001		

Рис. 3.6а. Зразок оформлення ВМД (лицьовий бік)

№	Стадія контролю	Час, ГРН, підпис, відмітка
1.	Прийом документів	14 ⁰⁰ - 14 ¹⁰ <i>Сванота</i>
2.	Статконтроль попередній	14 ¹⁰ - 14 ²⁰ <i>Морозо</i>
3.	Митна партія	14 ²⁰ - 14 ³⁰ <i>Кузнецов</i>
4.	Митні операції	14 ³⁰ - 14 ⁴⁵ <i>Годусьт</i>
5.	З оглядом без огляду	
6.	Формат-логічний контроль	14 ⁴⁵ - 15 ⁰⁵ <i>Світлюк В.В.</i>
7.	Митний огляд	15 ¹⁰ - 16 ³⁵ <i>Кутєв</i>
8.	Митний збір-опод.	17 ⁰⁰ <i>Годусьт</i>
9.	Віддача документів	17 ¹⁵ <i>Світлюк В.В.</i>
10.	Статконтроль остаточний	17 ²⁵ <i>Морозо</i>

Східна регіональна митниця	
1 2 5 0 6 0 1 0 5	064
ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ	
Відділ ІАР та МС	86-2
09	ПЕРЕВІРЕНО
25	08
2001 р.	

Східна регіональна митниця	
відділ (пост)	
Митна вартість перевізних	
02	Україна
25 06 01 05	
160	

Східна регіональна митниця	
відділ (пост)	
Статистичний контроль	
проведено	
09	25
08	
2001 р.	

Рис. 3.66. Зразок оформлення ВМД (зворотний бік)

3.2. ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВМД

Транспортні засоби, товари та предмети підлягають обов'язковому декларуванню митницями України. Декларування здійснюється шляхом заяви у встановленій формі точних даних та мети переміщення через митний кордон України товарів, майна та інших предметів і про самі товари, майно та інші предмети, а також будь-яких відомостей, необхідних для митного контролю та митного оформлення.

З 1 січня 1993 р. підлягають обов'язковому декларуванню митницям та митному оформленню у встановленому діючим митним законодавством порядку товари та інші предмети при вивезенні їх з України в країни колишнього Союзу РСР та ввезенні з цих країн в Україну. Такі товари та інші предмети декларуються митницям шляхом подання вантажної митної декларації й оформлюються в митному відношенні митницею, в зоні діяльності якої розташований відправник чи одержувач цих товарів. Декларування товарів, майна та інших предметів здійснюється підприємствами, що ввозять в Україну або вивозять з України такі товари, майно та інші предмети самостійно або на договірній основі через організації, визначені мит-

ницею як декларанти. Визнання підприємства як декларанта і допущення його до декларування на підставі договору здійснюється шляхом видачі митницею такому підприємству свідоцтва про визнання його як декларанта. Порядок допущення до декларування на підставі договорів, а також права й обов'язки декларантів передбачено статтями 47, 48 Митного кодексу України та Положенням про діяльність митних брокерів на території України. Самостійне декларування товарів може здійснюватись учасником ЗЕД, який є стороною зовнішньоекономічного договору, або за його дорученням одержувачем таких товарів в Україні, або їх відправником за межі України. Предмети, що переміщуються через митний кордон України громадянами, декларуються цими громадянами.

3.2.1. Загальні положення

Положення про вантажну митну декларацію (далі — Положення) має на меті визначити статус, призначення декларації, встановити загальний порядок її заповнення, оформлення, обліку, зберігання та інші норми і принципи, що застосовуються до вантажної митної декларації, відповідно до чинного законодавства України.

Вантажна митна декларація застосовується при декларуванні суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іншими юридичними (а в окремих випадках — фізичними особами) товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України. Процедура декларування, включаючи його форми, необхідність оформлення ВМД при декларуванні визначається Кабінетом Міністрів України.

3.2.2. Функціональне призначення ВМД

Вантажна митна декларація — складений письмово уніфікований адміністративний документ (УАД), у якому декларантом заявлена мета переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, містяться точні дані про самі товари та предмети, транспортні засоби, а також інформація, необхідна для здійснення митного контролю, митного оформлення, нарахування митних платежів, формування державної та митної статистики.

3.2.3. Правовий (юридичний) статус ВМД

Оформлена в митному відношенні ВМД — це документ, що засвідчує надання державою суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності права на розміщення товарів або інших предметів у визначений митний режим. Залежно від митного режиму оформлена ВМД може закріплювати за означеним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності певні зобов'язання, а в разі вивезення товарів та інших предметів також засвідчує право суб'єкта на одноразове переміщення їх через митний кордон України. Оформлена в митному відношенні ВМД — це правовий документ, який у разі необхідності підтверджує певні права або

права та обов'язки суб'єкта при здійсненні ним правових, фінансових, господарських та інших видів діяльності. Термін дії ВМД не обмежується часовою нормою. Митний орган, у разі оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України, має право вказати у декларації термін доставлення товарів у митний орган — пункт пропуску на митному кордоні України.

3.2.4. Відповідальність осіб за незааявлення у ВМД точних відомостей

ВМД, заповнена декларантом згідно з діючими правилами, засвідчена ним у встановленому порядку та подана митному органу для оформлення, — це документально оформлена заява особи, яка таким чином бере на себе відповідальність за достовірність викладених у ВМД відомостей, закріплюється одним із видів митного забезпечення (штамп «Під митним контролем») на всіх аркушах ВМД та реєстраційним номером, а також реєстрацією ВМД у журналі обліку ВМД. Після завершення цієї процедури декларант несе юридичну відповідальність за відомості, зазначені у ВМД. Ця декларація не може бути відкликана декларантом. Відповідальність за незааявлення в декларації точних відомостей передбачена чинним законодавством.

3.2.5. Єдина державна форма бланків ВМД

ВМД оформлюється на єдиних стандартних самокопіювальних бланках встановленого зразка А4, що виготовляються друкарським способом. Оформлення ВМД з використанням інших бланків не допускається. Контроль за оформленням ВМД на єдиних стандартних бланках здійснюється Державною митною службою. Для митного оформлення використовуються бланки аркушів ВМД: основних — форми МД-2 та додаткових — форми МД-3. Під час митного оформлення товарів у випадках, визначених ДМСУ, замість додаткових аркушів МД-3 допускається застосування специфікацій форми МД-8 (рис. 3.7).

Кількість бланків форми МД-2, МД-3, необхідних для надання митниці при митному оформленні однієї декларації, та порядок використання МД-8 встановлюється Державною митною службою. На сьогодні комплект ВМД складається з п'яти зброшурованих номерних основних аркушів форми МД-2 та аналогічно МД-3, МД-8.

3.2.6. Загальний порядок оформлення ВМД

ВМД заповнюється на товари, фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 доларам США, а також на товари незалежно від їх фактурної вартості у випадках, передбачених законодавством.

ВМД складається на партію товарів за умови, що до всіх товарів означеної партії застосовується єдиний митний режим.

Україна		Формуляр-специфікація МД-8				1. ТИП ДЕКЛАРАЦІЇ A							
14. Декларант/представник 0		3. Кількість форм 2		5. Всього 2									
ВМД		0000000 - 63 / 0											
11. Тор. країна		15. Країна відправлення		16. Код країни відпр.		17. Країна призначення		24. Характер угоди 81					
31. Вантажні місця і опис товарів		Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару По вопросам приобретения QDPro обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15				32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX		34. Код країни походж.		38. Вага нетто(кг)	
						40. Попередній документ		41. Дод. одиниць		41a			
						43.		45. Митна вартість		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару По вопросам приобретения QDPro обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15				32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX		34. Код країни походж.		38. Вага нетто(кг)	
						40. Попередній документ		41. Дод. одиниць		41a			
						43.		45. Митна вартість		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару По вопросам приобретения QDPro обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15				32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX		34. Код країни походж.		38. Вага нетто(кг)	
						40. Попередній документ		41. Дод. одиниць		41a			
						43.		45. Митна вартість		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару По вопросам приобретения QDPro обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15				32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX		34. Код країни походж.		38. Вага нетто(кг)	
						40. Попередній документ		41. Дод. одиниць		41a			
						43.		45. Митна вартість		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару По вопросам приобретения QDPro обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15				32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX		34. Код країни походж.		38. Вага нетто(кг)	
						40. Попередній документ		41. Дод. одиниць		41a			
						43.		45. Митна вартість		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару По вопросам приобретения QDPro обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15				32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX		34. Код країни походж.		38. Вага нетто(кг)	
						40. Попередній документ		41. Дод. одиниць		41a			
						43.		45. Митна вартість		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару По вопросам приобретения QDPro обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15				32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX		34. Код країни походж.		38. Вага нетто(кг)	
						40. Попередній документ		41. Дод. одиниць		41a			
						43.		45. Митна вартість		46. Статистична вартість			
44. Додаткова інформація пов'язана документи						C.							
D. Митний контроль								54. Місце і дата 15/05/2000 AT "Зовнішнотранссервіс" Mister X					

Рис. 3.7. Специфікація форми МД-8

Партія товару — це:

— товари та інші предмети, що надсилаються на адресу одного одержувача за одним товаро-транспортним документом (накладною, коносаментом тощо), а також товари, що пересилаються за однією поштовою накладною або переміщуються як ручна поклажа однією особою, яка перетинає митний кордон України;

— товари та інші предмети, що надходять на станцію призначення одночасно у складі однієї відправки, на адресу одного вантажоотримувача, від одного вантажовідправника, з однієї станції відправлення;

— товари, що поставляються трубопровідним транспортом або лініями електропередач за одним актом приймання — передачі впродовж терміну, необхідного для переміщення товару обсягом, зазначеним в акті. Визначений термін не може бути більше одного місяця.

Декларація складається на основному аркуші ВМД (МД-2) на кожен партію товарів.

Якщо партія складається з товарів, що мають різні коди за правилами кодифікації за УКТ ЗЕД, а також у випадках, коли товари з однаковим кодом за УКТ ЗЕД мають різні дані (країна походження, торгуюча країна, валюта оцінки та ін.), які впливають на застосування до таких товарів неоднакових заходів тарифного та (або) нетарифного регулювання, інших заходів державного контролю, складається додатковий аркуш ВМД (МД-3), який дає можливість декларувати товари ще трьох найменувань. Одна декларація складається не більше як на 99 товарів. При оформленні однієї декларації загальна кількість додаткових аркушів не повинна перевищувати 33. Додаткові аркуші можна використовувати тільки в тому випадку, коли митний режим щодо зазначених у них товарів співпадає з митним режимом товару, вказаного в основному аркуші. ВМД заповнена з підчистками та помилками, для оформлення не приймається. Виправлення можуть бути зроблені шляхом перекреслення помилкових та внесення правильних відомостей (друкованим способом або від руки). У графах 12, 22, 37, 42, 45, 46, 47 виправлення не допускаються. Кожне виправлення засвідчується печаткою декларанта. Посадові особи органів Державної митної служби не мають права з власної ініціативи, за дорученням або проханням декларанта заповнювати ВМД, змінювати або доповнювати відомості, зазначені в ній, за винятком тих граф або відомостей, заповнення яких належить до компетенції органів Державної митної служби.

3.2.7. Мова, якою здійснюється заповнення ВМД

У зв'язку з необхідністю формування державної митної статистики за єдиним принципом, а також враховуючи можливість контролю однієї декларації декількома митними органами, ВМД заповнюється виключно державною мовою за допомогою комп'ютера.

3.2.8. Винятковість застосування іноземних мов

Як виняток, допускається застосовувати при заповненні ВМД іноземну мову у випадках, коли переклад особистих назв суб'єктів або фірмового (комерційного) найменування товару не бажано розкривати і суттєво не впливає на принцип застосування заходів тарифного або нетарифного регулювання.

3.2.9. Порядок обліку та реєстрації ВМД митними органами України

Визначення державного реєстраційного номера ВМД.

У разі прийняття до митного оформлення ВМД реєструється в журналі обліку та реєстрації ВМД. Декларації присвоюється реєстраційний номер, який заноситься у відповідні графи декларації посадовою особою митного органу. Реєстрація стверджується проставленням у ній штампа митного органу.

3.2.10. Єдиний порядок присвоєння реєстраційного номера

Реєстраційний номер вантажної митної декларації — це дванадцятизначний цифровий код, який складається таким чином:

- 1) перші п'ять знаків становлять код митного органу, в якому реєструється ВМД згідно з Класифікатором митних установ;
- 2) шостий знак — остання цифра поточного року;
- 3) останні шість знаків становлять поточний номер реєстрації ВМД у «Журналі обліку та реєстрації ВМД».

3.2.11. Журнал обліку та реєстрації ВМД

Митний орган України для обліку декларацій веде «Журнал обліку та реєстрації ВМД», який містить:

- порядковий номер ВМД згідно з журналом обліку;
- дату реєстрації;
- реєстраційний номер ВМД;
- тип ВМД;
- відомості про відправника та одержувача;
- відомості про особу, яка відповідає за фінансове врегулювання;
- відомості про декларанта;
- прізвище, ім'я та по батькові інспектора, який прийняв ВМД для митного оформлення, штамп «Під митним контролем»;
- прізвище, ім'я та по батькові інспектора, який завершив митне оформлення;
- номер особистої номерної печатки;
- номер картки відмови в митному оформленні;
- примітки.

За рішенням начальника митниці до «Журналу обліку та реєстрації ВМД» можуть вноситись інші додаткові відомості.

3.2.12. Мета та призначення електронної копії ВМД

З метою прискорення проведення процедури митного оформлення, завдяки застосуванню заходів електронної обробки інформації, а також з метою більш оперативного та досконалого формування державної статистики зовнішньоекономічної діяльності, при представленні митному органу заповненої декларантом ВМД подається електронна копія означеної декларації. Інформація, занесена в електронну

копію ВМД, повинна співпадати з інформацією, занесеною декларантом в оригінал декларації. Форма та структура електронної копії ВМД, кодування символів, засоби пересилань визначаються Державною митною службою. Електронна копія ВМД несе суто інформаційний характер і не має правового юридичного значення, якщо інше не буде передбачено законодавством України.

3.2.13. Прийняття ВМД до оформлення митним органом України

Декларація вважається прийнятою до оформлення після присвоєння їй реєстраційного номера та прийняття під митний контроль шляхом проставлення на ній штампа митного органу «Під митним контролем». З моменту прийняття ВМД декларант несе юридичну відповідальність за відомості, зазначені в ній.

3.2.14. Відмова в прийнятті ВМД до оформлення

Митний орган має право не приймати декларацію до оформлення. Відмова в прийнятті ВМД до оформлення застосовується посадовою особою митного органу у випадках, коли:

- ВМД подається без повного комплексу документів, необхідних для здійснення митного оформлення товарів;
- подається поза часом, встановленим митним органом для митного оформлення;
- подається не за місцем, визначеним митним органом для митного оформлення, або без попередньої згоди з митним органом;
- використовуються інші, не передбачені Положенням бланки декларацій;
- декларація оформлена декларантом з порушенням вимог Положення;
- в інших випадках, передбачених діючим законодавством України.

У разі відмови у прийнятті ВМД для оформлення обов'язково заповнюється «Картка відмов у пропуску на митну територію України при митному оформленні товарів та інших предметів». Порядок оформлення зазначеної Картки передбачено Державною митною службою.

3.2.15. Анулювання ВМД

ВМД може бути анульована в таких випадках:

- експортний вантаж, повністю оформлений у митному відношенні, через будь-які причини не перетнув митного кордону України (на підставі письмового звернення суб'єкта ЗЕД із зазначенням причини невивезення вантажу та обов'язкового повернення митниці раніше оформлених товаросупровідних документів та екземплярів ВМД);
- при зміні характеру угоди (контракту), належному її оформленню (за умови, що контракт ще не виконаний) і наявності звернення

суб'єкта ЗЕД до митниці в межах терміну повернення валютної вивручки на територію України, передбаченому чинним законодавством;
— в інших випадках, передбачених чинним законодавством.

3.2.16. Порядок зберігання, архівації та знищення ВМД

Оформлені митним органом екземпляри вантажної митної декларації розподіляються таким чином:

— перший основний аркуш («Примірник для митниці») зберігається разом із комплектом документів, на підставі яких здійснювалось митне оформлення, в митному підрозділі, що здійснював митне оформлення, впродовж 12 місяців, після чого передається на зберігання до архіву митниці;

— другий основний аркуш («Примірник для статистики») використовується в підрозділі митної статистики органу Державної митної служби;

— третій основний аркуш («Примірник для митниці») використовується в підрозділі митних доходів та платежів органу Державної митної служби;

— четвертий основний аркуш («Примірник для митниці») використовується залежно від виду зовнішньоекономічної операції:

а) під час оформлення товару, що вивозиться за межі митної території України, передається декларанту для доставлення разом із товаром в орган Державної митної служби — пункт пропуску на митному кордоні України. Після проведення процедури пропуску він передається до архіву митниці, що здійснила пропуск товару через митний кордон;

б) під час оформлення товару, що ввозиться на митну територію України, передається декларанту;

— п'ятий основний аркуш («Примірник для декларанта») передається декларанту. Якщо декларування товару проводиться митним брокером, то під час митного оформлення товару, що ввозиться на митну територію України, четвертий аркуш ВМД передається власникові товару, а п'ятий — митному брокеру.

Оригінал вантажної митної декларації зберігається в архіві митного органу, що здійснив оформлення ВМД упродовж п'яти років з моменту оформлення ВМД. Умови передачі ВМД в архів, порядок їх архівації регламентуються Положенням про архів. Під час митного оформлення експорту товару на прохання декларанта передбачається оформлення шостого аркуша ВМД, при цьому він повинен бути копією п'ятого аркуша. При використанні шостого аркуша ВМД на зворотному боці першого і п'ятого аркушів декларантом робиться запис «Оформлено шостий аркуш ВМД», який засвідчується печаткою декларанта. При цьому п'ятий аркуш ВМД передається власникові товару. Додаткові аркуші ВМД (форми МД-3) розподіляються в аналогічному порядку.

3.3. ЗАХОДИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ. ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ ЗАХОДІВ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Нетарифне регулювання — це один із заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спрямований на забезпечення захисту економічних інтересів України та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Одними з основних заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є ліцензування і квотування товарів (робіт, послуг), реєстрація зовнішньоекономічних контрактів, а також дозволи міністерств та відомств, уповноважених видавати такі дозволи на відповідні товари (роботи, послуги).

Органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на території України є: Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Національний банк, Міністерство економіки України, Державна митна служба України.

Одними з головних завдань митних органів України є використання засобів митно-тарифного та позатарифного регулювання при переміщенні через митний кордон України товарів та інших предметів, а також здійснення заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічної діяльності державних інтересів на зовнішньому ринку за участю Міністерства економіки України.

Товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України, окрім митного контролю, можуть підлягати санітарному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному та екологічному контролю. Митне оформлення може бути завершено тільки після закінчення зазначених видів контролю.

На території нашої держави діє порядок встановлення і використання технічних, фармакологічних, санітарних, фітосанітарних, ветеринарних та екологічних стандартів і вимог, згідно з якими дозволяється переміщення товарів, що за своїми характеристиками не порушують мінімальних умов відповідних стандартів і вимог. Такі стандарти та вимоги, а також процедури їх застосування не можуть використовуватися з метою створення нетарифних бар'єрів для здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами такої діяльності. Органи державного управління, що за законами України уповноважені розробляти та запроваджувати зазначені стандарти та вимоги, повинні офіційно публікувати їх у загальнодоступних засобах інформації України.

3.3.1. Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій

Під *ліцензією експортною (імпортною)* розуміється належним чином оформлене право на експорт (імпорт) упродовж установленого терміну певних товарів або валютних коштів з метою інвестицій та кредитування (рис. 3.8).

Під *експортною (імпортною) квотою* мається на увазі граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території України (імпортувати на територію України) впродовж установленого терміну та який визначається в натуральних вартісних одиницях.

Ліцензування та квотування експорту й імпорту запроваджується Україною самостійно уповноваженими нею державними органами:

— у разі різкого погіршення розрахункового балансу України, якщо негативне сальдо його перевищує на відповідну дату на 25 відсотків від загальної суми валютних вимог України;

— у разі досягнення встановленого Верховною Радою України рівня зовнішньої заборгованості;

— у разі значного порушення рівноваги з певних товарів на внутрішньому ринку України, особливо з сільськогосподарської продукції, продуктів харчової промисловості та промислових товарів народного споживання першочергової потреби;

— при необхідності забезпечити певні пропорції між імпортною та вітчизняною сировиною у виробництві;

— при необхідності здійснення заходів у відповідь на дискримінаційні дії інших держав;

— відповідно до міжнародних товарних угод, які укладає або до яких приєднується Україна (запроваджується режим квотування);

— при добровільному обмеженні експорту товарів у певну країну (запроваджується режим квотування).

В Україні запроваджуються такі види експортних (імпортних) ліцензій:

генеральна — відкритий дозвіл на експортні (імпортні) операції з певного товару (товарів) та (або) з певною країною (групою країн) упродовж періоду дії режиму ліцензування з цього товару (товарів) (наприклад, експорт спирту, ліцензування якого введено з 1994 р.);

разова (індивідуальна) — разовий дозвіл, що має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності на період, не менший, ніж той, що необхідний для здійснення експортної (імпортної) операції (наприклад, імпорт ветеринарних препаратів);

відкрита індивідуальна — дозвіл на експорт (імпорт) товару впродовж певного періоду часу (але не менше одного місяця) з визначенням його загального обсягу.

З кожного виду товару встановлюється лише один вид ліцензії.

Квотування здійснюється шляхом встановлення режиму видачі індивідуальних ліцензій, причому загальний обсяг експорту (імпорту) за ними не повинен перевищувати обсягу встановленої квоти. В Україні запроваджуються такі види експортних (імпортних) квот (контингентів):

1. Организация заявитель, адрес		8. ЛИЦЕНЗИЯ N разовая	
3. Потребитель товара:		17. ЗАЯВЛЕНИЕ N 2 на разовую лицензию на импорт от 16.11.99	
4. Страна назначения УКРАИНА		9. Продавец, его адрес	
5. Страна происхождения РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ		10. Страна продавца РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ	
6. Товары ВОСТОЧНАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ		11. Срок действия лицензии	
14. Наименование и пол- ная характеристика товара		12. Характер сделки ПОСТАВКИ ТОВАРОВ С РАСЧЕТОМ НА ЗА- МКНУТЮЮ ВАЛЮТУ	
15. Код товара		13. Валюта платежа РОССИЙСКИЕ РУБ.	
16. Единица измерения		18. Стоимость (тмс, эк, дол.)	
17. Количество		19. Стоимость	
3005.90310 КИЛОГРАМ		5505.80	
29.79			
-----марля и изделия из марли-----			
Доп. наименование			
20. Основание для запроса лицензии ВНЕКВОТОВЫ И ИМПОРТ, КОНТРАКТ №11/01 ОТ 01.11.1999 Г., СПЕЦИФИКАЦИЯ, РАЗРЕШЕНИЕ "ГОСКОММЕДБИОПРОМ" № 3447 ОТ 17.11.99 Г., С ПРИЛОЖЕНИЕМ № 2, ПИСЬМО КНМТ № 2314 ОТ 16.11.99		22. Согласовано Ф.И.О. ВАРЧЕНКО В.Г. Должн. ЗАМ. ПРЕД. "ГОСКОММЕДБИОПРОМ" подпись и печать ввертуса Дата 17.11.99	
21. Ф.И.О. руководителя организации-заявитель Должность ДИРЕКТОР подп. и печать ввертуса Дата 16.11.99		23. Министерство (ведом.) 1363 Издавшее лицензию Управление ВЭС Харьковской обл. Ф.И.О. Живороди С.И. Должн. Начальник управления ВЭС подпись и печать ввертуса Дата 18.11.99	
24. Особые условия НОМЕНКЛАТУРА В СООТВЕТСТВИИ С ПРИЛОЖЕНИЕМ ВСЕГО НА СУММУ 777829,4 РУБЛЕЙ РФ (29789,95 USD).			

Рис. 3.8. Зразок оформлення ліцензії

глобальні — квоти, що встановлюються з товару (товарів) без зазначення конкретних країн (груп країн), куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

групові — квоти, що встановлюються з товару (товарів) з визначенням групи країн, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

індивідуальні — квоти, що встановлюються з товару (товарів) з визначенням конкретної країни, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується.

З кожного виду товару встановлюється лише один вид квоти.

Рішення про запровадження режиму ліцензування та квотування експорту (імпорту) приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства економіки України з визначенням списку конкретних товарів (робіт, послуг), що підпадають під режим ліцензування та квотування, і термінів дії цього режиму.

Ліцензії на експорт (імпорт) товарів видаються Міністерством економіки України (раніше видавалися Міністерством зовнішньоекономічних зв'язків та торгівлі України). На окремі групи товарів такі ліцензії видаються за погодженням із відповідними міністерствами або відомствами.

Ліцензування операцій по переміщенню валютних коштів між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з метою інвестицій та (або) надання (одержання) кредитів здійснюється Національним банком України.

Інформація про перелік товарів та (або) країн, що підпадають під режим ліцензування та квотування, із зазначенням виду ліцензії або квоти з кожного товару (або з кожної групи товарів) доводиться до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом опублікування її в офіційних загальнодоступних засобах інформації України, а також негайно доводиться до відома органів державного митного контролю України.

Ліцензії видаються на підставі заяв суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, складених за відповідною формою (рис. 3.9).

Видана суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності ліцензія повинна мати такі реквізити, як номер, дату видачі, а також підпис службової особи, яка видала ліцензію, і печатку відповідної установи. В разі незаповнення реквізитів ліцензії або їх заповнення неналежним чином товари до митного оформлення не приймаються.

Ліцензія, яку одержав суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, додається до вантажної митної декларації і є підставою для пропуску через митницю вантажів, які підпадають під режим ліцензування та квотування. Номер і дата ліцензії зазначаються в товаросупровідних документах та вантажній митній декларації. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється тільки через митниці, зазначені в ліцензіях. Після закінчення терміну дії ліцензії або вичерпання встановленої квоти пропуск товарів за цією ліцензією припиняється.

Додаток
до підpunkту 2.2.1 Положення про порядок
ліцензування імпорту товарів у 1999 році

Заявка на ліцензію на імпорт № _____
Дійсна до _____. р. (включно)

1. Організація - замовник, місцезнаходження			Код ЗУКПО		
Телефон		Факс			
Розрахунковий рахунок					
Розрахунковий рахунок в іноземній валюті					
2. Вхідний номер			Дата реєстрації		
3. Споживач товару, місцезнаходження			4. Продавець, місцезнаходження		
5. Код УКТ ЗЕД	6. Один. виміру	7. Кількість	8. Варт. (тис. ам. дол.)	9. Варт. (вал. контр.)	10. Додаткове найменування
11. Країна призначення			14. Базис поставки		
12. Країна продавця			15. Валюта контракту		
13. Країна походження			16. Валюта платежу		
17. Митниця			18. Характер угоди		
19. Підстава для запиту ліцензії			20. Узгоджено		
			Прізвище, ім'я, по батькові		
			Посада		
			Підпис		
			М.П.		
			Дата		
21. П.І.Б. керівника організації-замовника					
Посада					
М.П.		Підпис		Дата	
22. Особливі умови					

Рис. 3.9. Зразок заявки суб'єктів ЗЕД

3.3.2. Реєстрація зовнішньоекономічних договорів у Міністерстві зовнішньоекономічних зв'язків та торгівлі України

Наприкінці 1994 р. в Україні був запроваджений облік (реєстрація) окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів), укладених суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України всіх форм власності, предметом яких є:

- товари, відносини з реекспорту яких регулюються чинним законодавством України та міжнародними договорами України;
- товари походженням з України, щодо яких міжнародними договорами України передбачено добровільні обмеження експорту з метою запобігання демпінгу (наприклад деякі текстильні вироби);
- товари походженням з України, щодо яких здійснюються антидемпінгові процедури (наприклад, живі тварини, уран, аміак, труби і трубки із чорних металів);
- товари походженням з України, імпорт яких до інших держав квотується, ліцензується відповідно до законодавства цих держав або нормативних актів економічних угруповань, митних союзів (наприклад напівфабрикати із заліза та нелегованої сталі);
- товари походженням з України, експорт яких здійснюється в рамках бартерних (товарообмінних) операцій чи операцій із зустрічною торгівлею (наприклад, живі тварини, карбамід, напівфабрикати із заліза та нелегованої сталі).

Переліки товарів, зазначених вище, визначаються Міністерством економіки України. Реєстрацію й облік зовнішньоекономічних договорів (контрактів) здійснюють Міністерство економіки України й уповноважені ним органи.

Митне оформлення зазначених вище товарів здійснюється лише за наявності *картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту)*, яка видається у визначеному порядку.

Відповідно до Положення про порядок реєстрації окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів) для реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності України, який є стороною контракту, подає такі документи: інформаційну карту зовнішньоекономічного договору (контракту) за формою, встановленою Міністерством економіки України; оригінал зовнішньоекономічного договору (контракту) та його копію, завірену в установленому порядку керівником суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (у разі якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) підписаний фізичною особою, його копія засвідчується в установленому порядку); документ про оплату послуг за реєстрацію зовнішньоекономічного договору (контракту).

У разі коли суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності України, який звернувся за реєстрацією, доручає виконання зовнішньоекономічного договору (контракту) іншому суб'єктові зовнішньоекономічної діяльності України, подається також оригінал договору доручення і його копія, завірена в порядку, передбаченому Положенням.

Оригінали зовнішньоекономічного договору (контракту) та договору доручення повертаються після розгляду матеріалів суб'єктові зовнішньоекономічної діяльності України, який звернувся за реєстрацією.

У разі потреби органи реєстрації можуть вимагати інші необхідні документи. Відповідальність за достовірність інформації, поданої в документах, пред'явлених для реєстрації, несе керівник суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності України або фізична особа, яка є таким суб'єктом.

Інформація, подана в документах, пред'явлених для реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту), не підлягає розголошенню. Розголошення такої інформації тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Орган реєстрації розглядає подані для реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) документи впродовж 20 календарних днів, починаючи з дати звернення за реєстрацією.

За результатами розгляду орган реєстрації приймає рішення про реєстрацію зовнішньоекономічного договору (контракту) або про відмову в такій реєстрації.

Документом, що підтверджує реєстрацію зовнішньоекономічного договору (контракту), є картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) (рис. 3.10, 3.11).

Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) видається суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності України у двох примірниках. Перший примірник такої картки суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності залишає у митних органах після митного оформлення відповідних товарів, другий залишається в суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності України.

У реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) може бути відмовлено, якщо:

- для реєстрації подано не всі документи;
- умови зовнішньоекономічного договору (контракту) не відповідають законодавству України;
- до суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності України, який звернувся за реєстрацією зовнішньоекономічного договору (контракту), застосовано санкції згідно зі ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» — індивідуальне ліцензування;
- існує заборона з боку іноземних держав щодо ввезення на їх митну територію відповідних товарів походженням з України;
- вичерпано імпортні квоти (контингенти), визначені іноземними державами, митними союзами на ввезення відповідних товарів походженням з України;
- до іноземного контрагента суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності України застосовано режим індивідуального ліцензування згідно зі ст. 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;
- є офіційна інформація щодо порушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності законодавства України.

Рішення про відмову в реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) видається суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності

Додаток № 4

Затверджено
наказом МЗЕЗторгу України
від 24 лютого 1996р. №133-а

КАРТКА РЕЕСТРАЦІЇ - ОБЛІКУ №
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО ДОГОВОРУ (КОНТРАКТУ)
 (Дієсна для митного оформлення вантажу за місцем акредитації експортера)
 Контракт № _____ від _____

1. Організація-експортер, юридична адреса		ЗУЖПО Міністерства Зовнішньоекономічної Діловодства України				
Тел. ( ) Р/р	Факс ( )	19 березня 1996 р. за №120/II45				
2. Організація-імпортер, юридична адреса		[Signature]				
Тел. ( ) Р/р	Факс ( )					
3. Код експортного товару (ТНЗЕД)	4. Одиниця виміру	5. Кількість	6. Вартість у валюті контракту	7. Вартість у доларах США		
8. Країна призначення			9. Країна імпортера			
10. Країна виробника			11. Валюта контракту	12. Валюта розрахунку		
13. Базис поставки			14. Характер угоди			
15. ПІБ керівника організації-експортера Посада Паспортні дані М.П. Підпис Дата						
16. Податкова інспекція						
17. Особливі умови						

Рис. 3.10. Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору

Додаток № 4а

Затверджено
наказом МЗЕЗторгу України
від 24 лютого 1996р. №133-а

**ДОДАТОК ДО КАРТКИ РЕЄСТРАЦІЇ ОБЛІКУ №
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО ДОГОВОРУ (КОНТРАКТУ)**
(Залюбовляється при бартерній угоді)

Контракт №		від		ЗУКПО	
1. Організація-експортер, юридична адреса					
Тел. ( )		Факс ( )			
P/p					
B/p					
2. Організація-імпортер, юридична адреса					
Тел. ( )		Факс ( )			
P/p					
18. Код імпортного товару (ТНЗЕД)	19. Одиниця виміру	20. Кількість	21. Вартість у валюті контракту	22. Вартість у доларах США	
23. Країна призначення			24. Країна імпортера		
25. Країна виробника			26. Валюта контракту		
27. Базис поставки			14. Характер угоди		
15. ПІБ керівника організації-експортера					
Посада					
Паспортні дані					
М.П.		Підпис		Дата	
16. Податкова інспекція					
17. Особливі умови					

Рис. 3.11. Додаток до карти реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору

України, який звернувся за реєстрацією, і повинно містити підстави такої відмови.

Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) дійсна для митного оформлення товарів, які є предметом відповідного договору (контракту), до кінця поточного календарного року і втрачає чинність після здійснення митного оформлення товарів, що експортуються, в повному обсязі, передбаченому договором (контрактом).

Внесення змін і доповнень до картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) не допускається.

Переоформлення картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) здійснюється в порядку, передбаченому Положенням для реєстрації окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору, яку одержав суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, додається до вантажної митної декларації і є підставою для митного оформлення товарів, зазначених у цій обліковій картці. Номер і дата картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору зазначається в товаросупровідних документах і вантажній митній декларації. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється тільки через митниці, зазначені в картці реєстрації-обліку. Після закінчення терміну дії облікової картки пропуск товарів за нею припиняється.

3.3.3. Дозволи інших державних органів України

Санітарно-епідеміологічний контроль. Підприємства, установи, організації та громадяни можуть ввозити з-за кордону сировину, продукцію (вироби, обладнання, технологічні лінії тощо) і реалізовувати чи використовувати їх в Україні лише за наявності даних щодо їх безпеки для здоров'я населення, тобто висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи (рис. 3.12). Результати такої експертизи відображуються в товаросупровідній документації у вигляді відповідних штампів, які проставляються органами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Перелік товарів (предметів), які підлягають санітарно-епідеміологічному контролю, визначається державною санітарно-епідеміологічною службою України.

Митне оформлення вантажу у вільний обіг здійснюється при наявності на товаросупровідних документах штампів, що ввезення, реалізація (використання) вантажу дозволено.

Стандартизація, метрологія і сертифікація. Правові й економічні основи системи стандартизації та сертифікації, організаційні форми функціонування на території України визначено Кабінетом Міністрів України.

Перелік окремих видів продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, визначається Держстандартом України. Як приклад у табл. 3.1 наведено найменування товарів та назви нормативних документів, згідно з якими проводиться сертифікація в Україні.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА САНІТАРНО –
ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СТАНЦІЯ
310070, м.Харків-70, Помірки,
тел.: 44-00-07, тел/факс: 44-11-12

ГІГІЄНИЧНИЙ ВИСНОВОК
державної санітарно-гігієнічної експертизи на імпортовану продукцію

(повне найменування)

від 1999р.

№

1. Дозволяю ввіз і використання

(висновок на імпортовану продукцію)

2.

(розкрити постачальника імпортованої продукції)

3.

(документація на поставку імпортованої продукції) (дані контракту на ввезення, сертифікату країни-постачальника, виготовлювача тощо, відповідно до п.5.2.)

4. Імпортована продукція відповідає медико-біологічним вимогам:

(досліджені показники, назва нормативних документів України ДСТУ, ДОСТ, санітарні норми та правила, тощо)

Допускається до застосування

(сфера, галузь застосування)

5. При застосуванні, зберіганні, транспортуванні (необхідно підкреслити)

(найменування продукції і нормативного документа на неї)

Необхідно дотримуватись вимог та здійснювати контроль за вмістом:

(передіти, вказати нормативний документ, якщо вони передбачені) (інші характеристики безпеки продукції, які не вказані в нормативному документі)

Висновок на

(найменування)

Експерт(и)

(строк, обсяг партії)

Т.Б. Червкова
(підпис, ім'я, по батькові)

Висновок отримав

(відомс, дата)

Незавірені копії та ксерокопії в установленному порядку не дійсні.

Рис. 3.12. Бланк «Гігієнічний висновок»

Пропуск товарів та інших предметів, підконтрольних Державному комітету, здійснюється за наявності сертифіката відповідності встановленої форми (рис. 3.13а, 3.13б) або свідоцтва про визнання (рис. 3.14).

Сертифікація імпортованих товарів в Україні як метод нетарифного регулювання спрямована на захист інтересів споживачів внутрішнього ринку, охорону навколишнього середовища і створює своєрідний бар'єр імпорту товарів, які за своїми властивостями й технічними характеристиками не відповідають національним стандартам. У ВМД сертифікат відповідності зазначається в графі 44 під кодом 6.2. 6020.

Таблиця 3.1. Перелік продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації

Код УКТ ЗЕД	Найменування товару	Нормативний документ, згідно з яким встановлено термін введення обов'язкової сертифікації	Термін, з якого введено сертифікацію
1-24	Сільськогосподарська продукція	Закон України "Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції" № 468/97 від 17.07.97 р.	07.10.97 р.
2710	Нафтопродукти	Наказ Держстандарту України від 30.06.93 р. № 95	10.09.96 р.
3918	Лінолеум ПВХ	Наказ Держстандарту України від 17.05.97 р. № 468	01.07.97 р.
4418	Вікна та двері, комплекти до них	Наказ Держстандарту України від 30.06.93 р. № 95	01.07.97 р.
5208	Тканини для дитячого асортименту	Наказ Держстандарту України від 30.06.93 р. № 95	01.01.96 р.
8701	Трактори малогабаритні	Наказ Держстандарту України від 30.06.93 р. № 95	01.01.95 р.
8471	Машини обчислювальні електронні	Наказ Держстандарту України від 30.06.93 р. № 95	01.07.94 р.
8712	Велосипеди	Наказ Держстандарту України від 30.06.93 р. № 95	01.01.95 р.
8703	Легкові автомобілі	Наказ Держстандарту України від 30.06.93 р. № 95	01.07.96 р.
9501	Іграшки	Наказ Держстандарту України від 30.06.93 р. № 95	01.07.94 р.

Карантин рослин, фітосанітарний контроль. Загальні правові, організаційні та фінансово-економічні основи карантину рослин, діяльність державних органів, підприємств, установ, організацій, посадових осіб та громадян, спрямовану на запобігання завезенню та поширенню відсутніх на території України небезпечних шкідників, хвороб рослин і бур'янів, визначено Законом України.

Взагалі такий контроль поширюється на всі продукти рослинного походження.

Центральним спеціальним органом у галузі карантину рослин визначено Головну державну інспекцію з карантину рослин, а безпосередньо в пунктах пропуску на державному кордоні — пункти карантину рослин. Безпосереднє здійснення державного контролю з карантину рослин покладено на державних інспекторів з карантину рослин.

Карантинний дозвіл містить у собі інформацію про найменування організації, якій він виданий, країну, з якої буде ввезено рослинний вантаж, його найменування та якість, перелік речовин, рослин, хвороб, які не повинні міститись у рослинах, особливі вимоги, пункт пропуску на кордоні України, через який ввозитимуться вантажі, маршрут перевезення, заходи, які будуть застосовані при доставленні вантажу, дату видачі та термін дії, печатку установи, що видала сертифікат, та

Форма 1

**ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ПО СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ
(ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ)**

Серія ВА № 000000
Система сертифікації УкрСЕПРО

СЕРТИФІКАТ ВІДПОВІДНОСТІ

Зареєстрований у Реєстрі
Системи сертифікації УкрСЕПРО
№ _____ 199 р.
№ _____
Дійсний до " _____ 199 р.

ВИДАНИЙ _____
назва підприємства-виробника (постачальника), його адреса

код ЄДРПОУ

ЦЕЙ СЕРТИФІКАТ ПОСВІДЧУЄ, ЩО ІДЕНТИФІКОВАНА НАЛЕЖНИМ ЧИНОМ ПРОДУКЦІЯ _____
назва продукції, тип, вид, марка і т. ін.

код ТН ЗЕД   *код ОКП*

ВИПРОБУВАНА І ВІДПОВІДАЄ УСІМ ОБОВ'ЯЗКОВИМ ВИМОГАМ, ЩО ВСТАНОВЛЕНІ В _____
позначення та назви нормативних документів (за необхідності наводяться пункти)

СЕРТИФІКАТ ПОШИРЮЄТЬСЯ НА _____
наводиться необхідне: виріб, зав. №

партия в кількості _____ (шт., кг, м, і т. ін.) зав. № _____ час випуску продукції з виробництва

Контроль відповідності сертифікованої продукції вимогам нормативних документів під час випуску з виробництва здійснюється шляхом _____
наводиться необхідне: періодична випробувань зразків

(проб) продукції, технічної нагляду за виробництвом сертифікованої продукції, атестаціям виробництва, сертифікованою системою якості

СЕРТИФІКАТ ВИДАНИЙ _____
назва органу з сертифікації

що видає сертифікат, його адреса, номер атестації акредитації і дата реєстрації

ВВЕЗЕННЯ В УКРАЇНУ ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ (для продукції, що ввозиться в Україну).

Керівник органу з сертифікації продукції _____
підпис   *ініціали, прізвище*

_____ 199 р.

Печатка

До уваги постачальників, покупців та контролюючих органів.
Копія сертифіката не дійсна без оригіналу підпису і печатки органу, що його видав або центру стандартизації, метрології та сертифікації Держстандарту України (ДСМС).

Рис. 3.13а. Сертифікат відповідності (лицьовий бік)

1. Виданий на підставі:
- випробувань, що проведені випробувальною(ними) лабораторією(ями)

Назва акредитованої випробувальної лабораторії (АВЛ), адреса	Номер протоколу випробувань, дата його затвердження	Реєстраційний номер АВЛ у Реєстрі Системи УкрСЕПРО

- обстеження виробництва _____
№ акту обстеження, дата реєстрації

- атестації виробництва _____
№ атестації, дата реєстрації, термін дії

- сертифікації системи якості _____
№ сертифіката, дата реєстрації, термін дії

2. Маркування продукції здійснюється знаком відповідності згідно з ДСТУ 2296-93, що наноситься на кожний виріб відповідно до вимог _____

вказується нормативного документа на продукцію

Місце знаходження знака відповідності _____

вказується місце знаходження знака на продукції

3. Виробник (гостячальник) повинен забезпечувати відповідність продукції вимогам нормативних документів, наведених у цьому сертифікаті. За умови порушення вимог сертифікат може бути анульований рішенням органу з сертифікації або Держстандарту України.

Печатка

Рис. 3.136. Сертифікат відповідності (зворотний бік)

**ДЕРЖАВНИЙ КОМПІТЕТ УКРАЇНИ
ПО СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ
(ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ)**

Серія **AA** № **068361**

Система сертифікації УкрСЕПРО

СВІДОЦТВО ПРО ВИЗНАННЯ

Зареєстроване у Реєстрі
Системи сертифікації УкрСЕПРО
" 11 " травня 1999 р.
№ **UA8.007.01.03455-00**
Дійсне до " 01 жовтня 1999 р.

ВИДАНЕ _____
заявник (виробник, постачальник, отримувач), його адреса

НА ПРОДУКЦІЮ _____
назва, тип, вид, марка

_____ кількість (шт., кг, м², т. ін.)

ЯКА ВІДПОВІДАЄ _____
позначення та назви нормативних документів, чинних в Україні, з зазначенням пунктів

НА ПІДСТАВІ _____
03.03.2002р. назва сертифіката (документу), що засвідчує відповідність, його реєстраційний номер та дата видачі

ВИДАНОГО _____
назва органу, що видає документ, який засвідчує відповідність

У ВІДПОВІДНОСТІ ДО _____
двосторонньої урядової угоди між Україною та Росією
міжнародна, регіональна, двостороння угода або інші документи, номер, дата

Харківським ДЦСМС, м. Харків, вул. Мירוносицька, 36,
СВІДОЦТВО ВИДАНЕ атестат акредитації № UA 4.001.007 від 22.05.97р. тел./факс (0572) 47-13-49, 40-33-31
номер атестата акредитації органу з сертифікації

ВВЕЗЕННЯ В УКРАЇНУ ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ

 Керівник органу з сертифікації продукції
07.11.2000
199 р.
Печатка

 I. I. Москаленко
Підпис _____
Ініціали, прізвище

До уваги постачальників, покупців та контролюючих органів.
Копія свідоцтва про визнання не діє без оригіналу підпису і печатки органу, що його видав
або центру стандартизації, метрології та сертифікації Держстандарту України (ДСМС).

Рис. 3.14. Свідоцтво про визнання

підпис керівника. У ВМД карантинний сертифікат зазначається в графі 44 під кодом 6.1. 6841.

Загальні правові, організаційні та фінансово-економічні основи фітосанітарного контролю на державному кордоні України, спрямовані на охорону території України від проникнення з-за кордону карантинних та інших небезпечних шкідників, хвороб рослин, визначаються правилами фітосанітарного контролю на державному кордоні України Державною інспекцією з карантину рослин Мінсільгоспспроду України.

Підставою для пропуску через митний кордон України вантажів є фітосанітарний сертифікат установленої форми (рис. 3.15). У ВМД фітосанітарний сертифікат (дозвіл) зазначається в графі 44 під кодом 6.1. 6851.

Ветеринарний контроль. Загальні правові, організаційні та фінансово-економічні основи ветеринарної медицини, вимоги щодо ветеринарно-санітарної безпеки продуктів тваринництва та охорони довкілля встановлено Законом.

Він визначає повноваження державних органів, права й обов'язки підприємств, установ, організацій і громадян у сфері забезпечення ветеринарного та епізоотичного благополуччя, карантину тварин, встановлює порядок здійснення державного ветеринарного контролю.

Пропуск через митний кордон України вантажів, підконтрольних службі ветеринарної медицини, дозволяється тільки після проходження обов'язкового ветеринарного контролю. При цьому функції забезпечення цього контролю на державному кордоні покладено на регіональні служби державного ветеринарного контролю з підпорядкованими їм прикордонними пунктами ветеринарного контролю.

Взагалі такий контроль поширюється на всі продукти тваринного походження.

Положення про регіональну службу державного ветеринарного контролю на державному кордоні та транспорті Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства агропромислового комплексу України затверджено Кабінетом Міністрів України.

Підставою для пропуску через митний кордон України вантажів, підконтрольних державному ветеринарному контролю, є ветеринарне свідоцтво (рис. 3.16а, 3.16б). У ВМД ветеринарний сертифікат (дозвіл) зазначається в графі 44 під кодом 6.1. 6853.

Екологічний контроль. Державна екологічна інспекція Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки здійснює екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон: транспортних засобів, у тому числі літаків, суден, військових кораблів; вантажів, які містять промислову сировину, відходи виробництва, хімічні сполуки, токсичні хімічні, радіоактивні та інші небезпечні для навколишнього природного середовища і здоров'я людей речовини, засоби захисту рослин, стимулятори їх росту, добрива; всіх видів риб, диких тварин і рослин, зоологічних, ботанічних, мінералогічних колекцій, мисливських трофеїв.

Перелік продукції, що може містити озоноруйнуючі речовини, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, визначається Кабінетом Міністрів України.

1. Експортер та його адреса Name and address of exporter 3. Імпорттер та його адреса Declared name and address of consignee	2. Фітосанітарний сертифікат 75—21/ Phytosanitary certificate 4. В організації карантину та захисту рослин з <u>Білорусь</u> (країна) To Quarantine and Plant protection Organization of _____ (country) 5. Місце походження <u>Україна</u> Place of origin <u>Харьковская обл.</u>
6. Пункт ввозу Declared means point of entry 7. Спосіб транспортування Declared means of conveyance	 Україна Ukraine Plant Quarantine Department
8. Маркування, найменування продукції, ботанічна назва рослин Distinduating marks; number and description of packages; name produce; botanical name of plants	9. Кількість Quantity declared
10. Цей документ засвідчує, що зазначені вище рослини і рослинна продукція: — були перевірені у відповідності з необхідними процедурами; — вважаються вільними від карантинних об'єктів, і що вони відповідають вимогам з фітосанітарії країни-імпортера. This is to certify that the plant or plant products described above: — have been inspected according to appropriate procedures, and — are considered to be free from quarantine pests and practically free from other injurious pests, and that they — are considered to conform with the current phytosanitary regulations of importing country	
11. Додаткова декларація Additional declaration	
Заходи знезараження <u>Фумігація</u> Disinfestation and / or disinfection treatment	18. Місце оформлення Place of issue <u>Харьковская обл.</u>
12. Обробка <u>Фостек</u> Treatment	Date Дата
13. Хімічна (діюча речовина) chemical (active ingredient) <u>РН₂</u>	14. Експозиція та температура Duration and temperature <u>120 часів +10 °C</u>
15. Концентрація Concentration <u>9 г/т</u>	16. Дата Date
17. Додаткова інформація Additional information <u>НЕТ</u>	Підпис інспектора Name and signature <u>Залетина</u> Organization of authorized officer

Рис. 3.15. Фітосанітарний сертифікат

Для отправки подконтрольных грузов в страны СНГ

Форма №2
Выдается ветеринарным врачом государственной ветеринарной службы
на продукты и промывальное сырье животного происхождения

ВЕТЕРИНАРНОЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО Ф 25 № ~~004601~~ *

ЗРАЗОК

от «__» _____ 199__ г.

Я, нижеподписавшийся ветеринарный врач, выдал настоящее ветеринарное свидетельство

в том, что _____
(наименование продукции)

в количестве _____
(вес, шт., кг) _____ (упаковка) _____ (маркировка)

выработанная _____
(наименование предприятия, ф., и. о. владельца, адрес)

_____ (дата выработки)

подвергнута ветеринарно-санитарной экспертизе в полном объеме/
изготовлена из сырья, прошедшего ветеринарно-санитарную экспертизу (ненужное зачеркнуть)

и признана годной для: _____
(реализации без ограничений, с ограничениями — указать причины)

или переработки согласно правилам ветеринарэкспертизы)

и направляется _____
(вид транспорта, маршрут следования, условия перевозки)

в _____ по _____
(наименование и адрес получателя) (наименование, № и дата выдачи товаротранспортного документа)

Продукция подвергнута дополнительным лабораторным исследованиям _____
(наименование)

_____ (лаборатория, № экспертизы и результаты исследования)

ОСОБЫЕ ОТМЕТКИ _____
(указываются эпизоотическое благополучие местности, дата и номер разрешения)

_____ (наименование государственного инспектора на вывоз продукции за пределы территории)

_____ (перечисляются №№ яслей и др.)

Транспортное средство очищено и продезинфицировано.
Свидетельство предъявляется для контроля при погрузке, в пути следования и передается грузополучателю.
Отметки органов госветнадзора об осмотре при погрузке, выгрузке и в пути следования делаются на обороте.
Копии свидетельства не действительны. При установлении нарушений порядка заполнения бланка свидетельства передается главному государственному инспектору субъекта Автономной Республики Крым, области, района Украины по месту выдачи с указанием выявленных нарушений.

Ветеринарное свидетельство получил:

_____ (фамилия, имя, отчество) _____ (фамилия, имя, отчество получателя)

_____ (должность) _____ (должность)

_____ (дата и подпись) _____ (подпись)

Рис. 3.16а. Ветеринарное свидетельство (лицевой бик)

Митне оформлення продукції може бути завершено лише після закінчення екологічного контролю в пункті пропуску — проставлення штампа встановленого зразка на товаросупровідних документах, у разі відсутності зазначених відміток при митному оформленні вантажу видається дозвіл на ввезення в Україну, в якому вказуються повна назва та реквізити імпортера; код УКТ ЗЕД, назва продукції, маса, вид упаковки, маркування, спосіб транспортування; реквізити власника й одержувача вантажу; маршрут прямування через територію України; номер та дата видачі. У ВМД екологічний сертифікат (дозвіл) зазначається в графі 44 під кодом 6.1. 6854.

Гемологічний контроль. З метою посилення контролю за переміщенням дорогоцінного, напівдорогоцінного і декоративного каміння походженням з України створено Державний гемологічний центр Міністерства фінансів України, який веде всі роботи, пов'язані з експортною оцінкою якісних і вартісних показників природного й штучного дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного і декоративного каміння. Підставою для переміщення вказаного вантажу є експертний висновок установленої форми на бланках суворої звітності.

Право виконання відповідних експертних робіт мають, крім штатних співробітників Державного гемологічного центру, також позаштатні акредитовані експерти.

Державний департамент з контролю за якістю, безпекою та виробництвом лікарських засобів і виробів медичного призначення. Лікарські засоби і вироби медичного призначення можуть ввозитися на митну територію України з метою застосування в медичній практиці за умови та після проведення державної експертизи якості та безпеки, а також за наявності документів і матеріалів, які стосуються якості та безпеки медичної техніки та виробів медичного призначення. За позитивними результатами експертизи видаються:

— одноразовий дозвіл на ввезення без права реалізації та використання в медичній практиці (рис. 3.17);

— свідоцтво про державну реєстрацію (рис. 3.18) — документ, що засвідчує факт державної реєстрації в Державному реєстрі медичної техніки та виробів медичного призначення. Термін дії документа — 5 років. Свідоцтво про державну реєстрацію містить інформацію про те, що продукція (назва виробу, тип, вид, марка, код УКТ ЗЕД, країна походження, підприємство-виробник) зареєстрована в Україні, термін дії свідоцтва, дата реєстрації, кому видано свідоцтво (назва заявника, адреса, телефон), печатки та підпис керівника установи, що видав свідоцтво;

— підтвердження про реєстрацію — на зареєстровані в Україні вироби, що імпортуються (рис. 3.19).

Перелік виробів медичного призначення, документів і матеріалів, які підлягають державній реєстрації, визначається Державним департаментом з контролю за якістю, безпекою та виробництвом лікарських засобів та виробів медичного призначення.

Харчові добавки, суміші харчових добавок (премікси), харчові добавки, які входять до складу харчових продуктів, можуть ввозитися

У К Р А І Н А		
АГЕНТСТВО З КОНТРОЛЮ ЗА ЯКІСТЮ ТА БЕЗПЕКОЮ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ, ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ А ВИРОБІВ МЕДИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ Ідентифікаційний код 21661734 253660, м.Київ-94, вул.Попудренко, 50 від <i>С.Р.З.С.</i>		
НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО		
з контролю за якістю та безпекою продуктів харчування, лікарських засобів та виробів медичного призначення (НАЗК України)		
253660, м.Київ-21, вул. Попудренка, 50 Тел.: +380(44) 539-73-73, Факс: +380(44) 539-57-11 e-mail: fduu@health.gov.ua		
серія		№ (бланк)
« _____ »	1999 р.	№ _____
Одноразовий дозвіл		
на ввезення на митну територію України		
Назва виробу(продукції) _____		
<i>(повна назва)</i>		
_____		
<i>(синоніми, хімічна назва)</i>		
_____		
<i>(торгова назва)</i>		
Код ТН ЗЕД _____		
Дозвіл виданий		
назва (установи, виробника, розробника, одержувача виробу (продукції)) _____		
адреса, провадження господарської діяльності, тел./факс, Е-пошта _____		
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ _____		
Походження виробу (продукції)		
країна походження, підприємство-виробник (компанія, фірма), адрес, тел./факс, Е-пошта _____		
Код ЄДРПОУ, реєстраційний № представника імпортера в Україні _____		
Серія №	Партія №	Кількість
_____	_____	_____
Мета ввезення		
Регистрація, перереєстрація та сертифікація в Україні, виступання на виставках, ярмарках, конференціях _____		
Особисте використання громадянами, гуманітарна допомога _____		
Стійкість палива, катастрофи, епідемічні ситуації тощо _____		
Сфера застосування		
_____		
Голова		Підпис
		Печатка

Рис. 3.17. Одноразовий дозвіл на ввезення на митну територію України

Додаток 3
до Порядку державної реєстрації виробів
медичного призначення в Україні

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
з контролю за якістю, безпекою та виробництвом
лікарських засобів і виробів медичного призначення

СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ

№ _____

Свідоцтво видане _____
(у давальному відмінку назва юридичної або фізичної особи — заявника
про реєстрацію; місцезнаходження, тел./факс, E-mail)

про те, що продукція

_____ (назва виробу медичного призначення, тип, вид, марка та інші., код УКТ ЗЕД)

_____ (країна походження, підприємство-виробник (компанія, фірма), місцезнаходження, тел./факс, E-mail)

_____ (код ЄДРПОУ представника імпортера в Україні)

зарєєстрована в Україні та дозволена

_____ (сфера застосування продукції)

Це Свідоцтво дійсне протягом _____

Дата реєстрації _____

Голова Державного департаменту _____
(П.І.Б., підпис)

М.П.

Рис. 3.18. Свідоцтво про державну реєстрацію

Додаток 5
до Порядку державної реєстрації виробів
медичного призначення в Україні

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
з контролю за якістю, безпекою та виробництвом
лікарських засобів і виробів медичного призначення

Підтвердження про державну реєстрацію виробів медичного призначення

_____
_____
_____
_____

Вироби медичного призначення згідно із завіреним інвойсом _____ від
_____ (номер митної печатки _____) до контракту № _____ від
_____

_____
_____

*(назва реєстраційного документа, виданого в установленому порядку, його номер
та дата видачі)*

_____

Назва виробу, виробник

внесені до Державного реєстру виробів медичного призначення, які
дозволені до застосування у медичній практиці в Україні і зареєстровані в
установленому законодавством порядку.

Додаток:

завіреним інвойсом № _____ від _____ (номер митної печатки _____)
до контракту № _____ від _____

Дата _____

Голова Державного департаменту _____

(П.І.Б., підпис)

М.П.

Рис. 3.19. Підтвердження про реєстрацію

та використовуватися на території України за умови та після проведення державної експертизи якості та безпеки зазначених виробів. За позитивними результатами експертизи видається свідоцтво про державну реєстрацію, яке містить інформацію про те, що продукція (назва виробу, тип, вид, марка, код УКТ ЗЕД, країна походження, підприємство-виробник) зареєстрована в Україні, термін дії свідоцтва, дата реєстрації, кому видано свідоцтво (назва заявника, адреса, телефон), печатки та підпис керівника установи, що видав свідоцтво.

Вищеназваними законодавчими актами *заборонено ввезення* на територію України вантажів, підконтрольних вищеназваним державним службам, без здійснення встановлених видів контролю.

Виходячи з положень згаданих Законів України і постанов Кабінету Міністрів України та керуючись ст. 18 Митного кодексу України, митне оформлення вантажів, підконтрольних зазначеним службам, може бути завершено тільки в разі позитивних висновків цих служб.

3.4. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ У РЕГІОНАЛЬНІЙ МИТНІЙ ЛАБОРАТОРІЇ

Митна лабораторія регіональної митниці (далі — МЛ) — спеціалізований митний орган — входить у єдину систему митних органів.

У сфері, що підлягає державному метрологічному нагляду, вона здійснює:

- вимірювання фізико-хімічних показників і показників безпеки харчових продуктів, фармпрепаратів (у тому числі нарковмісних);
- вимірювання показників нафтопродуктів та різноманітної хімічної продукції;
- визначення хімічного складу вибухових речовин, металів і сплавів (включаючи дорогоцінні), наркотичних, отруйних речовин і прекурсорів;
- аналіз інших товарів, що мають відношення до митних операцій.

Основними завданнями митної лабораторії є:

1. Проведення матеріалознавчих, хімічних, технічних досліджень і експертиз з метою:

- а) уточнення класифікації речовин, матеріалів, виробів (товарів), що переміщуються через митний кордон України, підтвердження їх складу, марки тощо;
- б) запобігання переміщенню через державний кордон заборонених предметів і речовин, екологічно шкідливих для життя і діяльності людини та навколишнього середовища;
- в) захисту інтересів національних виробників;
- г) захисту інтересів споживачів.

2. Проведення експертиз речовин і матеріалів з метою встановлення їх виду та найменування для успішної боротьби з незаконним обігом товарів, наркотичних речовин, валютних, культурних, історичних цінностей та ін.

3. Проведення експертиз з метою підготовки висновків, необхідних для встановлення коду товару згідно з УКТ ЗЕД.

4. Визначення токсичності продукції хімічної промисловості та суміжних із нею інших галузей.

5. Віднесення речовин до:

а) сильнодіючих, отруйних, психотропних, наркотичних, прекурсорів;

б) пожежо-, вибухо- і радіаційнонебезпечних.

6. Проведення лабораторних перевірок якості етилового спирту, нафтопродуктів та іншої продукції, перевірка якої регламентується нормативними документами й листами ДМСУ і наказами начальника РМ.

7. Виконання робіт з метою надання рекомендацій для ідентифікації товарів щодо відповідності їх контрольним спискам.

8. Взяття проб, проведення досліджень і зберігання контрольних проб (зразків) продукції згідно з вимогами Постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1998 року № 1665.

Наприклад, усім відомі такі спиртовмісні рідини, як горілки, коньяки, коктейлі, етиловий спирт та ін. За допомогою аналітичних методів важко однозначно класифікувати вид напою, наявність у складі сторонніх домішок. Експресне хроматографічне дослідження дає змогу вирішити ці складні завдання й однозначно визначити спиртний напій натуральний чи «підробка» (рис. 3.20, 3.21, 3.22 — хроматограми № 1, № 2, № 3).

Дослідження різноманітної продукції, що проводяться в митній лабораторії, дозволяють значно збільшити платежі до державного бюджету.

Так, яскравим прикладом цього є продукт «Дистилят газового конденсату» з кодом УКТ ЗЕД 2710 00 110 (акциз складає 0,012 євро/кг). Після проведення хроматографічного дослідження та визначення фракційного складу встановлено, що ця продукція заявлена не за своїм найменуванням і повинна класифікуватися в товарній підсубпозиції 2710 00 250 (Спеціальні бензини) зі ставкою акцизу 0,020 євро/кг. Встановлення вірного найменування товару та коду УКТ ЗЕД у цьому випадку привело до збільшення акцизу майже вдвічі. Сума контракту з поставки цієї продукції складала 1 млн доларів США і недобір платежів міг би скласти близько 160 тисяч доларів США.

3.5. МИТНА СТАТИСТИКА

3.5.1. Головне завдання митної статистики

Статистика (від італійського «stato» — держава) — це вид практичної діяльності, спрямованої на збір, обробку, аналіз та публікацію статистичної інформації. Також маються на увазі і зведені, підсумкові показники, які належать до якої-небудь галузі діяльності. Головне завдання статистики — одержання та своєчасне представлення державним органам достовірних даних.

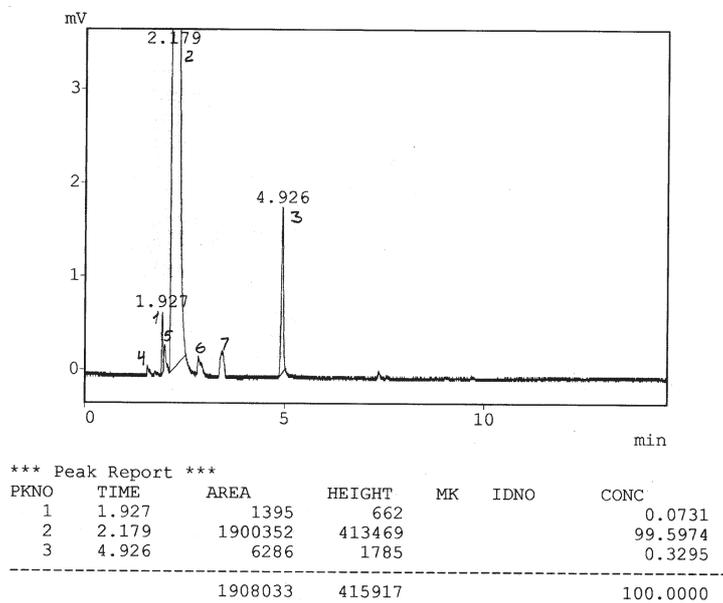

Рис. 3.20. Хроматограмма № 1 — коньяк

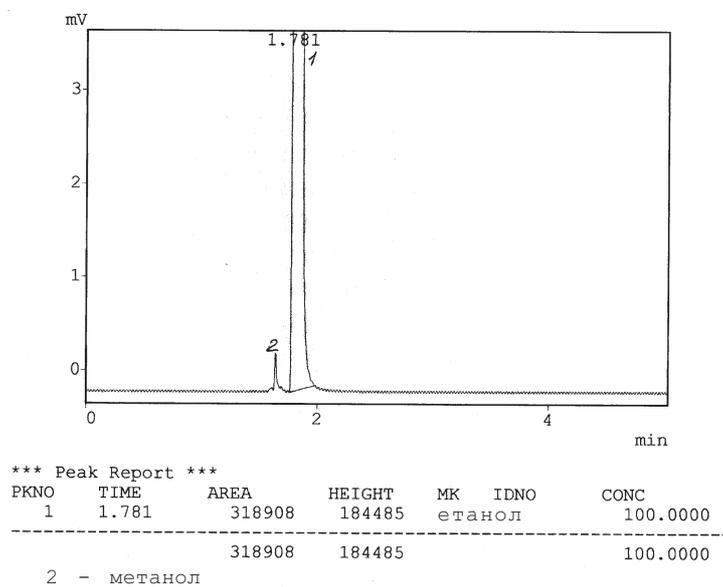

Рис. 3.21. Хроматограмма № 2 — этиловый спирт

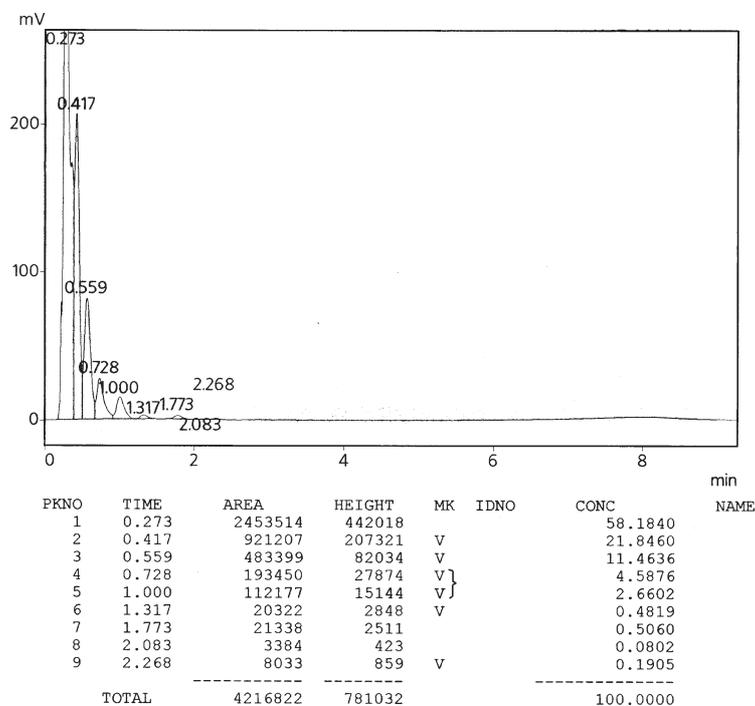

Рис. 3.22. Хроматограма № 3 — дистилат газового конденсату

Статистика зовнішньої торгівлі — галузь економічної статистики, що характеризує обсяги й динаміку зовнішньої торгівлі, її географічний розподіл, товарний склад, частку країн у товарообігу, значення зовнішньої торгівлі для країни. Статистика зовнішньоекономічних зв'язків вивчає результати, форми і методи торговельно-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних і валютно-фінансових взаємовідносин, співробітництво в галузі міжнародних перевезень та ін. Серед різних форм зовнішньоекономічних зв'язків найважливішою та найрозповсюдженішою є зовнішня торгівля. Дані широко використовуються при розробці цільової зовнішньоекономічної політики та її здійсненні.

У більшості країн Європи статистика зовнішньої торгівлі виникла в XVII—XVIII ст. на основі матеріалів митних установ. Звітні дані базуються на зведеннях транспортних і товарних документів, які надходять від учасників зовнішньоторговельної діяльності. Вихідними даними при формуванні митної статистики зовнішньої торгівлі є повідомлення, що містяться у вантажних митних деклараціях, які заповнюються при митному оформленні товарів. Включаються всі товари, ввезення і вивезення котрих змінює матеріальні ресурси держави. Велике значення має питання про ціни, за якими враховуються експортні та імпорتنі товари. На основі даних аналізується динаміка торгівлі держави з іншими країнами. Дані використовуються для розрахунків бюджетної ефективності експорту-імпорту.

3.5.2. Ведення митної статистики

Зараз митна система України діє і забезпечує виконання головних функцій, покладених на митні органи державою, до складу яких входить і забезпечення ведення митної статистики зовнішньої торгівлі України та спеціальної митної статистики, інформування Уряду та органів державного управління із зазначених питань.

Ст. 14 Митного кодексу України говорить: «Митні органи формують митну статистику. Забороняється вимагати від митних органів України подання статистичної інформації, не передбаченої державною статистичною звітністю».

Митні органи України розпочали формування бази даних та ведення митної статистики з 1 січня 1993 року. При формуванні зведених даних в обсяги зовнішньоторговельного обігу включаються експортно-імпорتنі операції за так званими видимими товарами, що перетинають митний кордон на підставі вантажних митних декларацій. Митна статистика розглядає кількісні дані, які характеризують безпосередньо діяльність митних органів.

3.5.3. Основні завдання митної статистики

Митна статистика призначена для:

- забезпечення повного і достовірного обліку даних про експорт та імпорт держави;
- аналізу основних тенденцій, структури й динаміки зовнішньоторговельних товаропотоків держави разом з аналізом його макроекономічної ситуації;
- інформаційного забезпечення вищих органів державної влади й управління при прийнятті ними рішень у галузі митної політики та державного регулювання зовнішньої торгівлі;
- аналізу кон'юнктури ринку держави;
- контролю за нарахуванням митних платежів;
- здійснення валютного контролю в межах компетенції митних органів;
- представлення даних митної статистики для складання торгового та окремих статей платіжного балансу держави;
- сприяння в здійсненні державами взаємного обміну інформацією з митної статистики зовнішньої торгівлі;
- розв'язання інших завдань, обумовлених національною митною політикою.

Результати діяльності митних органів, перш за все, характеризуються сумами, які перераховуються до державного бюджету України та на розвиток митної системи України. Значним джерелом поповнення державного бюджету є мито, податок на додану вартість (ПДВ) та непрямий податок — акцизний збір. Основні показники оперативної роботи: кількість оформлених вантажних митних декларацій, пропущених та оформлених вантажів, транспортних засобів, грома-

дян, що перетинають митний кордон України. На окрему увагу заслуговують показники роботи митниць з ведення боротьби з контрабандою і порушенням митних правил.

3.5.4. Формування митної статистики

При формуванні митної статистики зовнішньої торгівлі використовуються такі показники: період, направлення товаропотоку, країна походження, країна призначення, країна купівлі, країна продажу, країна відвантаження (відправлення), статистична вартість, код і найменування товару, вага нетто, код і найменування додаткових одиниць вимірювання і кількість, характер угоди, вид митного режиму, регіон та ін. Облік ввезення і вивезення товару ведеться за датою дозволу митних органів на випуск товару, який проставлено на ВМД. Кількісний облік товарів ведеться за вагою нетто. У необхідних випадках для збору й обробки статистичних даних ведеться паралельний облік товару за кількістю, який виражається в додаткових одиницях вимірювання (штуки, літри, кубічні метри та ін.). Ці одиниці вимірювання вказуються у відповідній колонці «Додаткові одиниці вимірювання» УКТ ЗЕД. У митній статистиці зовнішньої торгівлі держави використовуються єдині класифікатори на основі міжнародних класифікаторів. Статистичні публікації з митної статистики зовнішньої торгівлі містять основні дані, які характеризують стан зовнішньої торгівлі держави:

- 1) експорт й імпорт у цілому і в розрізі по країнах і групах країн;
- 2) питому вагу окремих країн і груп країн в зовнішній торгівлі даної держави;
- 3) дані з імпорту й експорту в розрізах «товар — країна» і «країна — товар».

Інформація про зовнішню торгівлю, яка подається митним органам державними органами, підприємствами, установами, організаціями і громадянами, може використовуватися виключно в митних цілях. Конфіденційною вважається інформація, що міститься у вантажних митних деклараціях стосовно учасників зовнішньоекономічних зв'язків. Подання відомостей про експортно-імпортні операції конкретних учасників ЗЕД заборонено, за винятком випадків, передбачених законодавчими актами держави і нормативними документами Держмитслужби.

3.5.5. Звітність

Зараз відомчою статистичною звітністю передбачені звіти згідно з Табелем форм статистичної звітності, який було затверджено відповідним наказом ДМКУ в 1993 р. і доповнено іншими формами звітності в міру їх запровадження листами та наказами ДМСУ. Зразок звіту про основні показники роботи митниці наведено нижче (рис. 3.23).

_____ митниця

Статистична звітність
Форма №8 митницяЗВІТ
про основні показники роботи митниці за _____ 2001 року

№ з/п	Назва показників	Од. виміру	3 України	В Україні	Всього
1	2	3	4	5	6
1. Оформлено ВМД					
1.1	Кількість оформлених ВМД в тому числі: транзитних	шт.			
1.2	Додаткові аркуші в тому числі: транзитних	шт.			
1.3	Інші декларації	шт.			
1.4	Кількість оформлених вантажів, менших за вартість 100 дол. США	шт.			
2. Пропущено через кордон, оформлено митницею					
2.1	Пропущено вантажів (всього) в тому числі: транзитних	тис. т			0,0
2.2	Оформлено вантажів (всього) в тому числі: транзитних	тис. т			0,0
2.3	Пропущено транспортних засобів (всього)	тис. т			0
2.4	Оформлено транспортних засобів (всього)	од.			0
3. Видано свідоцтв на реєстрацію автомобілів					
3.1	Видано всього свідоцтв, в тому числі: — виробництва країн СНД — іноземного виробництва	шт. шт. шт.			0 0 0
4. Прослідувало через кордон осіб					
4.1	Прослідувало через кордон осіб усіх категорій (всього), в тому числі: — тих, що заповнювали декларацію — тих, що не заповнювали декларацію	осіб осіб осіб			0 0 0

Начальник митниці _____

Виконавець
тел. _____

Рис. 3.23. Зразок звіту про основні показники роботи митниці

3.5.6. Інформаційно-аналітична робота

Узагальнення та аналіз даних. Після збору даних для формування відомчої митної статистики і статистики зовнішньої торгівлі здійснюються їх узагальнення та подальший аналіз з метою вивчення основних тенденцій зміни всіх показників з прив'язкою їх до змін у митному та загальнодержавному законодавстві. На підставі аналізу отриманих даних створюються інформаційно-аналітичні довідки за певний період (місяць, квартал, півріччя, рік). Для наочності вони ілюструються діаграмами й супроводжуються таблицями, що містять основні показники роботи митних органів та дані зовнішньоторговельної статистики. Так, одним із основних показників роботи митниць є кількість оформлених вантажних митних декларацій. Цей показник обстежується з різних точок зору, наприклад за напрямками переміщення вантажів — експорт, імпорт чи транзит переважає на даній митниці чи за даний проміжок часу. Також цікаво спостерігати динаміку оформлення ВМД за місяцями. Аналіз таких діаграм за декілька років показує коливання кривої залежно від пори року (як правило, на початку кожного року відбувається спад в оформленні ВМД, пік припадає в основному на літні місяці, потім у грудні знову відмічається піднесення активності суб'єктів ЗЕД). На коливання цієї кривої суттєво впливають зміни в митному законодавстві.

Іншим важливим показником діяльності митних органів є перерахування коштів до держбюджету. При аналізі діяльності митниць окремого регіону важливо знати внесок кожної в цей показник.

У таких випадках для ілюстрації використовується кругова діаграма.

У випадку, коли є два взаємно зв'язані показники, наприклад кількість порушених справ про контрабанду та на яку суму ці справи, використовується комплексна діаграма, що має дві шкали. Приклад такої діаграми наведено нижче (рис. 3.24).

Аналітична робота. Аналітична робота ведеться митними органами на рівні митниць, які здійснюють аналіз діяльності своєї митниці і надають дані регіональній митниці, якій вони підпорядковуються. Ці довідки мають такі розділи, як наприклад, «Аналіз динаміки надходження коштів до бюджету в залежності від прийняття нових законодавчих та нормативних актів», «Спрямованість та характер зміни зовнішньоторговельних вантажопотоків і їх можливий вплив на ринкову ситуацію в країні», «Зміни в оперативній обстановці» та ін. Регіональна митниця, у свою чергу, вивчає й узагальнює інформацію по регіону та раз на місяць надсилає її до Управління аналізу, прогнозування та зв'язків з громадськістю ДМСУ, який є основним джерелом інформування органів державної влади України з питань діяльності митної системи і служить для вироблення основних напрямків митної політики держави.

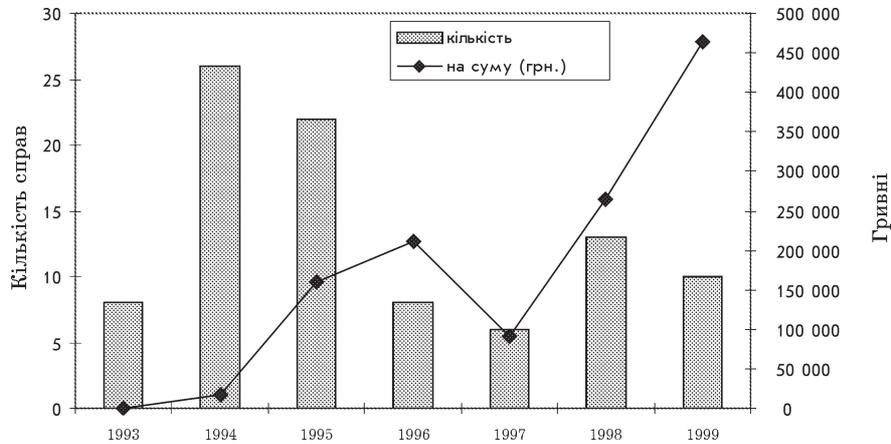

Рис. 3.24. Порушено справ про контрабанду

3.5.7. Електронна мережа передачі даних

Відповідно до завдань, які повинна вирішувати митна статистика, постає питання оперативної передачі електронної інформації до ДМСУ. Обмін електронною інформацією можна здійснювати за допомогою електронної мережі передачі даних, яка б об'єднувала всі митні органи в єдину систему. Тому спочатку на базі існуючих телефонних ліній зв'язку за допомогою програмного забезпечення була створена глобальна модемна мережа митних органів України.

У зв'язку з ростом завдань, покладених на митні органи України, та обсягів інформації, що передається між митницями, електронна пошта Державної митної служби була реорганізована. Наприкінці

1996 р. в автомобільних пунктах пропуску та в митницях, у яких неможливе використання телефонних мереж, були встановлені супутникові системи зв'язку, за допомогою яких митниці та пункти пропуску отримали можливість оперативно надавати різноманітну інформацію, наприклад про недоставлення вантажів, що використовується митними органами для формування митної статистики та здійснення митного контролю вантажів.

Схему передачі інформації засобами супутникового зв'язку наведено на рис. 3.25.

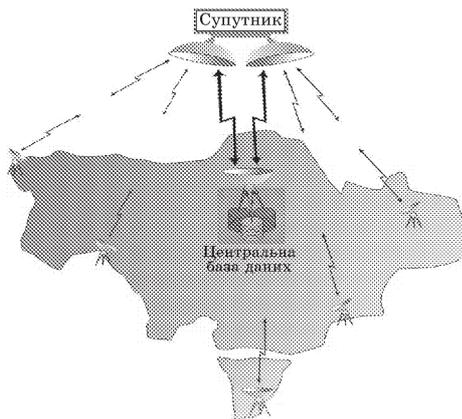

Рис. 3.25. Схеми супутникового зв'язку

Завдання для перевірки знань

1. Підприємство, що переміщує через митний кордон товари та інші предмети, розташоване в м. Луганську. В якій митниці повинно проводитися митне оформлення:

- а) в Східній регіональній;
- б) в Луганській;
- в) в Київській спеціалізованій?

2. Хто може відбирати зразки і проби для проведення досліджень:

а) підприємство або громадянин, що переміщують через митний кордон України товари та інші предмети;

- б) митні органи;
- в) державні контролюючі органи;
- г) державні контролюючі органи за згодою митниці?

3. Експедитором заводу «Серп і молот» громадянином С.В. Петренком виявлена невідповідність митного вантажу і товаросупровідних документів. Він повинен:

- а) повернути вантаж до місця відправлення;
- б) вивантажити товар на складі й запропонувати правоохоронним органам вирішити це питання;
- в) скласти акт про невідповідність і подати його до митного оформлення?

4. Митні документи заповнюються:

- а) російською мовою;
- б) будь-якою міжнародною мовою;
- в) українською мовою або офіційними мовами митних союзів, членами яких є Україна;
- г) виключно українською.

5. Яким документом визначаються повноваження підприємства як декларанта:

- а) митниця видає диплом;
- б) митниця видає довідку;
- в) митниця видає свідоцтво;
- г) митниця видає ліцензію?

6. На адресу підприємства АТ «Турбоатом» надійшов вантаж (електроди), фактурна вартість якого еквівалентна 120 доларам США. Чи застосовується в даному випадку ВМД при проведенні митного оформлення зазначеного вантажу:

- а) митниці подається ВМД (МД-2);
- б) митниці подається ВМД (МД-3);
- в) митниці подається ВМД (МД-8);
- г) митниці ВМД не подається?

7. ВМД дійсна:

- а) 1 рік;
- б) 5 років;
- в) не обмежується часом.

8. Декларант несе юридичну відповідальність за відомості, зазначені у ВМД:

- а) після проставлення на всіх аркушах ВМД штампа «Під митним контролем»;
- б) після проставлення на всіх аркушах ВМД особистої митної печатки;
- в) після проставлення на ВМД підпису та печатки декларанта;
- г) після присвоєння реєстраційного номера ВМД та проставлення на всіх аркушах ВМД штампа «Під митним контролем».

9. На яких бланках оформляється ВМД:
- а) форми А4;
  - б) стандартних самокопіювальних номерних встановленого зразка;
  - в) простому папері формату А4?
10. Одна вантажна митна декларація може складатися на:
- а) 33 товари;
  - б) будь-яку кількість товарів;
  - в) 99 товарів;
  - г) на кожний товар окрема ВМД.
11. Декларантом представлена до митного оформлення ВМД. Інспектором митниці при перевірці її було виявлено дві помилки у графах 26 та 42. Виправлення можуть бути зроблені:
- а) шляхом перекреслення помилкових та внесення правильних відомостей;
  - б) виправлення не допускаються;
  - в) шляхом перекреслення та внесення правильних відомостей, занесених від руки.
12. На митну територію України ввозиться товар, який підпадає під екологічний контроль. Такий контроль проводиться на прикордонному пункті пропуску, про що робляться відповідні відмітки у товаросупровідних документах. Чи необхідно вимагати митним органам дозвіл Державної екологічної інспекції Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки при проведенні митного оформлення товару у вільний обіг на території України ?
13. Чи може бути встановлено з одного товару одночасно групові та індивідуальні квоти?
14. Якщо до митного оформлення олії декларантом надаються документи без фітосанітарного сертифікату, які дії інспектора митниці?
15. Якщо у виданій ліцензії зазначена митниця оформлення — Дніпровська регіональна митниця, то чи може бути здійснено митне оформлення товару за цією ліцензією в Київській регіональній митниці?
16. На митну територію України ввозиться товар (люстри для житлових приміщень — код за УКТ ЗЕД 9405 10 910). Які дозвільні документи нетарифного регулювання необхідно надати митним органам для митного оформлення такого товару?
17. На митну територію України ввозиться товар (пшениця — товарна група за УКТ ЗЕД 1001). Які дозвільні документи нетарифного регулювання необхідно надати митним органам для митного оформлення такого товару?
18. Напрями діяльності митної лабораторії.
19. Статистика зовнішньої торгівлі, що вона вивчає?
20. На чому базуються звітні дані?
21. Основні завдання митної статистики.
22. Які є обмеження при наданні інформації митними органами?

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА ПРОПУСК ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

4.1. ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів (далі — переміщення) — це ввезення на митну територію України, вивезення з цієї території або транзит через територію України товарів та інших предметів у будь-який спосіб, включаючи використання з цією метою трубопровідного транспорту та ліній електропередачі.

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів здійснюється в місцях розташування митниць.

Товари переміщуються під митним контролем з митниці відправлення у митницю призначення шляхом їх перевезення залізничним, автомобільним, повітряним, річковим і морським транспортом.

Як правило, товари переміщуються між митницями під митним забезпеченням в упаковці, транспортних засобах чи контейнерах, виготовлених та обладнаних таким чином, щоб товари не могли бути вилученими.

Для здійснення контролю за доставкою товарів, що переміщуються через митний кордон, використовуються вантажна митна декларація та провізна відомість.

4.1.1. Переміщення через митний кордон України транспортних засобів

Порядок митного оформлення транспортних засобів регламентується законодавством України.

Транспортні засоби повинні зупинятись у місці розташування митниці для здійснення митного контролю та оформлення. Правила митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, регламентуються наказом ДМСУ від 26.06.99 № 393, зареєстрованим у Міністерстві юстиції 29.07.99 за № 516/3809. Згідно з

Таблиця 4.1. Транспортні засоби, що ввозяться громадянами-резидентами

Митниця на кордоні		Митниця за постійним чи тимчасовим проживанням		Органи ДАІ
Митний огляд: 1) перевірка наявності документів; 2) перевірка відповідності номерів вузлів та агрегатів; 3) перевірка стану і комплектації транспортного засобу (номерного вузла чи агрегату)	Митне оформлення: 1) оформлення декларації МД-7 на транспортний засіб; 1) передача інформації за оформленою МД-7 до ЦБД	Митний огляд: 1) перевірка наявності усіх документів, потрібних для митного оформлення транспортного засобу; 2) перевірка відповідності номерів вузлів чи агрегатів; 3) оперативний запит до ЦБД за номером МД-7; 4) за відсутності зауважень поставлення на всіх документах штамп «Під митним контролем»	Митне оформлення: 1) нарахування податків та зборів за транспортний засіб; 2) виписування посвідчення (форма МД-6) на право реєстрації в органах ДАІ (або в інших установах залежно від призначення ТЗ); 3) здійснення відміток у ЦБД («Доставлено»)	Реєстрація: 1) реєстрація транспортного засобу; 2) нарахування зборів; 3) видача державних номерних знаків

Таблиця 4.2. Транспортні засоби, номерні вузли та агрегати, що ввозяться з метою відчуження громадянами-нерезидентами

Митниця на кордоні		Митниця за місцем проживання	
Митний огляд: 1) перевірка наявності документів; 2) перевірка відповідності номерів вузлів та агрегатів; 3) перевірка стану і комплектації транспортного засобу (номерного вузла чи агрегату)	Митне оформлення: 1) оформлення декларації на транспортний засіб (вузол чи агрегат); 2) передача інформації за оформленою МД-7 до ЦБД; 3) нарахування та стягнення податків та зборів за ввезення транспортного засобу (вузла чи агрегату)	Митний огляд: 1) перевірка наявності документів, потрібних для митного оформлення транспортного засобу (номерного вузла чи агрегату); 2) перевірка відповідності номерів вузлів чи агрегатів; 3) робиться оперативний запит до ЦБД за номером МД-7; 4) за відсутності зауважень проставляється на всіх документах штамп «Під митним контролем»	Митне оформлення: 1) перевірка правильності нарахування податків та зборів; 2) виписка посвідчення (форма МД06) на право реєстрації в органах ДАІ (або в інших залежно від призначення); 3) ставляться відмітки в електронній копії МД-7, що міститься в ЦБД «Доставлено»

цим наказом переміщення легкових транспортних засобів в Україну на постійно здійснюється за схемами, показаними в табл. 4.1, 4.2.

У зв'язку з набранням чинності постанови КМУ від 18.08.2000 р. № 1276 «Про внесення змін і доповнень до постанови КМУ від 07.09.98 № 1388 та від 31.12.93 № 1094» при ввезенні на митну територію України з метою вільного використання придбаних громадянами за кордоном двигунів та блоків двигунів механічних транспортних засобів їх митне оформлення потрібно здійснювати безпосередньо в пункті пропуску зі справлянням при цьому згідно із законодавством України належних платежів.

4.1.2. Переміщення вантажів суб'єктів ЗЕД

Переміщення вантажів суб'єктів ЗЕД здійснюється відповідно до митних режимів: експорт, імпорт, транзит, тимчасове ввезення (вивезення), митний склад, магазин безмитної торгівлі.

Митне оформлення імпоротно-експортних вантажів суб'єктів ЗЕД здійснюється оперативними підрозділами митниць, у зоні діяльності яких була проведена державна реєстрація суб'єкта ЗЕД, або митницею на кордоні та іншими митницями за погодженням з митницею призначення.

Якщо державна реєстрація суб'єкта ЗЕД відсутня, митне оформлення вантажу здійснюється на прикордонній митниці.

У таких випадках місце переміщення і пропуск вантажу співпадають. Це характерно також і для фізичних осіб.

Основні принципи переміщення вантажів розглянемо схематично на прикладі ввезення вантажу (рис. 4.1).

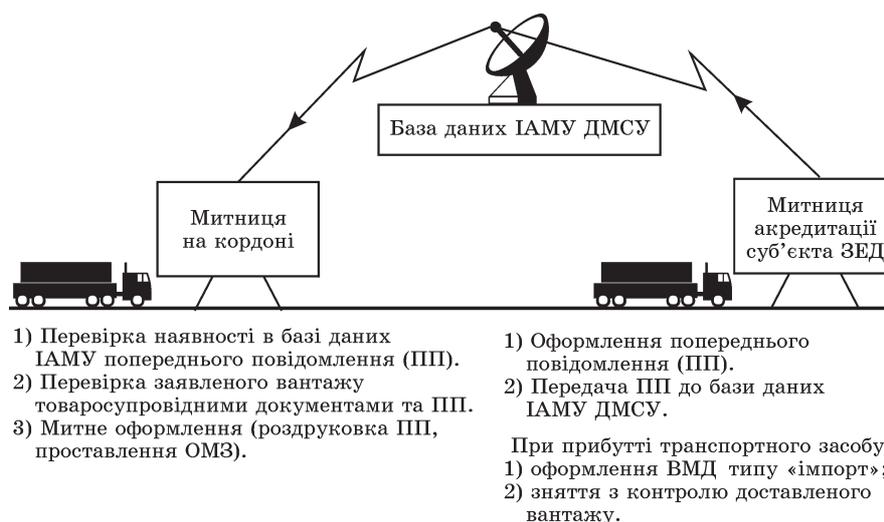

Рис. 4.1. Схема ввезення вантажу

Транзит та експорт вантажу здійснюється за такими ж основними принципами з використанням бази даних ІАМУ. Слід відмітити, що в Законі України «Про транзит вантажів» явно видно стимулювання з боку держави зовнішньоекономічної діяльності та демократизація підходів до цього питання. Наприклад, ст. 3 так і називається «Свобода транзиту вантажів».

Свобода транзиту вантажів забезпечується шляхом:

- відсутності будь-якої дискримінації стосовно учасників транзиту, транзитного вантажу за ознакою його місця походження, відправлення, вивезення, ввезення чи призначення або у зв'язку з обставинами, що відносяться до права власності на цей вантаж або на транспортний засіб транзиту, місця реєстрації чи прапора останнього, а

також при оподаткуванні операцій, пов'язаних з транзитом вантажів, за винятком адекватного реагування на дискримінаційні заходи стосовно України чи економічних санкцій міжнародних організацій, підтриманих Україною;

- вільного вибору учасниками транзиту транзитних послуг, робіт (крім випадків, визначених законами та міжнародними договорами України), їх надавачів (виконавців), засобів транзиту, а також маршрутів транзиту;

- відсутності необґрунтованих затримок і обмежень, у тому числі стосовно засобів транзиту, та звільнення від сплати будь-яких інших платежів, крім єдиного збору, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України.

4.1.3. Порядок переміщення валюти

Порядок переміщення валюти через митний кордон України затверджено постановою Правління Національного банку України від 12.07.2000 № 283 “Про затвердження Інструкції про переміщення валюти України, іноземної валюти, банківський металів, платіжних документів, інших банківських документів і платіжних карток через митний кордон України” (лист ДМСУ від 25.06.2001 р. № 09/09—3182).

Вивезення за межі України валюти України фізичними особами дозволяється:

- за умови усного декларування митному органу фізичними особами — резидентами на одну особу (незалежно від віку) коштів у сумі, що не перевищує 1000 гривень, з урахуванням ювілейних і пам'ятних монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в гривнях, та ювілейних і пам'ятних монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в українських карбованцях;

- з обов'язковим зазначенням у митній декларації фізичними особами — резидентами та нерезидентами на одну особу (незалежно від віку) коштів у сумі, що не перевищує 10 000 гривень, у тому числі:

- коштів у сумі, що не перевищує 5000 гривень (за номінальною вартістю), з урахуванням ювілейних і пам'ятних монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в гривнях та в українських карбованцях;

- коштів у вигляді ювілейних і пам'ятних монет із золота та срібла, номінал яких виражено в гривнях, та ювілейних і пам'ятних монет із срібла, номінал яких виражено в українських карбованцях, загальна сума яких за номінальною вартістю не перевищує 5000 гривень.

Ввезення в Україну валюти України фізичними особами дозволяється:

- за умови усного декларування митному органу фізичними особами — резидентами на одну особу (незалежно від віку) коштів у сумі, що не перевищує 1000 гривень, з урахуванням ювілейних і пам'ятних монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в гривнях, та ювілейних і пам'ятних монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в українських карбованцях;

— з обов'язковим зазначенням у митній декларації фізичними особами — нерезидентами на одну особу (незалежно від віку) коштів, які вивезені раніше з України на законних підставах (за наявності митної декларації на їх вивезення).

Вивезення іноземної валюти за межі України фізичними особами — резидентами та нерезидентами, які виїжджають із туристичною метою або у приватних справах дозволяється:

— за умови усного декларування митному органу: на суму до 1000 доларів США або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті за офіційним обмінним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком на день перетинання митного кордону;

— з обов'язковим зазначенням у митній декларації:

а) іноземної валюти, що ввезена раніше в Україну на законних підставах (за наявності митної декларації на її ввезення);

б) коштів у сумі до 5000 доларів США або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті офіційним обмінним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком на день оформлення митної декларації; готівкою, що знята з власного рахунку в іноземній валюті уповноваженого банку України чи куплена через касу уповноваженого банку, та/або дорожніми чеками, купленими через касу уповноваженого банку, за довідкою уповноваженого банку для вивезення іноземної валюти та чеків, виражених в іноземній валюті, за формою 01;

в) банківських металів у вигляді зливків загальною вагою до 100 г на одну особу незалежно від віку.

Ввезення іноземної валюти в Україну фізичними особами дозволяється:

— за умови усного декларування митному органу фізичними особами — резидентами та нерезидентами:

а) коштів у сумі до 1000 доларів США або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті офіційним обмінним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком на день перетинання митного кордону, на одну особу (незалежно від віку);

б) чеків, емітованих іноземними банками, у сумі до 1000 доларів США або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті за офіційним обмінним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком на день оформлення митної декларації;

— з обов'язковим зазначенням у митній декларації фізичними особами — резидентами та нерезидентами:

а) коштів, які вивезені раніше за межі України на законних підставах (за наявності митної декларації на їх вивезення);

б) коштів у сумі до 10 000 доларів США або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті офіційним обмінним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком на день оформлення митної декларації;

в) чеків, емітованих іноземними банками та небанківськими установами, у сумі до 50 000 доларів США або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті за офіційним обмінним курсом гривні до

іноземних валют, установленим Національним банком на день оформлення митної декларації;

г) банківських металів у вигляді злиwkів загальною вагою до 100 г на одну особу незалежно від віку.

4.2. ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРЕДМЕТІВ МІЖНАРОДНИХ ІНОЗЕМНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЩО КОРИСТУЮТЬСЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ МИТНИМИ ПІЛЬГАМИ

Митні пільги, установлені дійсними правилами, надаються представництвам іноземних держав, міжнародним організаціям, посадовим особам цих установ і представництвам інофірм.

Митні пільги поширюються на членів родин посадових осіб представництв іноземних держав і міжнародних організацій, якщо ці члени родин проживають разом із вищевказаними особами і не мають українського громадянства, а також на допоміжний персонал названих представництв, співробітників інофірм, членів їх родин за умови, що вони не мають українського громадянства і не проживають в Україні постійно.

У разі, якщо міжнародними договорами України або іншими актами встановлюється інший обсяг привілеїв, то застосовуються положення цих договорів або актів.

4.2.1. Порядок переміщення предметів офіційного (службового) користування

Предмети, призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних держав і міжнародних, міжурядових організацій, а також представництв інофірм, що користуються в Україні митними пільгами, переміщувані через митний кордон України, підлягають декларуванню шляхом представлення митним органам вантажної митної декларації відповідно до встановленого порядку.

Предмети, призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних держав і міжнародних, міжурядових організацій, звільняються від митних платежів та податків (за винятком складських зборів і зборів за послуги подібного роду).

Предмети, призначені для офіційного (службового) користування представників інофірм пропускаються після проведення митного огляду.

Такі предмети пропускаються в Україну під зобов'язання про зворотний вивіз за її межі. Таке зобов'язання оформлюється шляхом відповідної відмітки у вантажній митній декларації з зазначенням терміну тимчасового ввозу предметів в Україну. За згодою митного органу термін ввозу в Україну предметів може бути продовжено. Предмети, призначені для витрати у зв'язку з діяльністю іноземного представництва фірми, включаючи будівельні матеріали, а також продук-

ти харчування, вино, горілчані вироби, пиво, тютюнові вироби для представницьких цілей пропускаються в Україну після сплати митних платежів та податків на загальних підставах.

4.2.2. Порядок переміщення предметів особистого користування

Предмети, призначені для особистого користування посадових осіб представництв іноземних держав і міжнародних, міжурядових організацій, пропускаються в Україну і за її межі відповідно до митного законодавства України.

Предмети, не призначені для витрати на території України, звільняються від обкладення митом і пропускаються під зобов'язання про зворотний вивіз за межі митної території України. Призначені для особистого користування продукти харчування, вино, горілчані вироби, пиво і тютюнові вироби підлягають декларуванню митним органам і пропускаються на загальних підставах після сплати митних платежів та податків.

При одержанні або відправленні несупроводжуваного особистого багажу або міжнародних поштових відправлень власник предметів або його уповноважений представник представляють у митну установу перелік речей, декларацію та інші документи, необхідні для оформлення.

Предмети, не призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних держав і міжнародних, міжурядових організацій, представництв інофірм або особистого користування осіб, яким надані пільги, з наданням митних пільг не пропускаються.

Іноземна валюта, платіжні документи і цінні папери, дорогоцінні метали і дорогоцінні камені, перли і вироби з них, а також культурні цінності, ввезені в Україну власником або його уповноваженим представником, пред'являються митниці, що видає відповідний документ, який дає право на вільний зворотний вивіз з України цих цінностей.

Іноземна валюта, платіжні документи і цінні папери, дорогоцінні метали і дорогоцінні камені, перли і вироби з них, а також інші предмети особистого користування, придбані на території України, вивозяться за кордон відповідно до митного законодавства України. Культурні цінності, придбані на території України, можуть бути вивезені за кордон з дозволу Міністерства культури України.

Зберігання в митних установах предметів, що належать організаціям і особам, які користуються на території України митними пільгами, здійснюється на загальних підставах.

Предмети, ввезені в Україну для офіційного (службового) і особистого користування організації й осіб, яким надані на території України митні пільги, відчуженню в Україні не підлягають і повинні бути вивезені за кордон.

Предмети, ввезені в Україну під зобов'язання зворотного вивозу, підлягають поверненню за кордон у зазначений в зобов'язанні термін. У разі невивозу такі предмети відповідно до митного законодавства України оподатковуються митними платежами та податками на загальних підставах або надходять у прибуток держави безкоштовно.

Митний орган, у зоні діяльності якого знаходиться організація, що користується в Україні митними пільгами, може подовжити термін, зазначений у зобов'язанні. Предмети, витрачені під час використання або непридатні для подальшого використання, можуть бути зняті з обліку за рішенням митниці за умови представлення власником документа, що підтверджує витрату або непридатність таких предметів.

При вивозі з України предметів, ввезених в Україну під зобов'язання про зворотний вивіз, власник або уповноважений представник зобов'язаний представити до митної установи, що здійснює митне оформлення і випуск таких предметів, їх перелік у двох примірниках. Один екземпляр митниці прикріплює до зобов'язання про зворотний вивіз, другий, завірений митною установою, залишається в особи, яка подала цей перелік. Предмети, ввезені в Україну під зобов'язання про зворотний вивіз і не зазначені в переліку предметів, що вивозяться, розглядаються як невивезені й оподатковуються митом.

4.2.3. Порядок переміщення автотранспорту для офіційного (службового) і особистого користування

Автотранспорт, призначений для офіційного (службового) й особистого користування, що належить представництвам інофірм, їх співробітникам, членам родин зазначених вище осіб, пропускається в Україну відповідно до митного режиму тимчасового ввезення. Такий автотранспорт підлягає доставленню у встановленому порядку в митні установи за місцем проживання власника для вирішення питання пропуску. Інструменти, запасні частини і пристосування, що входять до передбаченого заводом комплекту, ввезені в Україну разом із автомобілем, пропускаються без обкладення митними платежами та податками. На номерні агрегати, які ввозяться в Україну для ремонту автомобілів, митні органи видають дозволи на їх реєстрацію в органах ДАІ МВС України. Двигуни, кузова, передні і задні мости, підвіски, коробки передач, запасні частини і пристосування вітчизняного виробництва пропускаються без обкладення митом.

При остаточному або тимчасовому вивозі за кордон автомобілів, що належать представництвам іноземних держав, міжнародним, міжурядовим організаціям, їх посадовим особам і допоміжному персоналу, представництвам інофірм, їх співробітникам і членам родин зазначених осіб, власник повинен зняти автомобіль з обліку в митній установі і в підрозділі ДАІ МВС України та одержати дозвіл митниці на вивіз його за кордон.

4.2.4. Дипломатична пошта. Особистий багаж дипломатичних кур'єрів

Офіційна кореспонденція дипломатичних представництв іноземних держав в Україні недоторкана.

Правом безперешкодних відносин за допомогою дипломатичної пошти користуються:

- міністерства (відомства) іноземних справ іноземних держав, з якими Україна підтримує дипломатичні і консульські відносини;

- дипломатичні і консульські представництва цих держав на території України та у третіх країнах, а також міжнародні, міжурядові організації і представництва іноземних держав при цих організаціях, що знаходяться на території України, якщо це передбачено міжнародними договорами України.

Це право може бути поширене на транзит через територію України дипломатичної пошти іноземних держав, з якими Україна не має дипломатичних або консульських відносин.

Дипломатична пошта, переміщувана через митний кордон України, не підлягає ні розкриттю, ні затримці. Усі місця, що складають дипломатичну пошту, повинні мати видимі зовнішні знаки, які вказують на їхній характер, і можуть містити тільки дипломатичні документи і предмети, призначені для офіційного користування. Кожне місце дипломатичної пошти не обмежується ні за вагою, ні за розмірами.

Дипломатичний кур'єр забезпечується офіційним документом (кур'єрським листом), у якому вказується його статус і кількість місць, що складають дипломатичну пошту.

Порядок пересилання належним чином оформленої дипломатичної пошти, що направляється звичайними каналами зв'язку і не супроводжується дипломатичним кур'єром, визначається спеціальними договорами з іноземними державами.

При ввезенні в Україну або вивезенні за кордон дипломатичної пошти дипломатичний кур'єр подає митній установі офіційний документ (кур'єрський лист), виписаний на цю пошту.

При здійсненні митного контролю митні органи обмежуються тільки зовнішнім оглядом дипломатичної пошти і перевіркою дотримання вимог Віденської конвенції 1961 р. «Про дипломатичні стосунки» до дипломатичної пошти.

Якщо дипломатична пошта доставляється транспортним засобом іноземної держави безпосередньо в представництво або організацію, то її оформлення здійснюється тим митним органом, у зоні діяльності якого знаходиться це представництво або організація. У такому разі дипломатична пошта під митним забезпеченням випускної митниці направляється для випуску у відповідний митний орган. Цей митний орган здійснює митне оформлення і тієї дипломатичної пошти, що в такому ж порядку відправляється за межі України.

Особистий багаж дипломатичного кур'єра звільняється від митного огляду, якщо немає серйозних підстав вважати, що він містить предмети, ввезення яких в Україну або вивіз яких за її межі заборонено чи обмежено законодавством або регулюється спеціальними правилами. Огляд особистого багажу здійснюється тільки в присутності дипломатичного кур'єра або його уповноваженого представника. Ці положення застосовуються також до консульських кур'єрів і консульського багажу, кур'єрів і багажу міжнародних організацій, якщо право відносин за допомогою дипломатичної пошти передбачено для них міжнародними договорами України.

4.3. ПРОПУСК ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

«Пропуск через митний кордон» — це насамперед завершення митного оформлення в повному обсязі, закінчення митних процедур. Слід також відрізнити поняття «пропуск через митний кордон» від поняття «переміщення через митний кордон».

У разі **ввезення** на митну територію України товари спочатку переміщуються через митний кордон, тобто перетинають митний кордон (можливо, самою прикордонною митницею, а можливо, внутрішньою митницею залежно від місцезнаходження отримувача), тобто очищуються у митному відношенні за умови їх декларування за встановленою формою (статті 44, 45 Митного кодексу України).

Наприклад: товари перевозяться в Україну з Польщі автомобільним транспортом, пунктом призначення є м. Харків. У пункті пропуску на митному кордоні України вони переміщуються через митний кордон і направляються прикордонною митницею для їх подальшого митного оформлення у внутрішню митницю призначення за місцезнаходженням отримувача. У Харкові митницею здійснюється пропуск цих товарів через митний кордон України, тобто їх остаточне митне оформлення.

У разі **вивезення** за межі митної території України товари спочатку декларуються (у митниці прикордонній або внутрішній залежно від місцезнаходження відправника) для отримання дозволу митниці на вивезення, а потім переміщуються через митний кордон. У цьому випадку остаточне рішення щодо пропуску товарів через митний кордон приймає прикордонна митниця після завершення всіх необхідних митних процедур.

Наприклад: товари з Харкова перевозяться у США в контейнері. У Харкові митниця здійснює декларування, його оформлення у митному відношенні. Потім ці товари направляються у прикордонну митницю, наприклад Іллічівську, для пропуску через митний кордон України, тобто для їх остаточного митного оформлення.

Товари та інші предмети пропускаються через митний кордон України після завершення митного оформлення з метою:

- вільного використання в Україні (імпорт) або за її межами (експорт) (рис. 4.2, 4.3);
- тимчасового ввезення в Україну або тимчасового вивезення з України;
- транзиту через митну територію України (рис. 4.4).

Товари та інші предмети суб'єктів ЗЕД України, за винятком товарів, ввезення та вивезення яких заборонено, або випадків повної чи часткової заборони для окремих суб'єктів ЗЕД здійснення зовнішньоекономічних операцій, підлягають пропуску через митний кордон України (далі — пропуск). Умовою пропуску є надання митниці необхідних для цього документів та пред'явлення до митного контролю самих товарів.

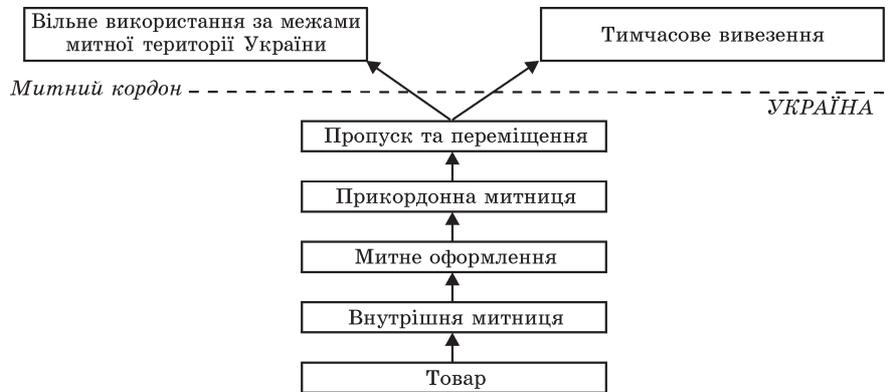

Рис. 4.2. Експорт

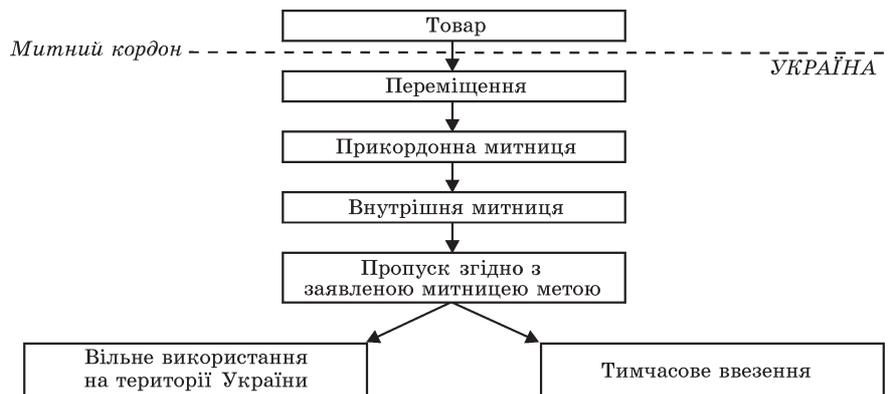

Рис. 4.3. Імпорт

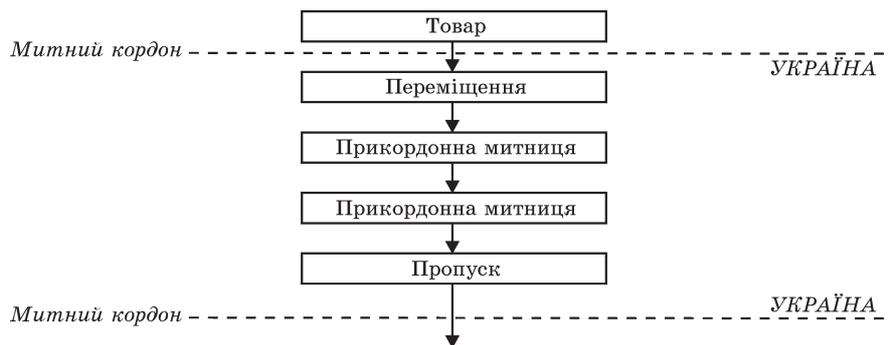

Рис. 4.4. Транзит

Для пропуску **необхідна** насамперед митна декларація відповідної форми, у якій заявляється мета пропуску (імпорт, експорт, транзит), та документи, потрібні для її оформлення митними органами.

Це:

- дозволи інших державних контролюючих органів, якщо товари підлягають їх контролю (наприклад, ліцензії, ветеринарні та фітосанітарні сертифікати, сертифікати відповідності органів Держстандарту, дозволи закладів Міністерства охорони здоров'я тощо);
- документи, що свідчать про сплату належних митних платежів (платіжні доручення, платіжні квитанції, векселі тощо);
- зовнішньоекономічний договір для суб'єктів ЗЕД та товаро-супровідні документи (товарно-транспортні накладні — СМР, СМГС, авіаційні транспортні накладні; рахунки-фактури, рахунки-проформи, інвойси, пакувальні листи, специфікації тощо).

Пред'явлення до митного контролю самих товарів — це:

- створення умов працівникам митниці для догляду товарів (наприклад їх розміщення у зонах митного контролю, проведення навантажувально-розвантажувальних робіт на вимогу працівників митниці);
- безпосередньо митний догляд працівниками митниці;
- накладення митного забезпечення (в разі необхідності).

За умови виконання зазначених вище митних процедур митниця дає дозвіл на пропуск товарів та інших предметів через митний кордон України.

4.4. ПОРЯДОК МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, НОМЕРНИХ ВУЗЛІВ ТА АГРЕГАТІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Першим етапом ввозу транспортних засобів (ТЗ), які були придбані за межами України громадянами-резидентами, є догляд та митне оформлення на кордоні України. Для цього власник подає прикордонним митним органам заповнену власноручно у двох примірниках автомобільну митну декларацію форми МД-7, в якій декларує дані ТЗ (номери кузова, двигуна, шасі, вартість ТЗ, своє прізвище, ім'я та по батькові, адресу мешкання та ін.), несе відповідальність за правильність цих даних, дає зобов'язання про доставку ТЗ у внутрішню митницю в термін, установлений чинним законодавством. Разом із декларацією власник подає у прикордонний митний орган:

- документи, що підтверджують право власності ТЗ (купча, довідка-рахунок, інвойс, рахунок-фактура тощо);
- технічні чи реєстраційні документи на ТЗ (технічний паспорт, свідоцтво про реєстрацію ТЗ) з відмітками про зняття ТЗ з обліку у відповідних реєстраційних органах країни придбання ТЗ.

Інспектор прикордонної митниці звіряє задекларовані дані з фактичними даними ТЗ, робить відповідні записи, проставляє дату ввозу

та робить запис про наявність пошкоджень ТЗ (звертаємо увагу, що всі записи, зроблені інспектором прикордонної митниці, повинні завірятися відтиском особистої печатки інспектора), попереджає власника про те, що термін доставки ТЗ у внутрішню митницю — 5 днів. При порушенні зазначеного терміну власник несе відповідальність згідно зі ст. 109 Митного кодексу України.

При доставленні ТЗ у внутрішню митницю для отримання Посвідчення на реєстрацію ТЗ в органах ДАІ МВС України (далі — Посвідчення), власник подає такі документи:

- перший примірник автомобільної митної декларації форми МД-7 з відмітками прикордонної митниці;
- реєстраційні та технічні документи на ТЗ;
- документи, що підтверджують право власності;
- закордонний паспорт з відмітками про перетин кордону.

При митному оформленні ТЗ, що були придбані за межами України та ввезені громадянами-резидентами, сплачуються такі платежі:

- митний збір за видачу Посвідчення на реєстрацію ТЗ в органах ДАІ МВС України;
- митний збір за митне оформлення;
- мито;
- акцизний збір (тільки для легкових ТЗ, мотоциклів, причепів та напівпричепів житлових загальною масою понад 3500 кг; автомобілів, спеціально призначених для руху по снігу, спеціальних автомобілів для перевезення гравців у гольф та інших подібних ТЗ);
- податок на додану вартість (ПДВ).

Основою для нарахування мита та акцизного збору для легкових автомобілів є робочий об'єм двигуна, виражений у куб. см (Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2134-III — див. табл. 4.2). Митний збір за видачу Посвідчення дорівнює еквіваленту 15 дол. США.

Митна вартість легкових ТЗ визначається інспектором митниці на підставі належним чином оформлених договорів купівлі-продажу, рахунків, чеків, рахунків-фактур, інвойсів та інших документів, виданих у країні придбання ТЗ.

Вантажні ТЗ, автобуси, що мають більше 9 пасажирських місць (разом із місцем водія), причепа, номерні вузли та агрегати ввозяться й оформлюються у митному відношенні, як й інші ТЗ, але, на відміну від легкових ТЗ, вони не є акцизним товаром. Тому для них встановлені дещо інші ставки мита — за ставками Митного тарифу України. Митна вартість вантажних ТЗ, автобусів, причепів, номерних вузлів та агрегатів визначається на підставі цінкових документів, поданих власником або уповноваженою особою (інвойси, довідки-рахунки, фактури, договори купівлі-продажу та ін.), висновків уповноважених експертних організацій, довідкової літератури з урахуванням ст. 16 Закону України «Про єдиний митний тариф».

ПДВ становить 20 % від суми митної вартості автомобіля, мита, митного та акцизного зборів згідно із Законом України від 7 грудня 2000 року № 2134-III.

Таблиця 4.2. Закон України від 7 грудня 2000 року № 2134-III (витяг) —
тільки для легкових автомобілів (код УКТ ЗЕД 87.03)

Код виробів за Гармонізованою системою опису та кодування товарів	Опис товару згідно з Гармонізованою системою опису та кодування товарів	Ставки акцизного збору у твердих сумах з одиниці товару (продукції)	Ставки специфічного ввізного мита (пільгові, повні)
1	2	3	4
87.03 21 100	Транспортні засоби з поршневим двигуном внутрішнього згоряння із запалюванням від іскри та з кривошипно-шатунним механізмом: з робочим об'ємом циліндрів двигуна не більш як 1000 куб. см, нові	0,2 євро за 1 куб. см	0,05 євро за 1 куб. см
87.03 21 90	з робочим об'ємом циліндрів двигуна не більш як 1000 куб. см, що були у користуванні:		
87.03 21 901	до 5 років включно	0,4 євро за 1 куб. см	0,1 євро за 1 куб. см
87.03 21 903	понад 5 років	0,6 євро за 1 куб. см	0,15 євро за 1 куб. см
87.03 22 110, 87.03 22 190	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 1000 куб. см, але не більш як 1500 куб. см, нові: автомобілі, обладнані для проживання; інші	0,2 євро за 1 куб. см	0,1 євро за 1 куб. см
87.03 22 90 87.03 22 901 87.03 22 903	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 1000 куб. см, але не більш як 1500 куб. см, що були у користуванні:		
	до 5 років включно	0,4 євро за 1 куб. см	0,2 євро за 1 куб. см
	понад 5 років	0,6 євро за 1 куб. см	0,3 євро за 1 куб. см
87.03 23 110, 87.03 23 190	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 1500 куб. см, але не більш як 2200 куб. см, нові: автомобілі, обладнані для проживання; інші	0,3 євро за 1 куб. см	0,1 євро за 1 куб. см

Продовження табл. 4.2

1	2	3	4
87.03 23 110, 87.03 23 190	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 2200 куб. см, але не більш як 3000 куб. см, нові: автомобілі, обладнані для проживання; інші	0,6 євро за 1 куб. см	0,4 євро за 1 куб. см
87.03 23 90	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 1500 куб. см, але не більш як 2200 куб. см, що були у користуванні:		
87.03 23 901	до 5 років включно	0,6 євро за 1 куб. см	0,2 євро за 1 куб. см
87.03 23 903	понад 5 років	0,9 євро за 1 куб. см	0,3 євро за 1 куб. см
87.03 23 90	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 2200 куб. см, але не більш як 3000 куб. см, що були у користуванні:		
87.03 23 901	до 5 років включно	1,2 євро за 1 куб. см	0,8 євро за 1 куб. см
87.03 23 903	понад 5 років	1,8 євро за 1 куб. см	1,2 євро за 1 куб. см
87.03 24 100	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 3000 куб. см, нові	1,0 євро за 1 куб. см	0,8 євро за 1 куб. см
87.03 24 90	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 3000 куб. см, що були у користуванні:		
87.03 24 901	до 5 років включно	2,0 євро за 1 куб. см	1,6 євро за 1 куб. см
87.03 24 903	понад 5 років	3,0 євро за 1 куб. см	2,4 євро за 1 куб. см
87.03 31 100	Інші автомобілі з двигуном внутрішнього згоряння (дизельні та напівдизельні двигуни, що працюють на пальному з низьким цетановим числом): з робочим об'ємом циліндрів двигуна не більш як 1500 куб. см, нові	0,2 євро за 1 куб. см	0,1 євро за 1 куб. см

Продовження табл. 4.2

1	2	3	4
87.03 31 90	з робочим об'ємом циліндрів двигуна не більш як 1500 куб. см, що були у користуванні:		
87.03 31 901	до 5 років включно	0,4 євро за 1 куб. см	0,2 євро за 1 куб. см
87.03 31 903	понад 5 років	0,6 євро за 1 куб. см	0,3 євро за 1 куб. см
87.03 32 110, 87.03 32 190	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 1500 куб. см, але не більш як 2500 куб. см, нові: автомобілі, обладнані для проживання; інші	0,3 євро за 1 куб. см	0,15 євро за 1 куб. см
87.03 32 90	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 1500 куб. см, але не більш як 2500 куб. см, що були у користуванні:		
87.03 32 901	до 5 років включно	0,6 євро за 1 куб. см	0,3 євро за 1 куб. см
87.03 32 903	понад 5 років	0,9 євро за 1 куб. см	0,45 євро за 1 куб. см
87.03 33 110, 87.03 33 190	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 2500 куб. см, нові: автомобілі, обладнані для проживання; інші	0,8 євро за 1 куб. см	0,8 євро за 1 куб. см
87.03 33 90	з робочим об'ємом циліндрів двигуна більш як 2500 куб. см, що були у користуванні:		
87.03 33 901	до 5 років включно	1,6 євро за 1 куб. см	1,6 євро за 1 куб. см
87.03 33 903	понад 5 років	2,4 євро за 1 куб. см	2,4 євро за 1 куб. см
87.03 90	Інші (з електродвигуном, інші)	100 євро за 1 шт.	300 євро за 1 шт.
87.03 10	Автомобілі, спеціально призначені для руху по снігу; спеціальні автомобілі для перевезення гравців у гольф та інші подібні транспортні засоби	0,6 євро за 1 куб. см	0,4 євро за 1 куб. см

Закінчення табл. 4.2

1	2	3	4
87.11 40 000, 87.11 50 000, 87.11 90 000	Мотоцикли (включаючи мопеди) і велосипеди із встановленим допоміжним двигуном, з колясками або без них, з об'ємом циліндрів двигуна більш як 500 куб. см, але не більш як 800 куб. см; більш як 800 куб. см; інші	0,2 євро за 1 куб. см	0,4 євро за 1 куб. см
87.16 10 990	Причепи і напівпричепи житлові, масою більш як 3500 кг	100 євро за 1 шт.	100 євро за 1 шт.

Посвідчення виписується відповідно до документів, що підтверджують право власності, реєстраційних чи технічних документів на ім'я власника після сплати митних зборів, мита та інших податків.

У належних випадках у Посвідчення вносяться митні обмеження.

Митні обмеження — це заборона на відчуження й видачу доручення на користування (у тому числі з правом розпорядження) іншим фізичним особам (крім батьків, одного із подружжя, дітей, рідних братів та сестер) або юридичним особам. Ці обмеження встановлюються митними органами:

- при тимчасовому ввезенні ТЗ в Україну;
- при поданні митним органам неналежним чином оформлених документів на правомірність володіння ТЗ і технічних (реєстраційних) документів на них або за відсутності таких документів.

Митні обмеження накладаються на два роки від дати митного оформлення. Після закінчення цього терміну обмеження знімаються автоматично, без дозволу митних органів.

Формули розрахунку платежів для легкових ТЗ (код УКТ ЗЕД 87.03.):

$$\begin{aligned}
 M &= OD \times C_M \times \text{курс євро}; \\
 AZ &= OD \times C_{AZ} \times \text{курс євро}; \\
 ПДВ &= (MB + M + AZ) \times 20 \% ; \\
 ЗС &= МЗ + M + AZ + ПДВ,
 \end{aligned}$$

де M — мито; OD — об'єм двигуна; C_M — ставка специфічного ввізного мита згідно із Законом України від 07 грудня 2000 року № 2134-III; AZ — акцизний збір; C_{AZ} — ставка акцизного збору згідно із Законом України від 07 грудня 2000 року № 2134-III; $ПДВ$ — податок на додану вартість; MB — митна вартість; $ЗС$ — загальна сума платежів; $МЗ$ — митний збір.

Формули розрахунку платежів для вантажних ТЗ (автобусів) (код УКТ ЗЕД 87.04 (87.02)), причепів, номерних вузлів та агрегатів:

$$M = MB \times C,$$

де MB — митна вартість, C — ставка мита за МТУ;

$$ПДВ = (MB + M) \times 20 \%,$$

де MB — митна вартість, M — мито;

$$Загальна\ сума = MЗ + M + ПДВ,$$

де $MЗ$ — митний збір (еквівалент 15 дол. США).

На відміну від ввозу ТЗ на постійно, ввезення ТЗ на митну територію України тимчасово під зобов'язання про зворотний вивіз має свої особливості.

У першу чергу, це термін ввозу — на підставі ст. 71 Митного кодексу України та згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 20.06.96 № 793 тимчасовий ввіз легкових ТЗ дозволяється на термін не більше одного року та не частіше одного разу на три роки. Тимчасовий ввіз інших ТЗ відбувається на загальних підставах.

Другою особливістю тимчасового ввозу є те, що ввіз такого ТЗ здійснює власник, який постійно мешкає за межами України, або користувач (за дорученням, договором найму тощо), який постійно мешкає в Україні за умови сплати мита та інших податків (зборів), передбачених законодавством при імпорті автомобілів.

По-третє, ТЗ, що ввозиться тимчасово, повинен стояти на обліку у відповідних реєстраційних органах в інших країнах.

При тимчасовому ввозі користувач у пункті пропуску на митному кордоні України повинен заповнити декларацію форми МД-7, декларуючи дані ТЗ та інші відомості, а також зазначити бажаний термін зворотного вивозу ТЗ, а користувач-резидент повинен ще сплатити належні платежі. При цьому власник або користувач дають зобов'язання (під особистий підпис) про вивіз ТЗ до закінчення цього терміну.

У разі тимчасового ввозу ТЗ на термін до року для одержання Посвідчення на право реєстрації ТЗ в органах ДАІ МВС України власник або користувач повинен у п'ятиденний термін доставити ТЗ у внутрішню митницю та пред'явити такі документи:

- перший примірник автомобільної митної декларації форми МД-7 із відмітками прикордонної митниці та зазначеним терміном тимчасового ввезення;
- реєстраційні та технічні документи на ТЗ;
- документи, що підтверджують право користування;
- закордонний паспорт із відмітками про перетин кордону (в разі необхідності);
- довідку з органів ДАІ МВС України про відсутність у громадянина тимчасово ввезених ТЗ за останні 3 роки;
- квитанцію МД-1, оформлену на прикордонній митниці, про сплату належних платежів (для користувачів-резидентів).

Після сплати митного збору користувачу видається Посвідчення з зазначеним терміном тимчасової реєстрації ТЗ.

Необхідно зауважити, що порушення користувачем зобов'язання про зворотний вивіз ТЗ згідно зі ст. 113 Митного кодексу України передбачає накладення на користувача адміністративного стягнення та конфіскацію ТЗ.

Митне оформлення ТЗ, що переміщується через митну територію України транзитом, теж має свої особливості.

У першу чергу, це термін транзиту — згідно зі ст. 72 Митного кодексу України та наказом ДМСУ від 26.06.99 № 393 термін транзиту через митну територію України автомобільного транспорту не може перевищувати 5 діб.

При ввозі власник або особа, ним уповноважена, у пункті пропуску на митному кордоні України повинні заповнити декларацію форми МД-7 (у двох примірниках), декларуючи дані ТЗ та інші відомості. У декларації також зазначаються термін транзиту, митниця призначення, через яку здійснюватиметься вивіз ТЗ за межі України. Власник (уповноважена особа) дає зобов'язання про вивіз ТЗ до закінчення цього терміну. Митниця, через яку здійснено вивезення ТЗ, повідомляє митницю, через яку стався ввіз, про вивезення ТЗ. Продовження терміну транзиту (за поважних причин) може здійснюватися митними органами в порядку, визначеному чинним законодавством.

4.5. ОФОРМЛЕННЯ НЕСУПРОВОДЖУВАНОВОГО БАГАЖУ

До несупроводжуваного багажу (далі — НСБ) належать предмети, що відправляються їх власником (або за його дорученням іншою фізичною чи юридичною особою) і перетинають митний кордон України окремо від власника (залізничним, морським, річковим, автомобільним або повітряним транспортом).

4.5.1. Порядок оформлення несупроводжуваного багажу при вивезенні за кордон (рис. 4.5)

Митне оформлення НСБ здійснюється в митниці за місцем знаходження його власника (за місцем прописки). При відправленні несупроводжуваного багажу його власник або інша особа, яка діє за нотаріально засвідченим дорученням власника багажу, для митного оформлення подає необхідні для цього документи:

- закордонний паспорт або документ, що його замінює (довідку про загублений паспорт, посвідчення військовослужбовця тощо);
- опис (перелік) предметів (товарів);
- листок вибуття, квиток для проїзду за кордон (ПМП) у разі проїзду громадськими видами транспорту;
- товаросупровідні документи (залізничні або транспортні накладні, багажні квитанції);
- інші документи, необхідні для митного оформлення.

Інспектор митної служби здійснює митний огляд багажу, накладає митне забезпечення на товаросупровідні документи, декларації, виписує

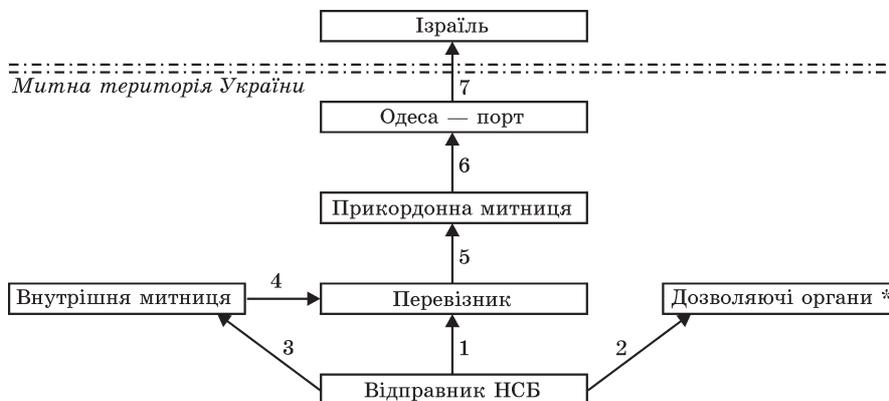

Рис. 4.5. Схема відправлення НСБ до Ізраїлю:

1. Договір між власником та перевізником на перевезення НСБ.
2. Отримання дозволів на вивіз предметів (у разі необхідності).
3. Оформлення у митному відношенні НСБ.
4. Оформлення перевізником документів для доставки вантажу до кордону України в прикордонну митницю (провізна відомість).
5. Перевезення НСБ до Одеси. Підтвердження доставки вантажу в прикордонну митницю (провізна відомість).
6. Оформлення документів на перевезення НСБ поромом до Ізраїлю.
7. Перевезення НСБ з Одеси до Ізраїлю поромом.

* до дозволяючих органів належать:

- Міністерство культури України;
- Міністерство охорони здоров'я;
- Екологічна служба України;
- Ветеринарна служба України;
- Санітарно-епідеміологічна служба України;
- Фітосанітарна служба України;
- Радіологічна служба України;
- інші.

провізну відомість, проставляє необхідні штампи і печатки. Одна митна декларація залишається у власника НСБ або особи, яка діє за його дорученням, друга — у справах митниці, третя — додається до товаросупровідних документів на НСБ.

4.5.2. Порядок оформлення несупроводжуваного багажу при ввезенні з-за кордону (рис. 4.6)

Факт відправлення НСБ із-за кордону зазначається в пасажирській митній декларації, яка заповнюється у двох примірниках на прикордонній митниці при в'їзді в Україну.

Одержувач НСБ для оформлення в митному відношенні подає такі документи:

- паспорт або інший документ, що його замінює;
- митну декларацію, заповнену власником багажу при перетині державного кордону України з указаними в ній даними про наявність

Рис. 4.6. Схема отримання НСБ з-за кордону (залізничним транспортом):

1. Ввезення НСБ на територію України.
2. Оформлення прикордонною митницею документів для доставки перевізником НСБ у митницю призначення (провізні відомість) (перевізник — залізниця).
3. Повідомлення внутрішній митниці про надходження НСБ до місця призначення. Зняття з контролю митницею доставки НСБ (оформлення провізної відомості).
4. Повідомлення одержувача про надходження НСБ.
5. Отримання дозволів на ввіз предметів (за необхідності).
6. Оформлення НСБ у митному відношенні.
7. Оформлення документів на залізничній станції і отримання багажу.

- * до дозволяючих органів належать:
- Міністерство культури України;
  - Міністерство охорони здоров'я;
  - Екологічна служба України;
  - Ветеринарна служба України;
  - Санітарно-епідеміологічна служба України;
  - Фітосанітарна служба України;
  - Радіологічна служба України;
  - інші.

несупроводжуваного багажу, а також даними про пропущені при цьому валюту та предмети з відмітками прикордонної митниці;

— товаросупровідні документи на багаж (залізнична або автотранспортна накладна);

— провізну відомість.

При одержанні НСБ одержувач або особа, яка діє за нотаріально засвідченим дорученням власника багажу, заповнюють митну декларацію. Після проведення митного огляду інспектор митної служби проставляє особисту номерну печатку в товаросупровідних документах на багаж, на митній декларації з відомостями про пропущені предмети, а також закриває провізну відомість. Пасажирська митна декларація залишається у справах митниці.

При ввезенні з-за кордону несупроводжуваний багаж не підлягає оподаткуванню, якщо це:

— предмети особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України під письмове зобов'язання про зворотнє вивезення або з метою транзиту;

— речі, що ввозяться (пересилаються) в разі переселення громадян на постійне місце проживання в Україні;

— предмети (товари), які ввозяться (пересилаються) громадянами, зазначеними у статтях 59—63, 65—67 Митного кодексу України, а також працівниками дипломатичних установ України за кордоном, моряками рибпромислового, торговельного, річкового флоту та іншими особами, які згідно із законодавством мають право додатково ввозити (пересилати) в Україну предмети без оподаткування;

— предмети (товари), які ввозяться громадянами і входять до складу спадщини, відкритої за митним кордоном України на користь резидента, в разі підтвердження її складу органами, що чинять нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає легалізації у консульських установах України, що діють у відповідній країні;

— предмети (товари), які ввозяться (пересилаються) резидентами у вигляді призів (нагород), отриманих за участь у спортивних та інших змаганнях (конкурсах, фестивалях тощо), у межах, визначених угодами дарування, в разі підтвердження факту отримання посвідчення угод дарування нотаріальними органами відповідної країни. Зазначене підтвердження підлягає легалізації у консульських установах України, що діють у відповідній країні. Дія цього абзацу не поширюється на предмети промислового призначення та транспортні засоби;

— предмети, що були попередньо вивезені (переслані) громадянами за митний кордон України під письмове зобов'язання про їхнє повернення і ввозяться (пересилаються) назад на митну територію України, за наявності відповідної вивізної митної декларації.

Всі інші відправлення НСБ фізичною особою з-за кордону оподатковуються митом за повними ставками Митного тарифу, акцизним збором та податком на додану вартість.

При нарахуванні ввізного мита та інших платежів за предмети, що надходять у НСБ, враховується вартість товарів та інших предметів, які були ввезені в Україну громадянином особисто із зазначенням їх у пасажирській митній декларації.

4.5.3. Правила митного оформлення речей громадян, які виїжджають на ПМП

Митне оформлення речей громадян, які виїжджають на ПМП, проводиться на підставі Закону України від 05.05.96 р. № 163/96-ВР «Про звільнення від обкладення митом предметів, які вивозяться (пересилаються) громадянами за митний кордон України», Постанови Кабінету Міністрів від 29.11.97 р. № 1331 та ДМСУ № 164 від 27.03.2000 р.

Громадяни, які переїжджають на ПМП за кордон, можуть вивозити без митного оподаткування предмети, що належать особисто їм і призначені для особистого користування.

Ювелірні та інші побутові вироби з дорогоцінних металів, коштовних каменів і перлів можуть бути вивезені за кордон, якщо вони не являють собою історичної, художньої, наукової або іншої культурної

цінності. Такі вироби можна вивозити на суму до 20 мінімальних заробітних плат на одну особу незалежно від віку. Вироби без клейма державної проби вивозу за кордон не підлягають.

Носії інформації (аудіо-, відеокасети, компакт-диски, дискети та ін.), які вивозяться за межі України, завчасно подаються у відділ ТЗК митниці для перевірки.

Для переміщення через митний кордон України заборонено носії інформації, що містять:

- матеріали щодо насильницького повалення або зміни державного чи суспільного ладу, порушення територіальної цілісності, державного суверенітету і безпеки України, пропаганду війни, насильства та жорстокості, расової, національної, релігійної винятковості або нетерпимості, підбурювання до вчинення кримінально карних дій;

- відомості про способи виготовлення та застосування наркотиків і сильнодіючих отруйних речовин;

- матеріали порнографічного та вульгарного змісту.

При відправленні несупроводжуваного багажу за кордон при переселенні на ПМП його власник повинен пред'являти митниці в пункті здачі багажу закордонний паспорт і при виїзді до країн СНД — адресний листок вибуття, квиток для проїзду за кордон, а також заповнити 3 примірники митної декларації, в яких зазначити відомості про предмети і цінності, які він має в несупроводжуваному багажі. Якщо особі, що перетинає державний кордон, не виповнилося 16 років, відомості про її предмети і цінності вказуються в митній декларації осіб, які її супроводжують.

Несупроводжуваний багаж громадян, що прямують за кордон на ПМП, приймається до митного оформлення після пред'явлення митниці повністю оформлених для виїзду документів на всіх членів сім'ї, а також документів на багаж. Крім предметів, заборонених чи обмежених до вивезення, в несупроводжуваному багажі не підлягають випуску валюта, цінності.

Громадяни, що переселяються на ПМП в Україну, можуть ввозити речі, що їм належать, без обмежень кількості і без сплати мита, ПДВ та акцизного збору за умови, що ці речі призначені для їх особистого користування згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.96 р. № 1010 «Про вдосконалення порядку ввезення (пересилання) громадянами предметів (товарів) в Україну».

Ввезення транспортних засобів громадянами, які переселяються на ПМП в Україну, в кількості однієї одиниці на члена сім'ї (за умови, що вони перебували на обліку в реєстраційних органах країни за попереднім місцем проживання громадянина (власника) не менше одного року) здійснюється без сплати мита, ПДВ та акцизного збору.

При митному оформленні речей згідно з наказом ДМСУ № 164 від 27.03.2000 р. сплачується митний збір.

4.6. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ОФОРМЛЕННЯ В АВІАЦІЙНИХ ПУНКТАХ ПРОПУСКУ

4.6.1. Загальні положення

Кабінет Міністрів України відповідно до ст. 10 Закону України «Про державний кордон України» постановив, що міжнародне повітряне сполучення здійснюється з використанням аеропортів (аеродромів), у яких відкрито в установленому порядку пункти пропуску через державний кордон.

В окремих випадках міжнародне повітряне сполучення може здійснюватися також з аеропортів (аеродромів), у яких відсутні пункти пропуску через державний кордон, у порядку, встановленому Державним департаментом авіаційного транспорту, Міністерством оборони, Державним комітетом у справах охорони державного кордону, Державною митною службою і Комітетом по використанню повітряного транспорту.

Перелік держав, з якими може здійснюватися міжнародне повітряне сполучення з того чи іншого аеропорту (аеродрому), характер транспортних перевезень, а також режим функціонування пунктів пропуску через державний кордон визначаються Державним департаментом авіаційного транспорту разом із Державним комітетом у справах охорони державного кордону і Державною митною службою.

У пункті пропуску визначаються місця для безпосереднього перетинання державного кордону, зони прикордонного, митного та інших видів контролю.

У пункті пропуску в установленому порядку відповідними службами державних контрольних органів здійснюються прикордонний та митний контроль, контроль з безпеки цивільної авіації, санітарно-карантинний, ветеринарний, фітосанітарний, екологічний контроль.

Взаємодія митних органів з іншими контролюючими службами, задіяними в пунктах пропуску, та правоохоронними органами здійснюється відповідно до статей 17 та 18 Митного кодексу України.

4.6.2. Режим пропуску в авіаційних пунктах пропуску

У пунктах пропуску через державний кордон України митниці, за погодженням із прикордонними військами України, встановлюють зони митного контролю.

В авіаційних пунктах пропуску зони митного контролю встановлюються в залах митного огляду, на стоянках і в літаках із початком митного оформлення до їх відправлення та в інших місцях, які визначено в портах для оформлення вантажів і пасажирів.

У зонах митного контролю встановлюється відповідний режим.

Режимні правила у зонах митного контролю розробляються митницями України і обов'язкові для виконання співробітниками дер-

жавних прикордонних контрольних органів та осіб, що прямують через кордон.

Доступ у зони митного контролю дозволяється тільки службовим особам, які безпосередньо беруть участь у технології контролю, а також співробітникам спеціальних підрозділів органів МВС та СБ України за письмовим розпорядженням керівників цих підрозділів при здійсненні заходів з боротьби з організованою злочинністю. Громадяни, що перетинають митний кордон України, представники організацій, підприємств і установ, які отримують чи відправляють товари та інші предмети, допускаються до зон митного контролю на підставі дійсних для в'їзду (виїзду) документів чи транспортних та інших документів на отримання, відправлення товарів чи інших предметів.

4.6.3. Порядок проведення митного контролю й оформлення літаків, вантажів, пасажирів, їхньої ручної поклажі й багажу, що переміщуються через митний кордон України, в авіаційних пунктах пропуску

Служба організації міжнародних перевезень аеропорту щоденно надає митниці розрахунковий графік руху літаків на добу з позначеним номерів рейсів, типів літаків, своєчасно повідомляє про зміни у графіку.

Митний контроль та оформлення повітряних суден (у подальшому — ПС), які виконують міжнародні рейси, здійснюються тільки на спеціально відведених стоянках.

Співробітники митного поста здійснюють огляд літаків українських авіакомпаній, вантажів і багажу, які знаходяться на їх бортах, а за наявності інформації про можливе переміщення через кордон заборонених предметів — й іноземних літаків.

Огляд транспортних засобів закордонного прямування здійснюється з метою виявлення заборонених до ввезення в Україну і вивезення з України матеріалів, предметів, зброї, наркотичних речовин, предметів контрабанди.

Звичайний огляд здійснюється згідно з технологічними картками огляду літаків, затвердженими начальником митниці, шляхом візуального огляду можливих місць приховування контрабанди та виявлення ознак ПМП з використанням спеціальних технічних засобів.

Поглиблений огляд проводиться з метою пошуку схованок, тайників у транспортних засобах і вантажах, які можуть використовуватися для провезення контрабанди. При цьому для проведення поглибленого огляду можуть залучатися співробітники відділення по БК та ПМП з використанням службових собак.

Повітряні судна, що виконують міжнародні польоти, оглядаються представниками митниці спільно з прикордонними нарядами, а при необхідності, із співробітниками служби безпеки польотів. Огляд проводиться обов'язково в присутності одного з членів екіпажу чи працівника наземної технічної служби.

Митному контролю підлягають також повітряні судна військово-транспортної авіації, які здійснюють міжнародні польоти.

Огляд повітряних суден здійснюється:

- при відльоті — до початку посадки в них пасажирів, завантаження запасів, призначених для споживання при міжнародних авіаперевезеннях, багажу або вантажу і т.ін.;

- при прильоті — після висадки пасажирів, вивантаження багажу або вантажу та до вивантаження залишків запасів, призначених для споживання при міжнародних авіаперевезеннях.

Огляд вантажу та багажу проводиться:

- при відльоті — перед завантаженням;

- при прильоті — після вивантаження.

Огляду підлягає весь багаж і вантаж. Проведення митного контролю та оформлення багажу і вантажу здійснюється відповідно до законодавства України про митну справу, Митного кодексу України (статті 29, 30), «Тимчасових правил митного контролю за переміщенням через митний кордон України предметів, валюти і цінностей громадян», затверджених Наказом ДМКУ від 31.12.91 р. № 9 та інших актів законодавства України.

Повітряні іноземні судна, що здійснюють короткочасну технічну зупинку, не оглядаються. У цьому разі прикордонники організують постійне спостереження за повітряними суднами.

Якщо відліт повітряного судна, оформленого у митному відношенні, відкладається на тривалий час і спостереження знімається, то огляд повітряного судна може проводитися повторно.

Приліт. Після одержання від старшого диспетчера ЦДС даних про час посадки повітряного судна, № ПС, місця стоянки, кількості пасажирів, багажу, вантажу та пошти старший чергової зміни митного поста виділяє необхідну кількість співробітників для проведення митного контролю й оформлення літака, багажу та вантажу.

Після уточнення співробітником санітарно-карантинного пункту (СКП) санітарного стану на борту ПС, перевірки паспортного режиму та висадки пасажирів з літака працівниками ПН співробітники митного поста піднімаються на борт і починають проводити митний контроль та оформлення, а саме:

- перевіряють подані для митного оформлення документи, відповідність фактичних даних і заявлених;

- контролюють перевантаження пасажирського багажу та його доставлення до залу прильоту або до складу авіапідприємства, перевантаження та доставлення вантажу до складу авіапідприємства;

- розміщують (документально оформлюють) вантаж та багаж на складах авіапідприємства (на вантажній відомості, вантажних накладних, поштових накладних, за необхідності — на інших документах, інспектор проставляє штамп «Під митним контролем — імпорт» і направляє їх для подальшого митного контролю на склади авіапідприємства;

- разом із ПН проводять огляд повітряного судна й остаточне митне оформлення повітряного судна, а на генеральній декларації інспектор митниці робить відмітку про те, що було оформлено (тип літака, № рейсу, № борту, кількість членів екіпажу, пасажирів, багажу,

вантажу (із зазначенням № авіанакладних, пошти), зазначає час оформлення і проставляє штамп «Під митним контролем — імпорт» та особисту номерну печатку (рис. 4.7).

При прильоті повітряного судна з-за кордону України з посадкою в проміжному аеропорту (аеродромі), де знаходиться митниця, в першому пункті посадки літака проводиться, як правило, повне митне оформлення.

У випадку часткового оформлення (наприклад без оформлення вантажу) в пункті першої посадки літака інспектор митниці обов'язково проставляє штамп «Під митним контролем» і робить запис у генеральній декларації (супроводжувальній відомості — «Лодшиді») про те, що було оформлено митницею (багаж) та що належить оформити митниці, до якої далі прямує літак.

Наявність на супровідних документах на літак одного штампа «Під митним контролем» означає його часткове оформлення, двох штампів «Під митним контролем» і особистої номерної печатки — повне оформлення.

Члени екіпажу зі своїми речами залишають борт літака лише з дозволу прикордонної та митної служб й оформлюються на загальних підставах.

Митне оформлення авіапасажирів, їхньої ручної поклажі та багажу здійснюється в оглядовому залі після встановлення в ньому необхідного режиму.

Старший зміни митного поста висилає в оглядовий зал необхідну кількість інспекторів для митного оформлення пасажирів, ручної поклажі і багажу.

Митний контроль пасажирів, їх ручної поклажі та багажу проводиться інспекторами митниці за встановленими формами з використанням технічних засобів контролю (згідно зі ст. 27 МКУ) шляхом опитування, огляду речей (ст. 30 МКУ), особистого огляду (як виняткова форма митного контролю згідно зі ст. 32 МКУ).

Наприклад: із інформації, котра надійшла від співробітників МВС, які знаходяться в аеропорту, відомо, що пасажирів перед реєстрацією невідомі особи передавали значну суму іноземної валюти з метою перевезення її до іншої країни.

При проходженні митного контролю пасажир іноземну валюту не декларував.

У такому разі митники пропонують пасажирові пред'явити валюту, яка вивозиться за межі України. Якщо той відмовляється або виникають сумніви щодо пред'явлення до митного контролю валюти в повному обсязі, тоді може бути проведено особистий огляд.

При вході в зону митного контролю оглядового залу пасажир пред'являє інспекторові митниці відповідно заповнену й особисто підписану митну декларацію, паспорт, ручну поклажу, речі та багаж.

Громадяни, які перетинають митний кордон України, згідно зі ст. 25 Митного кодексу України повинні в належних випадках подати митниці необхідні для митного контролю документи. Перелік і порядок подання таких документів визначається ДМСУ відповідно до законодавства України про митну справу, Митного кодексу та інших актів законодавства України.

Before writing interleafing sheet should be taken out

Air Kharkiv

ГЕНЕРАЛЬНАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ
GENERAL DECLARATION
 ТУДА / ОБРАТНО + OUTWARD / INWARD

Owner or operator Air Kharkiv

Marks of National and Registration (1) TU-13465764 Flight No KHV 425 Date 16.05.2000

Departure from Kharkiv (Place) Arrival at Istanbul (Place)

FLIGHT ROUTING
("Place". Column always to list origin, every en-route stop and destination)

PLACE	TOTAL NUMBER OF CREW (1)	NUMBER OF PASSENGERS ON THIS STAGE (2)
KHR	KOLOMIYOV POPOV BOBRYN'OV PUTAYLO FURTSEV VOLK	Departure Place: Embarking: Through on: same flight: <u>PASS-29</u> <u>BAG-16</u>
IST	BOBDANOVA PIERELYGIN	Arrival Place: Embarking: Through on: same flight:

DECLARATION OF HEALTH

Persons on board known to be suffering from illness other than airsick, seasickness or the effects of accident, as well as those cases of illness disembarked during the flight NO

Any other conditions aboard which may lead to the spread of disease: NO

Details of each disinfecting or sanitary treatment (place, time, method) during the flight. If no disinfecting has been carried out during the flight give details of most recent disinfecting: NO

Signed, if required _____
Crew member concerned

FOR OFFICIAL USE ONLY

Склад регіонального митниці

Літак 134 № рейсу 425
 № борту 63764
 Екіпаж 7 Пасажирів 29
 Багаж 16 місьць _____ кг.
 Вантаж _____ місьць _____ кг.
 № в/п _____
 № в/п _____ місьць _____ кг.
4 **В МИТНОМУ ВІДНОШЕННІ ОФОРМЛЕНО**
 Початок митного догляду _____ год _____ зв.
 Кінець митного догляду _____ год _____ зв.
 Інспектор _____
 Командир корабля _____
16.05.2000

I declare the all statements and particulars contained in this General Declaration, and in any supplementary forms required to be presented with this General Declaration are complete, exact and true to the best of my knowledge and that all through passengers will continue/has continued on the flight.

Signature 16.05.2000 _____
Authorized Agent or Pilot-in-Command

(1) To be completed only required by the State.
 (2) Not to be completed: when passenger manifests are presented and to be completed only when required by the State.

Рис. 4.7. Генеральна декларація

Одним із таких документів є митна декларація, форма якої затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.97 р. № 748 (декларація заповнюється до пред'явлення багажу, ручної поклажі).

Інспектор перевіряє документи, необхідні для митного оформлення (повноту і правильність заповнення митної декларації, дозволи інших державних органів), здійснює огляд речей.

Ручна поклажа громадян та їх багаж підлягають огляду через рентгенустановку, а в необхідних випадках — і з їх розпакуванням.

Наприклад: при огляді ручної поклажі або багажу на рентгенустановці інспектор виявив предмети, які викликають сумніви щодо законності їх перевезення, або такі, що неможливо розпізнати на екрані монітора. Він пропонує пасажирові зробити пояснення щодо предметів, які знаходяться в ручній поклажі або багажі, і в разі виникнення сумнівів відносно достовірності наданої інформації пропонує йому розпакувати ручну поклажу або багаж.

При переміщенні громадянином через митний кордон України предметів, товарів, які підлягають митному оподаткуванню, інспектор митного поста проводить митний контроль, визначає митну вартість товару відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 05.10.98 р. № 1598, нараховує або направляє власника товарів до інспектора-касира, якщо такий призначається, для нарахування митних платежів та заповнення уніфікованої квитанції МД-1.

У разі неспроможності власника товарів та інших предметів сплатити необхідні митні платежі або за відсутності підстав для переміщення валюти, предметів через митний кордон (наприклад, відсутність дозволу МВС України на переміщення вогнепальної зброї) вони можуть передаватися на зберігання на склад або до каси митниці з заповненням квитанції МД-1 згідно з «Інструкцією із заповнення та використання уніфікованої митної квитанції МД-1».

Наприклад: пасажир (резидент України) при в'їзді в Україну задекларував національну валюту України в сумі 150 грн., але документально не підтвердив правомірність її ввезення (відсутня митна декларація на виїзд, де могла бути задекларована валюта, яка вивозилася за межі України). В такому випадку згідно зі ст. 95 Митного кодексу України національна валюта України вилучається з використанням уніфікованої квитанції МД-1.

При вилученні національної валюти в разі її ввезення без підстав квитанція МД-1 заповнюється таким чином (рис. 4.8а, 4.8б).

У робочій частині квитанції заповнюється поле, що включає графи: № з/п, «Найменування предметів, валюти, цінностей», «Підстава для вилучення чи прийняття», «Одиниця виміру», «Кількість», «Загальна сума чи вартість». Також загальна сума прийнятої валюти проставляється в останньому рядку графи «Загальна сума чи вартість» цифрами і прописом.

Незаповнені графи та рядки робочої частини квитанції прокреслюються.

У нижній частині квитанції у квадраті перед літерою С ставиться знак V, а після слів «Зазначені національну валюту та цінні папери України вилучено при ввезенні без підстав» зазначається причина вилучення валюти відповідно до Митного кодексу України та чинних митних правил.

КВИТАНЦІЯ серія АВ14 № 0133126

В'їзд / Вивіз 2 Форма МД-1

Східна регіональна митниця 16 листопада 1992 р.

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

Власник гр. України Петренко Сергій Миколайович
громадянство, ім'я та прізвище

Його адреса м. Харків, вул. Перемогі, 42

№ з/п	Найменування предметів, валюти цінностей	Підстава для вилучення чи прийняття	Сума цифрами		Ставка мита або митних зборів	Розмір платежу	
			А Одиниця виміру	В Кількість		С Загальна сума чи вартість	Сума стягнених митних зборів
1	Гривні України	ст. 95 МКУ зривки	зривки	150			
Всього (прописом):				СТО П'ЯДЕСЯТ ГРИВЕНЬ			

А Вказані предмети прийняті на зберігання митницею. (Вказати причину).
 В Вказані валюти, цінності прийняті на зберігання митницею. (Вказати причину).
 С Вказані національна валюта та цінні папери України вилучені при ввезенні без підстав. ст. 95 МКУ
 D Сплачено мито, митні та інші збори.

Інспектор С. Симонович Власник С. Петренко

Рис. 4.8а. Зразок заповнення квитанції при вилученні національної валюти (лицьовий бік)

Квитанція підписується інспектором і власником валюти.

Перший примірник квитанції разом із вилученою валютою передається до каси митниці, другий видається на руки власнику, а третій залишається у квитанційній книжці інспектора для обліку та звітності.

Сплата митних платежів проводиться власником товарів через відділення банків, які розміщуються в пунктах пропуску.

В авіаційних пунктах у деяких випадках застосовується спрощений митний контроль.

Спрощений митний контроль з використанням «зеленого коридору» застосовується при проведенні митного контролю некомерційних рейсів.

«Зеленим коридором» мають право користуватися громадяни в разі відсутності:

- предметів, які належать до обов'язкового декларування та на переміщення яких через митний кордон України згідно з діючим законодавством діють обмеження і заборона;

- валюти, історичних і культурних цінностей, наркотичних речовин, зброї та інших предметів, заборонених до ввозу, вивозу і транзиту.

Інспектор митниці при вході в «зелений коридор» перепускає громадян, які ознайомлені з митними правилами (в разі їх звернення роз'яснює їм вимоги правил), без огляду їхньої ручної поклажі.

Зворот 2-го примірника

А. Прийняття на зберігання митницею речей.

Вказані в цій квитанції предмети зберігаються протягом строку, обумовленого в ст. 89 Митного кодексу України. Повертаються після пред'явлення власником, або, за наявності нотаріально завіреного доручення, – його довіреною особою цієї квитанції та паспорта. Переїздки прийнятих на зберігання речей митницею не здійснюються.

За зберігання в митниці речей (з кожних 10 кг, рахуючи неповні 10 кг за повні) власником оплачуються збори.

В. Прийняття на зберігання митницею валюти та цінностей.

Вказані в цій квитанції валюта, цінності зберігаються до " _____ " _____ 19 ____ р.

Повертаються після пред'явлення цієї квитанції власником, за наявності нотаріально завіреного доручення, – його довіреною особою. При собі мати паспорт.

Прохання про дату одержання речей, валюти, цінностей, прийнятих за цією квитанцією, попередити митницю не пізніше як за 3 дні.

Адреса та телефон митниці: <i>м. Харків, вул. Короленка, 16^а 52-91-65</i>	
Службові відмітки:	Підтвердження власника про одержання речей: Паспортні дані: Підпис власника:

Рис. 4.86. Зразок заповнення квитанції при вилученні національної валюти (зворотний бік)

У разі необхідності (за наявності оперативної інформації про громадянина, зовнішній вигляд, поведінку, наявність багажу та ін.) інспектор може направити громадянина в «червоний коридор» для проходження митного контролю в повному обсязі.

За наявності обґрунтованих підстав, що особа, яка перетинає митний кордон України, приховує на собі предмети контрабанди або предмети, що є об'єктом порушення митних правил, може застосовуватися виключна форма митного контролю — особистий огляд відповідно до вимог ст. 32 Митного кодексу України.

По закінченні контролю на митній декларації пасажира інспектор проставляє особисту номерну печатку. Декларації прилітаючих резидентів разом із в'їзними митними деклараціями залишаються у справах митниці (в разі необхідності пасажирам видаються копії), а декларації нерезидентів України видаються їм на руки на час перебування в Україні.

Митний огляд літаків та вантажів повинен проводитися за умови суворого дотримання вимог «Інструкції з охорони праці при проведенні огляду повітряних суден та вантажів, що перевозяться ними», розроблених і затверджених на митницях відповідно до ст. 17 Закону України «Про охорону праці» та вимог п. 4.2.11 «Положення про розробку інструкції з охорони праці».

Відліт. Після одержання від старшого диспетчера ЦДС даних про час відльоту повітряного судна, № ПС, місця стоянки, кількості пасажирів, багажу, вантажу та пошти старший чергової зміни митного поста виділяє необхідну кількість співробітників для проведення митного контролю й оформлення літака, вантажу, пасажирів та їхньої ручної поклажі і багажу.

Митне оформлення авіапасажирів починається після оголошення службою аеропорту про початок реєстрації конкретного рейсу та створення перед початком реєстрації в оглядовому залі необхідного режиму, але не пізніше двох годин до відльоту літака.

Старший зміни митного поста висилає в оглядовий зал необхідну кількість інспекторів для митного оформлення пасажирів, ручної поклажі і багажу.

Митний контроль пасажирів, їхньої ручної поклажі та багажу проводиться інспекторами митниці за встановленими формами з використанням технічних засобів контролю (згідно зі ст. 27 МКУ) шляхом опитування, огляду речей (ст. 30 МКУ), особистого огляду (як виняткової форми митного контролю, згідно зі ст. 32 МКУ).

При вході в зону митного контролю оглядового залу пасажир пред'являє інспекторові митниці відповідно заповнену та особисто підписану митну декларацію, паспорт, авіаквиток, ручну поклажу, речі та багаж. Інспектор перевіряє документи, необхідні для митного оформлення (правильність заповнення митної декларації, дозволи інших державних органів), здійснює огляд речей.

Митний контроль і оформлення пасажирів, їхньої ручної поклажі та багажу проводиться у тому ж порядку, що й при оформленні на приліт.

По закінченні контролю на митній декларації пасажира інспектор проставляє особисту номерну печатку. Декларації відлітаючих нерезидентів разом із в'їзними митними деклараціями залишаються у справах митниці, а декларації резидентів України видаються їм на руки на час перебування за кордоном.

Митне оформлення пасажирів має бути завершено (припинено) не пізніше ніж за 40 хвилин до відльоту літака. Митне оформлення екіпажу здійснюється за рішенням митниці, з узгодженням із прикордонною службою, на борту літака або в оглядовому залі аеровокзалу за 40 хвилин до відльоту.

Митне оформлення літака здійснюється після його пред'явлення, але не пізніше ніж за 40 хвилин до відльоту. Всі регламентні роботи на літаку мають бути закінченими.

Співробітники митного поста прямують до літака, після уточнення співробітником СКП санітарного стану на борту ПС починають проводити митний контроль і оформлення, а саме:

- у разі необхідності проводять митний контроль і оформлення постачання бортового харчування на борт літака;
- у разі необхідності проводять митний контроль та оформлення постачання палива для літака;
- у разі необхідності разом з нарядом прикордонників у присутності одного з членів екіпажу проводять контроль (огляд) пред'явле-

ного повітряного судна. При цьому бортінженер забезпечує доступ до всіх відсіків літака для здійснення огляду;

- контролюють завантаження на борт ПС багажу, вантажу та пошти (перевіряють відповідність фактичних даних із заявленими). При цьому перевіряється наявність відміток митниці про митне оформлення, а також цілісність пломб і упаковок;

- проводять остаточне оформлення ПС (оформлення генеральної декларації). Перед виходом з літака інспектор митниці повідомляє про закінчення митного оформлення екіпаж, старшого прикордонного наряду, чергового по митному посту (черговий інформує старшого диспетчера ПДСП: «Рейс №, борт № у митному відношенні оформлено»).

При відльоті повітряного судна проводиться повне митне оформлення, якщо літак не робить проміжної посадки на території України, з проставленням штампа «Під митним контролем» та записом інспектора митниці в генеральній декларації (супровідній відомості — «Лодшиді») про те, що було оформлено в митному відношенні.

При відльоті повітряного судна з посадкою в аеропортах (аеродромах), де знаходиться митниця, проводиться повне або часткове митне оформлення (наприклад, багажу, пасажирів, вантажу) залежно від маршруту польоту з обов'язковим проставленням штампа «Під митним контролем» та записом інспектора митниці в генеральній декларації (супровідній відомості — «Лодшиді»), про те, що було оформлено митницею (вантаж, багаж) та що належить оформити митниці, з якої відлітає повітряне судно за кордон України.

Остаточним (повним) завершенням митного оформлення повітряного судна вважається завірення запису (або заповненого штампа «В митному відношенні оформлено») з указанням: типу літака, № рейсу, № борту, кількості екіпажу, пасажирів, багажу, вантажу, пошти, № авіанакладних, часу початку та закінчення митного оформлення, дати, відтисками штампа «Під митним контролем» та особистої номерної печатки інспектора митного поста, який проводив митне оформлення.

Завдання для перевірки знань

1. Які з речей, ввезених дипломатом з Ефіопії, підлягають обкладенню митом:

- а) автомобіль;
- б) речі для службового користування;
- в) дитячі іграшки;
- г) пиво?

2. За згодою власника, громадянин України має намір придбати в консульській установі Республіки Польщі автомобіль DAEWOO-LEGANZA 1998 р. випуску, який оформлено в митному відношенні на території України в режимі тимчасового ввозу для власних потреб консульської організації. При покупці зазначеного транспортного засобу покупець повинен:

- а) сплатити всі необхідні за законодавством податки і збори при оформленні в митному відношенні транспортного засобу в режимі імпорту за декларацією форми МД-1;

б) оформити в митному відношенні транспортний засіб у режимі імпорту за декларацією форми МД-1 без сплати всіх необхідних за законодавством податків і зборів при його оформленні, оскільки транспортний засіб було ввезено на митну територію України консульською організацією, що відповідно до міжурядових договорів України і привілеїв на території України користується митними пільгами;

в) відмовитися від своїх намірів у зв'язку з тим, що продаж транспортних засобів, які належать консульським організаціям, що користуються на території України митними пільгами, заборонено.

3. Предмети, ввезені на територію України для офіційного (службового) та особистого користування організаціями й особами, які мають на території України митні пільги, до закінчення встановленого терміну зворотного вивозу мають бути:

- а) вивезені за межі цієї території;
- б) або заявлені митниці з метою вільного використання;
- в) або передані митниці з метою передачі у власність державі;
- г) або передані митниці для зберігання;
- д) або знищені під контролем митниці, якщо такі товари та інші предмети не можуть бути використані як вироби або матеріали;
- е) або повинні залишитись у постійному користуванні, оскільки консульські організації мають на території України митні пільги.

4. При проходженні митного контролю в аеропорту м. Бориспіль іноземний громадянин, що має дипломатичний паспорт, на прохання інспектора митниці відмовляється пред'явити до огляду свій багаж. У такому випадку слід:

- а) провести особистий догляд;
- б) викликати працівника міліції за непокору вимогам митних органів (адміністративне стягнення);
- в) скласти протокол про порушення митних правил за ст. 107 Митного кодексу України;
- г) якщо немає серйозних підстав вважати, що в багажі іноземного громадянина під виглядом або, крім предметів офіційного (службового) користування, переміщуються інші предмети, зазначені предмети звільнити від митного огляду.

5. Громадянин Словаччини подав документи в прикордонну митницю, з яких з'ясувалося, що він їде на постійну роботу в Україну на посаду першого секретаря посольства Словаччини в Україні на власному автомобілі. Інспектор митниці повинен:

- а) направити даний автомобіль за документами контролю доставки у внутрішню митницю для оформлення;
- б) провести митне оформлення зі сплатою всіх необхідних за законодавством податків і зборів.

6. З якою метою товари та інші предмети пропускаються через митний кордон України?

7. За яких умов митниця здійснює пропуск через митний кордон України?

8. Зробити розрахунок платежів для нового легкового автомобіля "Форд" з об'ємом бензинового двигуна 1998 см³. Вартість, визначена в інвойсі, — 18 000 DM (курс валют: 1 дол. США — 4,64 грн.; 1 DM — 2,44 грн.; 1 євро — 4,78 грн.).

9. Зробити розрахунок платежів для автомобіля "Фольксваген", що був у користуванні більше 3 років, з дизельним двигуном об'ємом 1788 см³. Вартість за рахунком-фактурою — 16 000 DM.

10. Зробити розрахунок платежів для вантажівки “Форд”, що була в користуванні більше 2 років, з дизельним двигуном об’ємом 2500 см³. Вартість за рахунком-фактурою — 21 000 DM. Вартість за висновком експерта — 51 574 грн.

11. Зробити розрахунок платежів для двигуна “Форд”, що був у користуванні, об’ємом 1998 см³. Вартість за рахунком-фактурою — 250 дол. США. Вартість за висновком експерта — 1354 грн.

12. У яких випадках громадянин України може ввозити плодоовочеву продукцію з-за кордону без оподаткування?

13. Громадянин при переїзді на ПМП за кордон хоче вивезти нагороди померлих батьків. За яких умов він може це зробити?

14. Хвора людина похилого віку при переїзді на ПМП в Україну не може самостійно відправити контейнер з домашніми речами. Як їй бути?

15. Що в авіаційному пункті пропуску розуміється під “зоною митного контролю”, де і ким вона встановлюється?

16. Що таке “режим зони митного контролю” і які особи мають право знаходитись у “зоні митного контролю”?

17. В якому випадку проводиться особистий огляд пасажирів?

18. В яких випадках може застосовуватися уніфікована митна квитанція МД-1?

Практичні завдання

1. Пасажир — громадянин України, ввозить до України 1000 дол. США, обручку золоту вагою 2 г, вартістю 20 дол. США.

Заповнити митну декларацію.

2. Пасажир — громадянин України, ввозить до України рушницю мисливську (документи на право власності є, дозвільних документів МВС України немає).

Взяти ці речі на зберігання за уніфікованою квитанцією МД-1.

МИТНІ ПЛАТЕЖІ*

5.1. МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Особливістю сучасних національних систем регулювання зовнішньоекономічної діяльності є їхній комплексний характер, що виявляється у використанні різноманітних інструментів регулювання, які взаємодіють і взаємодоповнюють один одного, а саме: економічного та адміністративного регулювання, а також валютно-фінансових заходів.

У цілому зовнішньоекономічна політика держави — це комплекс заходів, що мають на меті досягнення економікою країни певних переваг на світовому ринку і водночас захист внутрішнього ринку від конкуренції іноземних товарів. Можна сказати, що вона спрямована на стимулювання або обмеження імпорту та експорту товарів.

Головним інструментом такої політики є метод тарифного регулювання, який займає одне з центральних місць у системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Мито збільшує ціну конкретного імпортного товару при його надходженні на внутрішній ринок країни, дає змогу національним товаровиробникам підвищувати загальний рівень цін вітчизняних товарів та одержувати додатковий прибуток, прямо захищає внутрішні ціни і прибутки національних підприємств.

Законом України “Про Митний тариф України” визначено порядок формування і застосування митного тарифу України при ввезенні або вивезенні товарів та обкладання їх митом. Систематизований звід ставок мита єдиний для всіх суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України та її міжнародними договорами.

Ставки митного тарифу встановлюються Верховною Радою України шляхом прийняття законів України з урахуванням висновків Кабінету Міністрів України.

---

* Станом на 20 липня 2001 р.

З метою розробки пропозицій з питань митно-тарифного регулювання та врахування при цьому інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності і держави в цілому в 1994 р. створено Митно-тарифну раду. До її складу входять представники Міністерства економіки, Державної митної служби, Міністерства фінансів, Міністерства юстиції, Міністерства закордонних справ, Міністерства промисловості, Міністерства сільського господарства, Кабінету Міністрів України.

За своєю структурою митний тариф ділиться на експортний та імпорتنний.

Експортний тариф — інструмент регулювання експорту. Його застосовують окремі країни з метою одержання додаткових бюджетних надходжень і регулювання експорту окремих видів товарів.

Імпорнтний тариф — головний інструмент митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності — виконує такі основні функції:

- формує оптимальну товарну структуру імпорту шляхом диференціації ставок на ввезення різноманітних товарів;
- впливає на господарську діяльність підприємств і соціальні умови в суспільстві, виступаючи складовою частиною механізму ціноутворення;
- захищає окремі галузі національної економіки (протекціонізм) від можливого заподіяння їм суттєвих збитків іноземною конкуренцією;
- дозволяє проводити активну зовнішньоторговельну політику та впливати на партнерів у ході торговельних переговорів, формувати митні союзи;
- сприяє оптимізації співвідношення експорту й імпорту держави, валютних витрат і надходжень, досягненню сприятливого торговельного балансу.

У загальному плані мито являє собою податок на товари, що переміщуються через митний кордон України. Застосовуючи його, держава може регулювати (стимулювати) розвиток певних галузей національної економіки (табл. 5.1).

Таблиця 5.1. Приклад змін ставок мита на товари залежно від розвитку певної галузі промисловості

Код товару згідно з УКТ ЗЕД	Опис товару згідно з УКТ ЗЕД	Роки		
		1992	1995	1999
52.12	Тканини бавовняні та інші, %	5	0	1
25.26	Стеарит природний, тальк подрібнений або мелений, %	2	0	5
84.81	Крани, клапани, вентиля та інша арматура %	10	0	0

5.2. МИТНА ВАРТІСТЬ

Більшість країн світу вирішили стягувати митні платежі як відсоток від вартості товару. Але для вартості товару суттєве значення мають різні чинники, в тому числі й умови поставки товару. Без сумніву, вартість товару, який продавець передає покупцеві безпосе-

редньо на складі у своїй країні, буде меншою за вартість цього ж товару за умови, що продавець доставить свій товар у країну покупця за свій рахунок, тобто товар — той самий, а вартість може дуже відрізнятись залежно від умов його передачі продавцем покупцеві. Тому необхідність урівняти у правах покупця та продавця щодо митної оцінки незалежно від умов поставки вимагає єдиного підходу різних країн до оцінки товарів саме для митних цілей.

Зазначений підхід має забезпечувати єдину митну оцінку для товарів, які поставляються на різних умовах поставки, незважаючи на те, хто дійсно несе витрати (продавець чи покупець). Зрозуміло, що для кожного бізнесмена дуже важливо, яким способом буде проведена митна оцінка, тому що прямим наслідком її є висновок про економічну доцільність угоди, розрахунок прибутку від зовнішньоекономічної операції та ін. Митна оцінка — це питання розвитку зовнішньої торгівлі між країнами.

Виходячи з вищевикладеного, на Конференції ООН прийнято рішення про загальні правила митної оцінки.

Для забезпечення справедливої, рівноцінної та прозорої (простої) митної оцінки товару за різних умов поставки введена розрахункова величина — *митна вартість*. **Митна вартість** встановлена міжнародною угодою як ціна, яка фактично сплачена або підлягає сплаті на момент перетину митного кордону. Для визначення митної вартості встановлені єдині критерії: момент перетину митного кордону та ціна угоди (вартість, зазначена в рахунку-фактурі). За такого підходу значення митної вартості для однакових товарів буде однаковим навіть у випадках, коли вони поставляються за різними умовами поставки.

Обчислення митної вартості здійснюється насамперед на основі ціни угоди, тобто фактурної вартості товару. **Фактурна (контрактна) вартість** — це ціна товару, обумовлена в контракті та відповідно в рахунку-фактурі.

Подальший розрахунок митної вартості здійснюється з урахуванням умов поставки товару згідно з інтерпретацією Міжнародних комерційних термінів *INCOTERMS* виходячи з того, які витрати включені продавцем до рахунку-фактури і коли вони зроблені: до перетину митного кордону чи після.

Тому знання INCOTERMS є необхідною умовою для вирішення питань визначення митної вартості, а саме — знання того, які витрати поставки включаються продавцем до рахунку-фактури за різних умов поставки.

При обчисленні митної вартості товарів витрати, зроблені до перетину митного кордону (якщо вони не включені до рахунку-фактури), додаються до фактурної вартості: за навантаження товару на транспортний засіб, за страхування, сплачене вивізне мито та ін.

Відповідно витрати, зроблені **після** перетину митного кордону, віднімаються (якщо вони включені до рахунку-фактури).

Приклад 1. В Україну із США надійшов товар — «тканина». Згідно з договором купівлі-продажу товар поставляється за умовами *EXW* Бостон, вартість його — 5 доларів США за 1 м², загальна кількість — 5000 м². Відпо-

відно фактурна вартість (ціна в рахунку-фактурі) — 25 000 доларів США, ($5 \times 5000 = 25\,000$).

Вартість навантаження на судно у Бостоні — 200 доларів США, транспортування вантажу до Одеси на теплоході — 3000.

Митна вартість у даному випадку складається з фактурної вартості **плюс** вартість навантаження **плюс** вартість транспортних витрат до Одеси (як кордону України), тобто $25\,000 + 200 + 3000 = 28\,200$ доларів США.

Приклад 2. В Україну з Німеччини надійшов товар — «обладнання для перукарні». Згідно з договором купівлі-продажу товар поставляється за умовами DDU Харків, вартість його за контрактом (тобто фактурна) — 50 000 доларів США. Враховуючи обрані умови контракту — DDU Харків, до рахунку-фактури продавець уключив усі витрати, які він зробив при доставці вантажу до Харкова, в тому числі й зроблені після перетину митного кордону України. Вартість транспортування після перетину митного кордону — 100 доларів США.

Митна вартість у даному випадку складається з фактурної вартості **мінус** вартість транспортних витрат від кордону України до Харкова: $50\,000 - 100 = 49\,900$ доларів США.

Ст. 16 Закону України «Про Митний тариф України» дає законодавче визначення терміна «митна вартість».

Постановою Кабінету Міністрів України від 05.10.98 р. № 1598 затверджений «Порядок визначення митної вартості товарів та інших предметів у разі переміщення їх через митний кордон України».

Головне правило визначення митної вартості — її обчислення на основі рахунку-фактури (ціни угоди) з обов'язковим документальним підтвердженням усіх її складових (наприклад транспортних витрат та ін.).

При неможливості визначення митної вартості на основі поданих документів (наприклад відсутня рахунок-фактура та ін.) митні органи визначають її самостійно на основі цін на ідентичні або подібні товари, які діють у провідних країнах-експортерах зазначених товарів та інших предметів.

Згідно з діючим законодавством України митна вартість товарів та інших предметів, які перетинають кордон України, є в більшості випадків **основою митного оподаткування**.

5.3. КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ВІДПОВІДНО ДО УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Різні країни виробляють, імпортують та експортують широкий асортимент товарів. Для регулювання виробництва та ведення міжнародної торгівлі необхідно відрізнити одні товари від інших. Тому й було вирішено створити систематизований перелік товарів і присвоїти товарам цифрові коди.

Якщо б національні промисловості виробляли та імпортували (експортували) обмежену кількість товарів (наприклад тільки картоплю

та автомобілі), то не було б необхідності у створенні будь-якої спеціальної номенклатури товарів.

Проте якщо є необхідність здійснення імпорту та експорту кількох тисяч різноманітних видів товарів, то без систематизації даних товарів здійснити їх розподіл досить важко, оскільки описи різних товарів можуть перекривати один одного (наприклад, яблука можна віднести до «харчових продуктів» і до «фруктів»). Тому тільки певна систематизація дозволяє уникнути можливих труднощів при класифікації товарів.

Крім цього, при введенні державою певних засобів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, тобто ліцензування чи встановлення ставок мита, зробити це з усіх товарів без їх певної систематизації досить важко.

Для того, щоб відрізнити одні товари від інших, їх необхідно систематизувати і мати можливість класифікувати. *Такий систематизований перелік товарів являє собою Українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності* (далі — УКТ ЗЕД), у якій кожен товар має своє певне місце. У товарній номенклатурі товари систематизовано за розділами, розділи поділено на групи, а групи — на товари.

Навіщо ж потрібен код товару при митному оформленні?

Важливе при декларуванні товарів для проведення їх митного оформлення заповнення граф 31 та 33 ВМД. У графі 31 вказується комерційна і фірмова назва товару, його характеристики, що включають у себе асортимент, розміри, номери моделей, стандарти, типи, комплектність та інші відомості про товар, які дають можливість однозначно класифікувати його кодом, указаним у графі 33.

Ставки мита в Митному тарифі України наведено відповідно до кодів товарів. Нетарифні обмеження (тобто ліцензування, квотування та ін.) також в основному застосовуються до товарів, указаних у вигляді кодів товарів чи товарних позицій.

Структура групи УКТ ЗЕД включає найменування розділу, код та найменування групи, код та найменування товарної позиції, кодове позначення товару, найменування товару, преференційна, пільгова, повна ставка мита та скорочене позначення додаткових одиниць його виміру.

Елементами структури УКТ ЗЕД є система кодування та система класифікації.

Розглянемо на прикладі, який це має вигляд:

Код УКТ ЗЕД	Назва	Ставки мита, %			Додаткові ОВО
		преференційна	пільгова	повна	
8451 21	машини для сушіння: — місткістю не більш як 10 кг сухої білизни:				
8451 21 10 00	— місткістю не більш як 6 кг		0	5	шт.
8451 21 90 00	— місткістю понад 6 кг, але не більш як 10 кг		0	5	шт.

Кодування товару — це представлення товару у вигляді цифрового знака. Код товару в УКТ ЗЕД десятизначний і складається таким чином:

- код групи — 2 знаки;
- код позиції — 4 знаки;
- код субпозиції — 6 знаків;
- код підсубпозиції — 10 знаків.

Розглянемо це на прикладі коду УКТ ЗЕД 4011 40 10 00 — шини для мотоциклів — для ободів діаметром не більш як 30,5 см:

40	11	40	10 00
група			
позиція			
субпозиція			
підсубпозиція			

Що ж необхідно для визначення коду товару?

Для того щоб присвоїти товару код відповідно до УКТ ЗЕД, необхідно провести класифікацію, тобто знайти його місце в товарній номенклатурі. УКТ ЗЕД має 5 рівнів класифікації. Розглянемо їх на прикладі. Нам необхідно провести класифікацію товару «пшениця тверда насінна».

Перший рівень — розділи. Їх у УКТ ЗЕД 21. На цьому рівні товари згруповані за галузями промисловості. Наприклад, у розділі I систематизовані живі тварини та продукція тваринництва, у II — продукти рослинного походження, у V — мінеральні продукти, у VII — пластмаси та вироби з них; каучук і резинові вироби. Отже, спочатку необхідно визначити, до якої галузі можна віднести товар. Пшениця — це продукція рослинного походження. Значить вона відноситься до розділу II.

Порядковий номер розділу не використовується в цифровому коді, але служить для зручності орієнтації в УКТ ЗЕД.

Другий рівень — групи. Всього їх 97. У них товари зібрані згідно:

- з матеріалом, з якого вони виготовлені (наприклад, група 50 — шовк, 72 — чорні метали, 80 — олово та вироби з нього);
- з функціями, які вони виконують (наприклад, група 91 — часи та їх частини, 92 — музичні інструменти);
- зі ступенем обробки (наприклад, група 10 включає «зернові культури» у необробленому вигляді, 11 — продукцію борошномельно-круп'яної промисловості, 19 — вироби із зерна хлібних злаків, борошна, борошняні кондитерські вироби).

Цьому рівню відповідають цифрові позначення з двома знаками від 01 до 97. Вони і є першими двома цифрами у десятизначному коді товару.

Знаючи, що пшениця насінна — це зерно у необробленому вигляді, шукаємо у розділі II групу 10 «Зернові культури», яка і включає зерно пшениці. Значить перші дві цифри коду будуть **10**.

Третій рівень — товарні позиції. Деталізація товарів на цьому рівні здійснюється за більш специфічними ознаками. Так наприклад, у групі 10 «зернові хліба» як критерій використовується вид зернових, товарна позиція 1001 — пшениця, 1002 — жито, 1004 — овес.

Товарні позиції — це чотиризначні коди, перші два знаки в яких є номером групи. Отже товарна позиція пшениці — **1001**.

Четвертий рівень — субпозиція. На цьому рівні здійснюється подальша деталізація. Так наприклад, у групі 10 «зернові хліба» в товарній позиції 1001 — пшениця до субпозиції 1001 10 відноситься пшениця тверда, до субпозиції 1001 90 — пшениця інша.

Товарні субпозиції — це шестизначні коди, перші два знаки в яких є номером групи, а наступні два — номером позиції.

Оскільки наш товар — тверда пшениця, то її відносимо до субпозиції 1001 10.

П'ятий рівень — підсубпозиція. На цьому рівні вводяться додаткові критерії товару. Так наприклад, у групі 10 «зернові хліба» до субпозиції 1001 10 відноситься пшениця тверда, а до підсубпозиції 1001 10 0010 — пшениця тверда насінна.

Таким чином проведено класифікацію товару «пшениця тверда насінна» і визначено код товару відповідно з УКТ ЗЕД 1001 10 0010.

Таблиця 5.2. Класифікація товару «пшениця тверда насінна»

Код групи	10	Зернові хліба			
Товарна позиція	10	01	Пшениця		
Субпозиція	10	01	10	Пшениця тверда	
Підсубпозиція	10	01	10	0010	Пшениця тверда насінна

Ми розглянули, з чого складається код товару і що для класифікації товарів у різних товарних позиціях використовуються такі критерії:

- матеріали, з яких товари виготовлені;
- функції, які вони виконують;
- ступінь обробки цих товарів.

Деякі товари можуть бути частинами і приналежностями інших товарів, що також враховано в товарній номенклатурі.

Для товарів, не названих в УКТ ЗЕД окремо, передбачені так звані корзиночні позиції.

Іноді виникають сумніви, до якої з товарних позицій можна віднести товар. Наприклад, стілець зі сталі можна віднести до виробів зі сталі (товарна позиція 73.26) і до меблів для сидіння (товарної позиції 94.01).

З цього прикладу зрозуміло, що коли є декілька варіантів класифікації товарів, то мають бути і правила вибору одного з них. Вільного тлумачення тут не повинно бути, оскільки воно перешкоджатиме однаковому розумінню торгових угод і формуванню точної статистики експортно-імпортних операцій. Тому, коли є кілька можливостей

класифікації товарів і потрібно здійснити вибір однієї з них, у першу чергу необхідно звернутися до приміток до розділів та груп, у яких можуть класифікуватися дані товари. Досить часто цього достатньо для остаточного визначення товарної позиції.

Наприклад, необхідно визначити код товару «іграшки з недорогоцінних металів».

У нас є розділ XV «Недорогоцінні метали та вироби з них» і розділ XX «Різні промислові товари». Але оскільки у примітках до розділу XV зазначено, що в нього не включаються вироби, які входять у групу 95 (наприклад, іграшки, ігри, спортивний інвентар), ми відносимо іграшки з недорогоцінних металів до групи 95.

Якщо приміток до розділів та груп для класифікації недостатньо, необхідно використовувати правила інтерпретації УКТ ЗЕД, які можна знайти у передмові до будь-якого видання товарної номенклатури. Таких правил шість.

Правило 1. Назви розділів призначені для зручності користування.

Правило 2а. Незавершений або розукомплектований товар класифікується як зібраний, якщо він зберігає основні характеристики.

Правило 2б. Посилання у найменуванні товарної позиції на матеріал означає, що даний товар виготовлений з цього матеріалу.

Правило 3а. Застосовується при неможливості застосування правила 2б. Перевага надається тій позиції, яка містить більш конкретний опис товару.

Правило 3б (коли неможливо застосувати правило 3а). Набори, суміші, комбіновані товари класифікуються за тими матеріалами або частинами, які дають основну ознаку.

Правило 3в (коли неможливо застосувати правила 3а і 3б). Товар класифікується в позиції, яка є останньою серед тих, що однаково підходять до класифікації.

Правило 4. Товари, назви яких не зустрічаються у УКТ ЗЕД, класифікуються за подібними.

Правило 5а. Тара особливої форми, представлена з виробами, класифікується разом із товаром. Правило не стосується тари, яка надає виробу суттєво іншого характеру.

Правило 5б. Тара, яка підходить для повторного використання, класифікується окремо.

Правило 6. З метою юридичного визначення класифікація здійснюється відповідно до правил, приміток до розділів за умови, що порівнюються субпозиції з однаковою кількістю дефісів.

Таким чином, ми з'ясували, що в УКТ ЗЕД товари згруповані на декількох рівнях інформаційного значення, починаючи від рівнів найбільш загального опису категорій товарів і закінчуючи рівнями опису конкретних товарів.

5.4. ПОРЯДОК НАРАХУВАННЯ ТА СТЯГНЕННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ І ПОДАТКІВ ПО ВМД ПРИ МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Діючим законодавством встановлено, що товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України, підлягають митному оформленню.

Митне оформлення товарів і їх пропуск можуть здійснюватися лише після сплати належних сум митних платежів або за умови надання митним органом у встановленому порядку відстрочення чи розстрочення їхньої сплати.

Митні платежі, які нараховуються за вантажною митною декларацією (ВМД), справляються при кожному здійсненні митного оформлення товарів та інших предметів, окрім випадків, передбачених чинним законодавством.

Вантажні митні декларації містять необхідну для нарахування митних платежів інформацію й, оформлені у митному відношенні, підтверджують права й обов'язки зазначених у ВМД осіб щодо здійснення ними відповідних правових, фінансових та інших операцій.

За ВМД нараховуються залежно від напрямку переміщення та застосованого митного режиму:

- митні збори;
- мито (ввізне або вивізне);
- акцизний збір;
- податок на додану вартість (ПДВ).

Нарахування платежів провадиться у графі 47 ВМД декларантами за ставками й у порядку, передбаченому чинним на момент її митного оформлення законодавством.

При сплаті суми платежів перераховуються в національну валюту України за офіційним курсом Національного банку України, встановленим на день подання ВМД до митного оформлення (ПДВ та акцизу — на день митного оформлення).

Сплата платежів провадиться шляхом їх перерахування за безготівковим розрахунком на рахунок митної установи, або внесення сум готівкою до каси митниці, або через каси банку «Аваль».

При безготівковому розрахунку сплатою вважається фактичне зарахування сум платежів на рахунок митниці.

Платниками митних платежів за ВМД є суб'єкти підприємницької діяльності — юридичні та фізичні особи, що здійснюють митне оформлення.

Об'єкти оподаткування визначаються чинним законодавством за кожним із видів платежів і застосовуються залежно від видів товарів, ставок, митних режимів тощо.

Пільги зі сплати платежів надаються лише у визначених законодавством випадках. При наданні пільг нарахування платежів у графі 47 ВМД провадиться «умовно» із зазначенням коду способу платежу «06».

При цьому у графі 36 ВМД зазначається код преференції з мита, акцизу чи ПДВ, а у графі 44 (розділ 7) — реквізити законодавчих актів, на підставі яких надано пільги з кожного виду платежів.

З метою контролю за правильністю нарахування та повнотою сплати митних платежів під час митного оформлення ВМД співробітники митних органів перевіряють правильність визначення:

- основи нарахування платежів;
- ціни товару;
- умов поставки;
- коду згідно з УКТ ЗЕД;
- правомірності надання пільг тощо.

Для уникнення оподаткування суб'єкти підприємницької діяльності роблять спроби декларувати підакцизні товари кодами УКТ ЗЕД, які не підпадають під обкладення акцизним збором, або відносять товари, на які нараховуються значні ставки мита, до товарів з меншими ставками внаслідок невірного кодування або найменування товарів.

У випадках, коли виникають сумніви щодо правильності визначення найменування, коду або ціни товару, достовірності наданих в якості підтверджень підстави для надання пільг документів, митними органами проводиться відповідна експертиза із залученням спеціалістів відділів тарифів та вартості, митної лабораторії, Управління з верифікації сертифікатів при ДМСУ, експертів з інших організацій.

Таблиця 5.3. Приклад нарахування платежів за ВМД типу ІМ 40

Назва імпортного товару — стільці «Tiziano»	Ставка митного збору — 0,2 %
Код товару — 9401 69 00 00	Ставка ввізного мита — 15 %
Країна походження — Італія	Ставка ПДВ — 20 %
Митна вартість — 17 250 грн.	

Таблиця 5.4. Заповнення графі 47 ВМД

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	17250	0,2 %	34,50 грн.	01
020	17250	15 %	2587,50 грн.	01
028	19 837,50	20 %	3967,50 грн.	01

5.4.1. Порядок стягнення ввізного (імпортного) мита

Товари та інші предмети, що ввозяться на митну територію України і вивозяться за межі її, підлягають обкладенню митом, якщо інше не передбачено законодавством.

Мито, що стягується митницею, являє собою податок на товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

Обкладення митом товарів та інших предметів здійснюється в порядку та за ставками, встановленими Законом України «Про Митний тариф України».

Митний тариф України (МТУ) — це систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на митну територію України або ввозяться за її межі.

Ввізне мито нараховується та стягується при здійсненні митного оформлення товарів та інших предметів, що ввозяться (імпортуються) за вантажною митною декларацією на митну територію України з метою вільного використання на цій території, за ставками згідно з ЗУ «Про Митний тариф України».

Митне оформлення і пропуск товарів можуть здійснюватися тільки після сплати ввізного мита, якщо інше не передбачено законодавством.

Ввізне мито диференційоване.

До товарів, що походять із тих країн, які разом з Україною входять до митних союзів або утворюють із нею спеціальні митні зони, і в разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму відповідно до міжнародних договорів за участю України, застосовуються *преференційні ставки* Митного тарифу України (за раз преференційні ставки встановлені на рівні пільгових).

До товарів, що походять із тих країн або економічних союзів, які користуються в Україні режимом найбільшого сприяння або національним режимом, за винятком випадків ввезення товарів із тих країн, з якими укладено угоди про вільну торгівлю, застосовуються *пільгові ставки* Митного тарифу України.

Якщо не виконуються вищенаведені умови, то застосовуються *повні ставки* Митного тарифу.

В Україні застосовуються такі види мита:

— адвалерне — нараховується у відсотках до митної вартості (при цьому митна вартість визначається відповідно до ст. 16 Закону України «Про Митний тариф України») (табл. 5.5);

Таблиця 5.5. Приклад адвалерної ставки мита

Код товару згідно з УКТ ЗЕД	Назва	Ставки мита, %			Додаткові ОВО
		преференційна	пільгова	повна	
2527 00 00 00	Кріоліт природний; хіоліт природний		2	5	—
2801 10 00 00	хлор		2	10	—
8403 10 90 10	котли центрального опалення потужністю до 10 МВт		25	50	шт

— специфічне — у встановленому грошовому розмірі на одиницю товару (табл. 5.6);

— комбіноване — поєднує два попередні види митного обкладення (табл. 5.7).

На окремі товари й інші предмети може встановлюватися сезонне ввізне і вивізне мито (на термін до чотирьох місяців з моменту їх устанавлення) (табл. 5.8).

Таблиця 5.6. Приклад фіксованої ставки мита

Код УКТ ЗЕД	Назва	Ставки мита, %			Додат- кові ОВО
		преферен- ційна	пільгова	повна	
0208	Інші, м'ясо та харчові субпродукти, свіжі, охолоджені або морожені:		3 євро за 1 кг	6 євро за 1 кг	—
0603 10 11 00	троянди		0,5 євро за 1 шт	1 євро за 1 шт	шт
8516 50 00 00	печі мікрохвильові		20 євро за 1 шт	20 євро за 1 шт	шт

Таблиця 5.7. Приклад комбінованої ставки мита

Код УКТ ЗЕД	Назва	Ставки мита, %			Додат- кові ОВО
		префе- рен- ційна	пільгова	повна	
0207 11 10 00	М'ясо та харчові субпро- дукти свійської птиці то- варної позиції 0105, свіжі, охолоджені або морожені: — — — обскубані, потро- шені, з головою та лапами, так звані курчата 83%		30%, але не менш як 1,5 євро за 1 кг	60%, але не менш як 3 євро за 1 кг	—
1803 10 00 10	Какао-паста, незнежирена: — — в первинних упаков- ках масою нетто 10 кг і більше		5%, але не менш як 0,05 євро за 1 кг	10%, але не менш як 0,1 євро за 1 кг	—
0803 00 90 00	Банани сушені		20%, але не менш як 0,2 євро за 1 кг	40%, але не менш як 0,4 євро за 1 кг	—

Таблиця 5.8. Приклад ставок сезонного мита

Код УКТ ЗЕД	Назва	Ставки мита, %			Додат- кові ОВО
		преферен- ційна	пільгова	повна	
0701 90 51 00	Картопля свіжа або охолоджена молода — з 1 січня до 15 травня		0,2 євро за 1 кг	0,4 євро за 1 кг	—
0806 10 93 00	Виноград свіжий або сушений з 1 січня по 14 липня		0,3 євро за 1 кг	0,6 євро за 1 кг	—
0805 40 20 00	Грейпфрут різних видів — з 1 січня до 30 квітня		20%, але не менш як 0,1 євро за 1 кг	20%, але не менш як 0,1 євро за 1 кг	—

В окремих випадках, незалежно від інших видів, можуть застосовуватися специфічне, антидемпінгове або компенсаційне мита, визначення яких та процедура застосування подані в статтях 11—15 Закону України «Про Митний тариф України».

Нарахування ввізного мита та порядок заповнення відповідних граф ВМД. Нарахування ввізного мита провадиться в графі 47 ВМД та додаткових аркушів до неї.

Основою для нарахування ввізного мита є:

— митна вартість товарів — при застосуванні адвалерної ставки ввізного мита;

— кількісні показники товарів відповідно до одиниць виміру товарів або кількісні характеристики товарів — при застосуванні специфічної ставки ввізного мита.

Порядок заповнення графи 47 ВМД при нарахуванні ввізного мита:

у першій колонці «Вид» зазначається код виду платежу:

020 — ввізне мито;

021 — ввізне мито на нафтопродукти, які підлягають обкладанню акцизним збором, транспортні засоби та шини, які раніше згідно із ЗУ «Про ставки акцизного збору і ввізного мита...» обкладалися акцизним збором;

у другій колонці «Основа нарахування» зазначається:

— митна вартість товару, вказана в графі 45 ВМД, якщо застосовується адвалерна ставка;

— кількісний показник товару відповідно до одиниць виміру товарів (кількісна характеристика товару), визначений у відповідній графі ВМД, при застосуванні специфічної ставки;

у третій колонці «Ставка» зазначається розмір ставки ввізного мита, встановлений на даний вид товару діючим на момент митного оформлення ВМД законодавством (якщо розмір ставки ввізного мита дорівнює нулю, ставиться «0»);

у четвертій колонці «Сума» зазначається сума ввізного мита, що підлягає сплаті (якщо розмір ставки ввізного мита дорівнює нулю, ставиться «0») у національній валюті України.

День подання ВМД до митного оформлення фіксується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення штампа «Під митним контролем» у графі «Д» ВМД і відповідними записами у справах митного органу;

у п'ятій колонці «Спосіб платежу» зазначається відповідний код способу сплати мита.

5.4.2. Митні збори. Порядок нарахування та стягнення

Митні збори — це додаткові збори, які стягуються з товарів, що ввозяться (вивозяться), за специфічні умови поставок та інші послуги, які надаються митницею (оформлення транспортних засобів, зберігання товарів під відповідальністю митниці та ін.).

Ст. 76 Митного кодексу України передбачено справляння митних зборів за митне оформлення транспортних засобів (у тому числі транспортних засобів індивідуального користування), товарів, спадщини, речей, які переміщуються через митний кордон України (в тому числі у міжнародних поштових відправленнях та вантажем), та інших предметів, а також за перебування їх під митним контролем.

За митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, чи поза робочим часом, установленим для митниці, і за зберігання товарів та інших предметів під відповідальністю митниці у випадках, коли передача їх на зберігання митниці необов'язкова, також справляються митні збори (ст. 77 Митного кодексу України).

Розміри ставок митних зборів встановлюються Кабінетом Міністрів України. Зараз діє Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.97 р. № 65 «Про ставки митних зборів» із змінами та доповненнями (табл. 5.9). Звільнення від сплати митних зборів можливо лише на підставі відповідного рішення Кабінету Міністрів України.

Таблиця 5.9. Ставки митних зборів

Вид митного збору	Розмір ставки, доларів США
1. За митне оформлення товарів та інших предметів при митній вартості: до 100 доларів США від 100 до 1000 доларів США більше 1000 доларів США	не справляється 5 0,2 % митної вартості товарів та інших предметів, але не більше еквівалента 1000 доларів США
2. За митне оформлення тимчасово введеного (вивезеного) майна під зобов'язання про його зворотне вивезення (ввезення): за кожною вантажною митною декларацією за кожним додатковим аркушем до неї	30 15
3. За митне оформлення товарів у разі транзиту: за кожною вантажною митною декларацією за кожним додатковим аркушем до неї	10 5
4. За митне оформлення товарів у разі ввезення на митний ліцензійний склад: за кожною вантажною митною декларацією за кожним додатковим аркушем до неї	30 15
5. За перебування товарів та інших предметів під митним контролем за кожний день перебування: за перші п'ятнадцять календарних днів за кожний наступний календарний день	не справляється 0,05 % загальної митної вартості товарів та інших предметів

Продовження табл. 5.9

Вид митного збору	Розмір ставки, доларів США
6. За митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, чи поза робочим часом, установленим для митниці (за одну годину роботи одного працівника митниці): у робочий час у неробочий час, суботу, неділю у святкові дні	 20 40 50
7. За відмову від замовлених послуг, передбачених п. 6 цього додатку, без завчасного попередження в письмовій формі	20
8. За митне оформлення транспортного засобу індивідуального користування, якщо він використовується для перевезення товарів та інших предметів в обсягах, що підлягають обкладенню митом	10
9. За видачу посвідчень на право реєстрації (перереєстрації) ввезених в Україну громадянами транспортних засобів (у тому числі ввезених тимчасово), а також номерних агрегатів, що підлягають реєстрації в органах Державної автомобільної інспекції	15
10. За зберігання товарів та інших предметів на складах митниць (крім товарів та інших предметів, зазначених у ст. 86 Митного кодексу України) за 1 кг за кожний день зберігання: перші десять календарних днів кожний наступний календарний день	 0,1 0,5
11. За зберігання товарів та інших предметів, що підлягають обов'язковій передачі митниці для зберігання і зазначені в ст. 86 Митного кодексу України, за кожний день зберігання: перші десять календарних днів кожний наступний календарний день	 0,1 % загальної вартості товарів та інших предметів 0,5 % загальної вартості товарів та інших предметів
12. За видачу підприємству свідоцтва про визнання його декларантом (на термін до одного року)	1500
13. За продовження терміну дії (перереєстрації) свідоцтва про визнання підприємства декларантом (щорічно)	1000
14. За видачу сертифіката підтвердження доставки товару, прийнятого під режим експортного контролю України (доповнено п. 14 згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.99 р. № 920)	100

Закінчення табл. 5.9

Вид митного збору	Розмір ставки, доларів США
15. За реєстрацію товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, на термін 6 місяців: за кожний наступний товар з тим же об'єктом інтелектуальної власності	200
	100
16. За реєстрацію товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, на термін 12 місяців: за кожний наступний товар з тим же об'єктом інтелектуальної власності	400
	200
17. За продовження терміну реєстрації кожного товару	100
18. За внесення змін до реєстру товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності	50

Митні збори, які нараховуються за вантажною митною декларацією, справляються при кожному здійсненні митного оформлення товарів та інших предметів, за винятком випадків, передбачених «Порядком справляння митних зборів, які нараховуються за ВМД», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14.07.98 р. за № 443/2883).

Нарахування митних зборів провадиться у графі 47 ВМД у національній валюті України. Приклади подаються нижче.

Порядок заповнення графи 47 ВМД при нарахуванні митних зборів: у першій колонці «Вид» зазначається код виду митного збору з класифікатора видів та ставок митних зборів;

у другій колонці «Основа нарахування» зазначається:

— загальна митна вартість товарів, визначена в графі 12 ВМД, якщо митні збори нараховуються у відсотках від митної вартості;

— рядок прокреслюється, якщо застосовується фіксована ставка митних зборів;

— завізована підписом декларанта кількість годин роботи працівника митниці — при нарахуванні зборів за митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, чи поза робочим часом, установленим для митниці;

у третій колонці «Ставка» зазначається розмір ставки митних зборів, установлені згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.97 р. № 65 залежно від митного режиму.

При нарахуванні зборів за перебування товарів та інших предметів під митним контролем розрахунок ставки зазначається виходячи з кількості днів перебування їх під митним контролем, що враховується при нарахуванні митних зборів;

у четвертій колонці «Сума» зазначається сума митних зборів, що підлягає сплаті.

При нарахуванні митних зборів за фіксованими ставками фіксована ставка, зазначена в доларах США, перераховується у валюту України за офіційним курсом Національного банку України, встановленим на день подання ВМД до митного оформлення;

у п'ятій колонці «Спосіб платежу» зазначається відповідний код способу сплати митних зборів.

ПРИКЛАДИ НАРАХУВАННЯ ЗБОРІВ ЗА МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Для всіх прикладів курс гривні до долара США на день подання ВМД становить 4,5 грн.

Приклад 1. Заповнення граfi 47 при нарахуванні митних зборів за митне оформлення товарів та інших предметів:

а) загальна митна вартість (графa 12 ВМД) складає 1800 грн.;

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	1800	5 %	22,5	01

б) загальна митна вартість, указана в граfi 12 ВМД, складає дев'ять тисяч двісті гривень.

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	9200	0,2 %	18,4	01

Приклад 2. Заповнення граfi 47 при нарахуванні митних зборів за митне оформлення тимчасово ввезеного (вивезеного) майна під зобов'язання про його зворотний вивіз (ввіз):

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
012	----	30 доларів США	135	01

Приклад 3. Заповнення граfi 47 при нарахуванні митних зборів за митне оформлення товарів у разі транзиту:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
014	----	10 доларів США	45	02

Приклад 4. Заповнення граfi 47 при нарахуванні митних зборів за митне оформлення товарів у разі ввозу на митний ліцензійний склад:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
015	----	30 доларів США	135	01

Приклад 5. Заповнення граfi 47 при нарахуванні митних зборів за митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на території і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, або поза робочим часом, встановленим для митниці:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
003	6	20 доларів США	540	01

Приклад 6. Заповнення граfi 47 при нарахуванні митних зборів за перебування товарів та інших предметів під митним контролем:

загальна митна вартість (графa 12 ВМД) складає десять тисяч гривень. Термін перебування товарів під митним контролем — 65 календарних днів;

за перші п'ятнадцять календарних днів, за день, зазначений у провозній відомості як строк їх доставки до митниці призначення, та день митного оформлення плата не стягується;

за наступні п'ятдесят днів плата складає 2,5 % загальної митної вартості.

При заповненні граfi 47 в колонці «Ставка» робиться підрахунок ставки.

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
001	10 000	0,05% × 48 дн. = 2,4%	240	01

5.4.3. Акцизний збір. Порядок нарахування та стягнення

Акцизний збір — це непрямий податок споживачів (одержувачів) окремих товарів (продукції), визначених законом як підакцизні, що стягується з них під час здійснення оборотів з продажу (інших видів відчуження) таких товарів (продукції), вироблених на митній території України, або при імпортуванні (ввезенні, пересиланні) таких товарів (продукції) на митну територію України. Акцизний збір включається до ціни підакцизних товарів. Перелік товарів (продукції), на які встановлюється акцизний збір, та його ставки затверджуються Верховною Радою України.

Платниками акцизного збору є суб'єкти підприємницької діяльності — українські виробники підакцизних товарів (продукції), замовники, за дорученням яких виготовляється ця продукція на давальницьких умовах, суб'єкти підприємницької діяльності, які імпортують підакцизні товари (продукцію), а також громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які ввозять (пересилають) на митну територію України предмети (товари), на які законодавством України встановлено акцизний збір.

Об'єктами оподаткування акцизним збором є:

— митна вартість товарів (продукції), які імпортуються (ввозяться, пересилаються) на митну територію України, в тому числі в межах бартерних (товарообмінних) операцій або без оплати їх вартості чи з частковою оплатою, збільшена на суму ввізного мита;

— вартість алкогольних напоїв та тютюнових виробів, виготовлених українськими виробниками на давальницьких умовах;

— митна вартість алкогольних напоїв та тютюнових виробів, які ввозяться на митну територію України, включаючи виготовлені за межами митної території України з давальницької сировини, реімпортовані, а також митна вартість продукції, збільшена на суму ввізного мита, яка повертається на митну територію України із зони митного контролю (магазинів безмитної торгівлі), перерахована у валюту України за валютним (обмінним) курсом НБУ, що діяв на дату митного оформлення товарів (продукції).

Акцизний збір обчислюється:

— за ставками у відсотках до оподатковуваного обороту, який визначається виходячи з митної вартості імпортованих товарів;

— у вигляді фіксованої ставки в євро за одиницю виміру вантажу (товару) (табл. 5.10).

Ставки акцизного збору однакові на всій території України. Суми акцизного збору із ввезених на територію України товарів сплачуються на депозитні рахунки митних органів (крім випадків митного оформлення товарів, що підлягають маркуванню марками акцизного збору).

Не підлягає оподаткуванню оборот з реалізації легкових автомобілів спеціального призначення для інвалідів, оплата вартості яких проводиться органами соціального забезпечення, а також легкових автомобілів спеціального призначення (швидка медична допомога, міліція

Таблиця 5.10. Приклад ставок акцизного збору

№	Найменування товару	Код УКТ ЗЕД	Ставка акцизного збору
1	Пиво солодове	22.03 00	0,02 євро за 1 л
2	Ювелірні вироби	71.13, 71.14	55 %
3	Дизельне паливо	27.10.00690	10 євро за 1000 кг

тощо) за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, та в інших випадках, передбачених діючим законодавством.

Сума акцизного збору, якщо ставка встановлена у відсотках до митної вартості, обчислюється за формулою

$$C_a = (B + C_m) \times A,$$

де C_a — сума акцизного збору, B — митна вартість, A — ставка акцизного збору, C_m — сума мита.

Сума акцизного збору, якщо ставка встановлена в грошовому еквіваленті до фізичної одиниці виміру товару, обчислюється за формулою

$$C_a = H \times A,$$

де C_a — сума акцизного збору, H — кількість товару у фізичних одиницях виміру, визначених відповідним законом, A — ставка акцизного збору.

Нарахування акцизного збору, який підлягає сплаті, провадиться в графі 47 ВМД та на додаткових аркушах до неї в такому порядку:

у першій колонці графи 47 «Вид» зазначається шифр платежу «акцизний збір» — 027, на бензин моторний та важкі дистилати — 271;

у другій колонці графи 47 «Основа нарахування» зазначаються:

— кількісний показник, який визначається відповідно до діючого законодавства, якщо застосовується фіксована ставка акцизного збору;

— сума, що включає митну вартість товарів, вказану в графі 45 ВМД (яка обчислена в національній валюті України за курсом Національного банку України, встановленим на день подання ВМД для митного оформлення);

у третій колонці графи 47 «Ставка» зазначається розмір ставки акцизного збору, визначений згідно з діючим законодавством;

у четвертій колонці графи 47 «Сума» зазначається сума акцизного збору, що підлягає сплаті;

у п'ятій колонці графи 47 «СП» зазначається код відповідного способу платежу згідно з Класифікатором способів розрахунку.

5.4.4. Податок на додану вартість. Порядок нарахування та стягнення

Товари, що ввозяться (пересилаються) в Україну, оподатковуються податком на додану вартість у порядку та за ставками, встановленими Законом України від 03.04.97 р. № 168/97-ВР.

Об'єктом оподаткування податком на додану вартість є операції з ввезення (пересилання) товарів на митну територію України та отримання робіт (послуг), що надаються нерезидентами для їх використання або споживання на митній території України, в тому числі операції з ввезення (пересилання) майна за договорами оренди (лізингу), застави та іпотеки.

Платниками податку на додану вартість є суб'єкти підприємницької діяльності, в тому числі фізичні особи — підприємці без утворення юридичної особи, підприємства з іноземними інвестиціями та інші юридичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності, які ввозять (пересилають) товари на митну територію України або отримують від нерезидента роботи (послуги) для їх використання (споживання).

Базою оподаткування для товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України платниками податку, є договірна (контрактна) вартість таких товарів, але не менша за митну вартість, зазначену у ввізній митній декларації з урахуванням витрат на транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону країни, сплати брокерських, агентських, комісійних та інших видів винагород, пов'язаних із ввезенням (пересиланням) таких товарів, плати за використання об'єктів інтелектуальної власності, що належать до таких товарів, акцизних зборів, ввізного мита, а також інших податків та зборів (обов'язкових платежів), за винятком податку на додану вартість, що включається в ціну товарів (робіт, послуг) згідно із законами України з питань оподаткування (п. 4.3 ст. 4 Закону України «Про податок на додану вартість» від 03.04.97 р. № 168/97-ВР).

Звільняються від оподаткування ПДВ операції з увезення (пересилання) на митну територію України товарів, передбачені пп. 5.1, 5.3 та 5.7 ст. 5 Закону України «Про податок на додану вартість» (наприклад лікарські засоби, зареєстровані в Україні у встановленому законодавством порядку).

Звільнення від оподаткування ПДВ, передбачені пп. 5.1. та 5.5 ст. 5 Закону України «Про податок на додану вартість», не поширюються на операції з підакцизними товарами.

Код звільнення від сплати ПДВ зазначається у графі 36 ВМД.

Порядок нарахування. Сума податку на додану вартість розраховується за формулами:

а) на товари, що обкладаються митом та акцизним збором:

$$C_{\text{пдв}} = (B + C_{\text{м}} + C_{\text{а}}) \times \Pi / 100;$$

б) на товари, що обкладаються тільки митом:

$$C_{\text{пдв}} = (B + C_{\text{м}}) \times \Pi / 100;$$

в) на товари, що обкладаються тільки акцизним збором:

$$C_{\text{пдв}} = (B + C_{\text{а}}) \times \Pi / 100;$$

г) на інші товари, що не підлягають обкладенню митом та акцизним збором:

$$C_{\text{пдв}} = B \times П/100,$$

де $C_{\text{пдв}}$ — сума ПДВ; $C_{\text{а}}$ — сума акцизного збору; B — митна або договірна (контрактна) вартість; $C_{\text{м}}$ — сума ввізного мита; $П$ — ставка податку на додану вартість (20 %).

Нарахування податку на додану вартість, що підлягає сплаті, провадиться в графі 47 ВМД та на додаткових аркушах до неї в такому порядку:

у першій колонці «Вид» зазначається шифр платежу 028 (податок на додану вартість);

у другій колонці «Основа нарахування» зазначається:

— сума, що включає митну вартість товарів, наведену в графі 45 ВМД й обчислену в національній валюті України за курсом Національного банку України, що діяв на день митного оформлення митницею ВМД; мито на товари, що підлягають обкладенню митом; акцизний збір на товари, на які встановлено акцизний збір;

— якщо митна вартість менша, ніж договірна (контрактна), — сума, що включає фактурну вартість товарів, наведену в графі 42 ВМД й обчислену в національній валюті України за курсом Національного банку України, що діяв на день митного оформлення митницею ВМД; мито на товари, що підлягають обкладенню митом; акцизний збір на товари, на які встановлено акцизний збір;

у третій колонці «Ставка» зазначається розмір ставки податку на додану вартість, встановлений чинним законодавством;

у четвертій колонці «Сума» зазначається та сума податку на додану вартість, що підлягає сплаті;

у п'ятій колонці «Спосіб платежу» зазначається відповідний код способу розрахунків.

За бажанням платника, при ввезенні на митну територію України товарів (крім підакцизних (за винятком тютюнової сировини) та таких, що входять до 1—24 товарних груп УКТ ЗЕД) можливе застосування вексельної форми розрахунків з ПДВ (п. 11.5. ст. 11 Закону України «Про податок на додану вартість» від 03.04.99 р. № 168/97-ВР). У цьому випадку замість платіжного документа, що підтверджує сплату необхідних сум податку до вантажної митної декларації додається податковий вексель, а сплата платежу провадиться в термін, зазначений у векселі (який не повинен перевищувати 30 днів з дня оформлення ВМД) на розрахункові рахунки податкових органів.

У триденний строк з дня оформлення ВМД векселі передаються векселедержателю — податковим органам — для контролю їх сплати.

Порядок застосування вексельної форми та вимоги до векселів у цьому випадку передбачені положеннями Закону України «Про податок на додану вартість» та постанови Кабінету Міністрів України від 01.10.97 р. № 1104 «Про затвердження порядку випуску, обігу та погашення векселів, які видаються на суму податку на додану вартість при ввезенні (пересиланні) товарів на митну територію України» зі змінами та доповненнями.

Завдання для перевірки знань

1. На адресу української фірми "Парус" з Португалії надійшов вантаж — парасольки від дощу та сонця (код згідно з УКТ ЗЕД 6601 99 11 00).

Митна вартість товару складає 17 500,93 грн. (графі 45 ВМД).

Ставка мита — 15 %.

Нарахувати ввізне мито у графі 47 ВМД.

2. На митну територію України на адресу ТОВ «Зоря» з Норвегії надійшов вантаж — риба копчена (код згідно з УКТ ЗЕД 0305 41 00 00) — 20 тонн.

Митна вартість товару складає 160 000 грн. (графі 45 ВМД).

Ставка мита — 1 євро за 1 кг.

Курс євро на момент подання ВМД становить 4,8 грн. за 1 євро.

Нарахувати ввізне мито у графі 47 ВМД.

3. На митну територію України на адресу АТ «Агро» з Болгарії надійшов вантаж — соки концентровані (код згідно з УКТ ЗЕД 2009 19 19 90) — 25 000 л.

Митна вартість товару складає 80 000,00 грн. (графі 45 ВМД).

Ставка мита — 30 %, але не менше 0,5 євро за 1 л.

Курс євро на момент подання ВМД становить 4,8 грн. за 1 євро.

Нарахувати ввізне мито у графі 47 ВМД.

4. Вантаж надійшов автомобільним транспортом у митницю призначення 01.11.99 р. Дата доставки вантажу 02.11.99 р. Власник вантажу представив вантаж до митного оформлення 23.11.99 р. Митна вартість цього вантажу (зазначена у графі 12 ВМД) складає 15 240 грн. Нарахувати суму митного збору за перебування товарів та інших предметів під митним контролем («001» вид) із заповненням графі 47 ВМД*.

5. Вантаж надійшов у митницю призначення залізничним транспортом. Відбиток штампа «Під митним контролем» проставлений на товаросупровідних документах 10.08.99 р. До митного оформлення вантаж представлений 14.11.99 р. Митна вартість товару (зазначена у графі 12 ВМД) складає 105 434, 54 грн. Нарахувати суму митного збору за перебування товарів та інших предметів під митним контролем («001» вид) із заповненням графі 47 ВМД*.

6. Митна вартість вантажу, представленого до митного оформлення, складає 3400 грн. (графі 12 ВМД). Нарахувати митний збір за митне оформлення товарів та інших предметів («010» вид) із заповненням графі 47 ВМД*.

7. Митна вартість вантажу, представленого до митного оформлення, становить 28 163,85 грн. (графі 12 ВМД). Нарахувати митний збір за митне оформлення товарів та інших предметів («010» вид) із заповненням графі 47 ВМД*.

8. Інспектор митниці, який проводив митне оформлення вантажу, виїхав на огляд на підприємство, де вантаж зберігався під митним контролем, о 10.00 годині і повернувся в митну установу о 14.30 годині, працюючи без перерви на обід. Розрахувати митний збір за митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, чи поза робочим часом, установленим для митниці («001» вид), враховуючи, що перерва на обід у даній митній установі з 13.00 до 14.00 години та заповнити графу 47 ВМД*.

* Для всіх прикладів курс долара США на день подання ВМД становить 4,5 гривні за 1 долар США.

9. Для проведення виставки на митну територію України ввезено два види товарів (за різними кодами УКТ ЗЕД) під зобов'язання про зворотне їх вивезення. Сплата платежу проведена платіжним дорученням від 12.08.99 р. № 155 на депозитний рахунок Східної регіональної митниці 27034150 в АКІБ «Укрсиббанк», м. Харків МФО 370452.

Треба визначити:

- 1) тип ВМД;
- 2) вид платежу, який нараховується за цією ВМД;
- 3) визначити ставку платежу;
- 4) провести нарахування платежу із заповненням граф 47, В, С ВМД.

10. З Італії на митну територію України на адресу ТОВ «Альфа» надійшов вантаж — ювелірні вироби (код товару згідно з УКТ ЗЕД 7113 20 00 00).

Митна вартість вантажу (графа 45 ВМД) — 17 219, 67 грн.

Митний збір за митне оформлення вантажу («010» вид) — 34,44 грн.

Імпортне мито («020» вид) — 8609,84 грн.

Ставка акцизного збору — 55 %.

Нарахувати акцизний збір у графі 47 ВМД.

11. Із Словаччини на адресу української фірми АТ «Авто» надійшов вантаж — автомобіль «Шкода» (код товару згідно з УКТ ЗЕД 8703 23 90 11) з об'ємом двигуна 1984 см³, 1999 р. випуску.

Митна вартість вантажу (графа 45 ВМД) — 53 370,82 грн.

Митний збір за митне оформлення вантажу («010» вид) — 106,74 грн.

Імпортне мито («020» вид) — 1944,32 грн.

Ставка акцизного збору — 0,6 євро за 1 см³ двигуна.

Курс євро на день подання ВМД становить 4,9 грн. за 1 євро.

Нарахувати акцизний збір у графі 47 ВМД.

12. З Росії на адресу українського ТОВ СП «Дім хутра» надійшов вантаж — 10 жіночих норкових шуб (код товару згідно з УКТ ЗЕД 4203 10 00 10).

Митна вартість вантажу (графа 45 ВМД) — 98 000,00 грн.

Митний збір за митне оформлення вантажу («010» вид) — 196,00 грн.

Курс євро на день подання ВМД становить 4,9 грн. за 1 євро.

Нарахувати мито у графі 47 ВМД.

13. З Німеччини на адресу української фірми ТОВ «Геракліт» надійшов вантаж — взуття на підшві з натуральної шкіри (код згідно з УКТ ЗЕД 6403 20 00 00) — 2000 пар.

Митна вартість (графа 45 ВМД) — 140 013,00 грн.

Фактурна вартість (графа 42 ВМД) — 137 945,25 грн.

Митний збір («010» вид) — 280,03 грн.

Імпортне мито («020» вид) — 28 860,00 грн.

Нарахувати податок на додану вартість із заповненням графи 47 ВМД.

14. На митну територію України на адресу української фірми «Локс» з Італії надійшов вантаж — куртки жіночі з натуральної шкіри (код згідно з УКТ ЗЕД 4203 10 000) — в кількості 200 штук.

Митна вартість (графа 45 ВМД) — 137 998,05 грн.

Фактурна вартість (графа 42 ВМД) — 140 337,00 грн.

Митний збір («010» вид) — 276,03 грн.

Імпортне мито («020» вид) — 9556,95 грн.

Нарахувати податок на додану вартість із заповненням графи 47 ВМД.

15. На адресу українського ДП «Колос» з Республіки Білорусь надійшов вантаж — профілі порожнисті з чорних металів (код згідно з УКТ ЗЕД 7306 60 390) — у кількості 20 тонн.

- Митна вартість (графа 45 ВМД) — 14 154,43 грн.
Фактурна вартість (графа 42 ВМД) — 14 033,00 грн.
Митний збір («010» вид) — 276,03 грн.
Імпортне мито («020» вид) — 707,72 грн. (нараховано умовно «06» С/П).
Нарахувати податок на додану вартість із заповненням графи 47 ВМД.
16. На адресу українського підприємства «Агро» з Туркменистану надійшов вантаж — бензин А-93 (код згідно з УКТ ЗЕД 2710 00 34 11) — у кількості 235 тонн.
Митна вартість (графа 45 ВМД) — 439 732,00 грн.
Фактурна вартість (графа 42 ВМД) — 439 732,00 грн.
Митний збір («010» вид) — 879,46 грн.
Імпортне мито («021» вид) — 16 844,12 грн. (нараховано умовно «06» СП).
Сума акцизного збору («071» вид) — 58 750,00 грн.
Нарахувати податок на додану вартість із заповненням графи 47 ВМД.
17. Дайте визначення поняття «митна вартість» згідно законодавства України.
18. Яка різниця між фактурною та митною вартістю товару?
19. У яких випадках значення митної вартості товару більше за фактурну вартість товару?
20. У якому випадку фактурна вартість товару співпадає з митною?
21. Фактурна вартість товару «ручки кулькові», який надійшов в Україну (м. Запоріжжя) з Японії, на умовах ЕХW Токіо, складає 3000 доларів США. Вартість транспортування від Токіо до Запоріжжя — 1600 доларів США, у тому числі: вартість транспортування до кордону України — 1500 доларів США, вартість транспортування після перетину кордону України — 100 доларів США. Визначити митну вартість товарів.
22. Класифікувати до рівня підсубпозиції, тобто визначити код відповідно до УКТ ЗЕД товару «інжир сушений».
23. Класифікувати до рівня підсубпозиції, тобто визначити код відповідно до УКТ ЗЕД товару «печиво «TWIX» (пісочне печиво з карамеллю, покрите молочним шоколадом в упаковці по 58 г).
24. На адресу української фірми «Інек» з Чехії надійшов вантаж — посуд для пиття (код згідно з УКТ ЗЕД 7013 21 99 00).
Митна вартість товару складає 175 847,93 грн. (45 графа ВМД).
Ставка мита — 25 %.
Визначити вид мита, яке застосовується в даному випадку. Нарахувати ввізне мито у графі 47 ВМД.
25. На митну територію України на адресу ТОВ «Люкс» з Італії надійшов вантаж — 1000 костюмів (код згідно з УКТ ЗЕД 6104 43 00 00).
Митна вартість товару складає 205 143,94 грн. (графа 45 ВМД).
Ставка мита — 6 євро за 1 шт.
Курс євро на момент подання ВМД становить 4,8 грн. за 1 євро.
Визначити вид мита, яке застосовується в даному випадку.
Нарахувати ввізне мито у графі 47 ВМД.
26. На митну територію України на адресу ПП Л.Д. Іванова з Російської Федерації надійшов вантаж — ковбаси (код згідно з УКТ ЗЕД 1601 00 10 00) — 20 000 кг.
Митна вартість товару складає 50 000,00 грн. (графа 45 ВМД).
Ставка мита — 30 %, але не менше 1,2 євро за кг.
Курс євро на момент подання ВМД становить 4,8 грн. за 1 євро.

Визначити вид мита, яке застосовується в даному випадку.

Нарахувати ввізне мито у графі 47 ВМД.

27. 28 серпня 2000 р. з Голландії на митну територію України на адресу ТОВ «Нікі» надійшов вантаж — картопля свіжа (код згідно з УКТ ЗЕД 0701 90 10 00) — 212 000 кг.

Митна вартість товару складає 184 200,00 грн. (графа 45 ВМД).

Ставка ввізного мита — 0,2 євро за 1 кг.

Курс євро на момент подання ВМД 4,8 грн. за 1 євро.

Визначити вид мита, яке застосовується в даному випадку.

Нарахувати ввізне мито у графі 47 ВМД.

ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ ТА ІНШИМИ ПРЕДМЕТАМИ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

6.1. ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ МІЖ МИТНИЦЯМИ

Товари та інші предмети, відносно яких митне оформлення не завершено, в тому числі ті, що переміщуються транзитом через територію України, можуть перевозитися з однієї митниці в іншу за відповідальністю підприємства або громадянина, які прийняли такі товари та інші предмети до перевезення (ст. 81 МКУ). Якщо товари та інші предмети були прийняті до перевезення, підприємство або громадянин зобов'язані доставити їх, а також документи на них у митницю місця призначення (ст. 82 МКУ) у термін, визначений митницею місця відправлення (ст. 83 МКУ).

Митні вантажі між митницями України переміщуються під митним чи іншим забезпеченням, про що робляться відповідні відмітки у провізних документах.

Великовагові та громіздкі вантажі, а також вантажі, що перевозяться насипом чи навалом, можуть перевозитися між митницями на відкритих транспортних засобах. У таких випадках необхідно вживати заходів, що не дозволяють здійснити підміну таких вантажів (детальний опис їх у вантажних чи інших документах, нанесення на вантажі розпізнавальних знаків і т. ін.).

Зараз митні органи керуються двома системами контролю за доставкою вантажів у митницю призначення згідно з:

- «Положенням про порядок митного оформлення товарів та інших предметів, що перевозяться між митницями на території України», затвердженим наказом ДМК України 27.09.93 р. № 246;
- «Положенням про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митницю призначення», затвердженим наказом ДМСУ від 08.12.98 р. № 771.

6.1.1. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються між митницями на території України, та порядок здійснення контролю за доставкою цих вантажів згідно з наказом ДМКУ від 27.09.93 р. № 246

Виходячи з положень наказу № 246/93, якщо інше не передбачено діючим законодавством, термін доставки митних вантажів до митниці встановлюється, керуючись можливостями виду транспортного засобу, маршруту перевезення та інших умов перевезення, але в межах терміну, що визначається з розрахунку 80 км за одну добу.

З метою впорядкування митного оформлення товарів та інших предметів, що знаходяться під митним контролем, наказом ДМК України від 27.09.93 р. № 246 було затверджено «Положення про порядок митного оформлення товарів та інших предметів, що перевозяться між митницями на території України». Ним передбачені такі основні напрямки діяльності митних органів при оформленні та контролю доставки вантажів.

Імпорт. При направленні митного вантажу в митницю призначення складається внутрішній транзитний документ на партію товару митницею відправлення, декларантом чи перевізником на бланку «Провізної відомості» Ф-МД5 у трьох примірниках (рис. 6.1). На всіх екземплярах проставляється штамп «Під митним контролем — імпорт». Відомості, внесені у внутрішній транзитний документ, завіряються особистою номерною печаткою співробітника митниці відправлення. Перший екземпляр «Провізної відомості» направляється поштою у митницю призначення, другий — видається перевізнику для доставки разом із митним вантажем у митницю призначення, третій — залишається на контролі в митниці відправлення. Контроль за виконанням перевізником зобов'язання з доставки митного вантажу і митних документів у митницю призначення здійснюється митницями відправлення. При надходженні вантажу до митниці призначення другий екземпляр «Провізної відомості» з відмітками про надходження вантажу та відтиском особистої номерної печатки інспектора надсилається до митниці відправлення для зняття вантажу з контролю. У разі коли підтвердження про доставку вантажу на митницю відправлення не надійшло в установлений термін, вона перевіряє інформацію про недоставку митного вантажу і вирішує питання про притягнення перевізника до відповідальності за порушення митних правил згідно з діючим законодавством.

Експорт. Митний вантаж, що вивозяться за межі митної території України після його оформлення в митному відношенні митницею, в зоні діяльності якої знаходиться його власник (відправник), направляється в митницю призначення, яка розташована на митному кордоні.

На такий вантаж оформлюється вантажна митна декларація, четвертий аркуш її разом з іншими товаросупровідними документами направляється до пункту пропуску на кордоні, де вилучається митницею призначення (залишається у справах митниці), яка здійснює пропуск вантажу за межі митної території України. У випадках, коли згідно з діючими правилами на митний вантаж, що вивозиться за

Форма МД-5

ПРОВІЗНА ВІДОМІСТЬ

Видана митницею

(назва митного органу)

(повні дані про організацію та її представника чи громадянина, що здійснює

перевезення митних вантажів)

для перевезення до

(місце призначення)

та доставку у митницю

в термін до « » _____ 200_ р.

митного вантажу (багажу) масою _____ кількість місць _____
(цифрами та прописом)

загальною вартістю _____

(цифрами та прописом)

відвантаженого _____

за документом _____

для _____

(мета направлення вантажу)

№ з/п	Найменування вантажу та дані про власника	Кількість місць	Вид упаковки	Маса, кг	Вартість	Митне та інше забезпечення	Примітки

Провізну відомість склав інспектор _____

Провізну відомість та вказаний у ній вантаж (багаж) одержав _____

З О Б О В ' Я З А Н Н Я

Я, _____

(прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, дані паспорта)

зобов'язуюся доставити перелічені предмети, які надішли з _____

у кількості _____ місць, масою _____ кг,

у _____ митницю

(назва митниці)

за адресою _____

в термін до _____

Мені відомо, що ці предмети знаходяться під митним контролем, і в разі їх недоставки у митницю-призначення у зазначений термін буду нести відповідальність згідно з чинним законодавством. Зі змістом ст. 109 Митного кодексу України ознайомлений.

Адреса перевізника _____

« ____ » _____ 200_ р. _____ (підпис)

Рис. 6.1. Бланк «Провізної відомості»

межі митної території України, вантажна митна декларація не оформляється митницею відправлення, при направленні такого вантажу в митницю призначення складається внутрішній транзитний документ на бланку «Провізної відомості». На всіх примірниках проставляється штамп «Під митним контролем — експорт». Відомості, внесені у внутрішній транзитний документ, завіряються особистою номерною печаткою співробітника митниці відправлення. Другий примірник провізної відомості при надходженні вантажу до митниці призначення вилучається та з відміткою про надходження, завіреною особистою номерною печаткою, пересилається до митниці відправлення.

Крім цього, митниці призначення засобами електронного зв'язку інформують митниці відправлення про фактичне вивезення за межі митної території України товарів, оформлених ними.

При неодержанні митницею відправлення в установлений термін інформації про надходження вантажу до митниці призначення вона вирішує питання заведення справи про порушення митних правил.

Транзит. Митні вантажі, що перетинають транзитом територію України і декларуються в митниці з заповненням вантажної митної декларації, направляються митницею, що здійснила пропуск таких вантажів на територію України (митницею відправлення), у митниці на митному кордоні України, які здійснюють пропуск за межі митної території України (митниці призначення), разом із примірником вантажної митної декларації на транзитні вантажі, на які вантажна митна декларація при транзиті через територію України не оформляється, заповнюється внутрішній транзитний документ на бланку «Провізної відомості».

Механізм контролю доставки вантажів аналогічний тому, який застосовується при вивезенні товарів.

Контроль за виконанням підприємствами, організаціями і громадянами, що здійснюють перевезення транзитних вантажів між митницями, зобов'язання щодо доставки таких вантажів у митницю призначення здійснюється митницями відправлення.

При неодержанні митницею відправлення в установлений термін інформації про надходження вантажу до митниці призначення вона вирішує питання заведення справи про порушення митних правил.

6.1.2. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються між митницями на території України, та здійснення контролю за доставкою цих вантажів згідно з наказом ДМСУ від 08.12.98 р. № 771

З метою встановлення надійного контролю за переміщенням товарів та інших предметів між митницями України, оперативного реагування в разі виникнення ускладнень чи непередбачених ситуацій під час такого переміщення, підвищення рівня відповідальності осіб, що здійснюють перевезення вантажів, з метою ведення статистичної обробки та аналізу інформації про переміщувані вантажі було введено в дію положення про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення, яке затверджено наказом ДМС

України від 08.12.98 р. № 771. “Воно вводиться поетапно і зараз поширюється на товари:

- що ввозяться на територію України автомобільним транспортом на адресу суб'єктів ЗЕД;
- що вивозяться з території України автомобільним транспортом суб'єктами ЗЕД;
- на транзит товарів автомобільним транспортом через митну територію України;
- на транзит товарів залізничним транспортом через митну територію України”.

Решта видів перевезень підпадають під дію наказу ДМК України від 27.09.93 р. № 246.

Згідно з наказом № 771/98 для здійснення контролю за доставкою та виявлення фактів недоставки товарів у митницю призначення використовується програмно-інформаційний комплекс, що базується на відомчій системі зв'язку митних органів України.

Контроль за доставкою товарів у митниці призначення здійснює митниця відправлення цих товарів. У разі виявлення фактів недоставки вантажу в митницю призначення справа про порушення митних правил заводиться митницею, якій було надане відповідне зобов'язання про доставку вантажу в митницю призначення.

В окремих випадках допускається заведення митницею, що безпосередньо виявила правопорушення, справи про порушення митних правил.

Якщо чинним законодавством України не встановлено інше, наказ № 771/98 передбачає такі терміни доставки товарів у митницю призначення при здійсненні перевезень:

- 1) залізничним транспортом — 10 діб;
- 2) автомобільним транспортом — 5 діб;
- 3) повітряним транспортом — 3 доби;
- 4) морським і річковим транспортом у період навігації — 10 діб.

Якщо стосовно окремих видів товарів або перевезень відсутній установлений чинними нормативно-правовими актами України граничний термін доставки, то він визначається самою митницею відправлення з урахуванням можливостей транспортного засобу, маршруту перевезення, відстані до митниці призначення, властивостей товарів та інших умов.

При цьому максимальний термін доставки таких товарів у митницю призначення не може перевищувати 20 діб.

В окремих випадках, коли вантаж не може прибути в митницю призначення в термін, установлений митницею відправлення, внаслідок дії надзвичайних або невідворотних обставин чи подій, що перешкоджають руху транспортного засобу, термін доставки товарів у митницю призначення може бути продовжений на час дії зазначених обставин чи подій. Такими обставинами чи подіями можуть бути:

1) стихійне лихо (пожежа, повінь, інше стихійне лихо чи сезонне природне явище, зокрема таке, як замерзання моря, проток, портів тощо, закриття шляхів, проток, каналів, перевалів);

2) воєнні дії чи надзвичайний стан у регіоні, через який пролягає шлях транспортного засобу, що перевозить вантаж;

3) страйк;

4) злочинні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу чи вантажу, що перевозиться цим транспортним засобом;

5) пригода за участю транспортного засобу, що перевозить вантаж, яка спричинила повне чи часткове пошкодження транспортного засобу або повну чи часткову втрату вантажу;

6) неможливість подальшого руху транспортного засобу, коли зсув, пошкодження або розпакування вантажу створює небезпеку чи загрозу дорожньому рухові, життю чи здоров'ю громадян або навколишньому середовищу;

7) інші схожі за характером обставини чи події.

При цьому власник товарів або транспортного засобу (або особа, яка безпосередньо здійснює перевезення товарів, що перебувають під митним контролем) повинен звернутися з письмовою заявою до найближчої митниці (або митного поста), в зоні діяльності якої сталася дія надзвичайних або невідворотних обставин чи подій, для продовження терміну доставки товарів.

До письмової заяви можуть додаватися належним чином засвідчені відповідними органами документи, що підтверджують дію надзвичайних або невідворотних обставин чи подій.

Залежно від виду надзвичайних або невідворотних обставин чи подій документи, що підтверджують їх дію, можуть видаватися місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, власником підприємства, на якому відбувається страйк, або уповноваженим ним органом (представником), об'єднаннями, торгово-промисловими палатами, відповідним державним органом з безпеки дорожнього руху, органами Міністерства внутрішніх справ України, іншими спеціально уповноваженими на це державними органами, а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади тощо.

Виходячи з положень наказу № 771/98 при здійсненні контролю за доставкою товарів, що переміщуються між митницями, проводяться такі дії.

Експорт. При вивозі товарів з митної території України використовується вантажна митна декларація типу «ЕКСПОРТ» та її електронна копія, до графи 50 якої вносяться відомості про особу, що приймає задекларовані товари до перевезення та бере зобов'язання щодо доставки їх у митницю призначення.

Митниця відправлення після завершення митного оформлення експорту товарів повинна протягом чотирьох годин передати інформацію за цією ВМД до центральної бази даних ІАМУ для постановки на контроль. Четвертий основний аркуш ВМД («примірник для митниці») видається на руки уповноваженій особі перевізника чи відправника товарів для доставки у прикордонний пункт пропуску митниці призначення. При надходженні експортного вантажу у прикордонний пункт пропуску митниці призначення інспектор цієї митниці робить оперативний запит до ЦБД ІАМУ щодо експортних ВМД, за якими в цю митницю направлено вантажі, та перевіряє відповідність вантажу відомостям про нього, зазначеним в електронній копії екс-

портної ВМД. Після цього цей аркуш ВМД вилучається і передається до відділу контролю за доставкою вантажів митниці призначення. Пропуск експортного вантажу за межі митної території України здійснюється після перевірки (за рішенням митниці) фактичної наявності, кількості, номенклатури і стану товарів. Одразу ж після пропуску вантажу інспектор митниці для зняття цього експортного відправлення з контролю передає до ЦБД ІАМУ інформацію про пропуск вантажу.

Імпорт. Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну відповідно до заявленого митного режиму, здійснюється в митниці за місцем державної реєстрації або проживання юридичної чи фізичної особи, на адресу якої ввозяться товари.

Для здійснення контролю за доставкою окремих видів товарів, зазначених у додатку до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.01.97 р. № 52 «Про порядок внесення обов'язкових платежів у разі імпорту окремих видів товарів» зі змінами та доповненнями, використовується попередня акцизна вантажна митна декларація (далі — АД).

Для здійснення контролю за доставкою окремих видів товарів, перелік яких установлюється і змінюється Держмитслужбою залежно від виду транспорту (крім залізничного), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 02.04.98 р. № 419 «Про заходи щодо посилення контролю за ввезенням в Україну окремих видів товарів, що імпортуються суб'єктами підприємницької діяльності» використовується попередня вантажна митна декларація (далі — ПД).

АД і ПД оформляються в порядку, встановленому Положенням про порядок контролю за ввезенням на митну територію України окремих видів товарів, затвердженим наказом Держмитслужби від 04.05.98 р. № 267, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21.05.98 р. за № 339/2779, зі змінами і доповненнями.

Для здійснення контролю за доставкою товарів, що ввозяться на митну територію України (напрямок переміщення — ІМ) та переміщуються з будь-якою метою, крім транзиту, та на які не складаються АД або ПД, використовуються попереднє повідомлення (далі — ПП) та його електронна копія.

Заповнені згідно з установленим порядком АД, ПД чи ПП та їхні електронні копії *до моменту ввезення* товарів подаються митниці призначення, де інспектор у межах своєї компетенції перевіряє:

- відомості про особу, на адресу якої ввозяться товари;
- правильність заповнення АД, ПД чи ПП та його електронної копії.

Митниця призначення, якою було оформлено АД, ПД чи ПП, передає інформацію до ЦБД ІАМУ засобами електронного зв'язку.

Митниця відправлення дає дозвіл на переміщення через митний кордон товарів, що ввозяться в Україну, тільки за умови позитивного результату перевірки (шляхом здійснення оперативного запиту до ЦБД ІАМУ за номером АД, ПД чи ПП, зазначеним у товаросупровідних документах) інспектором пункту пропуску наявності в ЦБД ІАМУ відповідного АД, ПД чи ПП та відповідності характеру і кількості вантажу та відомостей, зазначених у товаросупровідних документах на переміщуваних товари, відомостям, зазначеним у даній електронній копії.

Інспектор митниці відправлення, використовуючи дані ЦБД ІАМУ, роздруковує два примірники витягу з електронної копії АД, ПД чи ПП на переміщувані товари, ознайомлює під розпис особу, що приймає товари та документи на них до перевезення у митницю призначення й бере зобов'язання щодо доставлення цих товарів у митницю призначення згідно зі статтями 109, 110, 111 і 112 Митного кодексу України.

Перший примірник витягу з електронної копії АД, ПД чи ПП зберігається у митниці відправлення разом із примірниками всіх товаросупровідних документів. Другий — передається особі, що приймає заявлені товари до перевезення. Цей примірник використовується як довідковий документ упродовж усього терміну переміщення товарів, а по завершенні його засвідчується печаткою митниці призначення та залишається у зазначеної особи як свідчення здійсненого переміщення.

При надходженні товарів у митницю призначення у визначений митницею відправлення термін доставки (або раніше) інспектор перевіряє відповідність вантажу відомостям про нього, зазначеним в електронній копії АД, ПД чи ПП, та проставляє в усіх товаросупровідних документах штамп «Під митним контролем». Другий примірник витягу з електронної копії АД, ПД чи ПП засвідчується відбитком особистої номерної печатки інспектора митниці призначення та записом «Вантаж надійшов». В електронній копії АД, ПД чи ПП, що міститься в ЦБД ІАМУ, інспектор митниці робить відмітку про надходження вантажу в митницю призначення.

Транзит. Для здійснення контролю за доставкою товарів, що переміщуються транзитом через митну територію України (напрямок переміщення — ТР), використовується ВМД типу «транзит» та її електронна копія. Після в'їзду до зони митного контролю на пункті пропуску митниці відправлення інспекторові митниці подається ВМД типу «транзит» разом з усіма товаросупровідними документами. До графи 50 усіх основних аркушів транзитної ВМД декларантом вносяться відомості про особу, що приймає задекларовані товари до перевезення.

Інспектор митниці відправлення при оформленні ВМД типу «транзит» здійснює операції, аналогічні операціям при оформленні експортної ВМД, дає дозвіл на транзит товарів через митну територію України.

Митниця відправлення після оформлення транзитної ВМД упродовж чотирьох годин передає інформацію за цією ВМД до ЦБД ІАМУ засобами електронного зв'язку та ставить на контроль її електронну копію.

Четвертий основний аркуш ВМД («примірник для митниці») разом з іншими товаросупровідними документами видається на руки перевізнику чи відправнику товарів або уповноваженій ним особі для доставки у прикордонний пункт пропуску митниці призначення.

При надходженні транзитного вантажу у прикордонний пункт пропуску митниця призначення в оперативному режимі перевіряє наявність транзитної ВМД у ЦБД ІАМУ, відповідність відомостей, зазначених у товаросупровідних документах, та самого вантажу відо-

мосям, зазначеним в електронній копії ВМД. За відсутності зауважень здійснює пропуск за межі митної території України, про що робить відповідну відмітку в ЦБД ІАМУ.

В окремих випадках за письмовою заявою власника цих товарів митницею призначення згідно з установленим порядком може бути здійснена зміна митного режиму, в якому переміщуються ці товари.

Вантаж перебуває під митним контролем митниці призначення до моменту фактичного вивезення за межі митної території України.

Пропуск товарів через митний кордон України здійснюється в кількості, що не перевищує кількості товарів, зазначеної у ВМД.

6.1.3. Відповідальність осіб, що порушили зобов'язання про доставку вантажу в митницю призначення

Згідно зі ст. 109 Митного кодексу України недоставка в митні органи України у визначений термін предметів, що знаходяться під митним контролем та переміщуються з одного митного органу України в інший, а також прийнятих для вручення митному органу України митних та інших документів на ці предмети, тягне попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день здійснення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати, а на посадових осіб — від двох з половиною до десяти мінімальних розмірів заробітної плати, з конфіскацією цих предметів або без такої.

За поданням ДМСУ до перевізників, що не доставили вантажі у митницю призначення, може застосовуватися режим індивідуального ліцензування. Також митниці в разі виявлення випадків порушення транспортно-експедиційними організаціями митних правил можуть позбавляти їх Свідоцтва про допущення транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками та пломбами.

6.2. РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ ТА ІНШИМИ ПРЕДМЕТАМИ

6.2.1. Митні органи України згідно з чинним законодавством, Митним кодексом України уповноважені здійснювати розпорядження:

— майном, конфіскованим на підставі рішення суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом;

— транспортними засобами та іншими видами майна, що зберігаються під митним контролем виключно митницею як не пропущені на митну територію України внаслідок установлених заборон, обмежень на їх ввезення або транзит через територію України, якщо сума складських митних зборів дорівнює їх вартості;

— майном, термін зберігання якого під митним контролем закінчився, а власник не звернувся з ним в установлений Митним кодексом України термін (шість місяців);

- товарами з обмеженим терміном зберігання, затриманими митними органами як предмети порушення митних правил, у тому числі товари, затримані у справах про контрабанду;
- майном, яке визнане безхазяйним відповідно до законодавства;
- майном, від якого відмовився власник на користь держави;
- неврученими міжнародними поштовими відправленнями після закінчення термінів їх зберігання під митним контролем у разі неможливості видачі їх отримувачу або коли отримувач за ними не звернувся;
- валютними цінностями, що пересилаються в міжнародних поштових відправленнях з порушенням нормативних актів Всесвітнього поштового союзу та норм законодавства України.

6.2.2. Розпорядження майном

Залежить від випадків, коли:

- а) майно, від якого відмовився власник або яке визнане безхазяйним, конфісковано за рішенням суду;
- б) майно, від якого відмовився власник або яке визнане безхазяйним, конфісковане за рішенням суду, але за висновком створеної комісії відповідних установ підлягає знищенню;
- в) майно, яке за рішенням суду підлягає поверненню власнику.

У випадку а) майно, що згідно із законодавством перейшло у власність держави, підлягає реалізації за таким порядком:

— податкова інспекція разом із митним органом визначають на конкурсній основі торговельні підприємства, яким доручатиметься реалізація майна;

— митні органи з підприємствами, яким доручатиметься реалізація майна, укладають відповідні угоди на проведення реалізації;

— на підставі укладеної угоди про реалізацію майна направляється заява на організацію торгів майном, що згідно із законодавством перейшло у власність держави;

— митним органом створюється комісія з опису, оцінювання та передачі майна в реалізацію, до складу якої входять представники:

- митного органу;
- податкової інспекції;
- фінансових органів;
- торговельного підприємства, яке здійснюватиме реалізацію майна (у разі розбіжності в оцінці майна представниками комісії оцінювання провадиться спеціалістами-експертами);

— за результатами роботи комісії складається акт опису, оцінки та передачі майна в реалізацію;

— усі примірники акта підписуються членами комісії та затверджуються керівником чи заступником керівника митного органу.

Після затвердження акта опису й оцінки майно направляється на реалізацію через торговельні підприємства, аукціони, біржі, з якими укладені відповідні угоди, з дотриманням таких вимог:

— товарно-матеріальні цінності з групи товарів широкого вжитку і продукція виробничо-технічного призначення, продаж яких на аук-

ціоні економічно не вигідний, а також розкомплектовані транспортні засоби передаються на реалізацію підприємствам роздрібною торгівлю за цінами згідно з актом опису й оцінки;

— частини будівель, споруд, житлових приміщень, транспортні засоби, предмети антикваріату, високохудожні авторські роботи, ювелірні вироби з діамантами чи іншим дорогоцінним камінням, товарно-матеріальні цінності за умови наявності оптової партії реалізуються через біржові торги, аукціони. При цьому стартова ціна не повинна бути нижчою, ніж ціна, зазначена в акті опису й оцінки (транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми, спеціальна техніка, обладнання, пристрої, будівельні матеріали можуть бути передані міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади на підставі окремого розпорядження Кабінету Міністрів України);

— облігації державних позик блокуються в уповноважених банках у порядку, встановленому нормативними актами Національного банку;

— культурні цінності після проведення спеціальної експертизи на підставі рішення Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей безкоштовно передаються на довільне зберігання до державних музеїв, архівів, бібліотек і наукових установ (зачування цінностей до Історичного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каменю здійснюється за окремим рішенням Кабінету Міністрів України за поданням Міністерства фінансів згідно з експертними висновками);

— культурні цінності, які за рішенням Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей, не передані до державних музеїв, архівів та ін., підлягають реалізації через аукціони або торговельні підприємства;

— предмети релігійного культу після проведення спеціальної експертизи передаються релігійним організаціям за плату або безкоштовно;

— товарно-матеріальні цінності, які були в користуванні та знос яких становить понад 50 %, можуть передаватися безкоштовно закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення населення та на добровільні цілі;

— продукти харчування, насамперед ті, що швидко псуються, за умови проведення належної експертизи санепідстанцією можуть передаватися безкоштовно закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення населення, військовим формуванням та на добровільні цілі;

— алкогольні напої вітчизняного виробництва і тютюнові вироби вітчизняного та імпортного виробництва, якість яких відповідає стандартам, передаються на реалізацію в роздрібну торгівлю, а за наявності оптової партії — на реалізацію через аукціони;

— тютюнові вироби 5-го класу за наявності дозволу органів санепідслужби підлягають передачі підрозділам Міністерства оборони, установам кримінально-виконавчої системи за цінами не вище оптово-відпускних, що склалися на товарному ринку на даний вид тютюнових виробів, з подальшим проведенням розрахунків бездископними векселями Державного казначейства.

Розпорядження валютними цінностями, дорогоцінними металами, камінням здійснюється у порядку, встановленому Міністерством фінансів разом із Національним банком, а готівкова іноземна валюта, вилучена з міжнародних поштових відправлень, перераховується митними органами до державного бюджету.

Кошти, одержані від реалізації майна, перераховуються до державного бюджету в термін не пізніше семи банківських днів від дня продажу.

Крім цього, Уряд України виявляє особливу увагу щодо питань поліпшення матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Так, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 16.06.98 р. № 909 митні органи безкоштовно передають закладам, у яких виховується ця категорія дітей, таке майно: одяг; білизну, постільні речі; шкарпетки, панчохи; взуття; шкільне приладдя; книги для дітей дошкільного та шкільного віку; іграшки; предмети санітарії та гігієни.

У випадку б майно, якість якого не відповідає вимогам стандартів, небезпечне в санітарно-епідемічному відношенні або не пройшло відповідного випробування, карантинної обробки чи не придатне для реалізації, підлягає переробці або знищенню.

Знищення проводиться під контролем членів комісії, яка створюється митним органом за участю представників служби екологічної безпеки, а за необхідності і представників санепідемслужби.

Факт знищення або передачі на переробку підтверджується узгодженням відповідного акта.

Продукти харчування, визнані непридатними для вживання в їжу людям, але безпечні в санітарно-епідемічному відношенні, за відповідним рішенням санепідслужби, ветеринарної служби можуть бути безкоштовно передані на корм тваринам.

У випадку в у разі скасування рішення суду про конфіскацію майна або рішення іншого органу про перехід його у власність держави митні органи повертають майно або його вартість власникові в порядку, встановленому законодавством.

Завдання для перевірки знань

1. Вантаж ввозиться на митну територію України автомобільним транспортом через прикордонний пункт пропуску Магістральної митниці «Гоптівка» та прямує до м. Харків (зона діяльності Східної регіональної митниці) у вантажний відділ для вирішення питання про випуск у вільний обіг:

а) куди і з якою метою одержувач вантажу або особа, уповноважена на декларування, подають документи на вантаж до його ввезення на митну територію України?

б) яка митниця дає дозвіл на переміщення вантажу через митний кордон України та на яких підставах?

в) який документ свідчить про здійснення перевезення вантажу? Ким видається та де залишається?

г) який термін доставки та якою митницею встановлюється в даному випадку?

д) яка митниця контролює доставку вантажу?

2. Вантаж — запчастини до двигунів СМД-60 (вага — 57 кг, кількість — 1 місце (дерев'яний ящик), вартість 93 долари США), — який належить ТОВ «Схід» (м. Київ, вул. Я. Галана, буд. 22, кв. 45, Україна), направляється на адресу ТОВ «GFM» (м. Прага, вул. Я. Гашека, буд. 45, кв. 6) згідно з контрактом від 12.01.99 р. № 2. Вантаж перевозиться водієм ТОВ «Схід» О.О. Сидоренком (паспорт серія МК № 204506, виданий Жовтневим РВВС 11.09.91 р.) згідно з СМР від 01.12.99 р. № 12456 автомобілем ГАЗ (державний номер 23-23 КІ), який є власністю ТОВ «Схід». Митне оформлення цього вантажу здійснювалося Київською регіональною митницею 06.12.99 р., після чого він був направлений до Чопської митниці для пропуску за межі митної території України:

а) який документ контролю доставки застосовується за такого виду перевезення?

б) заповніть цей документ, виходячи з умов, наведених у прикладі;

в) встановіть термін доставки вантажу у митницю призначення;

г) у разі недоставки вантажу, яка митниця заводить справу про порушення митних правил?

3. За наявності яких умов можлива передача вантажу на відповідальне зберігання?

4. Ким надається дозвіл щодо розміщення товарів на відповідальне зберігання?

5. Які документи подаються до митного органу для митного контролю товарів, що видаються підприємству на відповідальне зберігання?

6. Який термін перебування товарів на відповідальному зберіганні?

7. Які операції можуть проводитися з дозволу митниці з товарами, що знаходяться під митним контролем на відповідальному зберіганні?

8. Хто визначає торговельні підприємства, яким доручатиметься реалізація майна?

9. Який документ є підставою для передачі майна на реалізацію?

10. Які товарно-матеріальні цінності можуть безплатно передаватися і кому?

11. Куди перераховуються кошти, одержані від реалізації майна?

12. Яке майно підлягає переробці або знищенню?

13. Яке майно безкоштовно передається дитячим закладам?

КОНТРАБАНДА

7.1. СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ КОНТРАБАНДИ. ПОНЯТТЯ КОНТРАБАНДИ. СПОСОБИ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН

Контрабанда має підвищену суспільну небезпечність, оскільки посягає на встановлений порядок переміщення через митний кордон матеріальних цінностей і може завдати збитків економіці держави, її культурній спадщині, сприяти розширенню тіньового сектору економіки, а в окремих випадках поєднуватися з учиненням інших тяжких злочинів.

Згідно зі ст. 100 Митного кодексу України контрабандою визначається переміщення товарів, валюти, цінностей та інших предметів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах або групою осіб, які організувалися для заняття контрабандою, а також незаконне переміщення історичних цінностей, наркотичних засобів, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних, вибухових речовин, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї).

Відповідальність за контрабанду передбачена ст. 201 Кримінального кодексу України і карається позбавленням волі на термін від трьох до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Способи незаконного переміщення предметів через митний кордон визначено у статтях 115, 116 Митного кодексу України.

Під переміщенням предметів поза митним контролем слід розуміти їх переміщення через митний кордон поза місцем розташування митниці або поза часом здійснення митного оформлення.

Приклад. 22 вересня 1998 р. прикордонний наряд спільно з працівниками митної варті Східної РМ у районі населеного пункту Івашки Золочівського району Харківської області на об'їзній дорозі поза місцем розташування Магістральної митниці затримав громадян України А.Ю. Овсяникова, С.О. Ігнатова, В.В. Пономарьова і Р.В. Кияшка, які на автомобілі ВАЗ-212013 ввезли в Україну 2655 г марихуани.

Стосовно зазначених осіб було порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ст. 70 Кримінального кодексу України. Прокурор Київського району м. Харкова видав ордер на арешт злочинців.

Переміщення предметів із приховуванням від митного контролю — це їх переміщення через митний кордон:

- із використанням тайників або інших засобів, що утруднюють їх виявлення;
- шляхом надання одним предметам вигляду інших;
- шляхом подання до митного органу України як підстави для переміщення предметів підроблених документів або таких, які одержані незаконним шляхом, містять неправдиві дані чи є підставою для переміщення інших предметів.

Приклад 1. 28 вересня 1999 р. працівники митного поста «Аеропорт» Східної РМ у процесі особистого огляду вилучили у громадянки України О.А. Веткіної 490 виробів із золота на суму понад 25 000 грн., які вона приховала від митного контролю під своїм одягом. Названі предмети О.А. Веткіна ввезла в Харків зі Стамбула. За даним фактом було порушено кримінальну справу.

Приклад 2. Працівники Східної РМ і Магістральної митниці спільно із СБУ при здійсненні митного контролю поїзда № 65 «Москва — Миколаїв» 6 листопада 1998 р. затримали громадянок І.А. Скарлат і Н.В. Сухоставську, які контрабандним шляхом намагалися ввезти в Росію 480 г героїну. Стосовно контрабандисток було порушено кримінальну справу.

Під тайниками слід розуміти спеціально виготовлені, обладнані або пристосовані сховища, а також конструктивні порожнини, ємності транспортних засобів, багажу тощо.

Використання інших засобів, що ускладнюють виявлення предметів, має визнаватися, зокрема, приховування останніх у валізах, одязі, взутті, головних уборах, речах особистого користування, на тілі або в організмі людини чи тварини.

Надання одним предметам вигляду інших — це зміна їхніх зовнішніх ознак (форми та стану, упаковки, ярликів, етикеток тощо).

Підробленими слід вважати як фальшиві документи, так і справжні, до яких внесено неправдиві відомості чи окремі зміни, що перекручують зміст інформації щодо фактів, які ними засвідчуються, а також документи з підробленими відбитками печаток та штампів, підписами тощо.

Під незаконно отриманими розуміються документи, які особа одержала за відсутності законних підстав або з порушенням встановленого порядку.

Документи, що містять неправдиві дані, — це такі, в яких відомості щодо суті угоди, найменування, асортименту, ваги, кількості чи вартості предметів, їх відправника чи одержувача, держави, з якої вони вивезені чи в яку переміщуються, тощо не відповідають дійсності.

У випадках, коли предмети навмисне ввозяться в Україну під виглядом транзиту через її територію, а фактично — з метою їх реалізації в Україні, такі дії за наявності необхідних ознак утворюють

склад злочину, передбаченого ст. 201 Кримінального кодексу України, оскільки за цих обставин до митного органу як підстава для переміщення предметів подаються документи, що містять неправдиві дані.

Під контрабандою у великих розмірах слід розуміти переміщення через митний кордон предметів, загальна вартість яких становить тисячу і більше офіційно встановлених на час вчинення злочину неоподатковуваних мінімумів громадян. У випадках, коли вартість предметів менша від зазначеного розміру, відповідальність (за відсутності інших ознак злочину) настає за МК України як за порушення митних правил.

Поняття історичних і культурних цінностей визначено у ст. 1 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 р. № 1068-XIV. Належність предмета до такої категорії та його вартість встановлюються на підставі висновку експертизи.

Приклад. 27 січня 1994 р. під час митного огляду міжнародного поштового відправлення (пакунка) з України в Росію було виявлено 5 монет у тайнику, виготовленому у вигляді книги. Згідно з актом експертизи монети становлять історичну цінність. За даним фактом було порушено кримінальну справу згідно зі ст. 70 Кримінального кодексу України.

Під групою, організованою для заняття контрабандою, необхідно розуміти двох і більше осіб, які спеціально об'єдналися для вчинення одного чи декількох незаконних переміщень предметів через митний кордон. Характерна ознака — її члени усвідомлюють, що контрабанда вчиняється саме такою групою, тому кожен із них має нести відповідальність за ст. 201 КК як співвиконавець, незалежно від ролі, яку він виконував.

Контрабанда передбачає наявність прямого умислу. Для кваліфікації дій за ст. 201 КК не мають значення мотив і мета їх вчинення, а також чи спричинили вони шкідливі наслідки.

Суб'єктом злочину може бути громадянин України, іноземний громадянин або особа без громадянства, які досягли віку 16 років.

7.2. КОНТРАБАНДА НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ПРЕКУРСОРІВ

Небезпека неконтрольованого обігу наркотичних засобів і психотропних речовин загальновідома. Збільшення масштабів їх незаконного виробництва, попиту й обігу, виявлені при цьому антисоціальні тенденції зумовили необхідність застосування на національному і міжнародному рівнях відповідної системи контролю.

Основні види наркотичних засобів, що найчастіше виявляються в Україні, — це рослинні наркотики місцевого виробництва: *макова соломка і похідні з конопель*. Як свідчать результати експертизи, виробництво наркотиків, придатних для вживання, здійснюється в основному кустарним способом у побутових умовах.

Україна сьогодні є країною транзиту наркотичних засобів і нового ринку збуту для наркоділків. Під виглядом нових лікарських препаратів можуть ввозитись і наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори та їх аналоги. Існують нормативні документи, регламентуючий перелік наркотичних засобів і список, що постійно обновлюється Комітетом з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України. У цей список включаються всі наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, що перебувають під міжнародним контролем.

Наркотичні засоби — рослини, сировина, речовини природного або синтетичного походження, що класифікуються як такі в міжнародних конвенціях, а також інші рослини, сировина і речовини та вироби з них (маріхуана, гашиш), небезпечні для здоров'я населення і віднесені до зазначеної категорії Комітетом з контролю за наркотиками при МОЗ України: коноплі, макова соломка, кокаїн, героїн.

Психотропні речовини — це будь-які природні або синтетичні матеріали, що класифікуються так у міжнародних конвенціях, небезпечні для здоров'я населення внаслідок зловживання ними і віднесені до зазначеної категорії Комітетом з контролю за наркотиками при МОЗ України: клофелін, мексалін, група амфітамінів.

Прекурсори — це речовини та їхні солі, що використовуються для виготовлення наркотичних і психотропних речовин, а також хімічні засоби та їхні солі, віднесені до зазначеної категорії Комітетом з контролю за наркотиками при МОЗ України: ацетон, оцтова кислота, ефедрин, марганцевокислий калій та ін.

Згідно зі ст. 305 КК України контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та їх аналогів, тобто переміщення їх через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від нього, карається позбавленням волі на термін від трьох до восьми років із конфіскацією предметів контрабанди.

Такі ж дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також якщо предметом контрабанди були особливо небезпечні наркотичні чи психотропні засоби, або наркотичні та психотропні засоби у великих розмірах (розміри встановлює Комітет з контролю за наркотиками при МОЗ України), караються позбавленням волі на термін від п'яти до десяти років із конфіскацією майна.

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів чи прекурсорів, вчинена організованою групою, а також якщо предметом контрабанди були наркотичні або психотропні засоби в особливо великих розмірах (розміри встановлює Комітет з контролю за наркотиками при МОЗ України) карається позбавленням волі на термін від восьми до дванадцяти років із конфіскацією майна.

Законодавець спеціально виділяє контрабанду наркотичних, психотропних засобів або прекурсорів. Це злочин підвищеної суспільної небезпеки, який зазіхає на суспільні відносини, що забезпечують установлений державою порядок виготовлення цих речовин, їх переміщення через митний кордон України та охорону здоров'я населення. Про це свідчать фактична спрямованість дій на зазначені суспільні відносини і їхня незаконність, оскільки всі дії щодо цих речовин (виготов-

лення, купівля, продаж, переміщення і т.ін.) правомірні лише в тому випадку, коли вони здійснюються за дозволом компетентних органів у медичних або наукових цілях.

Основним із них є *сертифікат*, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.97 № 146 згідно зі ст. 11 Закону України «Про порядок видачі сертифікатів на ввіз і вивіз з України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів». У ньому вказуються:

- 1) реєстраційний номер;
- 2) назва й адреса імпортера;
- 3) назва й адреса експортера;
- 4) назва (міжнародна) і кількість наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів і лікарських засобів, які входять до складу і списку контрольованих засобів, що підлягають ввозу згідно з контрактом;
- 5) вид тари, її кількість;
- 6) вид транспорту;
- 7) назва митниці на державному кордоні України, через яку здійснюється ввіз (вивіз) і митне оформлення;
- 8) дата видачі;
- 9) час дії.

Сертифікат підписує голова Комітету з контролю за наркотиками при МОЗ України. Він підтверджується гербовою печаткою Комітету.

Згідно з наказом ДМС України від 03.06.97 № 296 про затвердження кількості пунктів пропуску на митному кордоні України, через які дозволяються ввіз, вивіз і транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, в Україні є перелік митних постів, через які дозволяється переміщення наркотичних засобів. У Східному регіоні, наприклад, це п'ять митних постів: Бачівск, Гоптівка (автомобільні); Тополі, Зернове (залізничні); Харків-Аеропорт.

Тільки за наявності зазначеного вище сертифіката на перелічених постах і пунктах пропуску юридичні й фізичні особи можуть переміщувати наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори.

7.2.1. Місця приховування, що найчастіше використовуються контрабандистами

При контрабанді героїну. Використовують батарейки живлення, газові й аерозольні балони, фото-, відео- й аудіокасети. За допомогою пульверизатора наркотик наноситься на поверхню аркушів паперу, які потім пресують. Запакований у поліетиленовий пакет наркотик зашивають під прокладку валіз як ущільнювач. Використовують фальшиві шматки мила (наркотик пресують і запаковують у фірмове упакування).

При контрабанді кокаїну. Наркотик ховають у подвійному дні дорожніх валіз і сумок. Схованки виготовляють із двох жерстин, розмір яких залежить від периметра валізи, після закладення наркотика їх ретельно скріплюють між собою і ховають у м'яких каркасах

валіз. Кокаїн також ховають у банках з-під соків, кави, пива, скриньках, касетах фотографій «Полярїд».

Перевезення наркотиків пасажирами, які приховали їх у середині свого тіла. Наркотики закладають у презервативи, гумові напальники і т.ін., зав'язують шовковою ниткою, змазують вазеліном і ковтають. Часто приймають велику кількість зміцнюючих засобів та препаратів для зменшення кислотності шлунка. Один професійний «ковтальник» може перевезти у шлунку до 500 г зїлля.

Приховування з використанням порожнеч тіла. Наркотики запаковують так само, як і при ковтанні, але в даному випадку загортають у спеціальну чорну плівку підвищеної еластичності й після цього змащують. Потім це закладення, найчастіше циліндричної форми, вміщується або в пряму кишку, або в піхву.

7.2.2. Контрольована поставка (ст. 101 Митного кодексу України)

З метою припинення міжнародного незаконного обїгу наркотичних засобів та психотропних речовин і виявлення осіб, що беруть участь у ньому, митні органи України в кожному окремому випадку за домовленістю з митними та іншими відповідними органами іноземних держав або на підставі міжнародних договорів України використовують метод «контрольованої поставки», тобто допускають під своїм контролем ввїз в Україну, вивїз з України або транзит через її територію наркотичних засобів і психотропних речовин, включених у незаконний обїг.

Рішення про використання методу «контрольованої поставки» приймається Державною митною службою України.

У разі схвалення рішення про використання цього методу кримінальна справа відносно особи, яка здійснює незаконний обїг наркотичних засобів і психотропних речовин, не порушується, а про прийняте рішення Державна митна служба України негайно повідомляє органи прокуратури.

7.3. ДІЗНАННЯ У СПРАВАХ ПРО КОНТРАБАНДУ

7.3.1. Загальні положення

Контрабанда як злочин — це суспільно небезпечне протиправне діяння (дія або бездіяльність), яке посягає на економічні інтереси Української держави, її зовнішньоторговельні зв'язки та встановлені митним законодавством правила вивезення з України та ввезення на її територію предметів, валюти та цінностей.

До кримінальної відповідальності притягуються особи, що займалися підготовкою до цього злочину (підшукування або пристосовування засобів чи знарядь або інше вмисне створення умов для скоєння злочину), а також особи, які вчинили замах на злочин (умисну дію, безпосередньо спрямовану на скоєння злочину, якщо при цьому зло-

чин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі винного).

Чинний кримінально-процесуальний кодекс передбачає дві форми розслідування: початкову, тобто дізнання, та попереднього слідства.

У митній системі України дізнання у справах про контрабанду здійснюють органи дізнання — Державна митна служба України та митниці (ст. 102 МК України), попереднє слідство — слідчі органи Служби безпеки України (ст. 112 КПК України).

Зазначені органи дізнання зобов'язані проводити невідкладні слідчі дії для виявлення та закріплення слідів контрабанди, виявляти осіб, причетних до цього злочину, причини та умови, що сприяють здійсненню контрабанди, й уживати заходів щодо їх усунення.

Рішення про проведення дізнання приймається Головою ДМСУ або його заступниками, а в митницях — начальником митниці або особою, яка його заміщує.

Керівництво дізнанням у митній системі України здійснюється Управлінням по організації боротьби з контрабандою та ПМП ДМСУ, а в митницях дізнанням безпосередньо керує начальник митниці або особа, яка його заміщує.

Постанови, які виносяться дізнавачем, підлягають затвердженню начальником відповідного органу дізнання.

Дізнання має бути проведено в якомога короткий термін, але не більше десяти днів з дня порушення кримінальної справи (ст. 108 КПК України). Продовження цього терміну законом не передбачено.

При виконанні слідчих дій дізнавач зобов'язаний суворо дотримуватися вимог КПК України: вести дізнання об'єктивно, забезпечувати права громадян, використовувати надані йому законом повноваження для розкриття злочину та викривати осіб, які його скоїли, виявляти їхні злочинні зв'язки.

Дізнавач несе відповідальність за обґрунтованість своїх рішень, за законність та якість слідчих дій, які він проводить.

7.3.2. Порушення кримінальної справи

Порушення кримінальної справи — це початкова стадія кримінального процесу. Тільки після цього дозволяється проводити слідчі дії (виняток: огляд місця події на підставі ч. 2 ст. 190 КПК України).

Для порушення кримінальної справи необхідні приводи та підстави, передбачені ст. 94 КПК України.

Приводами до порушення кримінальної справи є:

— заяви та повідомлення підприємств, установ, організацій, службових осіб, представників влади чи громадськості, а також окремих громадян;

— повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці скоєння злочину або з речовими доказами;

— явка з повинною;

— повідомлення, опубліковані в пресі;

— безпосереднє виявлення органами дізнання, слідчим, прокурором або судом ознак злочину.

Підставами до порушення кримінальної справи про контрабанду є достатні дані, які вказують на наявність ознак складу цього злочину, передбачених ст. 201 або 305 КК України.

Про порушення кримінальної справи про контрабанду начальник органу дізнання або особа, яка його заміщує, виносить постанову. Про порушення кримінальної справи негайно (протягом доби) інформується територіальний прокурор.

7.3.3. Докази

При проведенні дізнання підлягають встановленню: подія злочину, час, місце, спосіб його вчинення, особа, підозрювана в скоєнні злочину, мотиви та інші обставини, які мають відношення до скоєння злочину.

У кримінальних справах про контрабанду перш за все встановлюються ознаки складу цього злочину, визначені диспозиціями ст. 201 або ст. 305 КК України.

Встановлені у кримінальних справах факти та обставини можуть бути підтверджені лише передбаченими законом доказами.

Доказами у кримінальній справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання встановлює наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Ці дані встановлюються: за показаннями свідків і підозрюваного, висновками експертів, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій та іншими документами (ст. 65 КПК України).

Усі наявні в кримінальній справі докази підлягають всебічній та об'єктивній перевірці органом дізнання. При цьому необхідно враховувати, що ніякі докази не мають наперед установленної сили (ст. 67 КПК України).

Оцінювання доказів здійснюється впродовж діяльності зі збирання та перевірки доказів як під час дізнання, так і при подальшому розслідуванні після передачі справи по підслідності. З допомогою оцінювання доказів більш виразно визначається коло обставин, які встановлюються у справі, намічаються слідчі версії та шляхи їх перевірки.

7.3.4. Проведення невідкладних слідчих дій

Згідно з чинним кримінально-процесуальним законодавством (ст. 104 КПК України) органи дізнання, порушивши кримінальну справу за ознаками контрабанди, проводять невідкладні слідчі дії.

Невідкладність слідчих дій — з огляду, обстеження, обшуку, виїмки, затримання і допитів підозрюваних і свідків — обумовлюється необхідністю діяти по гарячих слідах, тобто в умовах, коли особа, яка скоїла злочин, може втекти, а докази знищити або переховати.

Дотримання встановлених законом правил проведення невідкладних слідчих дій забезпечує процесуальний порядок збирання та закріплення доказів про обставини, які стосуються встановлення події злочинного характеру та причетності до неї конкретних осіб.

Огляд — слідча дія, за допомогою якої з'ясовуються обставини скоєння злочину та інші обставини, які мають значення для справи. Дізнавач проводить огляд місцевості, приміщень, транспортних засобів, предметів та документів з метою виявлення та закріплення слідів злочину та інших речових доказів.

Обстеження — слідча дія, спрямована на виявлення різних слідів на тілі людини або на визначення її психічного стану, ознак алкогольного сп'яніння тощо (ст. 193 КПК України).

Обшук — слідча дія, яка проводиться з метою відшукування та вилучення речових і письмових доказів, а також виявлення злочинців, які переховуються. Дізнавач проводить обшук у тих випадках, коли має досить даних вважати, що знаряддя злочину, речі та цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети та документи, що мають значення для кримінальної справи, заховані в певному місці чи в якоїсь особи (ст. 177 КПК України).

Виїмка — слідча дія, яка проводиться з метою вилучення документів, цінностей та інших предметів, що можуть мати значення речових і письмових доказів у кримінальній справі, у підприємств, організацій і громадян, у розпорядженні яких вони перебувають. Виїмки здійснюються при добровільній видачі документів або предметів, що вимагаються.

Допит свідка. Свідок — це особа, яка має відомості про обставини, що підлягають встановленню у кримінальній справі. Предметом показань свідків є фактичні обставини, які вони сприйняли безпосередньо — особисто бачили, чули, а також фактичні обставини, які вони могли сприймати з інших джерел — зі слів іншої особи або з будь-яких документів. За дачу свідомо неправдивих показань та відмову від дачі показань про відомі свідку обставини він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності.

Допит підозрюваного. Підозрюваний — особа, яку затримано за підозрою в скоєнні злочину, або особа, до якої застосовано запобіжний захід до винесення постанови про притягнення її як обвинуваченої.

Перед допитом підозрюваному мають бути роз'яснені його права (ст. 43-1 КПК України), у тому числі право на захист. Йому також необхідно повідомити, в скоєнні якого злочину він підозрюється. Дача показань — право підозрюваного, а не його обов'язок.

Затримання підозрюваного. Затримання як захід процесуального примусу і як слідча дія проводиться дізнавачем тільки з порушеної кримінальної справи. Затримана особа, яка підозрюється в скоєнні злочину, позбавляється на короткий термін (72 години) волі й поміщається в спеціальне приміщення — ізолятор тимчасового утримання. Рішення дізнавача про затримання підлягає обов'язковому затвердженню начальником органу дізнання. Про кожний випадок затримання дізнавач зобов'язаний скласти протокол із зазначенням

підстав і мотивів затримання та повідомити про це прокурора. Особи, затримані за підозрою в скоєнні контрабанди, звільняються з місць тимчасового утримання, якщо: не підтвердилася підозра в скоєнні злочину; немає необхідності застосування до затриманого запобіжного заходу у вигляді утримання під вартою; закінчився встановлений законом термін затримання.

7.4. МИТНА ВАРТА: ПРИЗНАЧЕННЯ, ЗАВДАННЯ, ФУНКЦІЇ ТА ПРАВА

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.96 р. № 698 було затверджено Положення про митну варту. Митна варта входить до системи органів управління митною справою як її складова спеціалізована служба, що об'єднує відповідні підрозділи Держмитслужби, регіональних митниць та митниць.

Митна варта комплектується з числа службових осіб митних органів за умови проходження в установленому порядку строкової військової служби.

Організаційну структуру митної варти, порядок організації її роботи та штатну чисельність затверджує Голова Держмитслужби. Контролює законність використання підрозділів митної варти Держмитслужба. Нагляд за дотриманням законності в діяльності митної варти здійснюється Генеральним прокурором і підпорядкованими йому прокурорами відповідно до Закону України «Про прокуратуру».

Для виконання службових обов'язків митній варті виділяються:

- автомобілі, обладнані постійним радіозв'язком;
- мобільні радіостанції;
- табельна вогнепальна зброя та засоби захисту.

Згідно зі штатною структурою в підрозділах митної варти є відділи (сектори): оперативного реагування та охорони і супроводження.

Мета діяльності митної варти — забезпечення захисту економічних інтересів України, ведення ефективної боротьби зі злочинністю у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснення контролю за дотриманням законодавства про митну справу. Митна варта у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, Митним кодексом України та іншими законодавчими актами України.

Основні завдання митної варти:

1. Виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон або поза місцем і часом здійснення митного оформлення чи провадження підготовчих дій до таких порушень у прикордонних районах у взаємодії з Держкомкордоном.

2. Здійснення контролю за проходженням, охорона та супроводження підакцизних товарів та інших предметів, у тому числі транзитних, що переміщуються через митну територію України.

Митна варта відповідно до покладених на неї завдань *виконує такі функції:*

1. Організовує та здійснює спеціальні заходи щодо запобігання незаконному переміщенню через митний кордон та поза пунктами пропуску через державний кордон товарів та інших предметів і транспортних засобів.

2. Відповідно до вимог чинного законодавства здійснює адміністративне затримання осіб, які небезпідставно підозрюються в контрабанді чи порушенні митних правил, проводить відповідне документування їхньої протиправної діяльності.

3. У разі здійснення заходів щодо припинення незаконного переміщення товарів та інших предметів поза митним контролем узгоджує свої дії та взаємодії з підрозділами Держкомкордону.

Відповідно до чинного законодавства *митна варта має право:*

1. Розташовувати спеціальні наряди своїх підрозділів на об'єктах митних органів, на митному кордоні (де він збігається з державним), в узгодженому з Держкомкордоном порядку в межах прикордонної смуги та прикордонного контрольованого району.

Примітка

Прикордонна смуга — це ділянка місцевості, яка встановлюється безпосередньо вздовж державного кордону на його сухопутних ділянках або вздовж берегів прикордонних річок, озер *у межах територій селищних і сільських рад, прилеглих до державного кордону.*

Прикордонний контрольований район — це ділянка місцевості, яка визначена *у межах району, міста, прилеглої до державного кордону.*

2. Перевіряти документи на право переміщення товарів і предметів через державний кордон України у фізичних та юридичних осіб.

3. Використовувати необхідні технічні засоби митного контролю з метою виявлення фактів незаконної діяльності фізичних та юридичних осіб у справах про митні порушення.

4. Застосовувати спеціальні засоби та зброю в межах, необхідних для припинення протиправних дій порушників чинного законодавства.

Діяльність підрозділів оперативного реагування митної варти щодо припинення незаконного переміщення товарів та інших предметів через державний кордон України поза місцем розташування пунктів пропуску регламентується:

1. Спільним наказом ДМСУ та Держкомкордону від 24.02.97 р. № 74/83 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії підрозділів Держкомкордону України та підрозділів митної варти ДМС України».

2. Наказом ДМСУ від 03.06.97 р. № 247 ДСК «Про затвердження тимчасового положення про організацію та проведення підрозділами по боротьбі з контрабандою та іншими підрозділами ДМС України спеціальних операцій (оперативно-службових дій щодо виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил)».

Формами взаємодії митної варти з підрозділами Держкомкордону є:

1. Проведення спільних операцій за єдиним планом та задумом.
2. Спільне розташування митно-прикордонних нарядів.

3. Обмін інформацією про наміри і спроби порушень державного кордону, незаконне переміщення товарів та інших предметів поза місцем розташування пунктів пропуску.

4. Узагальнення підсумків спільних заходів.

У разі затримання на державному кордоні, у межах прикордонної смуги та прикордонного контрольованого району контрабанди посадові особи митної варти спільно з посадовими особами підрозділів Держкомкордону проводять документування протиправної діяльності затриманих осіб.

При цьому складається:

- протокол про порушення митних правил;
- протокол опитування;
- акт огляду транспортного засобу;

— схема затримання правопорушників відповідно до місцевості на державному кордоні, яка підписується співробітниками митної варти, представниками підрозділів прикордонних військ та затриманим правопорушником.

У затриманих осіб відбирається пояснення на ім'я начальника митного органу стосовно їхніх протиправних дій, після чого затримані правопорушники доставляються до митного органу, де щодо них проводяться необхідні адміністративно-процесуальні дії. Затримані товари згідно зі ст. 128 Митного кодексу України вилучаються, передаються на склад митниці, а пакет документів за фактом контрабанди чи порушення митних правил співробітниками митної варти передається до відділу дізнання або відділу по боротьбі з ПМП.

У разі нападу злочинця чи злочинних угруповань на співробітників митної варти на державному кордоні, в межах прикордонної смуги та прикордонного контрольованого району військовослужбовці прикордонних військ надають їм допомогу у відбитті нападу та затриманню злочинців.

Співробітники митної варти при затриманні порушників державного кордону передають їх до найближчої прикордонної застави.

Підрозділи митної варти відповідно до наказу ДМСУ від 03.07.97 р. № 247 ДСК виконують свої обов'язки залежно від обставин у формі повсякденної служби або спеціальної митної операції.

Примітка

Повсякденна служба — узгоджені за метою, місцем і часом проведення безперервні дії підрозділів з метою виконання службових завдань.

Спеціальна операція — сукупність узгоджених і взаємозв'язаних за місцем і часом дій підрозділів, які проводяться за єдиним замислом і планом у зазначеному районі з метою виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил на митній території України, а також поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон.

Документи по управлінню підрозділами митної варти:

1. Наказ начальника митного органу.
2. План проведення операції.
3. Розпорядження відповідних посадових осіб стосовно виділення необхідних сил та засобів.

У наказі про проведення спільної спеціальної операції визначається:

- мета проведення операції;
- напрямок (місце) проведення операції;
- хто залучається до проведення операції;
- організація взаємодії з залученими підрозділами;
- хто здійснює керівництво операцією.

План проведення операції відпрацьовується на кожну операцію окремо і містить у собі:

- мету операції;
- час проведення операції;
- місце проведення операції;
- керівництво операцією;
- склад сил та засобів;
- задум операції;
- хід операції;
- організацію взаємодії;
- організацію управління та зв'язку;
- закінчення операції.

Розпорядження стосовно проведення операцій надаються керівництвом відповідних взаємодіючих підрозділів (Держкомкордон, МВС, СБУ, ДПА, ДМС безпосередньо своїм підлеглим на місцях).

Залежно від завдань та цілей операції можуть бути створені такі види нарядів:

1. Контрольний пост.
2. Група спостереження.
3. Група охорони та супроводження.
4. Група захвату.
5. Пересувна оперативна група.
6. Засідка.
7. Митний конвой.
8. Фільтраційний пункт.
9. Група дізнання.

З метою забезпечення таємності дій, які плануються, інформація щодо їх конкретного терміну та напрямку доводиться до особового складу по закінченні підготовчих дій. Конкретні завдання, порядок і засоби їх виконання доводяться безпосередньо на місці.

Зміст функцій по супроводженню підакцизних транзитних товарів підрозділами митної варті:

- 1) забезпечення постійного митного контролю за цими товарами;
- 2) обов'язкове доставлення цих товарів до митниць призначення;
- 3) визначення способу охорони і супроводження, шляхів перевезень товарів, пунктів технологічних зупинок;
- 4) порядок приймання-передачі транспортних засобів і документів між підрозділами митної варті;
- 5) забезпечення недоторканності товарів та накладеного на транспортні засоби митного забезпечення у вигляді пломб чи печаток на час переміщення товарів (від митниці відправлення до митниці призначення).

Охорона і супроводження товарів застосовуються до товарів, на які законодавством України встановлено акцизний збір та які пере-

міщуються транзитом через митну територію України, як альтернатива фінансовій заставі. Охорона і супроводження товарів застосовуються на підставі добровільного їх обрання власником підакцизних транзитних товарів як альтернатива наданню фінансових гарантій чи перевезень за умовами конвенції МДП 1975 р., так і разом з ними. Охорона і супроводження товарів обов'язкові в разі переміщення спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, не позначених марками акцизного збору.

Охорона і супроводження підакцизних товарів, що переміщуються автомобільним транспортом, здійснюються, як правило, у вигляді ескортування колони транспортних засобів чи поодиноких транспортних засобів підрозділами митної варти за участю, в разі потреби, підрозділів МВС.

Примітка

Колона — два чи більше автомобілів, не враховуючи автомобіля митної варти. Кількість транспортних засобів у колоні не повинна перевищувати п'яти одиниць.

Кількісний склад групи охорони і супроводження визначається, виходячи з таких положень:

- для супроводження поодинокого транспортного засобу без використання автомобілів митниці — 2 чоловіки;
- для супроводження колони від двох до чотирьох транспортних засобів без використання автомобілів митниці — 3 чоловіки;
- якщо формується колона з п'яти і більше транспортних засобів — додатково один інспектор на два транспортних засоби.

Якщо формується колона більше п'яти автотранспортних засобів, для забезпечення руху її необхідно отримати в органах ДАІ МВС дозвіл, передбачений Правилами дорожнього руху. Колона, яка складається з десяти транспортних засобів, повинна додатково супроводжуватися патрульним автомобілем ДАІ за окрему плату, що вноситься згідно з порядком, установленим МВС.

Обрання власником підакцизних товарів або уповноваженою ним особою охорони і супроводження товарів підтверджується укладенням відповідної угоди з митним органом, яка може бути кількох видів: на певний період, на певний обсяг вантажів або одноразова. *Договір на супроводження складається у трьох примірниках між власником вантажу та митним органом (1-й — власнику вантажу; 2-й — митниці відправлення; 3-й — з митною вартою на митницю призначення), які завіряються підписами та печатками сторін, учасників договору.*

Плата за охорону і супроводження вноситься до або на момент реалізації положень угоди, тобто до або на момент митного оформлення товарів, щодо яких застосовується цей застережний захід. Розмір плати за охорону і супроводження товарів нараховується згідно з калькуляцією витрат на їх здійснення. Отримані кошти перераховуються до державного бюджету відповідних митних установ і використовуються виключно на утримання та розвиток підрозділів митних органів і МВС, що здійснюють охорону і супроводження товарів.

Розрахунок вартості охорони і супроводження товарів підрозділом митної варті

1. Попередні дані для розрахунків:

- 50 км/год — середня швидкість на годину руху колони автотранспорту, що супроводжується митною вартою;
- 10 год — дозволений сумарний час руху колони автотранспорту на добу;
- 2,12 долара США/год — собівартість охорони і супроводження одним інспектором митної варті;
- 0,354 долара США/год — собівартість витрат 1 км пробігу.

2. Розрахункові формули

Формула вартості супроводження $V_{\text{супр}}$:

$$V_{\text{супр}}(\text{дол.}) = 2 \times (C (\text{дол./год}) \times T_p (\text{год}) \times W + S (\text{км}) \times A (\text{дол./км}) \times W_a)$$

де 2 — коефіцієнт, що враховує зворотний шлях групи супроводження до місця дислокації; C — собівартість супроводження в годину на одну посадову особу митної варті; T_p — розрахунковий час руху колони транспортних засобів від митниці відправлення до митниці призначення з урахуванням зупинок (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484); W — кількість супроводжуваних посадових осіб групи супроводження митної варті (для супроводження поодинокого транспортного засобу без використання автомобілів митниці — 2 чоловіки; для супроводження колони від двох до чотирьох транспортних засобів без використання автомобілів митниці — 3 чоловіки; якщо формується колона з п'яти і більше транспортних засобів — додатково один інспектор на два транспортних засоби); S — довжина маршруту, яку визначає митниця відправлення (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484); A — собівартість 1 км руху (враховуючи використання автотранспорту митної варті); W_a — кількість автомобілів супроводження на колону, визначається митницею відправлення (якщо для організації охорони і супроводження використовуються службові автомобілі митних органів — додатково один інспектор-водій для кожного такого автомобіля).

Формула розрахункового часу, який витрачається групою митної варті на супроводження між пунктами транзиту:

$$T_p (\text{год}) = 24 (\text{год}) \times S (\text{км}) / V (\text{км/год}) \times 10,$$

де 24 (год) — кількість годин у добі; S (км) — довжина маршруту транзиту (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484); V (км/год) — середня швидкість руху колони автотранспорту на годину; 10 (год) — сумарний час транзитного руху колони автотранспорту на добу.

3. Приклад розрахунку

Вихідні дані:

транспортні засоби — 4 одиниці (автотранспортні засоби заявлені для транзиту); протяжність транзиту S — 1000 км (протяжність маршруту, яку визначила митниця відправлення);

кількість посадових осіб митних органів W — 5 чоловік (призначає митниця відправлення);

собівартість супроводження C — 2,12 долара США (згідно з калькуляцією ДМСУ); собівартість 1 км руху A — 0,354 долара США (згідно з калькуляцією ДМСУ); курс долара США (для розрахунку на день проплати коштів за супроводження); кількість машин супроводження W_a — 2 одиниці (призначає митниця відправлення).

Розрахунковий час, який витрачається групою на супроводження переміщення вантажу між пунктами транзиту (T_p):

$$T_p = 24 \times 1000 / 50 \times 10 = 48 \text{ год.}$$

Вартість супроводження підрозділом митної варті підакцизного транзитного вантажу ($V_{\text{супр}}$):

$$V_{\text{супр}} = 2 \times (2,12 \times 48 \times 5 + 1000 \times 0,354 \times 2) = 2433,6 \text{ долара США.}$$

Потреба в залученні підрозділів Державної служби охорони (далі — ДСО) МВС для охорони і супроводження транспортних засобів визначається начальником митного органу й органу МВС згідно з пунктом 5 «Положення про порядок охорони і супроводження товарів митними органами із залученням у разі потреби підрозділів МВС», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.1996 р. № 699.

Для здійснення охорони і супроводження складається Наказ начальника митниці, в якому зазначаються особовий склад групи супроводження, старший групи, автомобіль митниці та реєстраційний номер, відповідальна особа за контроль виконання наказу.

Згідно з наказом група охорони і супроводження виїжджає до митного підрозділу, де проводилося митне оформлення товару.

З метою фіксації початку виконання функцій охорони на території митниці відправлення складається акт про приймання під охорону і супроводження та доставлення в митницю призначення цих товарів. Акт завіряється підписом старшого зміни, штампом «Під митним контролем», підписом та особистою номерною печаткою інспектора митного органу, який проводив митне оформлення.

У випадку спільного здійснення функцій охорони і супроводження нарядами підрозділів митної варти та ДСО МВС старшим спільного наряду призначається старший групи супроводження митної варти. У разі виконання функцій по припиненню злочинних посягань на безпеку осіб, які забезпечують перевезення товарів, чи на самі товари керівництво покладається на старшого групи ДСО МВС.

Напрямок та маршрут руху дотримуються старшим групи охорони і супроводження, виходячи з переліку, встановленого постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484, шляхів транзиту підакцизних товарів та пункту пропуску на митному кордоні, через який буде здійснюватися вивезення їх з митної території України. Цей пункт обов'язково встановлюється митницею відправлення і зазначається у вантажній митній декларації типу «Транзит». При визначенні пункту та маршруту руху митницею відправлення повинен враховуватися напрямок, обраний власником товарів або уповноваженою ним особою (рис. 7.1).

Довжина маршрутів з інших пунктів пропуску через митний кордон з урахуванням відстані до найближчих пунктів прийому-передачі товарів між групами охорони і митного супроводження, розраховується у відповідних регіональних митницях та затверджується наказами їхніх начальників.

Граничні терміни транзиту підакцизних товарів через митну територію України, встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484 «Про затвердження переліку шляхів і напрямків транзиту підакцизних товарів через територію України та пункти на митному кордоні, через які здійснюється ввезення і вивезення цих товарів, та граничні терміни транзиту підакцизних товарів автомобільним і залізничним транспортом через територію України», не можуть бути продовженими за рахунок часу, витраченого на проведення вантажних операцій з цими товарами (перевантаження

Довжина основних маршрутів переміщення підакцизних вантажів із застосуванням охорони і супроводження (*S*, км)

Доманово — Київ — Бачівськ — 962
 Доманово — Луцьк — Київ — Гоптівка — 1146
 Доманово — Луцьк — Київ — Харків — Довжанський — 1511
 Доманово — Луцьк — Тернопіль — Порубне — 548
 Ягодин — Київ — Бачівськ — 938
 Ягодин — Луцьк — Київ — Гоптівка — 1122
 Ягодин — Луцьк — Київ — Харків — Довжанський — 1487
 Ягодин — Луцьк — Тернопіль — Порубне — 524
 Шигині (Рава-Руська) — Львів — Київ — Бачівськ — 1040
 Шигині (Рава-Руська) — Львів — Київ — Харків — Гоптівка — 1224
 Шигині (Рава-Руська) — Львів — Харків — Довжанський — 1589
 Шигині (Рава-Руська) — Тернопіль — Умань — Одеса — 845
 Шигині (Рава-Руська) — Тернопіль — Умань — Іллічівськ — 895
 Шигині (Рава-Руська) — Тернопіль — Умань — Кучурган — 925
 Шигині (Рава-Руська) — Стрий — Порубне — 397
 Ужгород (Чоп) — Львів — Рівне — Київ — Бачівськ — 1210
 Ужгород (Чоп) — Львів — Рівне — Гоптівка — 1394
 Ужгород (Чоп) — Львів — Рівне — Київ — Довжанський — 1759
 Ужгород (Чоп) — Івано-Франківськ — Чернівці — Дунаївці — Нова Ушиця — Могилів-Подільський — 660
 Порубне — Новоград-Волинський — Київ — Нові Яриловичі — 815
 Порубне — Новоград-Волинський — Бачівськ — 1027
 Порубне — Новоград-Волинський — Гоптівка — 1228
 Порубне — Новоград-Волинський — Київ — Довжанський — 1594
 Порубне — Кам'янець-Подільський — Хмельницький — Умань — Одеса — 780
 Порубне — Кам'янець-Подільський — Хмельницький — Умань — Іллічівськ — 830
 Порубне — Кам'янець-Подільський — Хмельницький — Умань — Кучурган — 860
 Могилів-Подільський — Умань — Нові Яриловичі — 657
 Могилів-Подільський — Умань — Бачівськ — 767
 Могилів-Подільський — Умань — Гоптівка — 958
 Могилів-Подільський — Умань — Довжанський — 1323
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Вінниця — Нові Яриловичі — 592
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Вінниця — Бачівськ — 721
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Вінниця — Гоптівка — 890
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Вінниця — Довжанський — 1190
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Вінниця — Доманово — 652
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Вінниця — Ягодин — 689
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Літин — Тернопіль — Доманово — 617
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Літин — Тернопіль — Ягодин — 654
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Літин — Тернопіль — Рава-Руська — 524
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Літин — Тернопіль — Шигині — 517
 Могилів-Подільський — Жмеринка — Літин — Тернопіль — Ужгород (Чоп) — 670
 Нові Яриловичі — Умань — Одеса — 750
 Нові Яриловичі — Умань — Іллічівськ — 800
 Нові Яриловичі — Умань — Кучурган — 830
 Нові Яриловичі — Довжанський — 1169

Одеса — Ягодин — 964
 Одеса — Доманово — 990
 Одеса — Бачівськ — 861
 Одеса — Мелітополь — Гоптівка — 908
 Одеса — Мелітополь — Довжанський — 978
 Іллічівськ — Ягодин — 1014
 Іллічівськ — Доманово — 1040
 Іллічівськ — Бачівськ — 911
 Іллічівськ — Мелітополь — Гоптівка — 958
 Іллічівськ — Мелітополь — Довжанський — 1028
 Кучурган — Ягодин — 1044
 Кучурган — Доманово — 1070
 Кучурган — Бачівськ — 941
 Кучурган — Мелітополь — Довжанський — 1058
 Кучурган — Мелітополь — Гоптівка — 988
 Маріуполь — Дніпропетровськ — Гоптівка — 615
 Маріуполь — Дніпропетровськ — Нові Яриловичі — 1154
 Маріуполь — Ягодин — 1487
 Маріуполь — Доманово — 1511
 Гоптівка — Сімферополь — Севастополь — 824
 Гоптівка — Нові Яриловичі — 804
 Севастополь — Київ — Нові Яриловичі — 1253
 Севастополь — Київ — Бачівськ — 1364
 Севастополь — Маріуполь — Довжанський — 894

Рис. 7.1. Варіант схеми руху конвоїв за зазначеними маршрутами

підакцизних транзитних товарів з одного транспортного засобу на інший або з одного виду транспорту на інший).

По закінченні процедури охорони і супроводження об'єкт передається митниці призначення для завершення митного оформлення відповідно до діючого законодавства, про що складається акт про доставлення в митницю призначення цих товарів, який завіряється підписом старшого зміни, штампом «Під митним контролем», підписом та особистою номерною печаткою інспектора митного органу, який проводить митне оформлення (виїзд). Після чого група повертається до місця розташування митної варті.

По закінченні митного оформлення (виїзд) митниця призначення надає інформацію до чергової частини митної варті про зняття з контролю переміщення даного вантажу за формою «Транзит-6».

Довжина маршрутів з інших пунктів пропуску через митний кордон з урахуванням відстані до найближчих пунктів приймання-передачі товарів між групами охорони і митного супроводження розраховується у відповідних регіональних митницях та затверджується наказами їхніх начальників.

7.5. ЗАВДАННЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНОГО ВІДДІЛУ (СЕКТОРУ) ВІДДІЛЕННЯ (СЛУЖБИ) ПО БК ТА ПМП РЕГІОНАЛЬНОЇ МИТНИЦІ (МИТНИЦІ)

7.5.1. Мета створення оперативного відділу

Оперативний відділ (сектор) є структурним підрозділом відділення (служби) по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил митниці. У структурі підрозділів, які здійснюють цю діяльність, він займає окреме, особливе місце, його статус пояснюється специфічністю завдань, форм і методів роботи.

По-перше, митні правопорушення найчастіше є продовженням ланцюжка інших, як правило, неочевидних протиправних діянь, зокрема порушень встановленого порядку ведення зовнішньоекономічної діяльності (наприклад укладання фіктивних угод, порушення правил підписання контрактів про зовнішньоторговельні операції, надання недостовірних відомостей про реєстрацію або таку реєстрацію, коли учасника ЗЕД взагалі не було; відсутність ліцензії чи обов'язкових дозволів).

Проте об'єктом реагування митних установ залишаються в основному дії, які виявляються безпосередньо при здійсненні митного контролю конкретних вантажів, що значно знижує результативність боротьби з митними правопорушеннями, а підготовчі дії правопорушників залишаються поза увагою митних установ, внаслідок чого латентність порушень митного законодавства залишається високою.

По-друге, забезпечення надійного перекриття фактично неприкритого кордону в умовах дуже поширеної системи об'їзних доріг та

стежок, добре відомих місцевим мешканцям прикордонної смуги України та Росії, які часто виконують функції провідників вантажів через кордон України, потребує такої великої кількості працівників митної варти, яку в існуючих економічних умовах держава не в змозі забезпечити.

По-третє, в процесі своєї антизаконної діяльності контрабандисти набувають певного злочинного досвіду і кваліфікації, вдосконалюють канали надходження контрабанди, форми роботи своєї організації.

У цих умовах єдиною реальною можливістю ефективно протистояти порушникам митного законодавства є створення спеціалізованого підрозділу, який би мав змогу сконцентрувати зусилля на здійсненні, в першу чергу, пошукових і попереджувальних заходів.

7.5.2. Основні завдання, покладені на відділ

1. Виявлення і припинення контрабанди та порушень митних правил, здійснення заходів із запобігання їх скоєння.

2. Проведення митних розслідувань за фактами порушень митних правил.

3. Здійснення керівництва та координації діяльності оперативними відділами Служб по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил підпорядкованих митниць.

4. Організація і проведення оперативних заходів, спрямованих на припинення контрабанди та порушень митних правил на пунктах пропуску через митний кордон України і в зоні діяльності регіональної митниці та митниць регіону.

5. Контроль виконання підрозділами митниць нормативних актів з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митного законодавства.

6. Виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню контрабанди та порушенням митних правил, розробка та проведення заходів з їх усунення.

7. Надання методичної та практичної допомоги оперативним секторам підпорядкованих служб по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил митниць регіону.

7.5.3. Основні форми і методи роботи

Структурно оперативний відділ складається з підрозділів за напрямками роботи:

— група по роботі з організаціями, підприємствами, установами та фізичними особами;

— сектор по роботі на митних постах.

Суть оперативно-службової діяльності відділу — орієнтація на більш раннє виявлення ознак митного правопорушення, яке готується, і припинення його в докримінальних формах. Своєчасне викриття правопорушників — головна умова досягнення успіху в роботі митної служби, створення стабільного правопорядку у сфері ЗЕД, а також повного виконання митними установами покладених на них

завдань з боротьби з правопорушеннями. Відділ працює у взаємодії і контакті з іншими підрозділами митниці, митними установами України, судовими та правоохоронними органами України, іншими службами і відомствами.

На практиці діяльність працівників відділу здійснюється в таких формах:

— виявлення серед юридичних та фізичних осіб потенційних порушників митного законодавства, каналів контрабандного переміщення через митний кордон України товарів, цінностей, валюти та ін.;

— через можливості митниці, а також правоохоронних органів вживати вичерпних заходів щодо попередження, припинення митних правопорушень, документування цих фактів, притягнення винних до відповідальності згідно з чинним законодавством України та відшкодування завданих державі збитків.

Методи роботи:

— вивчення та аналіз:

- стану оперативної обстановки (кількість виявлених ПМП, кваліфікація за статтями МКУ, місцем виявлення, способами, предметами, суб'єктами-правопорушниками і т.д.);
- інформації, здобутої відкритим шляхом із засобів масової інформації (газет, журналів, листівок, телебачення, радіо, бюлетенів, досліджень тощо);
- інформації та повідомлень, отриманих офіційно від державних органів і установ, комерційних структур, заяв громадян і т. ін.;

— на підставі аналізу:

- розробка і здійснення конкретних пошукових заходів;
- розробка та проведення цільових, комплексних та інших операцій.

У необхідних випадках залучати до цих заходів співробітників правоохоронних органів (СБУ, МВД, ДПА, судових установ), вантажних відділів, інших підрозділів митниці.

Важливість існування такого спеціалізованого підрозділу в митних установах України яскраво ілюструє такий приклад.

Приклад. Шляхом аналітичної роботи в 1996—1997 рр. колишнім організаційно-оперативним відділом ВБК та ПМП Східної РМ було встановлено фіктивне ПП «Т.», яке було засноване невстановленою особою на паспорт, утрачений власником. Ця фірма в період з 20 вересня по 20 грудня 1995 р. здійснила 40 експортних бартерних поставок вантажів (борошно, цукор, шкіра та ін.) на загальну фактурну вартість 629 754 грн., зустрічних поставок вантажів не було. Оформлення ВМД здійснювали виключно митні брокери ООО «С. Ltd». У подальшому ПП «Т.» зовнішньоекономічну діяльність не здійснювало, організаційно приєднало до себе такі ж фіктивні структури: ПФ «Д.», ТОВ «С.», ПФ «Е.» та ПП «Ф.».

У процесі пошукової роботи, яка здійснювалася з використанням можливостей УБОЗ УМВСУ в Харківській області, було встановлено, що цією діяльністю займалися громадяни Росії М. і Ю., які в 1992—1995 рр. створили в м. Харкові ще 4 товариства з обмеженою відповідальністю, які, у свою чергу, були ліквідовані або приєднані до ТОВ СП «Ескор-Дамаск». У цілому було виявлено 11 українських та 13 іноземних комерційних структур (більшість

із яких були фіктивними), які мали безпосереднє відношення до контрабандної діяльності встановлених осіб, а також дві діючі харківські фірми, які співробітничали з ними.

Діяльність зазначених фірм була припинена Харківською обласною прокуратурою та міськвиконкомом, їх державна реєстрація скасована. Враховуючи великі збитки, завдані економічним інтересам держави, розгалужені міжнародні та міжрегіональні зв'язки злочинного угруповання, матеріали для провадження були передані до органів СБУ в Харківській області.

Завдання для перевірки знань

1. Поняття контрабанди згідно з Митним кодексом України.
2. Що розуміється під переміщенням предметів поза митним контролем та з приховуванням від митного контролю?
3. Що таке тайник (схованка)?
4. Які документи вважаються підробленими?
5. Що розуміється під контрабандою у великих розмірах?
6. Громадянин України при перетині митного кордону України заявляє, що в нього серед речей знаходиться склянка з таблетками, які необхідні для його лікування (таблетки входять до переліку психотропних речовин, переміщення яких заборонено без спеціальних документів). Ваші дії як інспектора чергової зміни?
7. Митна варта, її призначення, основні завдання.
8. Дайте перелік функцій митної варти при здійсненні супроводження підакцизних вантажів.
9. Як визначається кількісний склад групи охорони і супроводження?
10. Яким документом регламентується перелік маршрутів руху транзитного підакцизного вантажу по території України?
11. За якою формулою проводиться розрахунок часу, що витрачається групами супроводження митної варти між пунктами транзиту? Назвіть їх складові частини.
12. За якою формулою проводиться розрахунок вартості супроводження? Назвіть їх складові частини.
13. Основні нормативні документи, що регламентують діяльність митної варти щодо виявлення і припинення незаконного переміщення товарів та інших предметів поза місцем розташування пунктів пропуску.
14. Які ви знаєте форми взаємодії підрозділів митної варти з підрозділами Держкомкордону?
15. Які ви знаєте види нарядів підрозділів митної варти?

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

8.1. ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТАКІ ПОРУШЕННЯ

8.1.1. Поняття адміністративного правопорушення

Одним із видів соціальної відповідальності є юридична (правова) відповідальність, до якої притягаються громадяни за їх шкідливу для суспільства і держави поведінку, за порушення встановлених законодавством правових вимог, велінь держави.

Адміністративна відповідальність — це репресивний вид відповідальності, де покарання має характер особистого визнання кари, а вольовий вплив спрямовується на волю правопорушника з метою повного психічного переживання ним кари, подолання певних мотивів, якими обумовлюється ірраціональна поведінка, та стимулювання мотивів, що мають схилити до поведінки, котра узгоджується з правовими приписами. Вона полягає в застосуванні до порушника державними органами або службовими особами державно-примусових заходів, передбачених адміністративним правом. Адміністративна відповідальність зобов'язує винну особу зазнати встановлених правовими нормами негативних наслідків і настає за наявності фактичної підстави її застосування до правопорушника.

Адміністративне правопорушення (проступок) — це перш за все діяння, поведінка, проступок, акт зовнішнього вираження відношення особи до реальної дійсності, інших людей, держави, суспільства.

Адміністративна відповідальність має репресивний характер. Звідси її специфіка, яка передбачає встановлення вини, що є проявом волі, свідомості фізичної особи. Саме ця вимога індивідуалізує, демократизує відповідальність, зводить нанівець неможливість об'єктивної осудності, водночас урівнюючи права та обов'язки правопорушників будь-якого соціального статусу, службового рангу. Ця рівність проявляється і в тому, що єдиною підставою притягнення до відповідальності є факт здійснення проступку, її умовою — наявність вини.

Таким чином, метою адміністративної відповідальності є: 1) захист правопорядку у сфері державного управління і 2) виховання громадян та посадових осіб у дусі поваги до норм адміністративного права.

Підставою для притягнення до адміністративної відповідальності є вчинення адміністративного проступку, тобто протиправного діяння, що порушує правові норми у сфері державного управління і тягне за собою застосування передбачених законодавством заходів. Правопорушення вважається адміністративним проступком лише тоді, коли встановлено вину особи в його вчиненні, а також доведено причинний зв'язок між протиправним діянням та його шкідливими наслідками. Адміністративний проступок завдає шкоди інтересам суспільства й держави і від злочину відрізняється меншим ступенем суспільної небезпеки. У законодавстві та практиці для розмежування злочинів і проступків застосовується низка конкретних ознак: наявність тяжких наслідків, великий розмір матеріального збитку, завданого правопорушенням, повторне або неодноразове здійснення правопорушення за умови застосування адміністративного стягнення за попередні, здійснення правопорушення навмисно і т.п.

Як антисуспільне діяння адміністративний проступок порушує наявну в законодавстві правову норму, що формулює конкретне правило поведінки і встановлює адміністративну відповідальність за його порушення.

Таким чином, *адміністративним правопорушенням (провиною)* визнається спрямована на державний або суспільний порядок, державну власність, права і волю громадян, на встановлений порядок управління протиправна, винна (навмисна або необережна) дія або бездіяльність, за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність.

8.1.2. Поняття порушення митних правил

Одним із видів адміністративних правопорушень є порушення митних правил. *Порушенням митних правил* визнається протиправна, винна (навмисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на встановлений порядок управління і за яку відповідальність передбачена статтями 104—120 Митного кодексу України.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою кримінальної відповідальності.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил має більш конкретні цілі — вона спрямована на стосунки фізичних та юридичних осіб у сфері митної справи України, на забезпечення охорони митних правил, а також виховання поваги до цих правил з боку всіх учасників митних відносин.

По-перше, адміністративна відповідальність за порушення митних правил України в деяких випадках настає тоді, коли правопорушник виявлений на території іншої держави. Такі випадки мають місце за наявності державних угод чи договорів між митними органами суміжних держав про сумісний контроль. У цьому випадку незалежно від місця виявлення правопорушення, якщо сталось переміщення предметів за кордон України, відповідальність настає за законодавством України.

По-друге, в цілому ряді випадків адміністративна відповідальність настає не за закінчений проступок, а з більш ранніх стадій — приго-

тування і замах (статті 115, 116 Митного кодексу України передбачають відповідальність за здійснення підготовчих дій).

Порушення митних правил визначається вчиненням умисно, коли особа, яка його скоїла, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала або свідомо допускала настання цих наслідків.

Порушення митних правил визначається вчиненням з необережності, коли особа, яка його скоїла, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була б і могла їх передбачати.

Посадові особи підлягають відповідальності за порушення митних правил, якщо в їхні службові обов'язки входило забезпечення виконання вимог, установлених Митним кодексом України. При вчиненні порушень митних правил підприємствами відповідальності підлягають службові особи — керівники цих підприємств.

Військовослужбовці, особовий склад МВС та СБУ, які відповідають за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами, при порушенні митних правил несуть відповідальність на загальних підставах.

Іноземні громадяни й особи без громадянства, які перебувають на території України, за порушення митних правил підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземними громадянами, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом.

Відповідальності за порушення митних правил підлягають особи, які досягли на момент вчинення правопорушення 16-річного віку.

Не є порушенням митних правил дія, яка хоч і передбачена Митним кодексом України, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що загрожує встановленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунена іншими засобами і якщо заподіяна шкода менш значна, ніж відвернена.

Не є порушенням митних правил дія, яка хоч і передбачена Митним кодексом України, але вчинена в стані необхідної оборони, тобто при захисті встановленого порядку управління від протиправного посягання шляхом заподіяння посягаючому шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

При малозначності вчиненого порушення митних правил службовою особою митного органу України, яка розглядає справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

8.1.3. Види, склад порушення митних правил і відповідальність за їх скоєння

Відповідно до Митного кодексу України порушеннями митних правил визнаються:

Ст. 104 МК. Незупинення транспортного засобу

Об'єкт правопорушення — встановлений законодавством порядок переміщення транспортних засобів через митний кордон України.

Об'єктивна сторона — незупинення транспортного засобу, що переміщується через митний кордон України, в зоні митного контролю в місці розташування митного органу України, тобто в пункті пропуску на митному кордоні України, що співпадає з державним кордоном, через який здійснюється залізничне, автомобільне, морське, річне, повітряне та інше сполучення, а також у пункті, розташованому на митному кордоні України, що є межею митної зони.

При встановленні такої ознаки необхідно мати на увазі, що склад порушення утворюють такі дії, як:

— незупинення як результат непокори вимозі посадової особи зупинитися у встановленому місці;

— незупинення у встановленому місці, що позначено знаками як місце здійснення митного контролю та оформлення.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що допустили незупинення транспортного засобу.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути здійснене як навмисно, так і через необережність.

Приклад 1. 23 вересня 1999 р. о 15 годині в пункті пропуску «Плетенівка» на митному кордоні України громадянин І., що керував автомобілем «ВАЗ-2109», не зупинив транспортний засіб за вимогою посадової особи митного органу України в зоні митного контролю.

Приклад 2. 23 вересня 1999 р. о 16 годині в пункті пропуску «Плетенівка» на митному кордоні України громадянин П., що керував автомобілем «ВАЗ-2109», не зупинив транспортний засіб у зоні митного контролю, що позначена спеціальними знаками «СТОП Митниця» як місце здійснення митного контролю і оформлення.

Відповідальність за правопорушення: попередження; накладення штрафу на громадян у розмірі до половини офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил мінімального розміру заробітної плати (далі — МРЗП), а на службових осіб — до одного мінімального розміру заробітної плати.

Ст. 105 МК. Відправлення транспортного засобу без дозволу

Об'єкт правопорушення — встановлений законодавством порядок відправлення транспортних засобів, що знаходяться під митним контролем.

Об'єктивна сторона — відправлення транспортного засобу, що знаходиться під митним контролем, без дозволу митниці і прикордонних військ з пунктів пропуску на державному кордоні.

Суб'єкт — громадяни і посадові особи, що допустили (здійснили) відправлення транспортного засобу без дозволу митного органу України.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути здійснене як навмисно, так і через необережність.

Приклад. 23 вересня 1999 р. о 15 годині в пункті пропуску «Плетенівка» на митному кордоні України громадянин І., що керував автомобілем «ВАЗ-2109», самовільно відправив транспортний засіб, що знаходився під митним контролем, до завершення митного оформлення, без дозволу митного органу України.

Відповідальність за правопорушення: попередження; накладення штрафу на громадян у розмірі до половини офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП, а на службових осіб — до одного МРЗП.

Ст. 107 МК. Перешкодження доступу службової особи митного органу України до предметів, що знаходяться під митним контролем

Об'єктивна сторона — перешкодження доступу посадової особи митного органу України при здійсненні ним митного контролю до предметів, що знаходяться під таким контролем. При цьому необхідно враховувати, що в даному випадку під поняттям посадові особи митниці розуміються особи, що безпосередньо здійснюють або відповідають за контроль за законністю переміщення і пропуску предметів через митний кордон України. Перешкодження доступу виражається в створенні умов, що утруднюють або виключають його можливість, і може бути зроблено шляхом:

— відхилення (наприклад у випадку, коли матеріально відповідальна особа, у якої на збереженні знаходяться предмети, що підлягають митному контролю, знаючи про прихід посадової особи митниці, не з'являється в місці складування таких предметів; у разі замовчування про місця збереження предметів; невідача документів, необхідних для доступу до місць зберігання предметів, тощо);

— обману (наприклад уведення посадової особи в оману про місце перебування предметів, що знаходяться під митним контролем, їхню кількість тощо);

— фізичного впливу, але без ознак злочину (наприклад у разі затримки посадової особи митниці, утримування її замкненою в будь-якому приміщенні, вилучення в неї документів, необхідних для доступу до місць збереження предметів, тощо).

Перешкодження доступу також може бути результатом непокори розпорядженню або вимозі посадової особи митного органу України надати можливість такого доступу. Непокора законному розпорядженню або вимозі посадової особи митного органу України при виконанні нею своїх службових обов'язків може виражатися у відкритій відмові від виконання законного розпорядження чи вимоги або іншому навмисному його невиконанні. При цьому під невиконанням розуміється нездійснення дій, передбачених розпорядженням або вимогою,

вчинення дій, заборонених розпорядженням або вимогою, або неналежне (несвоєчасне, неповне, неточне) виконання розпорядження чи вимоги.

Суб'єкт — громадяни і посадові особи, які перешкодили доступу посадової особи до предметів, що знаходяться під митним контролем.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Приклад. За контрактом № 1 від 22 лютого 1999 р. фірмою «ЖЖЖ» був отриманий вантаж — два автомобілі «БМВ-535», що знаходяться під митним контролем відповідно до взятого гарантійного зобов'язання від 12.07.99 р. 20 липня 1999 р. о 10 годині при здійсненні митного контролю директор фірми «ЖЖЖ» С. шляхом відхилення, яке виявилось в тому, що матеріально відповідальна особа — зав. складом П., у якого на зберіганні знаходяться предмети, підлягаючі митному контролю, і знаючи про прихід посадової особи митниці, не з'явився в місце зберігання автомобілів «БМВ-535» і цим самим перешкодив доступу посадової особи митного органу України, що здійснює (або відповідає за) контроль за законністю переміщення і пропуску предметів на територію підприємства, де знаходяться предмети, що підлягають митному контролю.

Відповідальність за правопорушення: попередження; накладення штрафу на громадян у розмірі до половини офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП, а на службових осіб — до одного МРЗП.

Ст. 108 МК. Неподання митному органу України документів, необхідних для здійснення митного контролю

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України (ст. 25) порядок представлення документів, необхідних для митного контролю.

Об'єктивна сторона — непередставлення митному органу України необхідних для митного контролю: а) документів на транспортні засоби, декларації; б) документів на товари, окрім декларації; в) документів на речі, валюту або цінності. При цьому під необхідними для митного контролю документами слід розуміти такі документи, які мають представлятися у зв'язку зі здійсненням митного контролю та проведенням митного оформлення і повинні: 1) або містити відомості, необхідні для митного контролю і митного оформлення (наприклад статут підприємства, контракти і договори, укладені підприємствами; фінансові документи, що підтверджують розрахунки цих підприємств, тощо); 2) або бути підставою для переміщення предметів (наприклад експортна або імпортна ліцензія, дозволи, легалізовані у встановленому порядку документи на право спадкування тощо); 3) а також інші документи, перелік яких визначається згідно зі ст. 25 МК України. Непредставлення таких документів може виражатися як у вигляді відхилення (наприклад, коли особі відомо про обов'язок подати їх митному органу у визначені терміни, що особою порушується), так і у вигляді непокори розпорядженню або вимозі посадової особи митного органу подати документи. Непокора законному розпорядженню або вимозі посадової особи митного органу України при ви-

конанні нею своїх службових обов'язків може виражатися у відкритій відмові від виконання законного розпорядження чи вимоги або іншому навмисному його невиконанні. При цьому під невиконанням розуміється нездійснення дій, передбачених розпорядженням або вимогою, вчинення дій, заборонених розпорядженням або вимогою, або неналежне (несвоєчасне, неповне, неточне) виконання розпорядження чи вимоги.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що не подали митному органу такі документи.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Приклад. 24 вересня 1999 р. о 12 годині при проведенні митного оформлення вантажу, що надійшов на адресу ППФ «ННН», відповідно до контракту № 2 від 06.04.99 р., директор ППФ «ННН» ухилився від подання митному органу документів, необхідних для здійснення митного контролю і проведення митного оформлення відповідно до ст. 25 МК України, хоч йому було відомо про обов'язок подати документи митному органу у визначені терміни, які він порушив. Не були подані документи: а) в яких повинна міститися інформація, необхідна для митного контролю і митного оформлення (статут підприємства, контракт, фінансова документація); б) або інформація, яка є підставою для переміщення вантажів (експортна (імпортна) ліцензія, документація на право спадщини тощо).

Відповідальність за правопорушення: попередження; накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП, а на службових осіб — від одного до десяти МРЗП.

Ст. 109 МК. Недоставлення в митний орган України предметів та документів

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України порядок доставлення предметів, що знаходяться під митним контролем, і документів на такі предмети.

Об'єктивна сторона — недоставлення в митний орган України у встановлений термін предметів, що знаходяться під митним контролем і перевозяться з одного митного органу України в інший, а так само прийнятих для вручення митному органу України митних та інших документів. Відповідно до статей 81, 82 МК України підприємство і громадянин, що прийняли товари та інші предмети до перевезення, зобов'язані доставити їх у митницю призначення, а також документи на них, які підлягають врученню цій митниці в термін, що згідно зі ст. 83 МК України встановлюється митницею відправлення відповідно до звичайних термінів доставки, виходячи з можливостей виду транспорту, використовуваного для такого перевезення, маршруту та інших умов перевезення.

Слід мати на увазі, що в разі недоставлення митних вантажів у митницю призначення внаслідок аварії чи непередбачених обставин, відповідальність за ст. 109 МК не настає за умов застосування перевізником усіх можливих заходів щодо збереження вантажу і по-

відомлення про це в найближчу митницю. Ці обставини повинні бути підтверджені відповідними документами.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що прийняли такі предмети до перевезення.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: попередження; накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП, а на службових осіб — від двох з половиною до десяти МРЗП з конфіскацією цих предметів або без такої.

Ст. 110 МК. Пошкодження або втрата митного забезпечення

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України порядок здійснення митного контролю предметів, не пропущених через митний кордон України.

Об'єктивна сторона — пошкодження чи втрата пломб, печаток або іншого забезпечення, накладеного митним органом України (згідно зі ст. 31 МК) на транспортні засоби, в тому числі на транспортні засоби індивідуального користування, приміщення, ємності та інші місця, що містять товари та інші предмети, що підлягають митному контролю і не пропущені через митний кордон України. Відповідальність за вказане порушення настає як у разі зберігання таких предметів, так і в разі їхнього перевезення між митницями.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, під контролем яких знаходяться такі предмети.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП, а на службових осіб — від двох з половиною до десяти МРЗП.

Ст. 111 МК. Вантажні та інші операції, що проводяться без дозволу митного органу України

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України (ст. 33) порядок проведення вантажних та інших операцій з предметами, що знаходяться під митним контролем.

Об'єктивна сторона — навантаження, вивантаження, перевантаження, виправлення ушкоджень упакування, розкриття упакування, переупакування предметів, що знаходяться під митним контролем, або зміна ідентифікаційних знаків чи маркування, нанесених на ці предмети, або їхнє упакування без дозволу митного органу України.

Слід мати на увазі, що відповідальність за вказане порушення настає тоді, коли здійснення вантажних та інших операцій не містить ознак інших правопорушень. Зокрема, не можуть кваліфікуватися за цією статтею такі дії, як нанесення ідентифікаційних знаків і маркування для зміни головних параметрів виробів (їхнього роду, виду, кількості, ваги тощо) з метою приховування предметів або деклару-

вання їх не своїм найменуванням; переупакування ще не доглянутих предметів у місця доглянутого багажу з метою їхнього приховування від митного контролю тощо.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що здійснили такі операції.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Приклад. 28 вересня 1999 р. о 10 годині на адресу ТОВ «ССС» автомобілем «ГАЗ-53», д.н.з. 0909 ММК, прибув вантаж, що знаходився під митним контролем, і за розпорядженням директора ТОВ «ССС» Д.З. Сидорова був без дозволу митного органу України вивантажений (перевантажений...) на склад фірми.

Відповідальність за правопорушення: попередження; накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП, а на службових осіб — від двох з половиною до десяти МРЗП.

Ст. 112 МК. Видача предметів без дозволу митного органу України або їх втрата

Об'єкт правопорушення — встановлений ст. 22 МК України порядок здійснення митного контролю.

Об'єктивна сторона — видача без дозволу митного органу України або втрата предметів, що знаходяться під митним контролем, у період, визначений ст. 24 МК України. При встановленні зазначеної ознаки необхідно мати на увазі, що безпосередніми об'єктами даного порушення є також предмети, прийняті на зберігання підприємствами.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що здійснили видачу або допустили втрату таких предметів.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП з конфіскацією предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, або без такої, а на службових осіб — від двох з половиною до десяти МРЗП з конфіскацією зазначених предметів або без такої.

Ст. 113 МК. Порушення зобов'язання про зворотне вивезення чи зворотне ввезення

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України (ст. 71) порядок пропуску товарів та інших предметів з метою тимчасового ввозу або вивозу.

Об'єктивна сторона — порушення зобов'язання про зворотний вивіз або ввіз, тобто:

1) невивезення за кордон предметів, ввезених в Україну під зобов'язання про зворотний вивіз у терміни, встановлені цим зобов'язанням;

2) неповернення в Україну предметів, вивезених за кордон під зобов'язання про зворотний ввіз у терміни, встановлені цим зобов'язанням.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що взяли на себе такі зобов'язання.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП з конфіскацією цих предметів, а на службових осіб — від двох з половиною до десяти МРЗП з конфіскацією цих предметів.

Ст. 114 МК. Порушення зобов'язання про транзит

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України порядок пропуску предметів, що знаходяться під митним контролем, з метою транзиту через територію України.

Об'єктивна сторона — невивезення за митний кордон України предметів, ввезених з метою транзиту через територію України, в терміни, встановлені митним органом України. Згідно зі статтями 81, 82 МК України підприємство і громадянин, що прийняли товари та інші предмети для перевезення, зобов'язані вивести їх за межі України через визначену митницю в термін, що відповідно до ст. 83 МК України встановлюється митницею відправлення згідно зі звичайними термінами доставки, виходячи з можливостей виду транспорту, використуваного для такого перевезення, маршруту, що намічається, та інших умов перевезення.

Слід мати на увазі, що в разі порушення зобов'язання про транзит внаслідок аварії чи непередбачених обставин, відповідальність за ст. 114 МК не настає за умов застосування перевізником усіх можливих заходів щодо збереження вантажу і повідомлення про це в найближчу митницю. Ці обставини мають бути підтверджені відповідними документами.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що прийняли такі предмети до перевезення.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП з конфіскацією цих предметів, а на службових осіб — від двох з половиною до десяти МРЗП з конфіскацією цих предметів.

Ст. 115 МК. Переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю

Об'єкт правопорушення — встановлений ст. 21 МК України порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

Об'єктивна сторона — переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто:

— з використанням схованок чи інших засобів, що утруднюють виявлення предметів. Для встановлення цієї ознаки необхідно мати на увазі, що схованками є спеціальні місця: виготовлені, тобто функціональне призначення яких — тільки для незаконного переміщення предметів, як-от магнітні контейнери, що прикріплюються до транспортного засобу у важкодоступних місцях, додаткові порожнини в автомашинах, не передбачені заводською конструкцією, тощо; обладнані і пристосовані, які піддалися таким конструктивним змінам, як попереднє розбирання і монтаж конструктивних елементів на транспортних засобах, устаткування додатковою оснасткою, іншими пристосуваннями. Під «іншими засобами, що утруднюють виявлення предметів» розуміється переміщення предметів з фізичним приховуванням, за яким їхнє візуальне виявлення під час митного контролю утруднено, наприклад у речах, що знаходяться в ручній поклажі або багажі, в одязі пасажирів, в різних місцях на транспортних засобах, серед інших вантажів і предметів тощо;

— шляхом надання одним предметам вигляду інших, тобто суттєва зміна зовнішніх характерних ознак предметів, які дозволяють віднести їх до предметів іншого виду, наприклад надання іконі вигляду кухонної обробної дошки шляхом нанесення на неї спеціального орнаменту і прикріплення рукоятки тощо;

— з представленням митному органу як підстави для переміщення предметів: *підроблених документів*, тобто повністю виготовлених фальшивих документів або документів-оригіналів, у які внесено зміни, підробки, наприклад внесення змін, підробок в офіційно завірену в'їзну митну декларацію з метою легалізації незаконного вивозу валюти, цінностей з України; *документів, отриманих незаконним шляхом*, тобто документів, отриманих зацікавленою особою в результаті обману або надання як підстави для їх видачі уповноваженій на те особі явно помилкових зведень чи підроблених документів, або в результаті зловживання посадовою особою службовим становищем, наприклад одержання експортної ліцензії на підставі підробленого договору; *документів, що містять неправдиві дані*, тобто документів, які фактично є справжніми, але до них внесено відомості, що не відповідають дійсності. При цьому документ зберігає ознаки і реквізити справжнього (виготовляється на офіційному бланку, містить прізвища і посади осіб, які повинні його підписувати, тощо), проте внесені в нього дані (текст, цифрові матеріали і т. ін.) неправдиві. Наприклад, в офіційно виданій довідці організації неправдиво засвідчується, що переміщені предмети ввозяться для власних потреб; *документів, що є підставою для переміщення інших предметів*, наприклад використання митної декларації, у якій зареєстроване ввезення визначених предметів через кордон як підстава для вивозу з України свідомо інших предметів.

При встановленні даних ознак необхідно мати на увазі, що документами, які дають підставу для переміщення предметів, є документи, які надають права або звільняють від обов'язків, у належному порядку засвідчені і видані посадовими особами митних установ (митна декларація...) або організаціями (ліцензії і та ін.).

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що здійснили таке переміщення.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Приклад. 29 вересня 1999 р. о 15 годині громадянин України Х.Ш. Павлов перемістив через митний кордон України предмети з приховуванням від митного контролю, використавши схованку — магнітний контейнер, прикріплений до автомобіля «КамАЗ», д.н.з. 5329 ІКВ у середині колісної ніші.

Відповідальність за правопорушення: конфіскація предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, а також предметів зі спеціально виготовленими схованками, використаними для переміщення через митний кордон України з приховуванням предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення; накладення штрафу на громадян у розмірі до 200 офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил МРЗП з конфіскацією зазначених предметів, а на службових осіб — від 300 з половиною до 1000 МРЗП з конфіскацією зазначених предметів або без такої.

Ст. 116 МК. Переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем

Об'єкт правопорушення — встановлений ст. 50 МК України порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

Об'єктивна сторона — переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем, тобто:

— поза місцем розташування митного органу (згідно зі ст. 12 МК України поза пунктами пропуску на державному кордоні України, через які здійснюються залізничне, автомобільне, повітряне, річкове та інші сполучення, а також поза пунктами, розташованими на митному кордоні України, що є межами вільних митних зон). При встановленні даної ознаки необхідно мати на увазі, що таке переміщення повинно здійснюватися без відповідного на те дозволу;

— поза часом здійснення митного оформлення. При встановленні даної ознаки необхідно мати на увазі, що таким переміщенням є переміщення предметів у місці розташування митного органу і під час його роботи, але здійснене до початку або після закінчення часу провадження митного оформлення.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що здійснили таке переміщення.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі до 200 офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил МРЗП з конфіскацією предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, а на службових осіб — до 1000 МРЗП з конфіскацією зазначених предметів.

Ст. 117 МК. Зберігання, перевезення чи придбання предметів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від такого контролю

Об'єкт правопорушення — встановлені МК України положення про переміщення предметів через митний кордон України, порядок їхнього пропуску.

Об'єктивна сторона — зберігання, перевезення чи придбання предметів, ввезених в Україну: 1) поза митним контролем або з приховуванням від нього; 2) відносно яких надано пільги з митного обкладання, але вони використані без дозволу митних органів України в інших цілях ніж ті, у зв'язку з якими були надані.

При цьому розуміється: а) під зберіганням — факт таємного або відкритого володіння предметами; б) під перевезенням — факт переміщення предметів з одного місця в інше будь-якими способами; в) під придбанням — факт одержання предметів у володіння, користування або розпорядження, що припускає покупку, обмін на інші товари, прийняття в рахунок погашення боргу, одержання в дарунок тощо.

При встановленні ознаки, зазначеної в п. 2, необхідно мати на увазі, що об'єктами порушення тут є предмети, пільги відносно яких надані на підставах, передбачених Законом України «Про Митний тариф», і використання яких в інших цілях допускається тільки по завершенні відповідного митного оформлення.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Приклад. 28 жовтня 1999 р. о 20 годині на посту ДАІ «Пісочин» був затриманий автомобіль «ВАЗ-2110», в якому громадянин Л.Д. Петров перевозив 5000 пачок цигарок «Прима» російського виробництва без українських марок акцизного збору. Зі слів Л.Д. Петрова, цигарки були придбані ним на ринку м. Харкова. Однак, цигарки були переміщені на територію України з порушеннями митних правил (відсутність марок акцизного збору).

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП, а на службових осіб — від двох з половиною до десяти МРЗП з конфіскацією предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, або без такої.

Ст. 118 МК. Недекларування предметів чи декларування їх не своїм найменуванням

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України (статті 44—46) порядок декларування предметів, що переміщуються через митний кордон України.

Об'єктивна сторона — 1) недекларування предметів, переміщуваних через митний кордон України, в тому числі транзитом через територію України, тобто незаявлення за встановленою (згідно зі ст. 45 МК України) формою точних відомостей про такі предмети; 2) декларування предметів не своїм найменуванням.

При застосуванні цієї статті слід мати на увазі, що склад правопорушення буде лише тоді, коли не було виявлено приховування від митного контролю. Предмети (товари) в разі пред'явлення їх до митного контролю в повному обсязі, навіть якщо вони не записані власником у митній декларації, не можуть вважатися переміщуваними з порушеннями митних правил. Такі предмети, неоформлені належним чином, можуть не підлягати пропуску, але вважатися предметами ПМП не повинні.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що допустили порушення встановленого порядку.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі до одного офіційно встановленого на день вчинення порушення митних правил МРЗП з конфіскацією предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, або без такої, а на службових осіб — від двох з половиною до десяти МРЗП, з конфіскацією предметів — об'єктів ПМП або без такої.

Ст. 119 МК. Використання предметів, яким надано пільги щодо обкладення митом, в інших цілях без дозволу митних органів України

Об'єкт правопорушення — встановлені умови і порядок використання предметів, відносно яких були надані митні пільги щодо обкладення митом.

Об'єктивна сторона — використання предметів, відносно яких надані митні пільги щодо обкладення митом, з іншою метою ніж та, у зв'язку з якою вони були надані, без дозволу митних органів. Відповідно до Закону України «Про Митний тариф» допускається звільнення від оплати митом або зниження ставок мита для предметів у разі переміщення у встановлених цілях, відповідно до яких були надані такі пільги.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, яким були надані такі пільги.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Приклад. Фірма «ККК» ввезла під зобов'язання про зворотний вивіз деревообробний верстат за умовами договору для проведення виставки, проте при перевірці було встановлено, що верстат знаходиться в цеху і на ньому обробляються вироби для подальшого продажу.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян і на службових осіб — від 100 до 200 відсотків суми мита, не сплаченого у зв'язку з наданням пільг.

Ст. 120 МК. Дії, що спричинили недобори митних платежів

Ці дії можуть бути вчинені в ході митного оформлення предметів або бути такими, внаслідок яких митне оформлення предметів та нарахування митних платежів неможливе.

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України порядок сплати митних зборів за митне оформлення і Законом України «Про Митний тариф» порядок сплати мита за товари та інші предмети, переміщені через митний кордон України.

Об'єктивна сторона — дії, що спричинили недобори митних платежів, тобто: 1) несплата мита і митних зборів упродовж встановлених термінів; 2) інші дії, прикладом яких може бути зазначення у ВМД заниженої вартості товару, неправдивих відомостей про країну походження товару, умов постачання тощо.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, які своїми діями спричинили недобір митних платежів.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути скоєне як навмисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян і на службових осіб — від 100 до 300 відсотків суми несплачених митних платежів.

8.1.4. Відповідальність за вчинення порушень митних правил

Згідно з Митним кодексом України за порушення митних правил (табл. 8.1) можуть застосовуватися такі *адміністративні стягнення*:

- попередження — виноситься в письмовій формі. Застосування попередження передбачене статтями 104, 105, 107, 108, 109, 111 МК України. Адміністративне стягнення у вигляді попередження може бути накладено не пізніше двох місяців з дня порушення митних правил, а при порушенні митних правил, яке триває, — не пізніше двох місяців з дня його виявлення;

- штраф до 1000 офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил МРЗП. Застосування штрафу та розмір передбачені статтями 104—120 МК України. Адміністративне стягнення у вигляді штрафу може бути накладено не пізніше двох місяців з дня порушення митних правил, а при порушенні митних правил, яке триває, — не пізніше двох місяців з дня його виявлення;

- конфіскація предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, а також конфіскація предметів, знарядь вчинення порушень митних правил. Застосування конфіскації передбачене статтями 109, 112—118 МК України. Конфіскація згаданих предметів проводиться незалежно від часу вчинення або виявлення порушення митних правил. При неможливості конфіскації предметів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, з осіб, котрі вчинили порушення, стягується розмір вартості таких предметів.

Таблиця 8.1. Склад правопорушення митних правил

Склад	Специфічна конструкція	Обов'язкові ознаки елементів
Об'єкт	Безпосередній об'єкт ПМП	Установлений порядок переміщення через митний кордон України транспортних засобів, предметів, товарів, речей, валюти і цінностей та їх оформлення
	Предмет ПМП	<p>П р е д м е т и — будь-які предмети, що переміщуються через митний кордон України;</p> <p>т о в а р и — будь-яка переміщувана через митний кордон України продукція, в тому числі продукція, на яку поширюються права інтелектуальної власності, послуги, роботи, що є об'єктом купівлі-продажу або обміну;</p> <p>т р а н с п о р т н і з а с о б и (Т З), що тимчасово прибувають на митну територію України або відбувають з цієї території та використовуються для міжнародних перевезень вантажу, багажу і пасажирів;</p> <p>р е ч і — переміщувані через митний кордон України предмети особистого користування, у тому числі ТЗ індивідуального користування;</p> <p>в а л ю т а т а ц і н н о с т і — переміщувані через митний кордон України валюта України, іноземна валюта, інші цінності, перелік яких визначається законодавчими актами України</p>
Об'єктивна сторона	Діяння (дія або бездіяльність)	Вчинення або невчинення дій, викладених у диспозиціях статей 104—120 МК України
	Місце вчинення	Митний кордон України, зони митного контролю на території України
Суб'єкт	Вік	Особи, яким на момент вчинення правопорушення виповнилося 16 років
	Особливості суб'єкта	Громадяни України, іноземні громадяни, що не користуються правом особистої недоторканності і дипломатичного імунітету, а також особи без громадянства, посадові особи
Суб'єктивна сторона	Вина	Прямий намір, непрямий намір, необережність
	Мотив	Найчастіше корисливий, однак можливий через хибне розуміння почуття товариства або надання допомоги

8.2. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ, ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ

8.2.1. Провадження у справах про порушення митних правил

Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил була і є найважливішою та найскладнішою ділянкою роботи працівників митних органів. Саме тому підрозділи дізнання, боротьби з порушеннями митних правил, оперативні, аналітичні, по боротьбі з контрабандою наркотиків, митної варті завжди комплектувалися найдисциплінованішими та найдосвідченішими фахівцями, здатними виконувати свої службові обов'язки в екстремальних умовах, долати труднощі, не рахуючись з особистим часом.

Митна справа охоплює досить широку сферу діяльності, але перш за все асоціюється з тоннами затриманих наркотиків, сотнями тисяч вилучених доларів, вантажівками з конфіскованою горілкою, тютюном тощо.

Треба добре пам'ятати, що злочинці стають досвідченішими, а способи скоєння контрабанди і порушень митних правил — витонченішими.

Приклад 1. 3 жовтня 1999 р. громадянин України Х., провідник вагона поїзда № 25 «Москва — Севастополь», у міжстельовому просторі неробочого тамбура приховав від митного контролю 4800 пачок цигарок «Прима» на суму 1880 грн. і намагався ввезти їх в Україну. Затриманий працівниками митного поста «Козача Лопань» Магістральної митниці. Складено протокол за ознаками ст. 115 МК України (переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю).

Приклад 2. 30 жовтня 1999 р. громадянин України М. у місті Шебекіно Російської Федерації купив 3800 пачок цигарок на суму 1965 грн., найняв приватний російський автомобіль і на ньому довіз ці цигарки до кордону, де водій автомобіля перетинати об'їзною дорогою кордон України відмовився. Тоді М. вивантажив цигарки і намагався за декілька разів перенести їх на своїх плечах через кордон, але був затриманий працівниками митної варті Східної РМ. Складено протокол за ст. 116 МКУ.

Ці приклади свідчать про те, що митним органам сьогодні треба застосовувати нові форми та методи роботи, впроваджувати нові ідеї, ініціативи. Беручи до уваги, що на митні органи покладені завдання з боротьби з порушеннями митних правил, ці завдання вирішуються з допомогою митних розслідувань.

Основні завдання митних розслідувань:

- виявлення та припинення правопорушень;
- своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, її вирішення відповідно до чинного законодавства;
- забезпечення виконання постанов у справах;
- виявлення причин та умов, які сприяли скоєнню митних правопорушень, вживання заходів щодо їх усунення, запобігання правопорушень і зміцнення правопорядку та законності.

Форма П-13

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМПІТЕТ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА
по справі про порушення митних правил № 979/80000/99"....." Листопад 1999 р. м. Харків, Східна регіональна митниця
(назва населеного пункту)

Заступник начальника Східної регіональної митниці

(посада, митний орган, звання, прізвище)

радник митної служби I-го рангу **ГЛАДКОВ Олександр Петрович**

(ім'я, по батькові службової особи)

розглянувши матеріали справи № 979/80000/99 про порушення митних правил, розпочатої по факту
непредставлення в митний орган предметів з боку громадянина України ПЕТРОВА
Івана Пилиповича, який мешкає за адресою: м. Харків, вул. Квітуча, 65, —
(вказати по якому факту розпочато справу)

ВСТАНОВИВ:

Гр. Петров І.П. ввіз в Україну кузов а/м "Mercedes", 1989 р. випуску, №WDB40255531B067950,
(вказати обставини, що встановлені при розгляданні справи)
двигун а/м "Mercedes", 1989 р. випуску, №82334412147435E90. При перетинанні митного кор-
дону України Рава-Руською митницею йому були оформлені митні декларації МД-7
№№20300/1999/104200, 20300/1999/104201 від 27.10.99 р. і встановлений п'ятиденний
строк доставки вказаних агрегатів в митницю призначення. Встановлений строк був по-
рушений, чим здійснено порушення митних правил, передбачене ст. 109 Митного кодек-
су України.В своєму поясненні Петров І.П. пояснив, що дане порушення було ним здійснено по
причині затримки в дорозі (зламався автомобіль).Таким чином, в діях Петрова І.П. вбачаються ознаки порушення митних правил, перед-
баченого ст. 109 МК України.

Керуючись ст. 135 і на підставі ч. 1 п. 1 ст. 140 МК України,

Рис. 8.1а. Зразок оформлення постанови про порушення митних пра-
вил (лицьовий бік)

ПОСТАНОВИВ:

1. Громадянина України ПЕТРОВА Івана Пилиповича, який мешкає за адресою: .....
(вказати прізвище, ім'я, по батькові порушника,
 м. Харків, вул. Квітуча, 65 .....
або найменування підприємства (організації) - порушника) 109
 визнати винним (ою) у здійсненні порушення митних правил, передбаченого ст. 109
 Митного кодексу України.
2. Перелічені у пунктах ..... протоколу від ..... 199 р.
 предмети на суму .....
(сума прописом)
 конфіскувати (повернути).
 (непотрібне закреслити).
3. .... конфіскувати
як предмети зі спеціально виготовленими тайниками.
4. Згідно вимог ст. 109 Митного кодексу України з Петрова І.П. ....
(вказати прізвище та ініціали порушника або найменування
 ..... стягти штраф
організації порушника
 у розмірі 74 (сімдесяти чотирьох) грн., тобто одного мінімального розміру заробітної плати,
 встановленої на день вчинення порушення митних правил.
5. Штраф внести на розрахунковий рахунок №2530642 ХОД АППБ "Аваль", МФО 350589, м. Харків, код
 ЗУКПО 24663001, або в касу митниці за адресою: м. Харків, вул. Короленка, 16-А.

Штраф, не сплачений протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення або направлення постанови у справі про порушення митних правил, стягується:

- у примусовому порядку із заробітку оштрафованого або через судового виконавця;
- шляхом звертання стягнення на предмети, вилучені для забезпечення усього стягнення.

Постанова про накладання адміністративного стягнення може бути оскаржена особою, щодо якої її винесено, протягом десяти днів з дня винесення постанови.

Скарга може бути подана у Державний митний комітет України або в

Київський районний суд м. Харкова за адресою: м. Харків, вул. Блохера, 7-Б

(вказати найменування та адресу районного (міського) народного суду)

Рішення суду є остаточним. Постанова, не оскаржена у встановлений термін, підлягає виконанню.

Заступник начальника Східної РМ ..... **О.П. ГЛАДКОВ**
(посада, найменування митного органу) (підпис) (прізвище, ініціали)

Копію даної постанови отримав

"....." ..... 199 р.

.....(підпис)

Рис. 8.16. Зразок оформлення постанови про порушення митних правил (зворотний бік)

Митні розслідування складаються з таких стадій:

- виявлення та припинення правопорушень, перевірка первинних повідомлень, матеріалів правопорушень;
- розгляд матеріалів перевірки та прийняття рішення про порушення адміністративного провадження або відмову в порушенні такого провадження;
- провадження митно-процесуальних дій щодо виявлення факту та обставин правопорушення, особи правопорушника, збирання та перевірки доказів;
- розгляд справи про порушення митних правил;
- виконання постанов у справах про ПМП;
- направлення матеріалів про інші правопорушення у відповідні правоохоронні органи; внесення пропозицій про вжиття заходів щодо усунення причин та умов, які сприяли скоєнню правопорушення.

Приводами для проведення митних розслідувань є:

- безпосереднє виявлення посадовими особами митних органів порушень митних правил;
- повідомлення засобами масової інформації про факти митних правопорушень підприємствами, установами, службовими особами та громадянами;
- матеріали, що надійшли з інших правоохоронних органів;
- повідомлення та матеріали іноземних митних і правоохоронних служб.

Митні розслідування можуть проводитися тільки в тих випадках, коли є достатні підстави, які вказують на наявність ознак порушення митних правил.

Заяви і повідомлення можуть бути зроблені у письмовій та усній формі.

Під час перевірок приймаються пояснення від конкретних осіб та можуть проводитися митні обстеження. При цьому треба мати на увазі, що проведення інших процесуальних дій, передбачених МК України, можливе тільки після порушення провадження в справі про ПМП, тобто після складання протоколу.

За результатами розгляду матеріалів перевірки приймається одне з таких рішень: про порушення справи про ПМП; про направлення матеріалів у інші органи, уповноважені на провадження в справах про адміністративні правопорушення; про порушення кримінальної справи та проведення дізнання у справах про контрабанду; про відмову в порушенні справи про ПМП; про направлення повідомлення про злочин прокурору, органу попереднього слідства чи дізнання.

Провадження в справі про ПМП не може бути порушене, а порушене підлягає закриттю за таких обставин:

- відсутність події та складу ПМП;
- недосягнення особою на момент вчинення ПМП 16-річного віку;
- неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- видання акту амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;

— скасування акту, який встановлює адміністративну відповідальність;

— закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення термінів, передбачених ст. 139 МК України;

— наявність з того самого факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови службової особи про накладення адміністративного стягнення або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення за даним фактом кримінальної справи;

— смерть особи, щодо якої було розпочате провадження в справі. Розслідування в справі про ПМП здійснюється з метою встановлення таких обставин, які підлягають з'ясуванню при розгляді справи:

— чи дійсно скоєно правопорушення і яке конкретно;

— місце та час здійснення правопорушення;

— за яких обставин, яким чином, із застосуванням яких засобів;

— хто скоїв правопорушення та відомості про нього;

— винність конкретної особи (осіб), з якою метою та за якими мотивами скоєно правопорушення;

— обставини, які впливають на ступінь та характер відповідальності особи;

— наслідки правопорушення, характер та розмір заподіяної шкоди;

— де та в чиему розпорядженні знаходяться предмети, які стали безпосереднім об'єктом правопорушення, або використовувалися при його скоєнні, або підлягають конфіскації;

— які причини та умови сприяли вчиненню даного правопорушення конкретною особою (особами) тощо.

Протокол про ПМП складається за формою, встановленою ДМСУ. У ньому зазначаються:

— дата і місце його складання;

— посада, прізвище, ім'я та по батькові службової особи, що складала протокол;

— необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка порушила митні правила, якщо її встановлено;

— місце, час вчинення та суть порушення митних правил;

— стаття Митного кодексу, що передбачає відповідальність за таке порушення митних правил;

— прізвища та адреси свідків, якщо вони є;

— пояснення особи, яка вчинила порушення митних правил.

Крім цього, в протоколі необхідно вказати такі дані:

— найменування та індивідуальні ознаки затриманих предметів, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, їх кількість або вага, індивідуальна та загальна вартість, а також кількість одиниць із затриманими предметів, які пропущені, прийняті на зберігання або повернені;

— найменування затриманих предметів зі спеціально виготовленими схованками, їх індивідуальні ознаки, кількість, вартість;

— найменування затриманих документів, необхідних для розгляду справи;

Форма П-2

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМПІТЕТ УКРАЇНИ
ПРОТОКОЛ
про порушення митних правил **979/80000/99**

• 15 • Листопад 1999 р. м. Харків, Східна регіональна митниця
(місце складання протоколу)

Головний інспектор Відділу БПМП Східної РМ **Гриненко А.А.**
(посада, митний орган, прізвище, ім'я, по батькові)

в присутності _____
(прізвище, ім'я, по батькові, адреса свідків,
посада і місце роботи спеціалістів)

згідно з вимогами ст. 122 Митного кодексу України склав цей протокол про те, що під час здійснення митного контролю кузова до автомобіля "Mercedes" 1989 року випуску №WDB50255531B067950 (найменування ручної поклажі, вантажу, транспортного засобу, на території порту та ін.)

гр-на (ки) України ПЕТРОВА Івана Пилиповича 01.01.1967 року народження, паспорт (громадянство, прізвище, ім'я, по батькові, рік і місце №МК 437235, виданий Київським РВ УМВС України в Харківській області 01.12.97 р. народження, серія й номер паспорта чи іншого документа

декларація форми МД-7 №20300/1999/104200 від 27.10.99 р. на право перетину кордону)

що мешкає м. Харків, вул. Квітуча, 65 (адреса і місце проживання)

що працює тимчасово не працює (посада і місце роботи)

що прямує з Польщі у Україну, м. Харків (якої країни) (яку країну чи вказати, що через кордон не прямував, мета поїздки, номер поїзда, рейсу, автомобіля, назва і належність судна та ін.)

встановлено: Гр. Петров І.П. ввіз в Україну кузов до автомобіля "Mercedes" 1989 року випуску. При перетинанні митного кордону України Рава-Руською митницею йому була оформлена декларація МД-7 №20300/1999/104200 від 27.10.99 р. і встановлений п'ятиденний строк доставки вказаного кузова в митницю призначення. Встановлений термін був порушений.

✓ _____ Петров І.П.

Рис. 8.2а. Зразок оформлення протоколу про порушення митних правил (лицьовий бік)

Вбачаючи наявність достатніх даних, що вказують на ознаки порушення митних правил, передбачених ст. 109..... Митного кодексу України

В И Р І Ш И В

1. Згідно зі ст. 128 Митного кодексу України вилучити:

– предмети, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил:

№ з/л	Назва та індивідуальні ознаки	Кількість вага	Вартість	Кількість однорідних з затриманими предметів	
				Пропущених митницею	Прийнятих на зберігання, повернених
	Кузов	автомобіля	НЕ	ВИЛУЧАСЯ	

(якщо є додаток, вказати – дивись додаток № .....)

2. Цим протоколом затримати документи, предмети із спеціально виготовленими тайниками, або для забезпечення утримання штрафу ..... дивись додаток № ..... (необхідне закреслити).

3. Копію даного протоколу [REDACTED] (вручити) гр. Петрову І.П. .... декларанту (представнику) підприємства, (організації) м. Харків, вул. Квітуча, 65. .... (назва, поштова адреса, реквізити документів)

про повноваження).

Права передбачені ст. 268 Кодексу України про адміністративні правопорушення:

- знайомитися з матеріалами справи;
- давати пояснення; подавати докази, заявляти клопотання;
- при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, виступати рідною мовою й користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження;
- оскаржити постанову по справі. а також ст. 63 Конституції України

мені роз'яснені ...✓..... Петров І.П. .... (підпис)

Бесіда велась російською мовою, що нею гр. Петров І.П. .... володіє вільно, зміст протоколу перекладено перекладач не залучався. .... (вказати-ким, прізвище,

ім'я, по батькові, місце роботи та посаду)

Пояснення, зауваження гр. Петрова І.П. додаються. .... (прізвище, ініціали, зміст)

(якщо є додаток – вказати)

Присутні особи:

.....
.....
..... (підпис)

Копію даного протоколу отримав "15" ..... Листопад ..... 199 ..9....р.
про час позгляду справи "....." ..... 199 ..... р. о ..... год. ....хв.
за адресою ..Східної регіональної митниці... мені повідомлено ✓..... Петров І.П. .... (підпис)

Протокол склав співробітник митного органу ..... Гриненко А.А. .... (підпис)

Рис. 8.26. Зразок оформлення протоколу про порушення митних правил (зворотний бік)

ФОРМА П-7

Державний митний комітет України

ПРОТОКОЛ ОПИТУВАННЯ

Місце опитування м. Харків, Східна регіональна митниця, відділ по боротьбі з ПМП
(населений пункт, митний орган)

опитування розпочато 15 Листопада 199⁹ р. о 05 год 00 хв.

Закінчено 15 Листопада 199⁹ р. о 05 год 40 хв.

Головний інспектор Відділу боротьби з порушеннями митних правил
(посада, митний орган, прізвище, ім'я, по батькові)
Східної регіональної митниці Гриненко Анатолій Андрійович
(службової особи, яка проводить опитування)

за участю — " —
(прізвище, ініціали, місце роботи, посада)

у присутності — " —
(прізвище, ініціали, місце роботи, посада)

..... згідно зі ст. 124 Митного кодексу України здійснив
опитування по суті справи про порушення митних правил.

Прізвище, ім'я, по батькові ПЕТРОВА Івана Пилиповича

Число, місяць, рік народження 01 січня 1967 року народження

Місце народження м. Харків

Громадянство Україна

Відомості про інші мови, якими особа володіє вільно, якою мовою буде давати свідчення .....
Українською володію вільно, але бажаю давати свідчення російською мовою

Освіта середня

Місце роботи, посада, телефон тимчасово не працює

Адреса місця помешкання, телефон м. Харків, вул. Квітуча, 65

Відомості про паспорт, або інший документ, що засвідчує особу паспорт №МК 437235, виданий
Київським РВ УМВСУ в Харківській області 01.12.97 р.
(№ паспорта, серія, коли і ким виданий)

Обов'язки ..... порушника митних правил ..... давати правдиві свідчення: повідомити про все відоме йому по справі та дати відповіді на поставлені питання, - роз'яснені
✓ Петров І.П.
(підпис)

Рис. 8.3а. Зразок оформлення протоколу опитування (лицьовий бік)

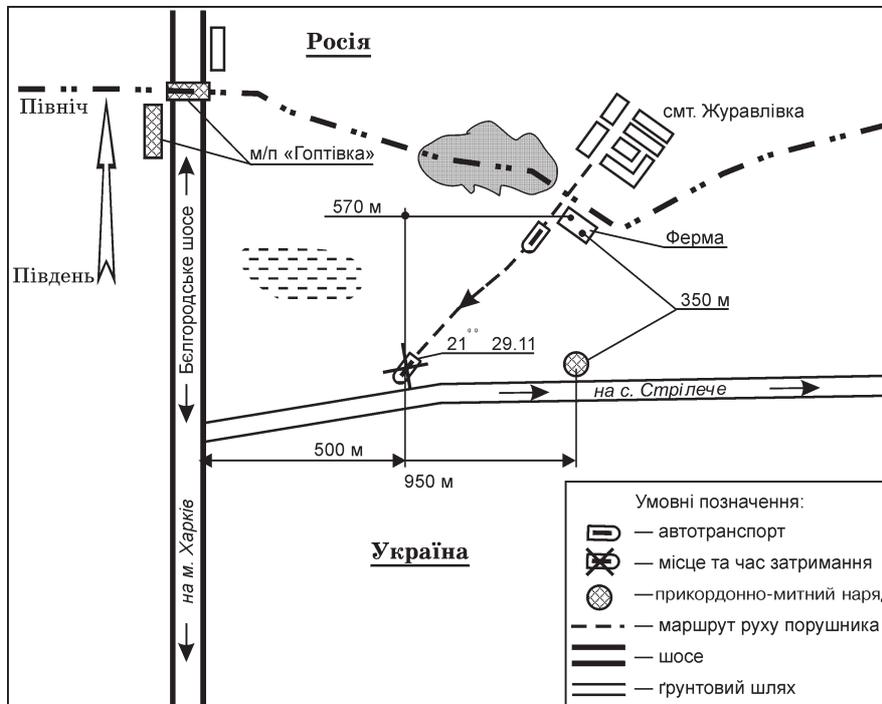

Рис. 8.4. Схема затримання правопорушника

— предмети, вилучені з метою забезпечення стягнення штрафу, їхні індивідуальні ознаки, кількість, вага, вартість.

Також у протоколі робляться такі записи:

— якою мовою велася бесіда з особою, відносно якої складено протокол, якщо ця особа не володіє українською мовою; ким був перекладений зміст протоколу на зрозумілу правопорушнику мову; якщо перекладачем — то його прізвище, ім'я та по батькові, адреса і місце роботи;

— про те, що особі, відносно якої складено протокол, відомо про час та місце розгляду справи, а також, що вона одержала копію протоколу.

При складанні протоколу особі, яка вчинила порушення митних правил, роз'яснюються її права, про що робиться відмітка в протоколі.

При складанні протоколу про порушення митних правил можливо проведення таких дій: опитування осіб про порушення митних правил, адміністративне затримання, витребування документів, проведення митних обстежень, вилучення предметів та документів, оцінка вилучених предметів, пред'явлення предметів та документів для впізнання, призначення експертизи, проведення перевірки окремих сторін діяльності підприємств.

Протоколи про порушення митних правил та протоколи процесуальних дій, складені й оформлені в порядку, передбаченому МК

України, є джерелом доказів, оскільки в них підтверджуються обставини і факти, що мають значення для вирішення справи.

При підготовці справи до розгляду вирішуються такі питання:

— визначається відсутність підстав, що виключають провадження у справі;

— перевіряється, чи правильно складені протокол та інші матеріали справи про порушення митних правил;

— розглядаються та вирішуються клопотання особи, яка притягується до відповідальності, законних представників, адвоката.

Службова особа при розгляді справи зобов'язана з'ясувати:

— чи було вчинено порушення митних правил;

— чи винна ця особа в його скоєнні;

— чи підлягає вона адміністративній відповідальності;

— чи є обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність;

— чи заподіяно майнову шкоду.

Розглянувши справу про ПМП, орган (службова особа) вносить постанову у справі за встановленою формою (рис. 8.5а, 8.5б).

8.2.2. Виконання постанов митного органу України про накладення адміністративного стягнення

Митний кодекс регламентує як звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання (ст. 147 МК), так і порядок безпосереднього виконання постанов (статті 148, 149 МК).

Згідно зі ст. 147 МК постанова про накладення адміністративного стягнення звертається до виконання митним органом України, що виніс постанову, після закінчення терміну її оскарження (10 днів з дня винесення постанови), а в разі подання скарги на постанову митного органу — в день прийняття рішення судом про відмову в її задоволенні.

Звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання митним органом здійснюється самостійно або шляхом надсилання фінансовому органу чи установам банків України повідомлення про звернення постанови до виконання. У разі неможливості виконання постанови зазначеними вище шляхами, вона реалізується державним виконавцем.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернено до виконання впродовж трьох місяців від дня винесення.

Згідно зі ст. 148 МК сума штрафу має бути сплачена особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше 15 діб з дня вручення або надіслання їй постанови, а в разі оскарження або опротестування такої постанови — не пізніше 15 днів з дня винесення рішення про залишення скарги або протесту без задоволення. Названа сума у валюті України або в іноземній валюті вноситься правопорушником у митний орган, який виніс постанову у справі, або в установи банків України. Перерахунок іноземної валюти у валюту України проводиться за курсом, що застосовується для розрахунків у зовнішньоекономічних операціях і діє на день сплати штрафу.

Форма П-13

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМПІТЕТ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА
по справі про порушення митних правил № ...808/80000/99"....." ..... *Травень* ..... 199 *9*р. .... *м. Харків, Східна регіональна митниця*
(назва населеного пункту)*Начальник Східної регіональної митниці, дійсний радник митної служби III-го рангу*
(посада, митний орган, звання, прізвище,*ПАШКО Павло Володимирович*

ім'я, по батькові службової особи)

розглянувши матеріали справи № ...808/80000/99 про порушення митних правил, розпочатої ...по факту
непредставлення в митний орган документів, порушення зобов'язання про зворотній ви-
віз з боку громадянина України *МАРТОВА Сергія Михайловича, який мешкає за адре-*
(вказати по якому факту розпочато справу)
сою: м. Харків, вул. 23-го Серпня, 13, кв. 6, —

ВСТАНОВИВ:

Гр. Мартов С.М. ввіз в Україну а/м "FORD Explorer", 1997 року випуску, кузов №WFOFXGVBABB380479.
(вказати обставини, що встановлені при розгляданні справи)При перетинанні митного кордону України Магістральною митницею йому була оформлена митна декларація
МД-7 №5000001ПІ від 27.08.98 р. і встановлений строк зворотного вивозу вказаного автомобіля за межі Укра-
їни до 26.08.99 р. Встановлений строк був порушений, в митний орган не представлені документи, необхідні для
здійснення митного контролю транспортного засобу, чим здійснено порушення митних правил, передбачене ч. 1
ст. 108, ст. 113 Митного кодексу України.В своєму поясненні Мартов С.М. пояснив, що дане порушення було ним здійснено по причині поломки авто-
мобіля, який згідно довідки ТОВ "Динамо" П.С. Кондратюка (м. Одеса, вул. Черняхівського, 18) з 25.08.99 р.
по 16.09.99 р. знаходився на ремонті двигуна. За ремонт згідно квитанції до прибуткового ордеру №109 від
16.09.99 р. було сплачено 422,74 гривні. В даний час Мартов готовий здійснити вивіз автомобіля з України.Копії довідки і квитанції були представлені Мартовим в митний орган під час складання протоколу про пору-
шення митних правил.Таким чином, в діях Мартова С.М. вбачаються ознаки порушення митних правил, передбаченого ч. 1 ст. 108,
ст. 113 Митного кодексу України, однак, враховуючи той факт, що порушення було здійснено Мартовим з по-
важних обставин, державі матеріальних збитків нанесено не було, автомобіль знаходиться на території України
і Мартов готовий вивезти його з України, слід визнати порушення, передбачене ст. 113 МК мало значним, обме-
житись Мартову усним зауваженням і зобов'язати його здійснити вивіз автомобіля за межі України у встановле-
ному законом порядку.

Керуючись ст. 135 і на підставі ч. 1 п. 1 ..... ст. 140 МК України, ст. 142 МК України, —

*Рис. 8.5а. Зразок оформлення постанови у справі про порушення мит-
них правил (лицьовий бік)*

ПОСТАНОВИВ:

1. Громадянина України **МАРТОВА Сергія Михайловича**, який мешкає за адресою: .....
(вказати прізвище, ім'я, по батькові порушника,
м. Харків, вул. 23-го Серпня, 13, кв. 6.....
або найменування підприємства (організації) - порушника)
визнати винним (ою) в здійсненні порушення митних правил, передбаченого ст. 108 ч. 1.....
Митного кодексу України.
2. Перелічені у пунктах 2. На підставі ст. 142 МК Мартова С.М. від адміністративної відповідальності по ст. 113 МК звільнити і обмежитись усним зауваженням. Зобов'язати Мартова вивезти автомобіль з України.
предмети на суму .....
(сума прописом)
конфіскувати (повернути).
(непотрібне закреслити).
3. .... конфіскувати
як предмети зі спеціально виготовленими тайниками.
4. Згідно вимог ст. 108 Митного кодексу України з **Мартова С.М.**.....
(вказати прізвище та ініціали порушника або найменування
..... стягти штраф
організації-порушника
у розмірі **74 (сімдесяти чотирьох) грн.** тобто одного мінімального розміру заробітної
плати, встановленої на день вчинення правопорушення.
5. Штраф внести на розрахунковий рахунок №2530642 ХОД АНПБ "Аваль", МФО 350589, м. Харків, код
ЗУКПО 24663001, або в касу митниці за адресою: м. Харків, вул. Короленка, 16-А.....

Штраф, не сплачений протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення або направлення постанови у справі про порушення митних правил, стягується:

- у примусовому порядку із заробітку оштрафованого або через судового виконавця;
- шляхом звертання стягнення на предмети, вилучені для забезпечення усього стягнення.

Постанова про накладання адміністративного стягнення може бути оскаржена особою, щодо якої її винесено, протягом десяти днів з дня винесення постанови.

Скарга може бути подана у Державний митний комітет України або в

..... **Київський районний суд м. Харкова за адресою: вул. Блюжера, 7-Б**.....
(вказати найменування та адресу районного (міського) народного суду)

Рішення суду є остаточним. Постанова, не оскаржена у встановлений термін, підлягає виконанню.

Начальник Східної регіональної митниці..... **П.В. ПАШКО**.....
(посада, найменування митного органу) (підпис) (прізвище, ініціали)

Копію даної постанови отримав

".....".....199 р.

.....(підпис)

Рис. 8.56. Зразок оформлення постанови у справі про порушення митних правил (зворотний бік)

Якщо штраф не буде сплачено в установлені терміни, він стягується:

- з вартості предметів, вилучених для забезпечення цього стягнення;
- у примусовому порядку із заробітної плати чи іншого заробітку, пенсії, стипендії;
- грошових коштів особи, яка вчинила ПМП (ч. 3 ст. 148 МК).

Якщо громадянин не працює або в інших випадках, коли стягнення штрафу з грошових прибутків або негрошових коштів фізичної чи посадової особи неможливе, стягнення штрафу проводиться на підставі постанови митного органу державним виконавцем (згідно з вимогами Закону України «Про виконавче провадження») шляхом звернення стягнення на майно, а також на її частку у спільній власності.

Постанова митного органу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до митного органу, що виніс постанову. Штраф вноситься до державного бюджету. Рішення про конфіскацію (ст. 41 Конституції України) предметів приймається судом за місцем знаходження митного органу.

Предмети конфіскуються після закінчення термінів на оскарження постанови. Конфіскація проводиться незалежно від того, чи є вони власністю особи, яка вчинила ПМП, а також незалежно від того, встановлена ця особа чи ні (ст. 149 МК).

Якщо предмети, зазначені в ст. 149 МК, не вилучені митним органом, то правопорушник повинен передати їх митному органу не пізніше 15 днів від дня вручення рішення суду. При невиконанні цієї вимоги в зазначений термін виконання рішення суду проводиться державним виконавцем за місцем проживання правопорушника або за місцем знаходження його майна, що підлягає конфіскації (ч. 1 ст. 20 Закону України «Про виконавче провадження»).

При неможливості конфіскації предметів, що є безпосередніми об'єктами ПМП, а також предметів зі спеціально виготовленими схованками, що використовувалися для переміщення через митний кордон з приховуванням цих предметів, з осіб, які вчинили ПМП, стягується вартість зазначених предметів.

Рух справи про порушення митних правил та виконання постанов митного органу України про накладення адміністративного стягнення схематично відображено на рис. 8.6.

Завдання для перевірки знань

1. На адресу ТОВ «ММММ» надійшов вантаж (меблі), який фірмою було взято на відповідальне зберігання згідно з листом-зобов'язанням. На приміщення, в якому було розміщено вантаж, інспектором митниці було накладено митне забезпечення (пломба). Через деякий час у приміщенні, де знаходився вантаж, прорвало трубу опалювання і директор фірми дав розпорядження зірвати пломбу, перемістити вантаж в інше приміщення та провести ремонтні роботи. Чи вбачаються ознаки ПМП в діях ТОВ «ММММ»?

2. Фірма «РРР» (Україна) на внутрішній митниці оформила ВМД на вивезення майна (залізничні вагони) на фірму «Три Р» (Білорусь) під зобов'яз-

зання про зворотне ввезення до 30.10.99 р. 25 жовтня 1999 р. вагони було ввезено на митну територію України, про що свідчать відмітки митниці на кордоні, після чого було використано їх для своїх потреб, при цьому внутрішня митниця повідомлена про це не була. Чи вбачаються ознаки ПМП у діях фірми «РРР»?

3. Фірмою «СіГ» на митну територію України було ввезено новий автомобіль «Майбах» як виставковий експонат під зобов'язання про зворотне ввезення. Однак автомобіль вчасно не був вивезений, а був задіяний для господарських потреб цієї фірми. Чи вбачаються ознаки ПМП у діях фірми «СіГ»?

4. При в'їзді на митну територію України водієві автомобіля М.Б. Хасану Чопською митницею було виписано провізну відомість № 00/9/00, в якій він зобов'язався доставити вантаж (апельсини) вагою 17 000 кг, у Східну РМ до 10.11.99 р. Вантаж було доставлено 11.11.99 р. Чи вбачаються ознаки ПМП з боку М.Б. Хасана?

5. Громадянин П.Н. Сидорчук ввіз із Росії в Україну поза митним контролем вантаж (продукти харчування) загальною вартістю 5000 грн. із метою доставити цей вантаж у м. Луганськ. Однак у м. Харкові в нього зламався автомобіль і він попросив свого друга Р.Г. Іваненка відвезти цей вантаж у м. Луганськ, попередивши його, щоб він був обережним на постах ДАІ, тому що вантаж завезено в Україну з порушеннями митних правил. Р.Г. Іваненко погодився допомогти своєму другові. Чи вбачаються ознаки ПМП з боку Р.Г. Іваненка?

6. Громадянин О.Д. Петренко в'їхав в Україну з Росії на придбаному там автомобілі через митний пост «Гоптівка». Митний кордон України він перетнув під час проведення перевірки на митному посту і тому не проходив митний контроль. Чи вбачаються ознаки ПМП з боку О.Д. Петренка?

7. З КНР в Україну прибув вантаж (іграшки), що відповідно до товаросупровідних документів і поданої ВМД був оформлений як іграшки пластмасові. Після оплати всіх платежів був зроблений перегляд вантажу, в ході якого з'ясувалося, що всі іграшки — м'які плюшеві. Чи вбачаються ознаки ПМП?

8. Основні завдання митних розслідувань.

9. Стадії митних розслідувань.

10. У яких випадках проводиться митне розслідування?

11. Які приймаються рішення за результатами розгляду матеріалів?

12. Основні відомості, що вказуються в протоколі про порушення митних правил.

13. Термін звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання.

14. Порядок сплати штрафу порушником митних правил.

15. Ким приймається рішення про конфіскацію предметів?

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СЛУЖБОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ, ВНУТРІШНЯ СЛУЖБА

9.1. ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИХ ОРГАНІВ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СЛУЖБОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

9.1.1. Правовий та соціальний захист працівників митних органів

Працівники митних органів України є представниками державного органу, тому правове становище їх регулюється статтями III та VII розділів Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. Більш конкретно це відображено в статтях 156—163 Митного кодексу України.

Законом гарантується захист життя, здоров'я, гідності, майна працівників митних органів та членів їхніх сімей від злочинних замахів та інших протиправних дій.

Оскільки законні вимоги працівників митних органів України є обов'язковими для виконання, то непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника митного органу України при виконанні ним службових обов'язків тягне за собою накладення на винних адміністративного штрафу. Образа працівника митного органу України при виконанні ним службових обов'язків, якщо це не тягне за собою кримінальної відповідальності, карається накладенням адміністративного штрафу. Погроза здійснення насильницьких дій щодо працівника митного органу також підлягає адміністративному покаранню. Справи з цих порушень підлягають розгляду в судах загальної юрисдикції згідно із законодавством про адміністративну відповідальність.

На сьогодні в митних органах створена служба власної безпеки, одним із напрямків діяльності якої є здійснення правового захисту працівників митних органів.

Крім правового захисту, важливе значення має вирішення питань з матеріального та соціального забезпечення працівників митних органів.

Соціальний захист — це комплекс заходів, які законодавчо врегульовані державою та спрямовані на покращання життя і відносин у середовищі працівників митних органів.

Ці заходи стосуються всіх сторін життя та діяльності працівників і складаються із правового, матеріального, житлового, побутового захисту та виховання, навчання, охорони праці, оздоровлення, фізичної культури, спорту та відпочинку.

Службові особи митних органів за свою працю отримують заробітну плату, яка складається з посадових окладів, надбавок за персональні звання, вислугу років, знання іноземних мов та ін. Вона має забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків. Крім того, працівники митних органів отримують додатково премію за результатами роботи митниці. У цілому питання оплати праці співробітників митних органів регулюються як діючим законодавством України, так і наказами та листами ДМСУ.

Службовим особам митних органів України, які мають персональні звання, надається відпустка тривалістю не менше тридцяти календарних днів з оплатою проїзду до місця відпочинку й у зворотному напрямку. Крім того, тривалість та порядок надання відпусток регулюються Законом України «Про відпустки» від 15.11.96 р.

Держава гарантує працівникам митних органів соціальний захист. Працівники митних органів підлягають обов'язковому державному страхуванню. Порядок та умови його встановлюються Законами України та Кабінетом Міністрів України.

У разі загибелі або каліцтва, отриманого при виконанні службових обов'язків, працівники митного органу або члени їх сімей мають право на одноразову допомогу і призначення пенсії.

Пенсійне забезпечення співробітників митних органів регулюється пенсійним законодавством України і Законом України «Про державну службу».

Пенсія державним службовцям виплачується за рахунок держави. На одержання пенсії мають право особи, які досягли пенсійного віку, за наявності загального трудового стажу для чоловіків — не менше 25 років, для жінок — не менше 20 років, у тому числі стажу державної служби — не менше 10 років. Зазначеним особам призначаються пенсії в розмірі 80 відсотків суми їх посадових (чинних) окладів з урахуванням надбавок, передбачених Законом «Про державну службу». Пенсія державному службовцю виплачується в повному розмірі незалежно від його заробітку (прибутку), одержуваного після виходу на пенсію.

Державним службовцям у разі виходу на пенсію за наявності стажу державної служби не менше 10 років виплачується грошова допомога в розмірі 10 місячних посадових окладів.

Працівники митних органів, житлові умови яких потребують поліпшення, мають право перебувати на черзі або в контрольному списку відповідного митного структурного підрозділу служби. З метою сприяння закріпленню кадрів та створення нормальних житлових умов для належного виконання службових обов'язків працівникам надається як державне, так і службове житло. Пенсіонери, що працювали в митних органах і потребують поліпшення житлових умов, залишаються в черзі на покращання житлових умов.

У разі загибелі працівника митної служби при виконанні службових обов'язків за сім'єю загиблого зберігається право на одержання житлової площі за тими ж умовами і на тих же підставах, які мали місце на момент загибелі цієї особи. Житло в даному випадку повинно надаватися не пізніше одного року з дня загибелі працівника.

Працівникам митної служби надаються безвідсоткові позики на обзаведення домашнім господарством.

Академія митної служби України, що знаходиться в м. Дніпропетровську, займається підготовкою кваліфікованих кадрів, які поповнюють лави працівників митних органів. Тут же діють курси з підвищення кваліфікації керівного складу митниць. Створено центри з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів у Києві та Хмельницькому. Утримання курсантів академії та слухачів центрів здійснюється за рахунок коштів митної служби.

У структурних підрозділах митної служби основним видом підвищення кваліфікації працівників, яке здійснюється без відриву від роботи, є професійна підготовка. Загальне керівництво нею здійснюють навчально-методичні ради.

Виховна робота в митній службі проводиться у структурних підрозділах митниць та інших митних установ. Керівник підрозділу веде щоденник виховної роботи. Всі негативні прояви розглядаються керівництвом і, залежно від ступеня провини, вживаються заходи виховного та дисциплінарного впливу. Співробітники, які відзначилися при виконанні поставлених завдань, заохочуються керівництвом (подякою, грошовою премією, цінним подарунком).

У митній системі створена служба охорони праці, яка у своїй роботі керується Законами України «Про охорону праці», «Про пожежну безпеку», «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», «Про дорожній рух» та підзаконними актами, затвердженими для реалізації вказаних законів. У структурних підрозділах служби організуються у встановленому порядку навчання з дотримання вимог правил і норм охорони праці та пожежної безпеки.

У службі вирішуються питання стосовно проведення лабораторних досліджень умов праці, атестації робочих місць на відповідність нормативним актам про охорону праці. Здійснюються заходи з проведення профілактичної роботи щодо запобігання аварій при використанні автотранспорту:

- обов'язковий передрейсовий медичний огляд водіїв;
- створення кімнати безпеки руху;
- проведення регулярних роз'яснень, лекцій з правил безпеки руху.

Працівники митних органів безплатно забезпечуються спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту згідно з діючими типовими нормами.

У структурних підрозділах служби розслідуються нещасні випадки, згідно з діючим Положенням розробляються плани заходів щодо їх попередження. У межах митної системи проводяться облік та аналіз виробничого травматизму. За результатами аналізу здійснюється профілактична робота щодо попередження травм та аварій.

З метою попередження захворювань і надання медичної допомоги працівникам структурні підрозділи служби укладають угоди з медичними закладами на обслуговування та проведення щорічного медичного огляду.

Усім працівникам, яким необхідне санаторно-курортне лікування, надаються пільгові путівки до реабілітаційного центру ДМСУ «Перлина» та інших санаторіїв відповідно до захворювань. Дітям працівників служби надаються пільгові путівки до санаторіїв матері та дитини і дитячих оздоровчих таборів.

З метою підвищення рівня фізичної підготовки особового складу та координації спільних дій, спрямованих на розвиток фізкультури і спорту, колективи структурних підрозділів служби входять до складу спортивного товариства «Динамо», у складі якого беруть участь у змаганнях з усіх видів спорту. У структурних підрозділах служби для організації фізкультурної роботи створено спортивні ради. Працівники служби та курсанти академії досягли високих спортивних показників і у складі збірної захищають честь України у спортивних змаганнях на першість Європи та світу.

Придбання спортивного обладнання та форми здійснюється за рахунок коштів митної служби.

Велика увага в митних органах приділяється організації відпочинку працівників. З цією метою в структурних підрозділах служби створюються товариства мисливців, рибалок та ін., вокально-інструментальні ансамблі, проводяться вечори, змагання команд КВК, регіональні огляди-конкурси художньої самодіяльності та народної творчості, культпоходи до театрів і концертних залів. Для дітей співробітників служби організуються культпоходи до цирку, лялькового театру, Новорічні свята, вручаються безкоштовні подарунки.

Придбання музичних інструментів, костюмів, квитків здійснюється за рахунок коштів митної служби.

У деяких структурних підрозділах служби є власні бази відпочинку, де проводять дозвілля працівники та члени їх сімей. Путівки на такі бази надаються на пільговій основі або безкоштовно.

Заходи соціального захисту, які проводяться в Державній митній службі України, спрямовані на згуртування людей, виховання в них любові до митної справи, сприяють закріпленню кадрів, створенню високопрофесійного колективу, здатного вирішувати основне завдання митних органів — поповнення державного бюджету та захист економічних інтересів України.

9.1.2. Відповідальність службових осіб митних органів

Відповідальність митних органів та їх службових осіб передбачена Митним кодексом України, ст. 14 Закону України «Про державну службу» від 16.12.93 р., ст. 41 Кодексу законів про працю.

Митні органи України та їх службові особи, які допустили неправомірні дії щодо інших державних органів, громадян та підприємств, несуть відповідальність перед ними відповідно до Митного кодексу та інших законодавчих актів України.

Відповідно до вимог чинного законодавства працівники митних органів несуть відповідальність за неналежне виконання своїх обов'язків. Така відповідальність передбачається Кодексом законів про працю, Кодексом про адміністративні правопорушення, Кримінальним кодексом, Цивільним кодексом, Законом «Про державну службу», Законом «Про боротьбу з корупцією» та іншими нормативними документами.

Вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, будь-якого із зазначених у ст. 1 Закону «Про боротьбу з корупцією» корупційних діянь, якщо воно не містить складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади або інше усунення від виконання функцій держави. Таким особам забороняється обіймати посади в державних органах та їхньому апараті впродовж трьох років з дня їх звільнення.

Наприклад, ст. 5 Закону України «Про боротьбу з корупцією» передбачає спеціальні обмеження щодо державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

Державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, **не має права:**

- сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності, а також в отриманні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;

- займатися підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або підставних осіб, бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, в якому вона працює, а також виконувати роботу за умовами сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики);

- відмовляти фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, умисно затримувати її, надавати недостовірну чи неповну інформацію;

Державний службовець, який є посадовою особою, **не має також права:**

- сприяти, використовуючи своє посадове становище, фізичним та юридичним особам у здійсненні ними зовнішньоекономічної, кредитно-банківської та іншої діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;

- неправомірно втручатися, використовуючи своє посадове становище, у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкодити виконанню ними своїх повноважень;

- бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, діяльність якого він контролює;

- надавати незаконні переваги фізичним або юридичним особам під час підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи рішень.

Особи, які претендують на зайняття посади в системі державної служби або на виконання інших функцій держави, попереджаються про встановлені щодо них обмеження.

За порушення цих обмежень державні службовці, у тому числі й працівники митних органів, несуть відповідальність, яка передбачена ст. 8 цього Закону, тобто порушення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, будь-якого із зазначених у ст. 5 цього Закону обмежень, і якщо порушення не містить складу злочину, тягне за собою адміністративне стягнення у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне впродовж року порушення будь-якого із зазначених у ст. 5 цього Закону обмежень тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

Ст. 6 Закону «Про боротьбу з корупцією» передбачає здійснення фінансового контролю за державними службовцями, тобто за декларуванням доходів, відкриттям валютних рахунків у державних, комерційних та іноземних банках, придбанням цінних паперів, нерухомого та цінного майна, що здійснюються як посадовими особами, так і членами їх сімей. За порушення вимог фінансового контролю настає відповідальність, передбачена ст. 9 — порушення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, вимог щодо декларування доходів. Неподання або подання неповних чи неправдивих відомостей про доходи та зобов'язання фінансового характеру тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави, а також є підставою для відмови у призначенні на посаду та для позбавлення права балотуватись у депутати або на виборні посади в державні органи.

Порядок адміністративного провадження у справах про корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язанні з корупцією, а також виконання постанов про накладення адміністративних стягнень визначаються Кодексом України про адміністративні правопорушення, за винятком положень, установлених цим Законом.

Протокол про вчинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, складається органами, зазначеними в п.п. *а* і *б* ст. 4 цього Закону, а коли факт учинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, що не містить складу злочину, встановлено прокурорською перевіркою чи попереднім слідством — також слідчим чи прокурором.

Підставою для складання протоколу достатньо даних, які свідчать про наявність у діянні особи ознак корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією. Протокол про вчинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, разом із матеріалами перевірки у триденний термін з моменту його складання надсилається до районного суду за місцезнаходженням органу, який склав про це протокол. Розгляд адміністративних справ про корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані

з корупцією, здійснюється районним судом у п'ятиденний термін з моменту надходження протоколу.

Постанова суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією, у триденний термін направляється відповідному державному чи виборному органу для вирішення питання про звільнення особи з посади або інше усунення від виконання нею функцій держави згідно з чинним законодавством.

Скарги підприємств на неправомірні дії митних органів України та їх службових осіб подаються та розглядаються в порядку, передбаченому діючим законодавством України.

При здійсненні митного контролю та оформленні суб'єктами ЗЕД вантажів не допускається заподіяння іншим державним органам, громадянам та підприємствам шкоди, приниження честі й гідності громадян та вчинення інших неправомірних дій.

Шкода, заподіяна іншому державному органу, громадянинові чи підприємству неправомірними діями митних органів України та її службовими особами при виконанні ними службових обов'язків, відшкодовується на загальних підставах.

9.2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УСТАНОВІ, ОРГАНІЗАЦІЇ

У Конституції України сказано, що основною цінністю держави є людина. Закон України «Про охорону праці» визначає основні положення щодо реалізації права громадян на охорону їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних державних органів відносини між керівником і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок охорони праці в Україні.

Закон України «Про охорону праці», прийнятий 14 жовтня 1992 р., складається з 8 розділів, 49 статей.

У ст. 1 дається поняття охорони праці:

Охорона праці (ОП) — це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я людини в процесі праці.

Дія закону поширюється на всі установи незалежно від форм власності. Законодавство про охорону праці складається з Закону «Про охорону праці», Кодексу законів про працю та інших нормативних актів.

Державна політика в галузі охорони праці базується на принципах:

— пріоритету життя і здоров'я працівника відносно результатів виробничої діяльності, повної відповідальності власника за створення безпечних і нешкідливих умов праці;

— встановлення соціального захисту працівників, повного відшкодування втрат особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві;

- комплексного розв'язання завдань охорони праці;
- встановлення єдиних нормативів з ОП;
- здійснення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з ОП обов'язкове.

Власник зобов'язаний створити в кожному структурному підрозділі й на кожному робочому місці умови праці відповідно до вимог нормативних актів, а також забезпечити додержання прав працівників, гарантованих законодавством про ОП.

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування, стан колективного та індивідуального захисту, санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам нормативних актів про ОП.

Працівник має право відмовитися від виконання роботи, яка не передбачена посадовою інструкцією та на виконання якої йому не проводиться інструктаж, якщо створилася ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я, навколишнього середовища. Факт наявності такої ситуації підтверджується спеціалістом з ОП. Для виконання будь-якої іншої роботи керівник повинен зробити цільовий інструктаж. Інструктажі є кількох видів і проводяться згідно з типовим положенням:

- а) вступний — з усіма працівниками, щойно прийнятими на роботу (проводить спеціаліст з ОП);
- б) первинний — на робочому місці керівником підрозділу;
- в) повторний — один раз у квартал;
- г) цільовий — при виконанні разових робіт, не пов'язаних із безпосередніми обов'язками.

Власник зобов'язаний відшкодувати працівникові збитки, заподіяні йому каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним із виконанням трудових обов'язків, у повному розмірі втраченого заробітку.

У разі смерті потерпілого розмір одноразової допомоги повинен бути не менше п'ятирічного заробітку працівника на його сім'ю, крім того, не менше річного заробітку на кожного утриманця померлого, а також на його дитину, якщо вона народилася після його смерті.

Якщо нещасний випадок трапився внаслідок невиконання потерпілим вимог нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги може бути зменшено, але не більш як на п'ятдесят відсотків. Факт наявності вини потерпілого встановлюється комісією по розслідуванню нещасного випадку. Власник відшкодовує потерпілому витрати на лікування.

Відшкодування моральних збитків провадиться власником, якщо небезпечні або шкідливі умови праці призвели до моральної втрати потерпілого, порушення його нормальних життєвих зв'язків, вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя.

Під моральною втратою потерпілого розуміються страждання, заподіяні працівникові внаслідок фізичного або психічного впливу, що спричинило погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру.

Відшкодування моральних збитків можливе без утрати потерпілим працездатності. Порядок його визначається законодавством.

Працівник зобов'язаний:

- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, правила поводження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;
- додержуватися зобов'язань щодо охорони праці, передбачених колективним договором (угодою, трудовим договором) та правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

З цією метою створюється система управління охороною праці, якою керує служба охорони праці, керівник якої підпорядковується безпосередньо власникові і прирівнюється до основних виробничих служб.

У митній службі діє також струнка система ОП. У ДМСУ є відділ ОП, а у митницях — служби ОП (які представляє один працівник).

Головне завдання служб охорони праці — організація виконання закону про ОП і контроль за цим. У посадових інструкціях кожного працівника записані пункти з ОП, крім цього у кожному підрозділі митниці діє конкретна інструкція з ОП, яка включає в себе специфіку дії підрозділу. Крім цього є загальні інструкції, як-от: «При огляді локомотивів», «При огляді повітряних суден», «При огляді пасажирського транспорту» тощо.

Виконання інструкцій обов'язкове. Навчання, організація та контроль виконання здійснюються через систему професійної освіти, проведення інструктажів та систему безперервного контролю. Згідно зі ст. 20 Закону України «Про охорону праці»: «Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з ОП, забороняється».

А тепер наведемо лише кілька цифр сумної статистики. За перше півріччя 1998 р. на виробництві травмовано 22 481 працівник, у 1999 р. за відповідний період — 19 291. Загибло: 1998 р. — 1665, 1999 р. — 1781 чоловік. Близько 27 % цих сумних цифр виникло через ігнорування правил поводження з електричним струмом. Зважаючи на важливість цієї проблеми, одним із державних нормативних актів про охорону праці (ДНАОП 000-1-21-98) у 1998 р. прийнято «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів». Тому з усіх аспектів охорони праці розглянемо більш детально лише цю проблему.

Види уражень електричним струмом. Дія електричного струму на живу тканину носить різноманітний характер:

1) *термічна* — проявляється в опіках окремих ділянок тіла, нагріву до високої температури кровоносних судин, нервів, серця тощо і викликає серйозні функціональні порушення;

2) *електролітична* — розкладання органічної речовини, в тому числі і крові;

3) *біологічна* — порушення живих тканин організму. Електро травми поділяються у свою чергу на:

- місцеві (місцеве ураження організму);
- загальні (уражений весь організм);
- змішані (місцеві і загальні разом), їх кількість становить понад 55%.

Дія електроструму на організм людини. Місцеві електротравми — це місцеве порушення цілісності тканини. Поділяються на електричні опіки, електричні знаки, металізацію шкіри, механічні ушкодження і електроофтальмію, електричний удар.

Електричний опік — найбільш поширена електротравма. Опіки виникають у 63% постраждалих. Залежно від умов виникнення розрізняють два основних види опіків: *контактний*, що виникає при проходженні струму невисокої напруги (не вище 1—2 кВ) безпосередньо через тіло людини, і *дуговий*, обумовлений дією на тіло людини електричної дуги, яка утворюється при більш високих напругах.

Під електричним ударом слід розуміти ураження живих тканин організму електричним струмом. Коли електричний удар не призводить до смерті, він може викликати серйозний розлад організму, що проявиться і через декілька годин, днів, місяців. Електричним ударам підлягають понад 80% постраждалих.

Вплив дії електроструму на організм залежить від низки чинників, у тому числі від електричного опору тіла, струму, терміну його проходження, частоти, індивідуальних якостей людини. Це все теми цілих розділів з «Правил електробезпеки» і можуть бути циклом лекцій.

Постають запитання: як захиститися від ураження електричним струмом? Як надати першу допомогу потерпілим?

Слід розуміти головне, що при ураженні людини електрострумом основним вражаючим чинником є струм, що проходить через тіло, а також велике значення має час його дії.

Отже, всі правила електробезпеки дозволяють обслуговувати електроустановки лише особам, які здали залік і атестовані на цю роботу.

Перша допомога потерпілим від електричного струму. Вона складається з двох етапів:

- 1) звільнення постраждалого від дії струму;
- 2) надання йому долікарської медичної допомоги.

Оскільки результат ураження електрострумом залежить від тривалості проходження струму через тіло людини, дуже важливо якомога швидше звільнити постраждалого від струму і надати медичну допомогу, тому що період клінічної смерті триває лише кілька хвилин.

При нещасних випадках часто буває, що потерпілий продовжує перебувати в контакт з струмопровідною частиною і не може самостійно порушити цей контакт, тобто перервати струм, що йде через нього. Причини можуть бути різними:

- некероване скорочення м'язів;
- параліч кінцівок;
- ураження нервової системи і т. ін.

Першою дією повинно бути швидке відключення за допомогою найближчого рубильника, вимикача, а також шляхом викручування запобіжників тієї частини електроустановки, до якої потерпілий доторкається.

При цьому слід мати на увазі, якщо потерпілий знаходиться на висоті, то виключення електроенергії може викликати падіння його з висоти.

При відключенні електроенергії може погаснути світло, тому слід мати наготові додаткове освітлення.

При цьому слід остерігатися, щоб самому не опинитися в контакті зі струмопровідною частиною, а також під кроковою напругою.

При напрузі до 1000 В можна перерубати проволочку сокирою з дерев'яним топорищем. Рубати слід кожен провід окремо, щоб не викликати короткого замикання між ними, в результаті якого може виникнути електрична дуга, що спричинить шкоду.

Дозволяється відтягнути постраждалого за одяг, при цьому не доторкатися до тіла потерпілого, вологого одягу. Можна відкинути проволочку сухою дерев'яною палицею, дошкою (непровідниками).

Таким чином, одна з умов урятування життя виконана — людину звільнено від електроструму.

Заходи першої долікарської медичної допомоги. Сучасна медицина має всі засоби для оживлення людини, враженої струмом. Однак успіх залежить від першої кваліфікованої допомоги.

Заходи першої долікарської допомоги залежать від стану потерпілого, а саме: наявність дихання. Якщо воно характеризується нечіткими й неритмічними підйомами грудної клітини при вдиханні, нібито хапаючими повітря вдихами, або відсутністю підймання грудної клітини — потерпілий потребує штучного дихання.

Якщо потерпілий опритомнів, але був непритомним або під струмом, його необхідно покласти на суху підлогу, забезпечити спокій, бо негативна дія струму може проявитися впродовж кількох годин і навіть днів. Стан здоров'я визначить лише лікар.

Якщо потерпілий непритомний, але з усталеним диханням, треба покласти його на підстилку, полегшити дихання, розстебнувши комір, пояс. Спробувати привести до пам'яті — піднести до носа вату, змочену в нашатирному спирті, оббризкати лице водою, розтерти й зігріти тіло. Чекає лікаря.

Якщо потерпілий погано дихає (рідко, судорожно) — треба робити штучне дихання.

При відсутності ознак життя — робити штучне дихання, масаж серця. Ніколи не варто відмовлятися від надання допомоги постраждалому і вважати його мертвим через відсутність ознак життя. Практиці відомі випадки, коли безперервне надання кваліфікованої долікарської допомоги допомагало оживляти людей навіть після 12 годин.

Штучне дихання. Є два способи штучного дихання: апаратний і ручний. Ми розглянемо лише ручний спосіб. Серед великої кількості ручних способів найбільш ефективний спосіб «рот у рот». Він полягає в тому, що той, хто надає допомогу, вдуває повітря зі своїх легень у легені постраждалого через його рот.

Але перш ніж приступити до штучного дихання, необхідно виконати такі операції:

а) звільнити потерпілого від одягу, що стискає, — розстебнути комір, зняти галстук тощо;

б) покласти його на спину на горизонтальну поверхню;

в) максимально закинути голову назад, підклавши під потилицю долоню однієї руки так, щоб підборіддя не було на одній лінії з шиєю. При цьому положенні голови язик відходить у гортань, забезпечуючи тим самим прохід повітря в легені. Під лопатки слід підкласти валик з одягу;

г) пальцями очистити рот від крові, слини.

Той, хто надає допомогу, набирає повітря в легені і з силою видихає його в рот потерпілому. При цьому він повинен охопити своїм ротом весь рот потерпілого, а щогою чи пальцями затиснути йому ніс.

Контроль за надходженням повітря в легені потерпілого здійснюється на око по розширенню грудної клітини потерпілого. Якщо після вдихання вона не розправляється — це свідчить про непрохідність шляхів дихання. Тому необхідно висунути нижню щелепу постраждалого вперед. Для цього треба поставити чотири пальці кожної руки ззаду кутів нижньої щелепи і висунути її вперед або це ж зробити великим пальцем однієї руки.

Якщо неможливо відкрити стиснутий рот, тоді робиться дихання «з рота в ніс».

Упродовж однієї хвилини слід робити 10—12 вдихань. Штучне дихання необхідно проводити до повного відновлення глибокого ритмічного дихання.

Масаж серця. При наданні допомоги ураженим струмом робиться масаж серця — ритмічне надавлювання на грудну клітку, в результаті чого серце стискається між грудниною та хребтом і виштовхує кров зі своїх порожнин.

Мета масажу — штучна підтримка кровообігу і відновлення нормальних скорочень серця. У процесі масажу людина, що надає допомогу, визначивши місце надавлювання (воно має знаходитися приблизно на два пальці вище м'якого кінця грудей), повинна покласти на нього долонею вниз одну руку, а другу поверх першої також долонею вниз покласти під прямим кутом і надавлювати на грудну клітку потерпілого швидким поштовхом так, щоб змістити нижню частину груднини вниз на 3—4 см. Не можна надавлювати нижче краю грудної клітки, бо можна пошкодити інші органи. Надавлювання треба повторювати приблизно 1 раз на секунду.

Якщо надають допомогу двоє, то один повинен робити штучне дихання, а другий — масаж серця в такій послідовності: після одного глибокого вдихання проводиться п'ять надавлювань на грудну клітку або після двох вдихань — 15 надавлювань. Якщо допомагає потерпілому одна людина, то треба після двох глибоких вдихань у рот чи ніс робити 15 надавлювань.

Для перевірки пульсу через кожні 2 хвилини припиняють масаж на 2—3 секунди. При відсутності пульсу слід продовжувати масаж аж до передачі потерпілого лікарю.

Захисне заземлення. Крім конкретних принципів електробезпеки є ще принцип захисного заземлення. Це зумисне електричне з'єднання з землею металевих неструмопровідних частин, які можуть виявитися під напругою.

Призначення захисного заземлення — усунення небезпеки ураження струмом на випадок дотику до корпусу.

Принцип дії захисного заземлення — зниження до безпечних значень напруги шляхом зменшення потенціалу обладнання.

Небезпека враження струмом може бути усунена швидким відключенням електроустановки. Для цього служить занулення — це умисне електричне з'єднання з нульовим захисним провідником неструмопровідних частин, які можуть виявитися під напругою.

Принцип дії занулення — переведення замикання на корпус у коротке замикання, в результаті чого спрацьовують запобіжники, електричний ланцюг обривається і прилад знеструмлюється.

Таким чином, і заземлення, і занулення служать для безпеки працюючого під час виконання службових обов'язків. Вони входять до комплексних заходів з електробезпеки.

Головне ж для працюючого — це:

— знати правила з електробезпеки, а вони конкретні для кожної електроустановки;

— мати необхідний допуск до роботи на електроустановках;

— уміти звільнити людину від електроструму і надати першу допомогу.

Організаційні заходи під час роботи. Організаційними заходами, якими досягається безпека роботи на електроустановках, є :

— призначення осіб, відповідальних за безпечне виконання робіт;

— підготовка робочих місць;

— допуск до роботи;

— нагляд під час виконання робіт;

— оформлення перерв у роботі.

Працівник повинен виставити на робочих місцях огороження, плакати, які б попереджали про небезпеку. Технічні засоби включають:

— підготовку робочого місця;

— вимикання напруги;

— вивішування плакатів безпеки;

— перевірку відсутності напруги;

— встановлення заземлення.

Будь-який із цих пунктів — це ціла система проведення робіт, що може бути розкрита в окремій темі.

Ми не розкриваємо і тему протипожежної безпеки, що також класифікується як окрема наука. Проте основні поняття назвемо.

Пожежа — це некерований процес горіння з людськими жертвами або матеріальними збитками.

Для боротьби з пожежами є багато засобів, найпоширеніший із них — вогнегасники. Їх декілька видів — пінні, вуглекислотні, порошкові тощо. Слід відзначити, що при загоранні електроустановок та подібних приладів не можна користуватися водою, пінними вогнегасниками, тому що це провідники електричного струму.

Про все це є детальна інформація в інструкціях, дотримання яких обов'язкове. Навчання, організація та контроль виконання здійсню-

ються шляхом систематизації професійної освіти, проведення інструктажів та безперервного контролю.

Будь-яка інструкція з ОП, затверджена наказом керівника, є нормативним актом. Кодекс законів України про працю розроблений так, щоб не порушувати нормативних актів про ОП, тобто не створювати небезпечних процесів у ході трудової діяльності людини.

При укладенні трудового договору умови його не можуть містити положень, які не відповідають законодавчим та іншим нормативним актам з ОП. Громадянин повинен бути проінформований власником під розписку про умови праці, наявність на робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих чинників (у митній системі: рентгенапарати, наркотичні засоби тощо), про можливі наслідки їхнього впливу на здоров'я, про його права на пільги та компенсацію за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору.

У митній системі діє чіткий контроль за організацією охорони праці. Загальні завдання частково сформульовані в системі підведення підсумків роботи та оперативного контролю за станом ОП, яка включає в себе:

конкретну перевірку — контроль підрозділів за всіма аспектами діяльності в галузі ОП;

цільову перевірку — контроль, що передбачає поглиблену перевірку певного виду діяльності (пожежну, електробезпеку, знання конкретної інструкції, вміння користуватися ТЗМК, надавати першу допомогу потерпілим тощо);

поточний контроль — проводиться щоденно на початку і в процесі роботи. Полягає в готовності виконавців до трудової діяльності та додержання умов праці й вимог безпеки;

оперативний контроль — проводиться один раз на місяць. Полягає в перевірці організаційно-технічного забезпечення безпеки праці;

періодичний контроль — щоквартальний. Полягає в перевірці управлінського, організаційного, технічного забезпечення безпеки праці на відповідність нормативним вимогам.

Головне завдання закону та законодавчих актів про охорону праці полягає в тому, що вони забезпечують виконання конституційних вимог створення безпечних умов праці, законодавчі права працюючого стосовно власника і, нарешті, не декларують, а обґрунтовують поняття, що головна цінність держави — людина.

9.3. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПРО ДІЛОВОДСТВО. ПРИЙМАННЯ, РОЗГЛЯД І РЕЄСТРАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ. ВИДИ ПОШТИ ТА ДОКУМЕНТІВ. ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТОВИХ ДОКУМЕНТІВ

9.3.1. Основні поняття про діловодство

Діловодство — це діяльність, яка охоплює питання документування й організації роботи з документами в процесі здійснення управлінських функцій.

Діловодство — важлива складова частина роботи кожної установи, організації, підприємства. В їхній практичній діяльності застосовуються різні системи діловодства, але майже для всіх обов'язкове ведення адміністративного діловодства (його ще називають загальним діловодством).

У процесі діловодства беруть участь (більшою чи меншою мірою) всі працівники апарату управління: одні створюють документи, другі забезпечують їх передачу, а треті керуються цими документами у своїй практичній діяльності. Усе, що вирішується апаратом управління і втілюється потім у практичні справи, оформляється документами.

Приймання, розгляд і реєстрація документів. Усі документи, що надходять до митного органу, в тому числі й створені за допомогою ПК, приймаються централізовано в загальному відділі (канцелярії).

Документи, які надходять до митного органу засобами електронного та факсимільного зв'язку й адресовані їх керівникам, повинні обліковуватися за місцем прийому та передаватися на реєстрацію до загального відділу чи канцелярії.

Працівникам митних органів України незалежно від займаних посад і повноважень забороняється приймати до виконання незареєстровані документи.

У загальному відділі (канцелярії) розкриваються всі конверти, за винятком тих, що мають напис «Особисто».

Усі документи, що надійшли до митного органу, підлягають обов'язковому попередньому розгляду керівником загального відділу (канцелярії) митного органу або іншою уповноваженою на це посадовою особою відповідно до розподілу обов'язків між працівниками.

Мета попереднього розгляду документів — розподілення їх на ті, що потребують обов'язкового розгляду керівництвом митного органу або виконавцями відповідно до їх функціональних обов'язків; визначення необхідності реєстрації документів; установлення за необхідності термінів виконання вимог документів, які передаються структурним підрозділам чи безпосереднім виконавцям.

Реєстрація документів — фіксування факту створення або надходження документа — здійснюється шляхом проставлення на ньому умовного позначення — реєстраційного індексу з подальшим записом у реєстраційних формах необхідних відомостей про нього.

Реєстрація документів провадиться з метою забезпечення їх обліку, контролю за виконанням та оперативним використанням наявної в них інформації. Як правило, вона повинна проводитися централізовано.

Основним принципом реєстрації документів є однократність. Кожний документ реєструється в одному органі лише один раз: вхідні — у день надходження або не пізніше наступного дня.

Документи реєструються в межах груп залежно від назви, виду, автора і змісту.

Реєстрація документів може проводитися за журнальною або картковою формою залежно від обсягу документообігу.

9.3.2. Вимоги до складання й оформлення текстів документів

Призначення і класифікація документів. Управління суспільством, галуззю народного господарства чи підприємством являє собою, з погляду технології, процес отримання, обробки й передачі інформації.

Переважна частина використаної інформації фіксується. Це обов'язковий елемент управлінської діяльності, оскільки в сучасних умовах отримувати, зберігати і передавати інформацію можна лише зафіксувавши її попередньо. Матеріальними носіями фіксованої інформації є документи.

Документ (у перекладі з латинської — повчальний приклад) — це вид інформації про факти, події, явища об'єктивної й розумної діяльності людини.

Розрізняють документи на папері, фотоплівці, магнітній та перфострічках, диску, перфокарті тощо.

В управлінській діяльності використовуються головним чином текстові документи, інформація в яких зафіксована будь-яким письмовим способом — рукописним, машинописним, друкарським. Такі документи, оформлені відповідно до певних правил, часто називаються управлінськими, а їх сукупність — управлінською документацією.

Інакше кажучи, управлінська документація являє собою систему документації, що забезпечує управлінські процеси в суспільстві, на підприємстві, в організації чи установі.

Документи класифікуються за змістом інформації, яку вони несуть, надходженням, стадіями створення, ступенями гласності, термінами зберігання, призначенням і деякими іншими ознаками.

Найважливішою класифікаційною ознакою документів є їх зміст, зокрема відношення зафіксованої в них інформації до предмета чи до напрямку їхньої діяльності. Відповідно до цього виділяють такі види документів (табл. 9.1).

За змістом інформації: документи з адміністративних питань, комерційних, питань планування оперативної діяльності, бухгалтерського обліку, підготовки й розстановки кадрів, фінансово-кредитних, зовнішньоторговельної діяльності та ін. У результаті утворюються функціональні системи документації, наприклад планова, кадрова, капітального будівництва.

Таблиця 9.1. Види документів за ознаками класифікації і групами

Ознаки класифікації	Групи документів
За спеціалізацією	Загальні З адміністративних питань Спеціалізовані з фінансових, комерційних питань та ін.
За призначенням	Організаційні Розпорядчі Інформаційні Колегіальних органів
За походженням	Внутрішні Зовнішні
За напрямком	Вхідні Вихідні
За джерелами виникнення	Первинні Вторинні
За формою	Стандартні Індивідуальні
За технікою відтворення	Рукописні Відтворені механічним способом
За таємністю	Для службового користування Таємні Дуже таємні
За терміном виконання	Звичайні безстрокові Термінові Дуже термінові
За формою	Стандартні
За складністю	Односкладові Складні
За терміном зберігання	Постійного зберігання Тривалого (понад 10 років) зберігання Тимчасового (до 10 років) зберігання

За надходженням документи поділяються на офіційні й особисті.

Офіційний документ створюється організацією чи службовою особою й оформляється в установленому порядку. Серед офіційних документів можуть бути виділені особисті, що засвідчують особу або її права, обов'язки, службовий або соціальний стан, а також містять інші відомості біографічного характеру.

Документи особистого походження створюються особою поза сферою її службової діяльності або виконанням суспільних обов'язків.

За стадіями створення розрізняються чорнові, оригінали й копії документів.

Рукописний або машинописний документ, в якому відображено роботу автора над текстом, — чорновий. Документ є оригіналом, якщо

відомості про автора, час та місце його створення, які він містить у собі або які виявлено якимось іншим шляхом, відповідають дійсності. Оригінал офіційного документа — перший і єдиний його примірник. Копія відтворює інформацію документа й усі його зовнішні ознаки або частину їх. В юридичному відношенні оригінал і копія рівноцінні.

За ступенем гласності документи бувають звичайні та для службового користування (ДСК).

За термінами зберігання документи поділяються на дві групи — постійного і тимчасового зберігання.

Нарешті, виходячи з **призначення**, розрізняють індивідуальні й типові документи. Перші створюють у кожному окремому випадку для розв'язання конкретної управлінської ситуації. Другі відображають однорідні питання й складаються за однаковими зразками (типові листи, типові інструкції, типові положення і т.ін.).

Діяльність зі створення документів (документування) та організація роботи з ними означає створення умов, які забезпечують рух, пошук та зберігання документів у діловодстві і називається діловодством.

Стиль сучасного ділового письма. У службових документах реалізується офіційно-діловий стиль. Під стилем ділового письма розуміють сукупність прийомів використання мовних засобів при складанні управлінської документації.

При складанні тексту документів мають виконуватися вимоги, найголовнішими з яких є достовірність та об'єктивність, що досягається викиданням слів, які не несуть смислового навантаження.

Достовірним текст документа є тоді, коли в ньому не допускається подвійного тлумачення слів та виразів.

Повним називається такий текст документа, зміст якого вичерпує всі обставини справи.

Стислим є текст, у якому відсутні зайві слова та смислові повтори, надмірно довгі міркування не по суті справи.

Переконливий такий текст, який веде до прийняття адресатом пропозиції або виконання прохань, викладених у документі.

Переконливо складений діловий лист може прискорити прийняття управлінського рішення, запобігти назріванню конфлікту.

При оформленні службового документа необхідно пам'ятати, що його автор не службова особа, а юридичне підприємство, установа або організація.

Це покладає велику відповідальність на його укладачів та виконавців. Форми вираження інтересів юридичних осіб мають відповідати нормам адміністративного права.

Усі складові тексту існують у взаємозв'язку та взаємозалежності — текст не може бути переконливим без достатньої повноти і т. д.

У стилістичному відношенні ділове мовлення відзначається сувою логічністю міркування, послідовністю та переконливістю.

Елементи тексту. Текст — головний елемент документа. Через це підготовка текстової частини — одна із найголовніших операцій у документуванні й діловодстві.

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
СХІДНА РЕГІОНАЛЬНА МИТНИЦЯ

61003 м. Харків, вул. Короленка, 14, 16а. Тел. (0572) 12-77-30
Факс (0572) 19-41-39

№ 15/1207

«_15_» листопада 1999 р.

На № _____ від « ____ » _____ 1999 р.

Першому
Заступнику Голови ДМСУ
О.Б. Єгорову

Про надання роз'яснення
щодо сертифіката походження
форми «А»

У зв'язку з надходженням запитів з митниць та відсутністю інструктивних матеріалів щодо сертифікатів походження прошу дати роз'яснення про основні вимоги, що висуваються до сертифіката при митному оформленні вантажу (наявність захисних позначок, правила його заповнення та ін.), а також указати перелік країн, яким надано дозвіл на видачу такого сертифіката.

Начальник Східної
регіональної митниці

П.В. Пашко

Виконавець О.Г. Малярєвська
Тел. 17-27-54

Рис. 9.1. Зразок написання пояснювальної записки

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
СХІДНА РЕГІОНАЛЬНА МИТНИЦЯ

НАКАЗ

«29» вересня 1999 р. № 593

Про анулювання кваліфікаційного
свідоцтва особи, уповноваженої
на декларування

Відповідно до вимог параграфу 5 «Положення про діяльність підприємств, що здійснюють декларування на підставі договору», затвердженого наказом ДМСУ від 22.07.97 р. № 340, та згідно з заявою власника кваліфікаційного свідоцтва Лариси Олексіївни Янковської

НАКАЗУЮ:

1. Скасувати дію кваліфікаційного свідоцтва особи, уповноваженої на декларування, № 80000/8-164 Д від 06.05.98 р., виданого на ім'я Янковської Лариси Олексіївни 28.09.99 р.
2. Начальнику ВОМК В.Б. Ладу довести інформацію про скасування кваліфікаційного свідоцтва до оперативних підрозділів СРМ.
3. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Начальник Східної
регіональної митниці

П.В. Пашко

Погоджено:

Начальник ВОМК В.Б. Лад

Начальник ЗВ Л.Є. Поліщук

Юридичний сектор В.М. Дмитрієв

Рис. 9.2. Зразок написання наказу

Начальнику Східної регіональної
митниці
Пашку П.В.

С Л У Ж Б О В А   З А П И С К А

« _____ » _____ 2000 р.

Про хід виконання вимог
наказу ДМСУ від 06.04.98 р. № 184

Текст записки

Начальник відділу

О.О. Трифонов

Рис. 9.3. Зразок оформлення службової записки

Начальнику ВПВ
Миснику І.О.
інспектора ВПВ
Баштенка О.М.

З А Я В А

Прошу Вас надати мені щорічну відпустку за період 1998—
1999 рр. з 10.11.1999 р. та матеріальну допомогу на оздоровлення.

10.11.1999 р.

Підпис

Рис. 9.4. Зразок написання заяви про надання щорічної відпустки

Начальнику Східної
регіональної митниці
Пашку П.В.

З А Я В А

Прошу Вас надати мені матеріальну допомогу у зв'язку з народженням дитини.

Копія свідоцтва про народження додається.

10.11.1999 р. Підпис

Рис. 9.5. Зразок написання заяви про надання матеріальної допомоги

Начальнику Східної регіональної митниці Пашку П.В.
Дмитрієва В.М., який проживає в м. Харкові-64, Комсомольське шосе, буд. 35

З А Я В А

Прошу Вас прийняти мене на роботу в Східну регіональну митницю на посаду провідного інспектора юридичного сектору.

20.11.1999 р. Підпис

Рис. 9.6. Зразок написання заяви про прийняття на роботу

Начальнику відділу охорони
та митного супроводження
Східної РМ
Гречаннікову О.М.
ст. інспектора
Петрова А.Е.

ПОЯСНЕННЯ

03.11.99 р. приблизно о 16.00, ввійшовши до трамвая 23-го маршруту та оплативши проїзд, я поклав гаманець, у якому знаходилося моє посвідчення і п'ятнадцять гривень, у бокову внутрішню кишеню куртки. В трамваї на той час було дуже багато людей. Проїхавши дві зупинки я виявив пропажу гаманця. Після цього я відразу звернувся до РВ ХДУ УМВСУ.

У РВ Московського району мною була написана заява, зареєстрована за № 14336/8616, за фактом вжиття заходів щодо розшуку невідомих осіб, які викрали гаманець, у якому знаходилося службове посвідчення.

Про результати розшуку злочинців мені буде надана інформація.

Дата

Підпис

Рис. 9.7. Зразок оформлення пояснення

Текст будь-якого документа складається з логічних елементів: вступу, доказу, закінчення. У *вступі* адресат готується до сприйняття теми (зазначається привід, що привів до укладення документа, викладається зміст питання і т.ін.). У *доказі* викладається суть питання (докази, пояснення, міркування, що супроводжуються цифровими розрахунками, посиланнями на законодавчі акти й інші матеріали). У *закінченні* формулюється мета, заради якої складено документ. Закінчення може бути активним чи пасивним. *Активне закінчення* точно зазначає, яку дію має виконувати адресат. *Мета пасивного закінчення* — проінформувати адресата про якийсь факт, обставину тощо.

Текст документа, що складається з одного закінчення, називається *простим*, а той, що містить ще й інші логічні елементи, — *складним*.

Залежно від змісту документів застосовується *прямий* або *зворотний* порядок розташування логічних елементів. У першому випадку після вступу йдуть доказ і закінчення. При зворотному порядку — спочатку викладається закінчення, а потім доказ. Вступ у таких документах відсутній.

За способом викладу матеріалу документи можна поділити на дві категорії: з високим і з низьким рівнем стандартизації.

Документи з *високим рівнем стандартизації* складаються за затвердженою формою.

Уніфікація як один із напрямків реалізації документів у наш час втілюється в розробці й застосуванні на практиці типізованих та трафаретних текстів.

Типізація текстів — процес створення тексту-зразка, тобто стереотипу, на основі якого можуть бути побудовані тексти аналогічного змісту, що відповідають подібним управлінським ситуаціям. При цьому мають бути якнайточніше збережені основні конструкції й формулювання тексту-зразка. Типові тексти, як правило, оформляють у вигляді спеціальних збірників.

Трафаретизація текстів — процес поділу всієї інформації групи однорідних документів на постійну і змінну з наступним включенням постійної інформації до банку документа. Отже, трафаретні тексти — це дослідне відтворення постійної інформації групи документів з пропусками для подальшого заповнення конкретного документа.

У документах з *низьким рівнем стандартизації* добір слів та словосполучень щоразу залежать від конкретних ситуацій. За способом викладення документи з низьким рівнем стандартизації прийнято поділяти на *розповідні, описи й міркування*.

У *розповіді* йдеться про події (явища, факти) у тій хронологічній послідовності, в якій вони відбуваються в дійсності (автобіографія, пояснювальна записка, замітка, протокол).

В *описі* характеризуються явища (предмет, люди, події) з переліченням ознак, властивостей, особливостей (опис-характеристика, наказ, звіт, постанова).

Міркуванням називається вид тексту, в якому логічні визначення, думки й умовиводи розкривають внутрішній зв'язок явищ і, як правило, доводять визначену тезу. Розрізняють два основних види доказів: дедуктивний, коли думка розвивається від загального до часткового, та індуктивний, у якому думка спрямована від окремих фактів до загального.

9.4. ФОРМЕННИЙ ОДЯГ, ВИДИ ЙОГО, ТЕРМІНИ НОСІННЯ, ЗБЕРІГАННЯ В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ

9.4.1. Формений одяг митних органів України

Службові особи митних органів України забезпечуються форменим, спеціальним одягом та взуттям згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.95 р. № 407. Право носіння форменого, спеціального одягу, взуття, знаків розрізнення мають службові особи митних органів, які атестовані і мають персональні звання.

Форма одягу особового складу митних органів України:

Державних радників:

- 1) парадна;
- 2) буденна.

Інспекторів і радників:

- 1) парадна;
- 2) буденна (табл. 9.2).

Таблиця 9.2. Речове майно для радників та інспекторів

Найменування предметів	Кількість предметів на одного працівника	Термін носіння, років
<i>Комплект парадної форми для чоловіків</i>		
Кашкет	1	5
Костюм	1	2
Сорочка білого кольору з довгими рукавами	1	3
Сорочка білого кольору з короткими рукавами	1	3
Краватка	1	3
Туфлі, пар	1	2
Шкарпетки, пар	2	1
Кашне білого кольору	1	4
<i>Комплект парадної форми для жінок</i>		
Капелюшок або пілотка з напіввовняної тканини	1	3
Костюм	1	2
Блуза білого кольору з довгими рукавами	1	3
Блуза білого кольору з короткими рукавами	1	3
Краватка	1	3
Туфлі, пар	1	2
Колготки, пар	2	1
Кашне білого кольору	1	4
<i>Комплект буденної форми для чоловіків</i>		
Шапка зимова	1	3
Пілотка з плащової тканини	1	2
Пілотка з напіввовняної тканини	1	2
Пальто утеплене	1	3
Плащ з підстілкою	1	3
Костюм літній	1	2
Костюм	1	2
Куртка і штани	1	2
Сорочка блакитного кольору з довгими рукавами	2	1
Сорочка блакитного кольору з короткими рукавами	2	1
Краватка	2	2
Туфлі, пар	1	2
Чоботи, пар	1	2
Шкарпетки літні, пар	4	1
Шкарпетки зимові, пар	2	1
Рукавички п'ятипалі шкіряні, пар	1	2
Пасок шкіряний для штанів	1	2
Кашне чорного кольору	1	2

Продовження табл. 9.2

Найменування предметів	Кількість предметів на одного працівника	Термін носіння, років
<i>Комплект буденної форми для жінок</i>		
Шапка зимова	1	3
Пілотка з напіввовняної тканини	1	2
Пальто утеплене	1	3
Плащ з підстілкою	1	3
Костюм	1	2
Куртка і спідниця	1	2
Костюм літній	1	2
Блуза блакитного кольору з довгими рукавами	2	1
Блуза блакитного кольору з короткими рукавами	2	1
Краватка	2	2
Туфлі, пар	1	2
Чоботи, пар	1	2
Колготки зимові, пар	2	1
Колготки еластичні, пар	4	1
Рукавички п'ятипалі шкіряні, пар	1	2
Пасок шкіряний для спідниці	1	2
Кашне чорного кольору	1	2

Для курсантів навчальних закладів:

буденна форма (табл 9.3).

Формений одяг для виконання оперативної роботи.

Норми забезпечення речовим майном особового складу митних органів України затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.95 р. № 407.

Спеціальним одягом та взуттям забезпечуються працівники митних установ при виконанні робіт з огляду транспортних засобів (морських, річкових суден, залізничних вагонів, локомотивів, автотранспорту, літаків, вантажів, контейнерів і багажу, що транспортується окремо); при виконанні робіт з огляду поштових посилок і мішків з поштовою кореспонденцією, що прибувають із-за кордону і відправляються за кордон; працівники чергових служб митних органів України.

До спеціального одягу належать:

- 1) костюм із штучного хутра (куртка і штани синього кольору);
- 2) костюм польовий (бавовняний чорного кольору);
- 3) черевики високі;
- 4) халат бавовняний;
- 5) рукавиці брезентові.

Оперативні підрозділи спеціального призначення (митна варта) в митних установах *забезпечуються додатково таким одягом:*

Таблиця 9.3. Речове майно для курсантів навчальних закладів

Найменування предметів	Кількість предметів на одного працівника	Термін носіння, років
<i>Комплект буденної форми для чоловіків</i>		
Шапка зимова	1	3
Пілотка з плащової тканини	1	2
Пальто	1	3
Плащ	1	3
Костюм	1	2
Костюм літній	1	2
Штани	1	2
Сорочка блакитного кольору з довгими рукавами	2	1
Сорочка блакитного кольору з короткими рукавами	2	1
Краватка	2	2
Туфлі, пар	1	2
Чоботи, пар	1	2
Шкарпетки літні, пар	4	1
Шкарпетки зимові, пар	2	1
Рукавички п'ятипалі шкіряні, пар	1	2
Пасок шкіряний для штанів	1	2
Кашне чорного кольору	1	2
<i>Комплект буденної форми для жінок</i>		
Шапка зимова	1	2
Пілотка з напіввовняної тканини	1	2
Пальто	1	3
Плащ	1	3
Костюм	1	2
Спідниця	1	2
Блуза блакитного кольору з довгими рукавами	2	1
Блуза блакитного кольору з короткими рукавами	2	1
Краватка	2	2
Туфлі, пар	1	2
Чоботи, пар	1	2
Колготки еластичні, пар	4	1
Колготки зимові (пар)	2	1
Рукавички п'ятипалі шкіряні, пар	1	2
Пасок шкіряний для спідниці	1	2
Кашне чорного кольору	1	2

- 1) костюмом польовим зимовим з камуфляжної тканини;
- 2) костюмом польовим літнім з камуфляжної тканини;
- 3) кашкетом з камуфляжної тканини;
- 4) чоботами утепленими;
- 5) рукавичками п'ятипалими утепленими шкіряними;
- 6) маскою для обличчя.

Кожна митна установа один раз на рік готує заявку-потребу на забезпечення форменим, спеціальним одягом і взуттям. Потім згідно з графіком, затвердженим наказом ДМСУ, відповідні підрозділи митних установ одержують формений, спеціальний одяг і взуття у постачальному митному господарстві ДМСУ.

Формений, спеціальний одяг і взуття видаються працівникам митниці згідно з відомостями, підписаними начальником (заступником) митниці і головним бухгалтером.

9.4.2. Порядок зберігання предметів форменого, спеціального одягу, взуття та знаків розрізнення на базах та складах митних установ

Предмети форменого, спеціального одягу, взуття, знаки розрізнення та тканини мають зберігатися на стелажах у сухих з електричним освітленням приміщеннях, які за необхідності можуть бути обладнані засобами малої механізації: візками, підйомниками тощо.

Обов'язкова вимога щодо обладнання складських приміщень — це передбачення установки охоронної та протипожежної сигналізації. У кожному приміщенні також необхідно мати такі первинні засоби гасіння пожежі, як вогнегасники, ємності з піском, водою та ін.

Наказом начальника митної установи призначається службова особа (завідувач складом), відповідальна за протипожежний стан приміщень.

Предмети речового майна та тканини розміщуються у складі на стелажах за групами предметів, зростом, розмірами. Стелажі обладнані ярликами (бітками), де вказана назва предмета, а за необхідності, інші дані, що характеризують виріб.

Видача нового форменого, спеціального одягу, взуття та знаків розрізнення за нормами здійснюється тільки після закінчення терміну носіння раніше виданих аналогічних предметів.

При несвоєчасній видачі форменого одягу та його предметів, взуття, знаків розрізнення з об'єктивних причин терміни носіння вираховуються з моменту настання права на його отримання.

Повернення предметів щойно отриманого форменого, спеціального одягу і взуття на склад митної установи дозволяється (в окремих випадках) для обміну на необхідний розмір, якщо отриманий предмет не відповідає дійсному розміру службової особи та не був у використанні.

У виняткових випадках (роз'їзний характер роботи, виїзд та відрядження на будівельні об'єкти митних установ, робота, пов'язана з постачанням та супроводжуванням вантажів, водіям та ін.) дозволяється видача спеціального утепленого одягу (костюма) або польо-

вого костюма взамін форменого одягу чи плаща за заявою службової особи і письмовим дозволом керівництва митної установи з відшкодуванням різниці вартості готівкою, яка вноситься в касу митної установи.

У разі звільнення службової особи при її остаточному розрахунку заборгованість за отриманий формений одяг, взуття та знаки розрізнення визначається, виходячи з термінів, установлених нормами видачі. Прострочування видачі одягу з вини митної установи при цьому не враховується.

Наказом ДМКУ 02.02.96 р. № 46 були введені в дію «Правила носіння форменого одягу працівниками митних органів України», що наведені нижче.

9.4.3. Правила носіння форменого одягу працівниками митних органів України

Стаття 29. При парадній формі одягу на кителі носяться ордени, медалі і нагрудні знаки; при повсякденній формі одягу на френчі носяться планки з стрічками орденів, медалей і нагрудні знаки.

9.5. ЕКСПЛУАТАЦІЯ МИТНИХ ОБ'ЄКТІВ

9.5.1. Митні об'єкти

До митних об'єктів належать будівлі, споруди та мережі інженерного забезпечення (електро-, тепло-, водо- та газопостачання, каналізація), які знаходяться на балансі митного органу. До експлуатації митних об'єктів відносяться всі роботи, пов'язані з утриманням та підтримкою їх належного стану. Безпосередньо експлуатацією митних об'єктів у митних органах займаються господарсько-експлуатаційні відділи (ГЕВ). У Держмитслужбі України створено Господарсько-експлуатаційне митне управління (ГЕМУ), яке планує та здійснює контроль роботи митних органів з питань експлуатації митних об'єктів. Роботи з експлуатації митних об'єктів повинні організовувати та проводити фахівці, що пройшли навчання і мають відповідну кваліфікацію.

9.5.2. Експлуатація будівель та споруд

Все, що збудовано, носить загальну назву — споруди.

Будівлями називають наземні споруди, в яких розміщені приміщення, необхідні для того чи іншого виду людської діяльності.

Водночас не можна називати будівлями такі споруди (наприклад мости, радіомачти чи греблі), в яких або немає приміщень, або окремі приміщення не визначають їхнього основного призначення. Такі споруди називають *інженерними*.

Підрозділи митниць розміщуються в будівлях, які знаходяться на балансі митних органів, або в орендованих приміщеннях.

Ті будівлі, що знаходяться на балансі митних органів, обслуговуються за рахунок коштів, які виділяються митною службою на ці цілі (капітальний ремонт, поточний ремонт, ремонт обладнання, електромереж, водогону, опалення, придбання меблів та ін.).

В орендованих приміщеннях усі роботи з ремонту приміщень, опалення, освітлення, водогону та іншого проводяться службами орендодавця за їх рахунок. Орендатор лише сплачує орендну плату за приміщення та інші види наданих послуг згідно з укладеним договором між орендатором та орендодавцем.

Для ремонту та підтримки приміщень і будівель, що знаходяться на балансі митних органів, до штату митного органу включаються такі спеціалісти, як:

- робітники з ремонту будівель;
- електрики;
- дизелісти;
- сантехніки;
- прибиральниці та інший необхідний обслуговуючий персонал, який знаходиться в штаті митного органу, але неатестований.

Кількість необхідного обслуговуючого персоналу розраховується згідно з нормами і затверджується Державною митною службою України.

Норми чисельності враховують одну або декілька характеристик об'єктів, що обслуговуються.

Наприклад:

- нормативна чисельність двірників: на 590 м² — 1 двірник;
- нормативна чисельність прибиральниць: на 440 м² — 1 прибиральниця;
- нормативна чисельність робітників для обслуговування і ремонту інженерного обладнання визначається з урахуванням загальної площі будівель (м²) та чисельності працюючих (чол.) — на будівлю загальною площею 1300 м² та з чисельністю працюючих 210 чол. потрібен 1 чол./зміну;
- нормативна чисельність столярів визначається з урахуванням кількості одиниць меблів (шт.) та чисельності працюючих (чол.) — на 850 одиниць меблів та 210 чол. працюючих потрібен 1 чол./зміну;
- нормативна чисельність робітників для обслуговування і ремонту електромереж і силового обладнання визначається з урахуванням кількості одиниць ремонтної складності та кількості фізичних одиниць обладнання — на 601 одиницю ремонтної складності та 150 фізичних одиниць обладнання потрібен 1 чол./зміну. Категорія ремонтної складності визначається складністю одиниці обладнання: силовий трансформатор потужністю 630 кВА — 17 одиниць ремонтної складності; щит на 0,4 кВ — 2 одиниці ремонтної складності.

Для виконання великих обсягів робіт з поточного та капітального ремонтів будівель, а також капітального будівництва об'єктів укладаються договори зі спеціалізованими організаціями, які мають ліцензію на виконання цих видів робіт. Відбираються будівельні організації на тендерній основі.

Поточний ремонт складається з систематичних і своєчасно виконаних робіт щодо попередження завчасного зносу конструкцій, оздоб-

лення та інженерного обладнання, а також робіт з усунення дрібних пошкоджень і несправностей у конструкціях і обладнанні, виникаючих у процесі експлуатації будівель.

За видами проведення робіт ремонт поділяють на:

- *поточний профілактичний ремонт* — визначається і планується заздалегідь щодо часу виконання, обсягів та вартості робіт (проводиться не частіше одного разу на 3 роки);

- *поточний непередбачений ремонт* — виявляється в процесі експлуатації і виконується, як правило, в терміновому порядку.

До поточного профілактичного ремонту відносяться частковий ремонт і фарбування покрівель, заміна і фарбування водостічних труб, частковий ремонт дверей, очистка від забруднень і просте фарбування фасадів та ін.

Плани поточного профілактичного ремонту складають на основі технічного огляду будівель та опису необхідних робіт. При проведенні поточного профілактичного ремонту збільшується термін експлуатації і підвищується довговічність будівлі.

Капітальний ремонт будівель містить у собі заміну й відновлення окремих частин або цілих конструкцій та інженерно-технічного обладнання будівель у зв'язку з їх фізичним зносом і руйнуванням, а також проведення робіт з підвищення рівня благоустрою.

Капітальний ремонт ділиться на:

- *комплексний* — при якому передбачається одночасне відновлення зношених конструкцій, інженерного обладнання та підвищення благоустрою будівель і проводиться один раз на 18–30 років;

- *вибірковий* — включає в себе ремонт окремих елементів будівель чи обладнання і проводиться один раз на 6 років.

Реконструкція будівель, як правило, включає перепланування будівель (надбудови, прибудови, вбудови та ін.).

Згідно зі встановленою періодичністю після проведення профілактичного поточного ремонту впродовж 3–5 років не повинні проводитися ніякі ремонти (за винятком непередбаченого чи аварійного).

До початку ремонтних та будівельних робіт розробляється проектно-кошторисна документація (креслення та кошториси), згідно з якою й повинні проводитися необхідні роботи.

9.5.3. Види пунктів пропуску

Пункти пропуску — це об'єкти для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю пасажирів, транспортних засобів та вантажів з метою перетину державного кордону України на шляхах сполучення: залізничного, автомобільного, повітряного, морського та річкового транспорту, а також пішохідних шляхах.

Пункти пропуску через державний кордон України класифікуються: — за категоріями: міжнародні, міждержавні, місцеві;

— за видом сполучення: залізничні, автомобільні, морські, річкові, авіаційні, пішохідні;

- за режимом функціонування: постійні та тимчасові;
- за характером транспортних перевезень: пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські;
- за часом роботи: на цілодобові та такі, що працюють у визначений час.

9.5.4. Автомобільні пункти пропуску (АПП)

Автомобільні пункти пропуску через державний кордон України розташовуються в основному за межами населених пунктів, тому вони повинні працювати автономно і мати на своїй території такі споруди:

- службовий блок, у якому розміщуються митні і прикордонні служби, служби санітарно-карантинного контролю, ветеринарного та фітотконтролю, екологічного контролю, служби СМАПП;
- павільйони митників та прикордонників;
- навіси;
- на заїзді та виїзді спеціальні бар'єри і шлагбауми;
- бокси для ретельного огляду легкових і вантажних автомобілів;
- склад для конфіскованих вантажів;
- стоянки для затриманого транспорту;
- комплекс будинків і споруд господарського, технічного та інженерного призначення — гаражі, склади, мережі інженерного забезпечення, трансформаторні підстанції, котельні, насосні, споруди водопостачання (артезіанська свердловина, резервуари), місцеві очисні споруди, дизельгенератор та ін.;
- споруди кінологічної служби.

Усі будівлі повинні бути оснащені опаленням, вентиляцією, освітленням.

За ступенем забезпечення надійності електропостачання електроприймачі АПП належать до I, II або III категорій.

До електроприймачів I категорії (перерва в електропостачанні неприпустима) належать протипожежні пристрої, аварійне освітлення, охоронно-пожежна сигналізація та деякі види зв'язку; до II категорії (допускається перерва електропостачання на час проведення необхідних перемикань) — електрообладнання, без якого неможливо проводити митний та інші види контролю (ПЕОМ, ТЗМК, освітлення) та електротехнологічне обладнання (електроопалення). Інші електроприймачі (побутова техніка, електроводопідігрівачі та ін.) належать до III категорії надійності електропостачання (допускається перерва електропостачання до однієї доби).

Електропостачання АПП забезпечується від зовнішніх мереж, крім цього необхідно встановлювати резервні джерела живлення (дизельні електростанції необхідної потужності та джерела безперебійного живлення).

Автомобільні пункти пропуску повинні знаходитися на балансі митного органу і всі витрати на експлуатацію (облаштування, ремонт, прибирання, придбання обладнання, меблів та ін.) мають проводитися за власний рахунок митного органу.

9.6. АВТОМОБІЛЬНА СЛУЖБА В МИТНИХ ОРГАНАХ

9.6.1. Загальні положення системи експлуатації автомобілів

Експлуатація автомобілів включає в себе використання, технічне обслуговування, зберігання, транспортування, планування та облік.

Використання автомобілів визначається експлуатацією їх за прямим призначенням, з додержанням технічних норм, режимів і правил, установлених інструкціями заводів-виробників з експлуатації, при чіткому виконанні вимог безпеки руху.

Технічне обслуговування — це обов'язкове і своєчасне проведення робіт з перевірки їх справності та укомплектованості, усуненню виявлених несправностей, догляду за нею в обсязі, передбаченому інструкціями по експлуатації, які забезпечують постійне утримання їх у справному стані та готовності до використання за призначенням.

Планування експлуатації і ремонту автомобілів включає в себе комплекс заходів щодо організації правильного використання їх і експлуатації для виконання завдань із забезпечення оперативної і господарської діяльності підрозділів митниці.

Зберігання автомобілів полягає в підтриманні їх у технічно справному і законсервованому стані, який забезпечує справність і приведення до технічної готовності в установлений термін.

Облік експлуатації автомобілів включає комплекс заходів з обліку виконаних робіт, витрати моторесурсу, паливно-мастильних матеріалів (ПММ).

Справним вважається автомобіль, повністю обладнаний необхідними відрегульованими і нормально працюючими агрегатами, вузлами, механізмами, приладами, деталями і придатний для використання за призначенням.

9.6.2. Типи автомобілів

Автомобілі за типами розподіляються на легкові, вантажні і спеціальні.

До *легкових автомобілів* належать автомобілі, призначені для забезпечення службової діяльності керівників і підрозділів митниці, перевезення людей, транспортування легких вантажів.

Вантажні автомобілі — це автомобілі, які мають вантажні платформи і призначені для перевезення людей (більше 8 чоловік), вантажів, матеріальних цінностей і т.п.

До *спеціальних автомобілів* належать автомобілі з установленим на них спеціальним обладнанням для вирішення оперативних та інших спеціальних завдань (наприклад мобільна рентгенустановка, автокран і т.п.).

9.6.3. Комплектування автомобілями і введення їх в експлуатацію

Кількість автомобілів, що утримуються в підрозділах митних органів, визначається їх оперативно-службовою діяльністю, планами будівництва та експлуатації митних об'єктів і затверджується наказом Голови ДМСУ.

Поставку автомобілів для митниць здійснює Автотранспортне митне господарство ДМСУ.

Автомобілі, які надійшли на баланс митного підрозділу, підлягають реєстрації (перереєстрації) в органах ДАІ незалежно від їхнього технічного стану впродовж 10 днів від часу придбання (отримання) чи переобладнання.

Позаштатні автомобілі приводяться до технічно справного стану, консервуються і ставляться на зберігання. Використання автомобілів, які знаходяться поза штатом, категорично забороняється.

При комплектуванні дозволяється використовувати автомобілі одного типу замість іншого, якщо це не суперечить їхньому штатному призначенню. Наприклад, замість мікроавтобуса можна використовувати легковий автомобіль, а замість вантажного або спеціального використовувати легковий автомобіль забороняється.

Приймання-передача автомобіля оформляється актом, який затверджується головою комісії, призначеної наказом начальника митниці.

Передача несправних або неуккомплектованих автомобілів забороняється. Не дозволяється також підміна агрегатів, вузлів, деталей та інструментів.

До експлуатації автомобілів допускається персонал, який знає їх устрій, правила експлуатації, а також хто засвоїв правила безпеки при поведженні з ними та має посвідчення відповідної категорії.

Після реєстрації автомобіль закріплюється за конкретним водієм наказом по митному органу. На автомобіль наносяться спеціальні розпізнавальні знаки.

9.6.4. Планування, використання і зберігання автомобільної техніки

Планування — комплекс заходів щодо організації правильної експлуатації автомобілів, технічного забезпечення службової і господарської діяльності митного органу.

Мета планування:

- постійне підтримування автомобілів у технічно справному стані;
- технічно правильне, ефективне використання автомобілів;
- своєчасне проведення ТО і ремонту автомобілів.

Планування повинне забезпечити:

- виконання всіх поставлених завдань;
- підтримування автомобільної техніки в справному стані з необхідним запасом ходу;
- використання автомобілів тільки за прямим призначенням з урахуванням затверджених ДМСУ лімітів пробігу за рік;

— своєчасне проведення ТО, витрат ПММ у рамках затверджених лімітів.

Експлуатація автомобілів планується на рік, місяць і добу.

Плануючими документами є:

- річний план експлуатації і ремонту автомобілів;
- місячний план-графік проведення ТО і ремонту;
- щоденний наряд на вихід автомобілів на лінію.

Вихідні дані щодо планування:

- наявність і технічний стан автомобілів;
- ліміти пробігу і ресурс автомобіля;
- норми використання моторесурсу;
- необхідність в автомобілях;
- необхідна кількість ТО;
- ліміти ПММ.

Аналіз підсумків виконання місячного плану проводиться в кінці місяця. В ньому відображаються:

- законність використання автомобіля;
- причини перепробігу і перевитрат ПММ;
- оцінка стану транспортних засобів;
- рівень підготовки водіїв і стан дисципліни;
- зауваження щодо оформлення обліково-звітних документів (подорожніх листів, книг обліку, табеля роботи автомобіля та ін.).

Технічна готовність автомобіля. Визначається його справністю, надійністю, наявністю підготовленого водія, укомплектованістю запасними частинами, інструментом, пристроями, ПММ.

Технічне забезпечення — це комплекс заходів, які проводяться з метою підтримання техніки в налагодженому стані і в постійній готовності до використання, забезпечення надійної їх роботи, швидкого відновлення техніки, яка вийшла з ладу.

Воно складається з організації і здійснення правильної експлуатації та ремонту машин, а також постачання митних органів технікою й автотехнічним майном.

Технічне забезпечення є одним із важливих видів діяльності митних органів. Від вчасного його здійснення значною мірою залежить успіх виконання службових завдань та попередження ДТП.

Справність автомобіля визначається наявністю укомплектованих, відрегульованих і нормально працюючих агрегатів, вузлів, механізмів, приладів, деталей і придатністю до використання за призначенням. Це означає:

- двигун повинен легко запускатись і безперебійно працювати;
- тиск у системах відповідати нормі;
- вільний хід керма, педалей зчеплення, гальма в нормі;
- гальма повинні забезпечити плавну і надійну зупинку автомобіля;
- тиск у шинах у нормі;
- прилади освітлення, сигналізації працюють надійно;
- акумуляторна батарея заряджена, рівень електроліту в нормі.

Успішне виконання обов'язків з технічного забезпечення транспортних засобів митних органів досягається:

- високою технічною та автомобільною підготовкою водіїв і спеціалістів-ремонтників;
- своєчасним плануванням і правильною організацією ТО та ремонту;
- систематичним контролем за станом техніки, засобами обслуговування та ремонту;
- чітким управлінням діяльністю автогосподарства.

Контроль за діяльністю автогосподарства в митних органах здійснює керівник чи особа, уповноважена керівником митної установи.

Використання автомобільної техніки. Експлуатація техніки організовується відповідно до виконання оперативно-службових завдань, завдань керівництва митних органів, річних норм експлуатації, міжремонтних термінів (ресурсів) роботи машин і здійснюється за планом експлуатації та ремонту машин.

Річні норми, міжремонтні терміни (моторесурси) експлуатації техніки встановлюються наказом ДМСУ. Міжремонтні терміни визначають мінімальну роботу машин та їх агрегатів у кілометрах (мото-годинах, роках експлуатації) до виходу її в черговий капітальний ремонт.

Основними показниками експлуатації техніки є:

- використання техніки;
- технічний стан машин;
- своєчасність і якість ТО.

Використання техніки характеризується коефіцієнтом випуску рухомого складу на лінію. Він визначається для одиниці рухомого складу відношенням кількості днів (D_p) знаходження машин у роботі до загальної кількості днів (D_k) за звітний період:

$$K_B = D_p / D_k.$$

Технічний стан машин визначається їх справністю та надійністю (запасом ходу).

Основними показниками технічного стану автомобільної техніки є коефіцієнт технічної готовності ($K_{тг}$), який визначає ступінь готовності технічно справного рухомого складу до перевезень.

Він визначається для одиниці рухомого складу відношенням кількості днів (D_t), у які одиниця рухомого складу була технічно справна, до загальної кількості календарних днів (D_k) за звітний період:

$$K_{тг} = D_t / D_k.$$

Основним документом, який відображає технічний стан, експлуатацію та ремонт машин, є формуляр автомобіля, в якому відображається:

- переміщення машин;
- зміна основних агрегатів;
- пробіг автомобіля з початку експлуатації і після останнього капітального ремонту;
- капітальний ремонт;

- заміна автошин, акумуляторів;
- переміщення водіїв.

Водій приймає автомобіль за актом і в процесі експлуатації дбає про технічний стан та збереження машини, інструменту, приладдя й несе матеріальну відповідальність згідно з укладеним договором із керівником митної установи.

Право керувати машиною має тільки водій, на ім'я якого оформлений подорожній лист.

Подорожній лист є основним первинним документом з обліку роботи машини. Він повинен мати порядковий номер по даному автогосподарству, дату видачі, штамп митниці. Подорожній лист видається на підставі наряду про вихід автомобілів. Випуск машин на лінію без подорожнього листа забороняється. Подорожній лист видається на один день роботи машини. У випадку відрядження встановлюється необхідний термін його дії, котрий підтверджується посвідченням про відрядження.

Зберігання автомобільної техніки. Зберігання машин в автогосподарстві митниці організується на стоянках.

Стоянкою машин називається закрите приміщення або місце під наметом, а також відкриті майданчики, обладнані для зберігання відремонтованих, заправлених і технічно обстежених машин.

Стоянки обладнуються з урахуванням:

- швидкого та зручного виходу машин на лінію;
- зручності при підготовці машин до виходу й обслуговуванні при зберіганні.

Стоянка включає:

- місця для машин, які знаходяться в експлуатації;
- місця для машин, які зберігаються на консервації;
- відокремлені намети (майданчики) для зберігання бензоцистерн і паливно-заправників з паливом.

На стоянці біля кожної машини має бути табличка з указанням марки і номерного знака машини.

На стоянці дозволяється виконання таких робіт:

- очистка машин від бруду;
- періодична перевірка стану акумуляторних батарей, зняття їх для зарядки, перевірки;
- контрольний огляд машин перед виходом на лінію і в процесі зберігання та усунення незначних дефектів, виявлених при огляді.

9.6.5. Показники технічного стану автомобільної техніки

Основним показником технічного стану автомобіля є $K_{тр}$ — коефіцієнт технічної готовності.

Крім $K_{тр}$, для контролю за технічним станом машин використовується показник ЗХ (запас ходу), який визначається як різниця між установленою нормою міжремонтного пробігу (Π_m) і фактичним пробігом (Π_f):

$$ЗХ = \Pi_m - \Pi_f.$$

Норма міжремонтного пробігу встановлюється наказом ДМСУ. При визначенні запасу ходу необхідно враховувати фактичний стан автомобіля.

Запас ходу автомобіля повинен бути не менше 15 000 км.

Контроль за технічним станом і експлуатацією автомобіля здійснюється:

- шляхом огляду і перевірки посадовими особами;
- шляхом перевірки автомобілів на лінії;
- при інспектуваннях і перевірках підрозділу митних органів спеціалістами ДМСУ;
- органами ДАІ при проведенні оглядів.

Періодичність контролю встановлюється наказами керівників митних органів.

Завдання для перевірки знань

1. Що таке попередній розгляд документів?
2. Пояснити елементи тексту.
3. Основний принцип реєстрації документів.
4. Які види одягу входять до комплекту літньої парадної форми інспекторів (чоловіків)?
5. Який термін носіння шапки зимової в радників митної служби?
6. Скільки пар шкарпеток входить до комплекту буденної форми одягу інспекторів (чоловіків)?
7. Які працівники митних органів мають право на носіння форменого одягу?
8. На чому носяться металеві кокарди ?
9. Чим визначається технічне обслуговування автомобілів?
10. Які бувають типи автомобілів?
11. Що являє собою планування використання автомобільної техніки?
12. Що являє собою технічне забезпечення?
13. Назвіть основний показник технічного стану автомобільної техніки?
14. Що називається стоянкою машин?
15. Яким чином визначається такий показник, як запас ходу (ЗХ)?

СЛУЖБОВІ ОСОБИ МИТНИХ ОРГАНІВ

10.1. СЛУЖБОВІ ОСОБИ МИТНИХ ОРГАНІВ

На службу до митних органів приймаються громадяни України, які за своїми діловими та моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров'я здатні ефективно виконувати покладені на митні органи завдання. При прийомі на роботу до митних органів може встановлюватися випробування терміном до шести місяців.

Не можуть бути прийняті до митних органів особи, які були засуджені за скоєння злочину.

Службові особи митних органів, яким присвоюються персональні звання, приймають присягу державного службовця.

Службові особи митних органів мають єдиний формений одяг із відповідними відзнаками, зразки якого затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Службовій особі митних органів надається право зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю в порядку, що визначається чинним законодавством.

Вимоги службових осіб митних органів у межах їх повноважень обов'язкові для виконання громадянами та працівниками підприємств, установ, організацій.

Службові особи митних органів перебувають під захистом закону. Законодавством гарантується захист життя, здоров'я, честі, гідності, майна службових осіб митних органів і членів їхніх сімей від злочинних посягань та інших протиправних дій.

Заробітна плата службових осіб митних органів, які мають персональні звання, складається з посадових окладів, надбавок за персональні звання, вислугу років, учені ступені та знання іноземних мов, а також надбавки до посадового окладу з урахуванням надбавки за персональне звання та надбавки за високі досягнення у праці й виконання особливо важливих завдань.

Службові особи митних органів підлягають обов'язковому державному страхуванню на умовах і в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Службові особи митних органів підлягають атестації один раз у три роки.

Забороняється спільна служба в одному митному органі (підрозділі) осіб, які є близькими родичами чи свояками (батьки, подружжя, брати, сестри, сини, дочки, а також брати, сестри, батьки та діти подружжя), якщо за службовим становищем один із них підлеглий або підконтрольний іншому.

Службові особи митних органів не можуть бути членами політичних партій та рухів, брати участь у діяльності інших об'єднань громадян, що мають політичні цілі.

Службові особи митних органів не мають право вчиняти дії, передбачені статтями 1 і 5 Закону «Про боротьбу з корупцією».

Права, обов'язки і відповідальність службових осіб митних органів визначаються Митним кодексом України, Положенням «Про порядок і умови проходження служби в митних органах України» та іншими нормативними актами.

Службові особи митних органів зобов'язані:

- неухильно дотримуватися вимог Конституції, Митного кодексу України, інших нормативних актів, що регламентують діяльність митних органів;
- активно захищати інтереси України, зберігати і примножувати її економічний потенціал, історичні та культурні цінності народу України;
- сумлінно, на високому професійному рівні виконувати службові обов'язки, накази та розпорядження безпосередніх і прямих начальників, підвищувати свої знання, вдосконалювати вміння та навички;
- постійно вдосконалювати роботу, пов'язану із здійсненням митного контролю, вести боротьбу з контрабандою та іншими порушеннями митних правил, виявляти при цьому ініціативність і наполегливість;
- не допускати порушень трудової дисципліни, а також вчинків, несумісних зі статусом працівника митної служби, виявляти пильність, зберігати державну, службову та комерційну таємниці;
- ставитися з належною увагою до громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, бути нетерпимими до будь-яких порушень їхніх прав, законних інтересів, приниження честі та гідності.

Конкретні обов'язки та права службових осіб митних органів визначаються на основі типових кваліфікаційних характеристик і відображаються в посадових положеннях та інструкціях.

За порушення трудової дисципліни, недбале та несумлінне ставлення до виконання своїх обов'язків службові особи митних органів несуть відповідальність відповідно до законодавства України.

За скоєні злочини службові особи митних органів притягаються до відповідальності згідно з кримінальним законодавством України.

Службовим особам митних органів, які мають персональні звання, встановлюється термін вислуги: для жінок — 20, для чоловіків — 25 років з правом виходу на пенсію: жінок — у 50, чоловіків — у 55 років.

Службові особи митних органів, які виявили бажання звільнитися зі служби, письмово попереджають про це керівника митного органу не пізніше, як за два тижні до дня звільнення.

Службові особи митних органів звільняються зі служби:

- за віком — у разі досягнення пенсійного віку;
- через хворобу — у разі визнання їх непридатними до служби в митних органах за рішенням медичної комісії;
- через службову невідповідність;
- за порушення дисципліни, правил митного контролю, за інші вчинки, що дискредитують службову особу митних органів України;
- за власним бажанням,
- через скорочення штатів — у разі відсутності можливості виконання по службі;
- у зв'язку з переведенням у встановленому порядку на іншу роботу.

Службові особи, засуджені за скоєння злочину, підлягають звільненню зі служби в митних органах після набуття законної сили вироку суду, а також в інших випадках, передбачених Кодексом законів про працю України та Законом України «Про державну службу».

10.2. ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Зазвичай штатною структурою митниць передбачена посада інспектора (старшого, головного) по зв'язках із громадськістю та засобами масової інформації (ЗМІ). Нерідко другу частину опускають, вважаючи, що поняття «зв'язки з громадськістю» містить у собі також зв'язки із ЗМІ. І небезпідставно. Адже що як не преса, радіо, телебачення дозволяють виходити на широкий загал, щоб донести до читачів, слухачів, телеглядачів (далі — аудиторія) певні відомості про митну службу, її функції та завдання, митну справу загалом.

Якщо така посада відсутня в штатному розписі, функції інспектора по зв'язках із громадськістю покладаються на іншу посадову особу за сумісництвом. Тому що сьогодні без виходу на широкі кола громадськості ефективність діяльності митних органів не буде достатньою. Хтось, можливо, вважатиме це перебільшенням. Доведемо помилковість такого судження.

Звернімося хоча б до тези «Митниця захищає економічні інтереси держави». Розвинути її можна в кількох напрямках, з-поміж яких головним є поповнення державної скарбниці. Для людини свідомої важливість митних перерахувань — це аксіома. Однак і сьогодні більшість населення не усвідомлює, яку питому вагу в державному бюджеті становлять надходження від митних органів і, як наслідок, корисність останніх.

Незважаючи на те, що (як показали дослідження, проведені на замовлення Східної регіональної митниці харківською Службою соціальної політики) вже відійшов у минуле негативний стереотип митниці як бар'єру між республіками СНД, особливо з Росією, ще й досі перетворення митниці на необхідність супроводжується розпливчастими тлумаченнями про маловідому службу, її роль та завдання. Мовляв,

це — штучне утворення, яке заважає добрим людям вільно перетинати кордон зі своїм скарбом (валютою, товарами, цінностями).

Розвінчати цей стереотип — наше завдання. Спонукають до цього й численні порушення митних правил, якими рясніють оперативні зведення з митниць, причому як з боку громадян, так і з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Подеколи (хочеться вірити, що так воно й є) через необізнаність, елементарне незнання своїх прав та обов'язків при перетинанні митного кордону. Проте частіше причиною порушень служить свідоме нехтування законом і бажання уникнути сплати митних платежів, особливо з боку суб'єктів ЗЕД (йдеться ж бо про значні кошти). Тому, роз'яснюючи першим і другим основні положення митного законодавства, своєчасно інформуючи населення про зміни в ньому, маємо можливість у такий спосіб сприяти запобіганню правопорушень, які завдають відчутних матеріальних збитків державі.

Таким чином, основні обов'язки інспектора по зв'язках із громадськістю полягають у забезпеченні повного комплексу робіт з ефективного і позитивного висвітлення основних напрямків діяльності митниці, організації співпраці з усіма ЗМІ відповідно до обраної стратегії, тактики і графіка виходу в окремих друкованих виданнях чи електронних ЗМІ (підготовка, розповсюдження та контроль за публікацією матеріалів, підготовка прес-релізів, текстів виступів чи окремих повідомлень, організація та проведення брифінгів, прес-конференцій тощо).

Вище в описовій формі окреслено два концептуальні напрямки роботи по зв'язках з громадськістю, конкретизувати які можна так:

- 1) створення позитивного іміджу митної служби;
- 2) профілактика правопорушень.

Для реалізації цих завдань необхідно мати *інформаційну стратегію* (загальну і специфічну для кожної передачі інформації). Для чого вам насамперед (і так щоразу!) слід відповісти на запитання:

- Чому ви збираєтеся щось сказати?
- Кому ви збираєтеся це сказати?
- Що саме ви збираєтеся сказати?
- Як ви збираєтеся це сказати?
- Коли ви збираєтеся це сказати?

Відповіді на ці запитання — ваша надійна підмога в досягненні поставленої мети. Скориставшись цією схемою, ви якнайкраще підготуєте себе і до спілкування з журналістами — представниками різних мас-медіа, коли вам самим доведеться виступати з коментарем (з приводу тих чи інших правових питань) або ж давати інтерв'ю для преси, радіо, телебачення з питань основної діяльності митниці.

Що хотілося б тут порадити? Звичайно, не боятися відеокамери (якщо йдеться про телебачення) і мікрофона, не «бігати» очима по кімнаті, а дивитися прямо в об'єктив або ж на співрозмовника. Допоможе приховати хвилювання, приміром, олівець, який триматимете в руках (сама собою відпаде думка «куди подіти руки?»). Можна скористатися замість олівця якимось документом (це не виглядатиме на екрані зайвим, до того ж, час від часу ви зможете зазирнути в нього, щоб скорегувати власну думку або послатися на цей, конкретний, документ для більшої переконливості).

Не в останню чергу, звичайно, слід звернути увагу і на власний вигляд (одяг, зачіску), і на той фон, на якому вас бачитимуть численні телеглядачі (що у вас за спиною? зліва і справа? немає безладдя на столі? і т. ін.). Коли маємо справу з радіозаписом, потурбуйтеся про те, щоб сторонні звуки (з вулиці, коридора, радіоприймача) не були чутні. (Уявіть, якби в ефірі під час вашого виступу звучав, наприклад, собачий гавкіт. Зрозуміло, це випадковість, однак вона відвертатиме на себе увагу радіослухачів, що зменшить переконливість ваших слів.)

Це, так би мовити, побічні поради, всім зрозумілі. Зауважимо, до того ж, що про всі ці обставини мусить подбати той, хто бере інтерв'ю, він — фахівець і мусить все сам передбачити. Але й вам не завадить проконтролювати його на всяк випадок.

Однак найважливіше, на що необхідно звернути вашу увагу як інтерв'юваної особи, ви мусите бути переконливими — тільки тоді ваш виступ у газеті, на радіо чи телебаченні матиме сенс. Інакше все буде сприйматися «з точністю до навпаки». Чому? Не секрет, що частина читачів, слухачів, глядачів не любляють митників (за інерцією або ж через нерозуміння необхідності такої структури, як митниця). Тому завдання митників цю частину аудиторії повернути на свій бік, зробити своїми союзниками. І перший помічник у цьому (в більшості випадків) не хто інший, як ваш співрозмовник-журналіст. На його допомогу можете розраховувати: він контролює хід вашої думки, він підкаже, коли слід записати дубль, щоб виправити помилку і вона «не пішла» в ефір. (Гірше, звичайно, якщо журналіст не розуміється на тому, про що пише, або упереджено ставиться до вас чи вашої організації).

І в тому і в іншому разі *переконливість* — *ваша зброя*. Як же цього досягти? Найперше — довіряти собі: ви — фахівець, досконало знаєте свою справу і добре орієнтуєтесь в обраній темі (якщо ж не володієте питанням сповна, краще не погоджуйтесь на інтерв'ю). Запропонована вище схема (див. п'ять питань) допоможе вам сконцентрувати свою думку, виділити головне, правильно розставити акценти. Якщо це виступ в електронних засобах масової інформації, слід бути лаконічним, не переобтяжувати текст спеціальними термінами (вони не сприймаються «на слух» або швидко забуваються), викладати суть питання в доступній формі, орієнтуючись на непідготовленого слухача. Інша справа — газети. Тут можна дозволити собі бути більш детальним, вдаватися до ширших тлумачень, не уникати специфічних понять і термінів, не забуваючи водночас про доступність викладу.

І ще одне, на чому хотілося б наголосити: щоразу, коли спілкуєтесь із пресою (в широкому розумінні), слід пам'ятати, що ви представляєте не лише себе, а й митні органи в цілому. Ваш вигляд, вміння володіти словом, інтелект — усе «працює» на позитивний імідж митниці. (Спрацьовує ефект «перенесення», «персоніфікації митної служби».)

Усі ці поради і зауваження залишаються справедливими і в тому разі, коли ви виступаєте не автором, а організатором матеріалу. (Який із варіантів обрати — про це пізніше.) В обох випадках орієнтиром і, зрештою, кінцевою метою служить сприйняття аудиторією тієї інформації, з якою ви на неї виходите.

Зрозуміло, що найважливішими важелями, які дозволяють впливати на громадську думку, є засоби масової інформації. Отже, слід визначитися з *інформаційним полем*: чим ширшим воно буде, тим краще. Це в ідеалі. Але практика підказує, що неможливо охопити всі ЗМІ, особливо коли йдеться про велике місто з розвинутою інформаційною мережею, де нові друковані видання з'являються, неначе гриби після дощу, й так само швидко зникають. Більше того, трапляється, що й самі газети протистоять таким контактам, залишаючись упередженими в ставленні до митних органів узагалі або жадаючи платні за публікацію інформації з митної тематики (мовляв, це — реклама), особливо якщо мова йде про роз'яснення митного законодавства. Здавалося б, абсурд? Та, на жаль, для більшості газет така ситуація типова.

І все ж *починати треба з вивчення всіх ЗМІ регіону*. Стосовно друкованих засобів масової інформації слід враховувати тираж, зону розповсюдження газети, її тематичне й ідеологічне спрямування (опозиційні видання залишатимуться в опозиції й відносно митниці як інституції державної влади), і не в останню чергу — особисті пристрасті головного редактора. (Трапляється, що через власну упередженість головний редактор відмовляється публікувати матеріали про митницю. Ваше завдання — переконати його, так само й кореспондента, в доцільності й актуальності інформації; тоді й вони переконують читача у важливості даної теми.)

Якщо читачів газети можна віднести до активних споживачів інформації, котрі на свій розсуд обирають, який матеріал їм читати, і можуть довше зосередитися на ньому, то радіослухачі, так само й телеглядачі, становлять аудиторію пасивну, тобто випадкову (випадково почули, а слухали й чи зрозуміли «на слух» — невідомо). Тому увагу тут слід віддавати коротким повідомленням — яскравим і зрозумілим, насамперед дбаючи про *адресність інформації*, тобто на кого вона розрахована (це слід чітко усвідомлювати) — на широкий загал, коли йдеться про новини з життя та діяльності митних органів; на громадян — коли інформуємо про правила переміщення предметів громадянами через митний кордон України; чи на суб'єктів ЗЕД — інформація з питань митного законодавства в частині, що стосується зовнішньоекономічної діяльності.

Залежно від адресата й обираються ЗМІ, відповідні радіо- і телепрограми з урахуванням навіть часу їх виходу в ефір. Отже, сконцентруватися слід на використанні тих ЗМІ, за допомогою яких можна найповніше і найширше досягти потрібної нам аудиторії.

Особливості сприйняття різних ЗМІ диктують і *вибір жанру*. Для радіо і телебачення більш характерні короткі повідомлення, це переважно короткі сюжети або «закадрові» повідомлення про затримання на кордоні, про вилучення або конфіскацію валюти, товарів та інших предметів. Але є небезпека наразитися на підводні камені чи мілини: за своєю психологією людина схильна співчувати порушникам, вбачаючи в них «жертву закону», надто в наш складний час. Якщо не йдеться про контрабанду наркотиків, зброї, культурних цінностей, ми ризикуємо викликати швидше роздратування, ніж розуміння. З тих

же причин не варто розповідати про «дрібні» затримання. В руйнуванні усталених стереотипів та створенні нового образу митниці найбільш ефективними і психологічно впливовими визнаються факти: «митниця дає прибуток державі», «затримка крупних правопорушників», тобто ефект «корисності» і т. ін. (Стрілянина «з гармати по горобцях» так само небезпечна, як і «з рогатки по слонах».) Такі короткі повідомлення, тематичні добірки (приклади порушень, скажімо, ст. 118 Митного кодексу України, до речі, найбільш поширені серед громадян) можна супроводжувати роз'ясненнями міри відповідальності за скоєне порушення. Тоді наведені приклади порушень служитимуть переконливою ілюстрацією до чинного митного законодавства.

Взагалі, *жанрова палітра дуже розмаїта*: це можуть бути інтерв'ю посадових осіб, коментарі фахівців, репортажі з митних постів та інших підрозділів, тематичні сюжети, присвячені конкретній події або окремому напрямку діяльності митниці. Тут доречно було б зупинитися на питанні авторства матеріалів. Існує думка, що читача легше зацікавити (а відтак і переконати), коли автором публікації виступає сторонній журналіст, а не посадова особа митниці. Інакше кажучи, коли не ми самі говоримо про себе, а про нас розповідають інші.

Якщо виходити саме з цих засад, варто й справді залучати до співпраці кореспондентів газет, тим більше радіо і телебачення, які мають власну специфіку (в тому числі жанрову) побудови й подання матеріалу. До речі, це дозволить вам вивільнити час для організації інших публікацій.

Інша річ, коли йдеться про роз'яснення окремих положень митного законодавства чи змін у ньому. Тут покладатися на сторонніх журналістів не слід: часто-густо вони припускаються суттєвих помилок, не вважаючи за потрібне точно дотримуватися букви закону. Як наслідок, читачі можуть бути по суті дезінформовані.

У ст. 2 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» написано: «... не допускається вимога попереднього погодження повідомлень і матеріалів, які поширюються друкованими засобами масової інформації, (...), крім випадків, коли посадова особа є автором поширюваної інформації або дала інтерв'ю». Тобто якщо ви самі готуєте матеріал для публікації чи у вас беруть інтерв'ю з приводу тих чи інших питань, корисно заздалегідь пересвідчитися в тому, що ваша думка викладена вірно і газетярі не переплутали, приміром, правила ввезення валюти з правилами її вивезення за межі України.

Взагалі ж, стосовно правового інформування, як уже зазначалося, важко розраховувати тільки на публікації в місцевій пресі. Розглянемо ці питання на прикладі Східної регіональної митниці, де *профілактично-роз'яснювальна робота* ведеться за кількома напрямками. Спершу випускали газету «Митниця» як додаток до українського інформаційно-аналітичного щомісячного видання «Ділове життя» (розповсюджувалася разом із журналом), однак за браком коштів редакція відмовилася видавати газету. Тоді митниця за власний кошт почала випускати тематичні інформаційні бюлетені і безплатно розповсюджувати їх через підрозділи митниці, митні пости. («Порядок

ведення обліку суб'єктів ЗЕД у митних органах», «Порядок переміщення предметів (валюти) через митний кордон України», «Порядок видачі вантажів на відповідальне зберігання», «Правила митного оформлення автомобілів, ввезених на митну територію України», «Порядок справляння ввізного (імпортного) мита при імпорті товарів учасниками ЗЕД», «Порядок справляння митних зборів, що нараховуються за ВМД» і т. ін.).

Сьогодні за сприяння Східної регіональної митниці видається щотижнева газета «Митна паралель», яка розповсюджується по Україні. За своїм спрямуванням вміщує в ній інформація адресована переважно суб'єктам ЗЕД, митним брокерам і працівникам митних органів (це, практично, всі законодавчі документи, нормативно-правові акти, які стосуються зовнішньоекономічної діяльності, а також коментарі фахівців митниці з питань митного законодавства). Це дозволяє оперативно, цілеспрямовано і системно вести інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення.

Ця ж мета досягається і в телевізійній передачі «Митниця дає «добро», яка щомісячно виходить на обласному державному телебаченні. Зважаючи на специфіку аудиторії й особливості сприйняття розмовних жанрів, тематику передач спрямовано на роз'яснення положень митного законодавства громадянам (рідше суб'єктам ЗЕД — у плані орієнтації щодо виходу нових нормативних документів) з використанням конкретних прикладів, коментарів відповідальних осіб митниці.

Активізувати увагу до митних проблем, оперативно повідомити про якусь подію чи актуальні зміни в митному законодавстві — одночасно через усі ЗМІ — дозволяють брифінги, тематичні прес-конференції. Тут доречно сконцентрувати увагу на якомусь одному аспекті, на відміну від «прямих ефірів» на радіо, телебаченні, коли слухачі мають можливість отримати відповіді на будь-які питання (розгалужена тематика).

Дуже допомагає в роботі *календарний план* виступів у регіоні. Це дозволяє не лише не розпорошувати свою увагу, а й організувати планове в тематичному відношенні, системне висвітлення діяльності митних органів із поширенням на максимальну кількість ЗМІ, а отже, й на широку аудиторію.

Окремо слід сказати про таку форму роботи як *зв'язки з організаціями*. На перший погляд нібито й не дуже важливу. Однак, як свідчить практика, така думка помилкова. Форми можуть бути різні: це і поздоровлення керівників провідних організацій, установ, підприємств регіону з професійними і загальнонародними святами, днями народження, вручення вітальних адрес, листування, запрошення і подяки суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності — найбільшим платникам податків, яким у плані заохочення впродовж наступних двох місяців надаються своєрідні пільги у вигляді позачергового митного оформлення експортно-імпортних операцій.

У Східній регіональній митниці така практика існує. І переконливо свідчить на користь цих заходів — допоміжних засобів впливу на формування громадської думки, шанобливого ставлення до митних органів України.

Завдання для перевірки знань

1. Дати визначення терміну «службова особа».
2. Якими документами визначаються обов'язки службових осіб митних органів?
3. Обмеження, пов'язані з проходженням служби в митних органах.
4. Яким ЗМІ у вашому місті, регіоні ви надали б перевагу?
5. Як тематична спрямованість інформації впливає на вибір ЗМІ?
6. Що краще: писати самому чи залучати до співпраці представників мас-медіа? Як це впливає на ефективність сприйняття матеріалу?
7. Які теми, на ваш погляд, цікавіші читачам: з життя і діяльності митниці; боротьба зі зловживаннями з боку посадових осіб митних органів; правила переміщення громадянами предметів через митний кордон України; боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил; відповідальність за ПМП; внесок митниці до державної скарбниці?

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ТА ЇХ ВИДИ

11.1. ОСНОВНІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ УГОДИ

Захист національного товаровиробника та стимулювання експорту товарів є основними принципами функціонування будь-якої держави. Національний інтерес, який визначається в принципах зовнішньої торгівлі, закріплюється у правовому відношенні та спрямований на сприяння експорту товарів, захват ринків збуту продукції, підвищення конкурентоспроможності товарів вітчизняних товаровиробників.

Поглиблене вивчення попиту та пропозицій товарів, особливостей та кон'юнктури вже встановлених світових або регіональних ринків дозволяє національним підприємцям використовувати свої потенційні можливості для прискореного перетворення економіки країни в ринкову.

Реалізація комерційних планів у сфері зовнішньої торгівлі будь-якого підприємства неможлива без укладення зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Особливість формалізації зовнішньоекономічної угоди має бути викладена в конкретному контракті (договорі), який законодавчим чином регулюється в країнах контракту.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) — матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних торгових партнерів, якщо інше не встановлено законом або міжнародним договором України, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

У правовому розумінні слід розрізняти зовнішньоекономічні договори (контракти), на підставі яких проводиться ввезення-вивезення товарів, та договори, укладені між резидентами однієї країни, з виконання певних дій з товарами без переміщення їх через митні кордони. Зовнішньоекономічні договори містять низку ознак, які відсутні в аналогічних договорах внутрішньої торгівлі.

З метою встановлення ефективного контролю за здійсненням зовнішньоекономічної діяльності підприємств, дотриманням правил валютного, митного та податкового видів контролю, державними органами будь-якої країни розробляються механізми та умови здійснення зовнішньоекономічних операцій з урахуванням особливостей національного законодавства.

Законодавством передбачено наявність у зовнішньоекономічних договорах таких пунктів:

- назва, номер договору;
- дата та місце укладання;
- преамбула;
- предмет договору;
- кількість та якість товару;
- умови поставки товарів;
- ціни та загальна вартість товарів;
- умови платежів;
- умови здачі (приймання) товару;
- упаковка та маркування;
- форс-мажорні обставини;
- санкції та рекламації;
- арбітраж;
- юридичні адреси, поштові та платіжні реквізити сторін договору.

Угоди купівлі-продажу — найбільш розповсюджені як операції, що використовуються учасниками господарської діяльності на світовому ринку.

Згідно з «Конвенцією ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р.» під даною угодою розуміється продаж експортером товарів іноземному партнерові. При цьому продавець зобов'язується поставити товар, надати документи, що до нього відносяться та передати право власності на товар відповідно до умов зовнішньоекономічного договору, а покупець зобов'язується сплатити вартість товару та прийняти поставку товару відповідно до вимог договору. Продаж товарів може здійснюватися як безпосередньо імпортеру продавцем, так і через дилерів, агентів, власні відділення та дочірні компанії.

Зустрічна торгівля — сукупність комерційних угод, які передбачають водночас із закупівлею товарів зустрічну поставку певних товарів задля досягнення балансу експортно-імпортних операцій.

Останнім часом операції із зустрічної торгівлі набули свого розповсюдження. Недостатність вільної валюти, неможливість отримання кредитів спонукають учасників зовнішньоекономічної діяльності та держави звертатися до застосування угод щодо зустрічної торгівлі. Разом із цим, деякі країни використовують можливості операцій зустрічної торгівлі для розширення ринків збуту.

У міжнародній практиці зустрічна торгівля застосовується в таких формах:

а) *бартер (товарообмін)* — угода, що являє собою обмін товарів на інші товари, за якою вартість товарів, що експортуються, дорівнює вартості товарів, що імпортуються. У цьому разі вважається, що угода збалансована за вартістю;

б) *зустрічна закупівля* передбачає, що продавець-експортер укладає окремий договір з іноземним покупцем і водночас сам зобов'язується закупити певну кількість деяких товарів, що виробляються у країні покупця;

в) *зворотна закупівля* являє собою угоду, пов'язану з розробкою корисних копалин, будівництвом підприємств, а також іншими значними експортними угодами. Вартість робіт, що виконуються стороною контракту, компенсується повністю або частково поставками продукції, що випускається на збудованому підприємстві;

г) *компенсаційне узгодження* — це угода, за якою експортер зобов'язується включити в перелік товарів сировину, компоненти або напівфабрикати для виконання обумовлених послуг у цій країні згідно із зовнішньоекономічним контрактом.

Бартерна (товарообмінна) операція в галузі зовнішньоекономічної діяльності — це один із видів експортно-імпортних операцій, оформлених єдиним договором між суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України та іноземним суб'єктом господарської операції, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, не опосередкований рухом грошових коштів у готівковій та безготівковій формах.

Операція з переробки давальницької сировини передбачає поставку однією із сторін угоди сировини для переробки в готову продукцію шляхом використання виробничих потужностей іншої сторони угоди; при цьому обумовлюється відсоткове (в грошовому виразі) співвідношення сировини у готовій продукції та порядок взаєморозрахунків за здійснену переробку.

Застосування давальницької схеми переробки сировини дозволяє «виконавцеві» операції використовувати існуючі виробничі потужності для виготовлення готової продукції без витрат на закупівлю сировини. За виконану роботу «виконавець» може отримати винагороду в грошовій або (та) товарній формі.

Застосування давальницької схеми «замовником» при вивезенні давальницької сировини дозволяє отримати готову продукцію з меншими витратами, ніж при її виробництві в країні «замовника», або виготовлення якої в країні «замовника» неможливе з технологічних або інших причин.

Угоди за участю незалежних іноземних партнерів-посередників. Характерною ознакою цієї форми роботи на ринку є те, що експортер вступає у прямі відношення з іноземним покупцем на підставі укладеного договору від свого імені через агента-підприємство, що діє за кордоном. Винагорода такого незалежного агента, як правило, складається з комісійних від ціни проданих ним самим або за його участю товарів.

Дані угоди можуть застосовуватись експортерами як один із методів проникнення на вже опанований іншими виробниками ринок збуту та включати у себе певні дії без переходу права власності на товари, що є предметом контракту (договору).

Найчастіше застосовуються такі угоди:

- а) *агентські*;
- б) *комісійні*;

- в) *перевезення*;
- г) *зберігання*.

У разі застосування *агентських* угод принципал (експортер, імпортер товару) уповноважує посередника (агента) представляти його або діяти від його імені у відношенні з третіми особами. Зовнішньоекономічні угоди можуть укладатись як від імені принципала, так і від імені агента, залежно від умов агентського договору.

При використанні *комісійних* угод посередник (комісіонер) виступає як агент відносно принципала, але угоди продажу (купівлі) товару укладає від свого імені. Тобто агент є продавцем (покупцем) товару.

Договір *перевезення* — посередницький договір, на підставі якого експедитор зобов'язується перевезти вантаж до місця призначення та здійснити певні дії з товаром щодо їх складування, зберігання та виконання інших операцій відповідно до зазначеного договору.

Під договором *зберігання* у зовнішньоекономічних відносинах розуміється посередницький договір, на підставі якого одна сторона зобов'язується за певну плату забезпечити зберігання товарів та інших предметів без переходу права власності на вантаж.

Консигнаційні угоди передбачають поставку консигнантом товарів на консигнаційний склад агента (консигнатора) для їх подальшої реалізації на ринку консигнатора впродовж визначеного часу. До моменту реалізації право власності на товар залишається за консигнантом.

Орендні угоди. У міжнародній практиці застосовуються угоди:

- а) *рейтинг* — короткотермінової оренди;
- б) *хайринг* — середньотермінової оренди;
- в) *лізинг* — довготермінової оренди.

Угодами на оренду оформлюються відношення майнового найму, за якими орендодавець однієї країни передає орендатору з іншої країни майно в тимчасове користування за узгоджену плату.

Предметом такої угоди бувають транспортні засоби, туристичні та інші товари короткочасного використання.

Середньотермінова оренда укладається на транспортні засоби, обладнання, сільськогосподарські машини з експлуатаційним персоналом або без нього, довготермінова, як правило, — на конторське, будівельно-монтажне та технологічне обладнання, а також стосовно певних підприємств.

Клірингові міжнародні угоди використовуються для забезпечення товарної збалансованості поставок та платежів між двома країнами.

Інвестиційні угоди передбачають довготермінові вкладення капіталу в різні сфери економіки. Розрізняють інвестиції фінансові, реальні, валові, чисті, приватні та державні. При іноземному інвестуванні реалізацію угоди про інвестування може бути здійснено у формі спільних підприємств.

Подана стисла характеристика основних зовнішньоекономічних угод визначає загальний підхід до практики світового ринку.

Завдання для перевірки знань

1. Суб'єкт А згідно з зовнішньоекономічним договором поставив в Україну суб'єкту В товарів на суму 10 000 доларів США. Якому типу відповідати-ме договір у разі, коли:

а) суб'єкт В за поставлений товар повинен перерахувати суб'єкту А 10 000 доларів США;

б) суб'єкт В за поставлений товар повинен відправити товар на 10 000 доларів США;

в) суб'єкт В зобов'язується за дорученням суб'єкта А за винагороду продати поставлений товар іншому суб'єкту.

2. Перелічити основні види зовнішньоекономічних угод, наявність яких передбачена законодавством.

3. Назвати форми зустрічної торгівлі, які застосовуються в міжнародній практиці.

4. Суб'єкт А поставив суб'єкту В сировину для переробки в готову продукцію шляхом використання виробничих можливостей суб'єкта В. Якому виду угоди відповідає ця операція?

ПІДРОЗДІЛИ ВЛАСНОЇ БЕЗПЕКИ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

12.1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАСНОЇ БЕЗПЕКИ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Зміцнення законності і правопорядку в державі, підвищення ефективності боротьби зі злочинністю і корупцією, у тому числі з її організованими формами, у сучасних умовах стає одним із головних напрямків діяльності всіх державних органів і суспільства в цілому.

Економічні, соціальні негаразди, низькі темпи реформування суспільства, відсутність належної профілактичної роботи, ще недостатня ефективність діяльності правоохоронних та інших державних органів, а також наявність серйозних прогалин у законодавстві з питань боротьби зі злочинністю, насамперед з її організованими формами та корупцією, створюють передумови криміналізації суспільства, що безпосередньо впливає на діяльність митних органів.

Враховуючи постійне загострення соціальної напруженості та криміногенної ситуації, впровадження концептуальних принципів організації власної безпеки митних органів України дозволяє вживати ряд правових, оперативних, адміністративно-управлінських, соціально-психологічних, технічних, режимних заходів щодо надійного захисту митних органів від злочинних зазіхань на їх особовий склад та діяльність, попередження та припинення правопорушень з боку митних службовців і завдання шкоди економічним інтересам держави, створити безпечні умови для оптимального функціонування митної системи.

12.1.1. Загальні положення

Власна безпека митних органів означає стан їх захищеності від зовнішніх і внутрішніх чинників, який забезпечує здатність протистояти дезорганізуючим діям, дозволяє зберігати працездатність особового складу та необхідний для виконання службових функцій оперативний технічний потенціал митних органів.

До *зовнішніх чинників*, що впливають на власну безпеку митних органів, належать:

- протиправна зовнішньоекономічна діяльність юридичних і фізичних осіб, яка завдає шкоди економічним інтересам України;
- спрямування міжнародних і національних злочинних угруповань, а також окремих осіб з протиправними намірами щодо особового складу та діяльності митних органів з метою створення сприятливих умов для проведення контрабандних операцій і скоєння інших злочинів;
- недостатня матеріальна забезпеченість і правова захищеність співробітників.

До *внутрішніх чинників*, які впливають на власну безпеку митних органів, належать:

- низька ефективність контролю за повсякденною діяльністю митних службовців з боку керівників різних ступенів, що створює передумови до зловживань службовим становищем і порушень митних правил деякими співробітниками;
- недоліки в управлінському і виховному процесі в колективах, внаслідок чого мають місце порушення трудової дисципліни, відхилення від діючих технологій митного контролю, недбале ставлення до виконання своїх службових обов'язків і т. ін.;
- низький професійний рівень частини працівників митних органів, недоліки в професійній підготовці;
- прорахунки в підборі і розстановці кадрів, нездоровий морально-психологічний клімат у деяких колективах;
- корумпованість та інша протиправна діяльність митних службовців.

Зазначені протиправні та інші негативні дії співробітників передбачають відсутність безпосереднього зв'язку зі структурами організованої злочинності. Причинами подібних проявів можуть бути всілякі конфліктні та інші негативні життєві ситуації, як правило, матеріального і психологічного порядку, способом виходу із яких вибирається здійснення протиправних діянь. Відомо, що відмінність злочинної поведінки від правомірної коріниться в системі орієнтацій, поглядів і соціальних установок. Як правило, конкретний привід (наприклад, матеріальна скрута) тільки спонукає до злочину того, у кого вже склалася установка на правопорушення.

12.1.2. Завдання підрозділів власної безпеки митних органів України

1. Виявлення, попередження та припинення фактів злочинних замірян на службову діяльність митних органів, їх співробітників і членів їх сімей, завдання шкоди економічним інтересам України.

2. Попередження проникнення до кадрового складу митних органів осіб, раніше засуджених за скоєні злочини або із злочинними намірами.

3. Захист життя і здоров'я співробітників митних органів та членів їх сімей від погроз та злочинних посягань у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків.

4. Виявлення та перевірка інформації щодо корупційних дій посадових осіб митних органів, ознак інших злочинних діянь, а також фактів порушення митного законодавства співробітниками митних органів.

5. Інформаційне забезпечення керівництва ДМСУ, регіональних митниць та митниць щодо оперативної обстановки у сфері власної безпеки та дотримання чинного законодавства при виконанні службових обов'язків посадовими особами митних органів.

6. Забезпечення керівництва митних органів, кадрових підрозділів інформацією для використання в проведенні виховної та профілактичної роботи з особовим складом, зміцненні службової дисципліни, підвищенні пильності службовців митних органів.

7. Контроль за станом фізичної охорони і надійністю захисту службових приміщень митних органів, зберігання службових бланків та документів, печаток, зброї, боеприпасів, спецзасобів, а також матеріальних цінностей.

8. Збереження державної та службової таємниці у сфері діяльності митної служби, перекриття можливих каналів витоку такої інформації, захист електронного банку даних та іншої узагальненої інформації, надходження якої стороннім особам може завдати шкоди державним інтересам.

9. Профілактика правопорушень та інших дій митних службовців, які завдають шкоди державі та компрометують митні органи.

12.1.3. Принципи організації роботи з забезпечення власної безпеки митних органів

Базуються на:

- законності;
- поважанні та дотриманні прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України;
- адекватності заходів, що здійснюються щодо забезпечення власної безпеки, зовнішнім та внутрішнім чинникам, розумній достатності цих заходів;
- єдності системи забезпечення власної безпеки і централізації її управління;
- передовому матеріально-технічному оснащенні;
- компетентності;
- комплексному використанні сил і засобів.

Критеріями оцінки стану забезпечення власної безпеки митних органів є їхня здатність нормально функціонувати і якісно вирішувати поставлені завдання із забезпечення захисту економічних інтересів України, а також надійність захисту особового складу митних органів.

Правову основу забезпечення власної безпеки в митних органах складають Конституція та інші закони України, постанови Верховної Ради України, Митний кодекс України, декрети, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти Держмитслужби України та положення про відділи (сектори) власної безпеки на місцях.

Дотримання прав і свобод співробітників митних органів у процесі забезпечення власної безпеки гарантується Конституцією і зако-

нами України, Митним кодексом України, нормативними актами Держмитслужби України, які регламентують діяльність митних органів, завдання, функції і права співробітників підрозділів власної безпеки.

12.1.4. Система забезпечення власної безпеки

Система забезпечення власної безпеки базується на:

— загальному рівні діяльності з забезпечення власної безпеки, який реалізується всіма підрозділами митних органів;

— спеціальному рівні діяльності з забезпечення безпеки митних органів, який реалізується Управлінням власної безпеки Держмитслужби України і підрозділами власної безпеки та контролю регіональних митниць та митниць.

Загальне керівництво роботою із забезпечення власної безпеки в системі митних органів здійснює Голова Держмитслужби України.

Персональну відповідальність за стан власної безпеки в підрозділах центрального апарату Держмитслужби, центральних митних установах, регіональних митницях та митницях несуть їх керівники, в межах встановленої компетенції, та Управління власної безпеки та контролю ДМСУ і підрозділи власної безпеки на місцях.

Управління власної безпеки та контролю ДМСУ у межах своєї компетенції розробляє і реалізує разом із зацікавленими підрозділами та у взаємодії з правоохоронними органами програми забезпечення безпеки центрального апарату, центральних митних установ, регіональних митниць та митниць, координує роботу й керує діяльністю підрозділів власної безпеки на місцях.

Управління власної безпеки та контролю ДМСУ підпорядковується безпосередньо Голові Державної митної служби України. У регіональних митницях та митницях створені підрозділи власної безпеки (відділи, сектори). Організаційна структура і штат їх устанавлюються залежно від конкретних завдань та обсягів роботи.

Підрозділи власної безпеки регіональних митниць (митниць) підпорядковуються безпосередньо Голові Держмитслужби України й Управлінню власної безпеки та контролю ДМСУ.

Завдання, функції і права співробітників цих підрозділів регулюються відповідними положеннями про Управління власної безпеки та контролю ДМСУ, відділи та сектори власної безпеки регіональних митниць та митниць, які затверджуються Головою Держмитслужби.

Підрозділи власної безпеки ведуть у межах своєї компетенції і згідно з нормативними актами ДМСУ інформаційно-пошукову роботу в інтересах вивчення завдань із забезпечення безпеки митних органів, у тому числі з перевірки співробітників митних органів.

Підрозділи власної безпеки відповідно до ст. 17 Митного кодексу України з питань власної безпеки взаємодіють зі Службою безпеки країни, Міністерством внутрішніх справ, Генеральною прокуратурою, Державною податковою адміністрацією, Державним комітетом з питань охорони державного кордону України, іншими міністерствами і відомствами.

12.1.5. Основні напрямки діяльності з забезпечення власної безпеки на загальному рівні

Удосконалення системи комплектування кадрами митних органів, у тому числі введення до порядку прийому на роботу співробітників положень, які зобов'язували б дотримання вимог щодо забезпечення безпеки митних органів.

Підвищення якості підготовки працівників для митних органів в навчальних закладах, а також співробітників, які навчаються в системі індивідуального та позаузівського навчання, введення до навчальних планів тем занять з питань особистої безпеки, пильності при виконанні службових обов'язків та поза робочим часом, аналізу взаємовідносин працівників поза службовими зв'язками та взаємовідносин у сім'ї; виховання у них почуття гордості за свою роботу; вироблення здатності протистояти спробам фізичного насильства з боку осіб із злочинними намірами.

Обмеження доступу до особових справ співробітників.

Відстеження питань, пов'язаних із заборонаю співробітникам митних органів займатися підприємництвом, працювати за сумісництвом, мати членство в політичних партіях, порушеннями інших вимог нормативних актів Держмитслужби.

Знання морально-психологічного клімату в колективах, врахування його особливостей у попередженні ситуацій, які можуть негативно впливати на стан власної безпеки в підрозділах.

Підвищення правової, матеріальної та соціальної захищеності, поліпшення умов праці, відпочинку і побуту митних службовців.

Орієнтування керівного та особового складу митних органів на виявлення учасників зовнішньоекономічної діяльності, злочинних угруповань і окремих осіб зі злочинними намірами щодо митних органів, їх особового складу, фактів погроз на їх адресу, а також можливих каналів витоку службової інформації.

Удосконалення заходів із захисту таємних і конфіденційних документів та інформації, в тому числі по лініях зв'язку, протидія технічному проникненню злочинних угруповань і окремих осіб зі злочинними намірами до такої інформації.

Удосконалення системи заходів щодо фізичної і технічної охорони адміністративних будинків, приміщень і споруд митних органів, оцінювання ступеня їх захищеності; встановлення необхідного режиму безпеки, перевірка надійності їх захисту. Розробка відповідних захисних дій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій і загрози захвату об'єктів. Створення оперативних груп для протидії можливим екстремістським проявам проти об'єктів митної інфраструктури та особового складу.

12.1.6. Основні напрямки діяльності з забезпечення власної безпеки на спеціальному рівні

Комплектування підрозділів власної безпеки професійно підготовленими співробітниками з необхідним досвідом оперативної роботи, з високими морально-вольовими якостями та знаннями митного законодавства.

Упровадження спеціальної системи відбору кадрів для підрозділів власної безпеки.

Призначення керівників підрозділів власної безпеки регіональних митниць та митниць здійснюється за узгодженням з Управлінням власної безпеки та контролю ДСМУ наказами Голови Держмитслужби України.

Виявлення та перехоплення корисливих устремлінь до особового складу та діяльності митних органів, членів сімей митників з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, злочинних угруповань та окремих осіб зі злочинними намірами. Перевірка причетності до корупційних та інших злочинних діянь співробітників, які допускають порушення митних правил та інші дії, що компрометують митні органи. Організація з цією метою взаємодії зі Службою безпеки України, Міністерством внутрішніх справ, Генеральною прокуратурою, Державною податковою адміністрацією, Державним комітетом з питань охорони державного кордону України.

Організація та проведення профілактичної роботи серед особового складу митних органів з метою попередження з їх боку правопорушень та скоєння інших дій, що компрометують Державну митну службу України, підвищення пильності при виконанні службових функцій, усунення причин і умов, котрі сприяють здійсненню посадових та інших правопорушень.

Утримування в полі зору осіб, звільнених із митних органів за компрометуючих обставин, та їх можливих зв'язків з працюючими співробітниками в корисливих цілях.

Регулярне здійснення аналізу та оцінки інформації щодо оперативної обстановки в митних органах по лінії забезпечення власної безпеки, вироблення пропозицій щодо удосконалення цієї роботи.

Проведення службових розслідувань, перевірок щодо співробітників митних органів, стосовно яких надходить інформація про скоєння ними дій з ознаками корупції, інших правопорушень, а також за фактами втрат таємних документів та витоку таємної інформації, службових відомостей, оволодіння якими особами зі злочинними намірами може завдати шкоди економіці держави, призвести до втрат зброї, особистих митних забезпечень інспекторів, службових посвідчень та бланків митних документів суворого обліку.

Виявлення фактів підготовки замахів на життя та здоров'я співробітників митних органів у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, а також загроз на адресу їх та членів їхніх сімей, організація у зв'язку з цим заходів щодо їх захисту та перевірки такої інформації.

Управління власної безпеки та контролю ДСМУ при перевірці фактів погроз та розбійних нападів відносно співробітників митних органів і намагань втягнути їх у корупційну діяльність проводить такі заходи:

- повідомляє керівництво Держмитслужби України про факти погроз або фізичного нападу відносно співробітників митних органів, членів їх сімей та близьких родичів, що пов'язано з їх службовою діяльністю;
- проводить ретельну перевірку кожного факту погроз або інших злочинних дій, що загрожують здоров'ю;
- за фактом погроз заводять облікову справу, в якій зосереджуються всі матеріали з даного факту (заява потерпілого, повідомлення безпосереднього керівництва, план заходів щодо перевірки факту погроз чи нападу, план заходів з захисту, узгоджений із підрозділами митної варти, МВС тощо);
- організує здійснення необхідних заходів щодо їх охорони: взаємодію з відділеннями (службами) БК та ПМП регіональних митниць (митниць) та правоохоронними органами щодо взяття під фізичну охорону силами митної варти або спецпідрозділів МВС, чи вивезення в інше місце проживання до остаточного усунення загрози, що виникла.

Підрозділи власної безпеки на місцях діють відповідно до зазначених механізмів, при цьому з кожного факту нападу чи погроз та про результати розслідувань, перевірок доповідають в Управління власної безпеки та контролю ДСМУ.

Пам'ятка про зміст невідкладних заходів з попередження конфліктних ситуацій і про порядок дій у разі виникнення погроз та спроб посягань на життя, здоров'я, житло і майно працівників митних органів, відпрацьована відділом власної безпеки Східної РМ, знайшла широке втілення в митницях Східного регіону (див. додаток 12.1).

У результаті здійснення комплексу правових, організаційних і практичних заходів спільними зусиллями керівництва Держмитслужби, митних органів, Управління власної безпеки та контролю ДСМУ, підрозділів власної безпеки на місцях вдалося активізувати роботу з протидії проявам корупції в митних органах, розширився спектр позитивних тенденцій в організації профілактики цих негативних явищ, активізувалася боротьба з різноманітними негативними проявами і зловживаннями посадових осіб.

Таким чином, забезпечення власної безпеки службової діяльності митних органів стає життєво важливою потребою, одним із базових принципів їх функціонування. Посилення криміногенної обстановки в державі, виникнення активно діючих структур організованої злочинності, широке застосування криміногенних та психологічних методів впливу на особовий склад митних органів зумовлюють актуальність проблеми, що розглядається в даній темі, у тому числі і на близьку перспективу.

*Додаток 12.1***ПАМ'ЯТКА**

З метою попередження негативних проявів, а саме: погроз та спроб посягань на життя, здоров'я, житло і майно митників з боку окремих осіб, працівник митниці зобов'язаний:

1. При виконанні службових обов'язків не допускати дій, які б ініціювали виникнення конфліктних ситуацій.

2. При виявленні ПМП діяти відповідно до вимог діючих митних технологій, вести себе коректно і ввічливо, не принижуючи гідності особи, яка порушила митне законодавство України.

3. При складанні протоколу всебічно з'ясувати причини та умови, які сприяли ПМП, роз'яснити особі (порушнику) суть допущеного нею правопорушення та правомірність своїх дій при застосуванні санкцій, передбачених чинним законодавством України.

4. При можливості виникнення конфліктної ситуації, ініціатором якої є порушник митних правил, необхідно забезпечити присутність свідків, які, в разі необхідності, зможуть засвідчити нетактовну поведінку порушника, а також можливі з його боку факти погроз відносно працівника митного органу.

5. Якщо при з'ясуванні факту ПМП, процедури оформлення протоколу про ПМП, особа, винна в його здійсненні, відносно працівника митниці поводить себе нетактовно, брутально, застосовує психологічний тиск, висловлює на адресу співробітника або його сім'ї та близьких родичів погрози фізичної розправи, необхідно її попередити про неправомірність вищезазначених дій, міра відповідальності за здійснення яких передбачена чинним законодавством України.

6. Про конфліктну ситуацію, що склалася, необхідно терміново доповісти своєму безпосередньому керівникові (старшому зміни), який повинен вжити всіх можливих заходів щодо локалізації конфлікту, правового вирішення проблеми.

7. У випадках, коли при виконанні службових обов'язків на адресу працівника митниці (сім'ї та близьких родичів) висловлені погрози фізичної розправи або інформація щодо посягань на їх життя, житло і майно стала відома з інших джерел, необхідно за даним фактом проінформувати начальника митниці та керівника підрозділу власної безпеки митниці для вжиття відповідних заходів реагування на кожен випадок протиправних дій.

8. Спеціальні заходи з забезпечення безпеки працівників митних органів здійснюються відповідно до вимог Законів України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 11.12.98 р. № 312-XIV, «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.93 р. № 3782-XII.

9. У випадках, коли з метою захисту працівника митниці, його сім'ї та родичів вжиті спеціальні заходи безпеки, останнім необхідно суворо дотримуватися вимог, передбачених ними.

10. Відомості про заходи безпеки та про осіб, узятих під захист, є інформацією з обмеженим доступом.

12.2. ПРИКЛАДИ ВЖИТТЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ВЛАСНОЇ БЕЗПЕКИ МИТНИХ ОРГАНІВ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИЦЬ

Дотримання співробітниками митних підрозділів вимог щодо своєчасного інформування керівників митниць, підрозділів власної безпеки про факти погроз фізичної розправи, вимагання (здирництва), спроби втягування митників у злочинні, корумповані групи є основою в роботі підрозділів власної безпеки з забезпечення захисту життя, здоров'я працівників митних органів, профілактики правопорушень.

Приклад 1. На квартиру, де проживала мати головного інспектора відділу БКБ та ПМП Конотопської митниці І., де на той час був і сам І., прийшли двоє його знайомих Б. і Ю. Як було з'ясовано в подальшому, громадянин Б. мешкав у м. Конотоп, а громадянин Ю. — в Москві. Мета їх приходу — домовитися з митником про його сприяння контрабанді в Росію великої партії тютюнових виробів (контейнер — 5 т). Головний інспектор І. відмовився від участі в цій «операції».

У ході розмови між митником І. та прибулими виникла бійка, в результаті якої матері митника було завдано близько 40 ножових ран, від яких вона померла, а митнику І. — нанесено 3 ножових рани. У ході бійки головний інспектор І. зумів вискочити з квартири і про те, що сталося, телефоном повідомив у райвідділ міліції.

У зв'язку з тим що громадяни Б. і Ю. після скоєння злочину втекли, правоохоронними органами був об'явлений їх розшук.

Враховуючи той факт, що злочинці можуть помститися митнику І., бо він залишився живим, керівництвом Східної РМ та Конотопської митниці спільно з правоохоронними органами м. Конотоп із залученням співробітників митної варти Східної РМ та міліції була організована охорона митника І. впродовж усього часу перебування його в лікарні та протягом декількох місяців після скоєного громадянами Б. і Ю. злочину. Також були вжиті заходи щодо охорони сім'ї митника І., впродовж усього зазначеного періоду.

У подальшому, як було з'ясовано, десь через півроку громадянина Б. було знайдено вбитим у м. Києві, відносно громадянина Ю., так як він був громадянином іншої держави, правоохоронними органами України були вжиті оперативні заходи щодо його розшуку за місцем мешкання.

Як видно з цього прикладу, трагедія могла б не статися, якби головний інспектор Конотопської митниці І. своєчасно, в установленому порядку, проінформував керівництво митниці про неодноразові спроби громадянина Б., як було встановлено при службовому розслідуванні даного випадку, схилити його до участі в контрабанді товарів, тим самим втягти його в злочинну групу.

Приклад 2. У березні 1999 р. на квартиру начальника одного з відділів Куп'янської митниці зателефонував невідомий і зажадав 1000 доларів США. Через 3 дні невідомими особами були підпалені входні двері до квартири митника М., які він загасив своїми зусиллями. Знову через 3 дні на квартиру начальника відділу М. зателефонував той же невідомий і попередив, що підпалення дверей було лише попередженням.

На підставі інформації, яка надійшла від начальника відділу М., працівниками відділу власної безпеки Східної регіональної митниці та сектора власної безпеки Куп'янської митниці спільно зі співробітниками правоохоронних органів (Куп'янський МРВ УСБУ, ВБОЗ УМВС у Харківській області) були вжиті попереджувально-профілактичні заходи щодо забезпечення безпеки начальника відділу М., його сім'ї та житла, а також були здійснені оперативні заходи стосовно встановлення невідомих осіб, які підпалили двері квартири митника М. та вимагали передати їм валютні кошти — 1000 доларів США.

У ході проведення спеціальних оперативних заходів 15.03.99 р. був затриманий громадянин Ф., відносно якого ВБОЗ УМВС Харківської області було порушено кримінальну справу за ст. 144 ч. II КК України.

Наведений приклад свідчить, що зволікання начальником відділу М. Куп'янської митниці з інформацією керівництву митниці, підрозділів власної безпеки щодо погроз на його адресу могло б призвести до тяжких наслідків. Не дивлячись на те, що інформація надійшла з запізненням, вжиті співробітниками відділу власної безпеки Східної РМ, сектора власної безпеки Куп'янської митниці спільно з правоохоронними органами попереджувально-профілактичні та спеціальні оперативні заходи щодо захисту начальника відділу М., членів його сім'ї дали позитивний результат.

Завдання для перевірки знань

1. Які завдання покладаються на підрозділи власної безпеки митних органів України?

2. Структура та підпорядкованість підрозділів власної безпеки митних органів України.

3. Дії інспектора митної служби в разі виникнення конфліктної ситуації, ініційованої громадянином або представником суб'єкта ЗЕД — фірми, підприємства, організації, під час здійснення митного контролю, огляду, оформлення.

4. Дії інспектора митної служби при отриманні інформації про наявність погроз на адресу (адреси) працівника (працівників) митного органу.

5. Дії інспектора митної служби в разі надходження на його адресу або його сім'ї та близьких родичів погроз фізичної розправи:

1) при виконанні службових обов'язків;

а) на митному пункті пропуску;

б) у вантажному відділі;

2) поза виконанням службових обов'язків (наприклад, при вирішенні у вихідний день побутових питань — при покупці продуктів у магазині, на ринку виникла конфліктна ситуація, в результаті якої працівникові висловлена погроза фізичної розправи, і т. п.).

СПИСОК НОРМАТИВНОЇ ТА ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Митний кодекс України. — К., 2001.
- «Положення про Державну митну службу України», затверджене Указом Президента від 08.02.97 р. № 126/97.
- Указ Президента України (із змінами та доповненнями) «Про облік окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів) в Україні» від 07.11.94 р. № 659/94.
- Указ Президента України «Про вдосконалення державного контролю за якістю та безпекою продуктів харчування, лікарських засобів та виробів медичного призначення» від 01.02.99 р. № 109/99.
- Закон Української РСР (із змінами та доповненнями) «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 р. № 959-ХІІ.
- Закон Української РСР «Про митну справу в Українській РСР» від 25.06.91 р. № 1262-ХІІ.
- Закон України «Про Єдиний митний тариф» від 05.02.92 р.
- Закон України «Про ветеринарну медицину» від 25.06.92 р. № 2498-ХІІ (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 05.05.93 р. № 3180-ХІІ від 05.12.96 р. № 566/96-ВР, № 566/96-ВР від 05.12.96 р.).
- Закон України «Про карантин рослин» від 30.06.93 р. № 3348-ХІІ (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 18.06.97 р. № 367/97-ВР).
- Закон України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України з митних питань» від 28.01.94 р.
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.94 р. № 4004-ХІІ (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 17.12.96 р. № 607/96-ВР, від 11.09.97 р. № 331/97-ВР, від 18.11.97 р. № 642/97-ВР).
- Закон України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» від 18.11.97 р. № 637/97-ВР.
- Закон України «Про транзит вантажів» від 20.10.99 р. № 1172-ХІV.
- Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.93 р. № 713 «Про створення Державного гемологічного центру України».
- Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.94 р. № 465 «Про створення територіальних митних управлінь».
- Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.95 р. № 57 «Про затвердження Правил перетину державного кордону громадянами України».
- Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.95 р. № 198 «Про здійснення екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон» (із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.97 р. № 704).
- Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.95 р. № 665 «Про затвердження загальних правил відкриття та діяльності пунктів пропуску через державний кордон».

Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.96 р. № 793 «Про вдосконалення порядку тимчасового ввезення транспортних засобів на митну територію України».

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.96 р. № 673 «Про акредитацію та підготовку експертів-гемологів дорогоцінного, напівдорогоцінного та декоративного каміння».

Постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.96 р. № 1282 «Про мінімальну митну вартість імпортованих автомобілів та шин до них».

Постанова Кабінету Міністрів України від 02.12.96 р. № 1433 «Про встановлення мінімальної митної вартості на імпортовані лікєро-горілчані вироби та пиво».

Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.97 р. № 75 «Про внесення змін до ПКМУ від 24.10.1996 року № 1282».

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.97 р. № 63 «Про мінімальну митну вартість імпортованих тютюнових виробів».

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.97 р. № 64 «Про внесення змін до ПКМУ від 24.10.1996 року № 1282».

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.97 р. № 65 «Про ставки митних зборів».

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.97 р. № 65 «Про ставки митних зборів» (із змінами та доповненнями).

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.97 р. № 574 «Про затвердження Положення про вантажну митну декларацію».

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.05.97 р. № 502 «Про встановлення митної вартості на деякі товари, що підлягають обкладенню акцизним збором».

Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.97 р. № 748 «Про перелік відомостей, що оголошуються громадянами за встановленою формою в разі переміщення ними через митний кордон України товарів та інших предметів».

Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.97 р. № 1332 «Про затвердження Положення про основні засади організації перевезень радіоактивних матеріалів територією України».

Постанова Кабінету Міністрів України від 08.12.97 р. № 1358 «Про затвердження Положення про порядок державного контролю за міжнародною передачею товарів військового призначення».

Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.98 р. № 244 «Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України».

Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.98 р. № 264 «Про затвердження Положення про регіональну службу державного ветеринарного контролю на державному кордоні».

Постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.98 р. № 1598 «Про затвердження Порядку визначення митної вартості товарів та інших предметів у разі переміщення їх через митний кордон України».

Декрет Кабінету Міністрів України від 11.01.93 № 2-93 «Про порядок обкладення митом предметів, які ввозяться (пересилаються) громадянами в Україну».

Декрет Кабінету Міністрів України (із змінами та доповненнями) від 12.01.93 р. № 6-93 «Про квотування і ліцензування експорту товарів (робіт, послуг)».

Декрет Кабінету Міністрів України від 10.05.93 р. № 46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію» (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 11.06.97 р. № 333/97-ВР).

Постанова Верховної Ради України «Про введення в дію Митного кодексу України» від 12.12.91 р. № 1970-а ХІІ.

Наказ ДМКУ від 08.04.92 р. № 73 «Про створення митних установ».

Наказ ДМКУ від 04.11.92 р. № 205 «Про затвердження Положення про провадження в справах про порушення митних правил».

Наказ Державного митного комітету від 27.09.93 р. № 246 «Про затвердження положення «Про порядок митного оформлення перевезень товарів та інших предметів між митницями».

Наказ ДМКУ «Про затвердження Положення про зону митного контролю» від 06.05.95 р. № 198.

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.10.95 р. № 190 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 03.01.96 р. за № 6/1031).

Наказ Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі України від 24.02.96 р. № 133а (із змінами та доповненнями) «Про заходи МЗЕЗТОРГу України щодо забезпечення виконання Указу Президента України від 07.11.94 р. № 659/94».

Наказ Головної державної інспекції з карантину рослин Мінсільгосппродукту України від 25.09.96 р. № 72 на виконання Закону України «Про карантин рослин», прийнятого Верховною Радою України 30.06.93 р.

Наказ ДМСУ від 20.12.96 р. № 564 «Про створення регіональних митниць та митниць Державної митної служби України».

Наказ ДМСУ від 09.07.97 р. № 307 «Про затвердження Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації».

Наказ ДМСУ від 30.01.98 р. № 40 «Про введення нових класифікаторів видів митних та інших платежів, видів митних послуг, звільнень від сплати митних та інших платежів».

Наказ ДМСУ від 06.04.1998 р. № 184 «Про затвердження Інструкції з діловодства в митних органах».

Наказ ДМСУ від 04.05.98 р. № 267 «Про затвердження Положення про порядок контролю за ввезенням на митну територію України окремих видів товарів»

Наказ ДМСУ від 23.06.98 р. № 363 «Про затвердження Порядку справляння митних зборів, які нараховуються за вантажною митною декларацією», zareєстрований у Міністерстві юстиції України 14.07.98 р. № 443/2883.

Наказ ДМСУ від 30.06.98 р. № 380 «Про затвердження порядку заповнення граф вантажної митної декларації відповідно до митних режимів експорту, імпорту, транзиту, тимчасового ввезення (вивезення), митного складу, магазину безмитної торгівлі».

Наказ ДМСУ від 09.10.98 р. № 635 «Про затвердження Інструкції із заповнення та використання уніфікованої митної квитанції МД-1».

Наказ ДМСУ від 11.11.98 р. № 710 «Про затвердження Змін до Положення про порядок контролю за ввезенням на територію України окремих видів товарів».

Наказ Державної митної служби від 08.12.98 р. № 771 «Про затвердження Положення про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення».

Наказ Державного митного комітету України від 20.01.99 р. № 38 «Про затвердження порядку пропуску через митний кордон України та митного оформлення товарів, що підлягають експортному контролю».

Наказ Східної РМ від 04.02.99 р. № 66 «Про затвердження методичних рекомендацій при складанні протоколу про ПМП і провадженні в справах про ПМП».

Накази ДМСУ від 26.06.99 р. № 393 «Про затвердження Правил митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються через митний кордон України» від 08.12.99 р. № 771 та від 13.05.99 р. № 280 «Про затвердження Порядку митного оформлення автотранспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення зовнішньоторговельних вантажів та пасажирів».

Наказ НАК від 27.07.99 р. № 50 «Про порядок здійснення контролю за якістю та безпекою виробів медичного призначення в процесі їх державної реєстрації в Україні».

Наказ НАК від 07.10.99 р. № 069 «Перелік харчових добавок, що підлягають державній реєстрації в Україні».

Єдиний митний тариф України. — Одеса: Інформ-бізнес, 1994. — 368 с.

Класифікація товарів відповідно до Товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності.

Лист ДМСУ від 18.06.99 р. №20/1-1300-ЕП.

Пояснення до Товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності. — 1-ше вид. — Т. I—VI. — М., 1993.

Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД). — 2-ге вид. — М., 1993.

Вказівка Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 18.03.99 р. № 4 (надіслано листом ДМСУ 19.04.99 р. № 11/3-4228).

Кодекс України про адміністративні правопорушення. — К., 2001.

Конституція України (Основний Закон). — К., 1996.

Кримінальний кодекс України. — К., 2001.

Бандурка А.А., Пашко П.В., Василько В.В. Как уехать за границу. — Х.: ИАО фирмы “Эллада”, 1999. — 64 с.

Битяк Ю.П., Буй В.В. Адміністративне право України: Навч. посіб. — Х., 1999.

Богущий В.В., Волков С.Д. Провадження по справах про адміністративні правопорушення. — Х., 1996.

Деркач Л.В. Українська митниця: Вчора, сьогодні, завтра. — К.: АТ «Книга», 1998.

Керівники митних установ Слобожанщини: 1660—1870—1992—2000 / Державна митна служба України; Східна регіональна митниця; Ред. рада: О.Н. Ярмиш, О.М. Головка, П.В. Пашко та ін. — Х.: Каравела, 2000. — 208 с. — (Митна справа на Слобожанщині).

Коваль А.П. Ділове спілкування. — К.: Либідь, 1992.

Коваль Л.В. Адміністративне право України: Курс лекцій. — К., 1994.

Митниці Слобожанщини: Збірник архівних документів і матеріалів: 1660—1870—1992—2000 / Державна митна служба України; Східна регіо-

нальна митниця; Ред. рада: П.В. Пашко, В.В.Резнікова, Л.Є. Поліщук та ін.; Упоряд.: Л.П. Добреля, Л.Н. Момот та ін. — Х.: Каравела, 2000. — 496 с.: іл. — (Митна справа на Слобожанщині).

Молдаванов М.І., Сидорова Г.М. Сучасний діловий документ: Метод. посіб. — К.: Техніка, 1992.

На варті митних рубежів. Митна справа на Слобожанщині: 1660—1670—1992—2000 // Ред. рада: П.В. Пашко, О.Г. Даниленко, В.І. Коржик та ін. — Х.: Каравела, 2000. — 208 с.: іл.

Павлов А.П. Нариси з історії української митниці // Митний брокер. — 1999. — № 10—12.

Пашко П.В., Батушан О.Ф., Літвінов В.М. Критерії виявлення можливих порушень. Актуальні проблеми підготовки фахівців з митної справи // Матеріали науково-методичної конференції. — Дніпропетровськ: АМСУ, 2001. — С. 136—137.

Пашко П.В., Батушан О.Ф., Літвінов В.М. Щодо організації правоохоронної діяльності митного органу в боротьбі з контрабандою та порушеннями митних прав. Актуальні проблеми підготовки фахівців з митної справи // Матеріали науково-методичної конференції. — Дніпропетровськ: АМСУ, 2001. — С. 38—45.

Пашко П.В., Долгих Т.М., Миргород В.М. Захист національного споживача від ввезення на територію України неякісних та небезпечних рослинних жирів та олій // Вісник Академії митної служби України. — 1999. — № 1. — С. 37—40.

Пашко П.В., Долгих Т.М., Миргород В.М., Малярєвська О.Г. Припинення спроби контрабандного ввозу підакцизних товарів // Матеріали НМК “Актуальні проблеми підготовки фахівців для митної служби на сучасному етапі” / Державна митна служба України; Академія митної служби України. — Дніпропетровськ, 1998. — Ч. I. — С. 56—58.

Пашко П.В., Малярєвська О.Г., Долгих Т.М. Державне регулювання: проблеми класифікації та кодування товарів // Актуальные вопросы судебной экспертизы и криминалистики на современном этапе судебно-правовой реформы: Сборник научно-практических материалов (к 75-летию основания Харьковского НИИ судебных экспертиз им. засл. проф. Н.С. Бокариуса). — Х.: Право, 1998. — С. 208—210.

Пашко П.В., Філоненко О.А. Проблеми функціонування безконтактної технології митного оформлення ВМД у Східній регіональній митниці // Вісник Академії митної служби України. — 1999. — № 4. — С. 3—13.

Соловков Ю.П. В інтересах економічної безпеки держави // Уряд. кур’єр. — 1998. — 15 трав.

Соловков Ю.П. Мільярд гривень до казни держави // Уряд. кур’єр. — 1998. — 15 трав.

Соловков Ю.П. Українська митниця сьогодні // Уряд. кур’єр. — 1999. — 13 січ.

Соловков Ю.П. Митники перерахували до бюджету три мільярди гривень // Юрид. справа в Україні. — 1999. — 25 січ.

Соловков Ю.П. Митній службі України 8 років // Митні новини. — 1999. — № 1.

Тези лекцій з основ митної справи / За ред. О.І. Корнейчука, І.Г. Бережнюка, М.М. Іванюка. — Хмельницький: Хмельницький учбовий центр, 1996.

Шевчук С.В. Українське ділове мовлення. — К.: Вища шк., 1997.

Якуба О.М. Адміністративна відповідальність. — К., 1972.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ

ВІДЧУЖЕННЯ — продаж, дарування, обмін.

ВІЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ — розпорядження без митного контролю в Україні або за її межами товарами та іншими предметами, пропущеними через митний кордон України.

ГРОМАДЯНИ-НЕРЕЗИДЕНТИ — іноземні громадяни, особи без громадянства, громадяни України, які постійно проживають за кордоном, у тому числі ті, що тимчасово перебувають на території України.

ГРОМАДЯНИ-РЕЗИДЕНТИ — громадяни України, іноземні громадяни, а також особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, в тому числі ті, що тимчасово перебувають за кордоном України.

ДЕКЛАРАЦІЯ НА ВВЕЗЕННЯ-ВИВЕЗЕННЯ, ТРАНЗИТ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ ІНДИВІДУАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ, ВУЗЛА ЧИ АГРЕГАТУ (далі — декларація форми МД-7) — документ, у якому містяться відомості про власника транспортного засобу, транспортний засіб та мету переміщення ТЗ через митний кордон України. У декларації містяться зобов'язання про зворотне ввезення-вивезення, транзит та доставку ТЗ з одного митного органу в інший. Застосовується для здійснення митного оформлення ТЗ, що переміщуються через митний кордон України фізичними особами, контролю за виконанням зобов'язань про зворотне ввезення-вивезення, транзит та доставку ТЗ з одного митного органу в інший.

ДЕКЛАРУВАННЯ — обов'язкова заява за встановленою формою точних даних про мету переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів і про самі товари та інші предмети, а також будь-яких відомостей, необхідних для митного контролю та митного оформлення.

ДІЛОВОДСТВО — це діяльність, яка охоплює питання документування й організації роботи з документами в процесі здійснення управлінських функцій.

ДОКУМЕНТИ, ЩО ПІДТВЕРДЖУЮТЬ ПРАВОМІРНІСТЬ ВОЛОДІННЯ ТЗ:
— придбаними (отриманими) у фізичних та юридичних осіб — нотаріально засвідчені або засвідчені в консульських установах чи посольствах України в країні придбання договори купівлі-продажу, обміну чи дарування;
— придбаними в торговельних організаціях (фірмах, установах) — оформлені на відповідних бланках і завірені печатками оригінали рахунків, чеків, рахунків-фактур, інвойсів та ін.). У цих документах зазначаються дата продажу, марка, модель ТЗ, рік виготовлення, технічні дані ТЗ (номери кузова, шасі, двигуна), а також прізвище, ім'я, по батькові особи, що придбала ТЗ.

ДОКУМЕНТИ, ЩО ПІДТВЕРДЖУЮТЬ ПРАВОМІРНІСТЬ КОРИСТУВАННЯ ТЗ — нотаріально засвідчені доручення на право користування ТЗ, належним чином оформлені договори найму, оренди, прокату тощо.

ЄДИНИЙ МИТНИЙ ТАРИФ УКРАЇНИ — систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на територію України або вивозяться за межі її.

ЗАНУЛЕННЯ — це зумисне електричне з'єднання з нульовим захисним провідником неструмопровідних частин, які можуть виявитись під напругою.

ЗАХИСНЕ ЗАЗЕМЛЕННЯ — це зумисне електричне з'єднання з землею металевих неструмоведучих частин, які можуть виявитись під напругою.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПРО ЗВОРОТНЕ ВВЕЗЕННЯ-ВИВЕЗЕННЯ ТЗ (про доставку ТЗ з одного митного органу в інший, транзит) — письмове зобов'язання, що надається власником ТЗ або уповноваженою ним особою митним органам при тимчасовому ввезенні в Україну (вивезенні з України) ТЗ (доставку ТЗ з одного митного органу в інший або транзит ТЗ через митну територію України) з обов'язковим зазначенням терміну його виконання. Невиконання зобов'язання (в тому числі несвоєчасне виконання) тягне за собою відповідальність, установлену чинним законодавством.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРАКТ — матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних торгових партнерів, якщо інше не встановлено законом або міжнародним договором України, і спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

ЗОНА МИТНОГО КОНТРОЛЮ — частина пункту пропуску на митному кордоні України або в інших місцях, територія, в межах якої митниця здійснює митний контроль.

МЕХАНІЧНИЙ ТЗ — транспортний засіб, що приводиться в рух за допомогою двигуна.

МИТНА ПОЛІТИКА — система митних заходів держави стосовно ввозу іноземних товарів та вивозу своїх за кордон, частка торгової політики держави. Митна політика відображає інтереси господарства, спрямована на забезпечення активного торгового балансу шляхами обмеження імпорту та збільшення експорту.

МИТНА ТЕРИТОРІЯ — територія України, в тому числі території штучних островів, установок та споруд, які створюються в економічній (морській) зоні України, над якими вона має виключну юрисдикцію щодо митної справи, що становлять єдину митну територію.

МИТНЕ ЗАКОНОДАВСТВО — митна справа в Україні регулюється Законом «Про митну справу в Україні», Законом України про зовнішньоекономічну діяльність України, Митним кодексом України, Законом України про Єдиний митний тариф, іншими законодавчими актами України, прийнятими відповідно до цього Закону.

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ здійснюється відповідно до кодексу законів України та міжнародних її договорів. Україна може вступати в митні союзи з іншими державами, брати участь у діяльності міжнародних організацій з питань митної справи.

МИТНИЙ КОРДОН — це межі митної території України. Митний кордон України співпадає з державним кордоном України, за винятком меж спеціальних митних зон. Межі території спеціальних митних зон є складовою частиною митного кордону України.

МИТНИЦЯ ВІДПРАВЛЕННЯ — будь-який митний орган України, з якого для всієї кількості товарів та інших предметів або їх частини починається переміщення.

МИТНИЦЯ ПРИЗНАЧЕННЯ — будь-який митний орган України, де закінчується переміщення товарів та інших предметів.

МИТНІ ОБ'ЄКТИ — до митних об'єктів належать будівлі, споруди та мережі інженерного забезпечення (електро-, тепло-, водо- та газопостачання, каналізація), які знаходяться на балансі митного органу.

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ — здійснення контролю за дотриманням порядку переміщення товарів та інших предметів, огляд предметів, оформлення митних документів, накладення митного забезпечення, перевірка правильності заповнення вантажної митної декларації, нарахування сум, що підлягають сплаті, та інші дії, які здійснюються митними органами України з метою виконання законодавства України в галузі митної справи.

МИТО — податок на товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ УКРАЇНИ — Україна дотримується зобов'язань, що випливають з її міжнародних договорів. Якщо міжнародним договором України встановлені інші правила, ніж ті, що містяться в законодавчих актах України про митну справу, то застосовуються правила міжнародного договору.

ОХОРОНА ПРАЦІ — це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я людини в процесі праці.

ПАРТІЯ ТОВАРІВ:

— при перевезеннях залізничним транспортом — товари та інші предмети, що надходять на станцію призначення одночасно у складі однієї відправки на адресу одного вантажоодержувача від одного вантажовідправника з однієї станції відправлення;

— при перевезеннях іншими видами транспорту — товари та інші предмети, що відправляються на адресу одного одержувача за одним транспортним документом відповідно до транспортних правил, а також товари, що пересилаються за однією поштовою накладною або переміщуються як ручна поклажа однією особою, яка перетинає митний кордон України.

ПЕРЕВІЗНИК — власник товарів або уповноважена ним особа, яка безпосередньо володіє товарами та здійснює перевезення впродовж усього терміну їх переміщення між митницями України.

ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ — це ввезення на митну територію України, вивезення з цієї території або транзит через територію України товарів та інших предметів у будь-який спосіб, включаючи використання з цією метою трубопровідного транспорту та ліній електропередачі.

ПРЕДМЕТИ — будь-які предмети, що переміщуються через митний кордон України.

ПРИНЦИПИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ — Україна самостійно визначає митну політику, створює митну систему та здійснює митне регулювання на своїй території.

ПРОМІЖНА МИТНИЦЯ — будь-який митний орган, де здійснюється часткове довантаження, розвантаження, перевантаження товарів або інші операції з товарами, пов'язані з необхідністю зміни транспортного засобу, митного режиму, усунення загрози псування вантажу тощо.

ПРОПУСК ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ — дозвіл митниці на використання товарів та інших предметів на митній території України або за межами цієї території з метою, заявленою митниці.

ПУНКТ ПРОПУСКУ — це об'єкт для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю пасажирів, транспортних засобів та вантажів з метою перетину державного контролю України на шляхах сполучення: заліз-

ничного, автомобільного, повітряного, морського та річкового транспорту, а також пішохідних шляхах.

ПУНКТ ПРОПУСКУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ — територія або частина території залізничної, автомобільної станції, морського, річкового порту, аеропорту (аеродрому) з комплексом будівель, споруд та інженерно-технічних засобів, де здійснюються визначені законодавством види контролю з метою пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна.

РЕЖИМ ЗОНИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ — це порядок доступу та перебування в таких зонах, включаючи службових осіб, які безпосередньо забезпечують процес митного контролю, та громадян, які проходять митний контроль або уповноважені пред'явити такому контролю товари та інші предмети, а також порядок переміщення товарів та інших предметів за межі зони митного контролю.

СПЕЦІАЛЬНІ МИТНІ ЗОНИ — на території України можуть створюватися спеціальні митні зони різного типу. Статус і територія зазначених зон встановлюються Верховною Радою України відповідно до законів України про спеціальні митні зони.

СПЕЦІАЛЬНІ МИТНІ РЕЖИМИ — Україна може укладати з державами дво- та багатосторонні договори, які на основі взаємності встановлюють спеціальні митні режими, що передбачають пільгові умови для суб'єктів господарської діяльності цих держав.

ТИМЧАСОВЕ ВВЕЗЕННЯ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ТИМЧАСОВЕ ВИВЕЗЕННЯ — ввезення товарів та інших предметів на митну територію України за умови їх зворотного вивезення за межі України та вивезення з митної території України товарів чи інших предметів за умови їх зворотного ввезення.

ТИПИЗАЦІЯ ТЕКСТІВ — процес створення тексту-зразка, тексту-стереотипу, на основі якого можуть бути побудовані тексти аналогічного змісту, що відповідають подібним управлінським ситуаціям. При цьому мають бути якнайточніше збережені основні конструкції й формулювання тексту-зразка. Типові тексти, як правило, оформляють у вигляді спеціальних збірників.

ТОВАР — будь-яка переміщувана через митний кордон України продукція, в тому числі продукція, на яку поширюються права інтелектуальної власності, послуги, роботи, що є об'єктом купівлі-продажу або обміну.

ТОВАРИ АБО ВАНТАЖІ — будь-які товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України під митним контролем у будь-якому митному режимі, за винятком транспортних засобів, що перевозять ці товари та інші предмети.

ТРАНСПОРТНИЙ ЗАСІБ — технічний засіб, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також устанавлення на ньому спеціального обладнання чи механізмів.

ТРАФАРЕТИЗАЦІЯ ТЕКСТІВ — процес поділу всієї інформації групи однорідних документів на постійну і змінну з наступним включенням постійної інформації до банку документа. Отже, трафаретні тексти — це дослівне відтворення постійної інформації групи документів з пропусками для подальшого заповнення конкретного документа.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АЗ — акцизний збір
АПП — автомобільні пункти пропуску
БКБ та ПМП — боротьба з контрабандою та порушенням митних правил
ВБОЗ УМВС — відділ по боротьбі з організованою злочинністю Управління
Міністерства внутрішніх справ
ВРУ — Верховна Рада України
ГЕВ — господарсько-експлуатаційний відділ
ГЕМУ — господарсько-експлуатаційне митне управління
ДАІ — Державна автоінспекція
ДМКУ — Державний митний комітет України
ДМСУ — Державна митна служба України
ЗЕД — зовнішньоекономічна діяльність
ЗМІ — засоби масової інформації
М — мито
МВ — митна вартість
МВС — Міністерство внутрішніх справ
МД-7 — митна декларація форми 7
МЗ — митні збори
МКУ — Митний кодекс України
МЛ — митна лабораторія
м/п — митний пост
МРВ УСБУ — Міжрайонний відділ Управління Служби безпеки України
НСБ — несупроводжуваний багаж
ОП — охорона праці
ПДВ — податок на додану вартість
ПЕОМ — персональна електронна обчислювальна машина
ПММ — паливно-мастильні матеріали
ПМП — порушення митних правил
ПН — прикордонний наряд
п/п — пункт пропуску
ПС — повітряне судно
СКП — санітарно-карантинний пункт
СМГС — залізнична накладна
ТЗ — транспортний засіб
ТЗ(М)К — технічні засоби (митного) контролю
ТО — технічне обслуговування
ЦДС — центральна диспетчерська служба
ЦМР (СМР) — автотранспортна накладна

ВІДПОВІДІ ДО ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

До глави 1

1. 12 грудня 1991 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про введення в дію Митного кодексу України».

2. Створено 10 регіональних митниць, а саме:
Київська (місце дислокації — м. Київ);
Західна (місце дислокації — м. Львів);
Карпатська (місце дислокації — м. Ужгород);
Подільська (місце дислокації — м. Хмельницький);
Чорноморська (місце дислокації — м. Одеса);
Кримська (місце дислокації — м. Сімферополь);
Донбаська (місце дислокації — м. Донецьк);
Східна (місце дислокації — м. Харків);
Північна (місце дислокації — м. Київ);
Дніпровська (місце дислокації — м. Дніпропетровськ).

3. 12 грудня 1991р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про введення в дію Митного кодексу України». Цією Постановою також передбачено було і створення Державного митного комітету України як центрального митного органу України.

4. Начальник регіональної митниці призначається на посаду і звільняється з посади Головою Держмитслужби України.

5. Ст. 9 Митного кодексу України передбачені головні завдання митних органів України.

6. «Митний тариф України» — це систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на територію України або вивозяться за межі її території.

7. Мито — це податок на товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

8. Митна справа — порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, митне регулювання, пов'язане з установленням мит та митних зборів, процедури митного контролю та інші засоби проведення в життя митної політики.

9. Взаємодія митних органів із іншими правоохоронними і контролюючими органами здійснюється з метою запобігання порушень діючого митного законодавства, протидії контрабандному і протизаконному переміщенню через митний кордон товарів та інших предметів, їх належному оформленню.

10. Митному, санітарному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному.

11. Взаємодія здійснюється в таких напрямках:

- розробка і здійснення погоджених спільних заходів;
- розслідування і розкриття злочинів та інших правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- обмін інформацією;
- аналіз результатів і розробка нових форм взаємодії.

12. «Кордон», «Кільце», «Переогляд», «Аеропорт», «Потяг», «БОЗ», База», «Пошук», «Морпорт».

До глави 2

1. а, в, д, е.
2. б, в, д, е, ж, з.
3. автомобільні;
залізничні;
авіаційні;
морського сполучення;
річкового сполучення;
пішохідні;
пішохідні.
4. а.
5. Ні, тому що код першого ступеня захисту складається з чисел від 1 до 12.
6. Ні, тому що для другого ступеня захисту передбачено використання тільки синього, червоного та зеленого кольорів.
7. Ні, тому що голографічна етикетка відноситься до типів захисту результатів митного оформлення від підробок.
8. Зона митного контролю — визначена на митному кордоні України або в інших місцях територія, в межах якої митниця здійснює митний контроль.
9. Для більш ефективного здійснення митного контролю митними органами використовуються технічні і спеціальні засоби.
Пошукові засоби:
рентгенапарати;
металопшукачі;
оглядові дзеркала;
електрощупи;
галогенові ліхтарі;
ультрафіолетові ліхтарі та флуоресцентні фломастери;
мініскопи;
електронні ваги;
детектори дорогоцінних металів, дорогоцінних каменів, наркотичних речовин, валюти;
дозиметри;
каратоміри.
Комплекти хімічних реактивів:
індикаторів вибухових речовин;
хімічних реактивів для дослідження документів зі зміненним початковим змістом;
для визначення наркотиків;
для визначення проб дорогоцінних металів.
10. За достатніх підстав вважати, що громадянин переміщує через митний кордон України товари, які підлягають обліку і контролю інших державних органів, товари, з яких справляється мито, митні збори та інші митні платежі, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонене або обмежене, митний орган має право провести огляд, а також переогляд ручної поклажі та багажу з розпакуванням багажу цього громадянина. Переогляд транспортних засобів, товарів, предметів може бути проведено за наявності підстав вважати, що переміщувані через митний кордон транспортні засоби, товари, предмети містять предмети контрабанди, предмети, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, товари та пред-

мети, заборонені до переміщення через митний кордон України згідно з чинним законодавством України.

11. Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу в разі відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюється:

— якщо є достатні підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин чи можуть завдати матеріальної шкоди громадянам, підприємствам;

— якщо громадянин чи його представник не з'явився впродовж місяця з дня надходження несупроводжуваного багажу;

— якщо товари пересилаються в міжнародних поштових відправленнях; — у разі залишення на території України ручної поклажі і багажу з порушенням зобов'язання про їх транзит через територію України.

12. Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмове рішення начальника митного органу або особи, яка їх заміщує, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно пред'явити приховувані товари.

13. Особисті митні забезпечення інспекторів використовуються для відображення результатів здійснення митного контролю на документах, що подаються митницям для митного оформлення при переміщенні через митний кордон України вантажів, валюти, цінностей, багажу, транспортних засобів, пошти тощо.

14. У митному режимі експорту.

15. У другому полі у графі 1 «Тип декларації».

16. Рекламні буклети та календарі будуть використані в ході проведення виставки і їх митне оформлення має бути проведено в митному режимі імпорту (випуск у вільний обіг).

17. Не підлягають.

18. Спеціальні митні режими огляду речей застосовуються за погодженням з ДМСУ в митницях, де обладнано зони (коридори) спрощеного митного контролю, в разі переміщення громадянами через митний кордон України речей, що не підлягають обов'язковому декларуванню та митному обкладенню і не підпадають під категорії предметів, на переміщення яких через митний кордон України встановлено заборони чи обмеження.

До глави 3

1. б.   5. в.   9. б.

2. б, г.   6. а.   10. в.

3. в.   7. в.   11. б.

4. в.   8. г.

12. Ні, не треба, бо такий контроль було проведено на митному кордоні.

13. Ні, не можуть, тому що з кожного виду товару може бути встановлено тільки один вид квоти.

14. Інспектор митниці складає протокол про порушення митних правил згідно зі ст. 108 (2) МКУ.

15. Ні, бо митне оформлення товарів здійснюється тільки в тій митниці (митницях), яка зазначена в ліцензії.

16. Обов'язкова сертифікація в органах стандартизації та метрології.

17. Санітарний контроль.
Карантинний дозвіл.
Радіологічний контроль.
Сертифікація в органах стандартизації та метрології.
  18. 1) Проведення матеріалознавчих, хімічних, технічних досліджень і експертиз з метою:
    - уточнення класифікації речовин, матеріалів, виробів (товарів), що переміщуються через митний кордон України, підтвердження їх складу, марки тощо;
    - запобігання переміщенню через державний кордон заборонених предметів та речовин, екологічно шкідливих для життя і діяльності людини та навколишнього середовища;
    - захисту інтересів національних виробників;
    - захисту інтересів споживачів.
  - 2) Проведення експертиз речовин і матеріалів з метою встановлення їх виду та найменування для успішної боротьби з незаконним обігом товарів, наркотичних речовин, валютних, культурних, історичних цінностей та ін.
  - 3) Проведення експертиз з метою підготовки висновків, необхідних для встановлення коду товару згідно з УКТ ЗЕД.
  - 4) Визначення токсичності продукції хімічної промисловості та суміжних з нею інших галузей.
  - 5) Віднесення речовин до:
    - сильнодіючих, отруйних, психотропних, наркотичних, прекурсорів; пожежо-, вибухо- та радіаційнонебезпечних.
  - 6) Проведення лабораторних перевірок якості етилового спирту, нафтопродуктів та іншої продукції, перевірка якої регламентується нормативними документами та листами ДМСУ і наказами начальника РМ.
  - 7) Виконання робіт з метою надання рекомендацій для ідентифікації товарів щодо відповідності контрольним спискам.
19. Статистика (від італійського *stato* — держава) — вид практичної діяльності, спрямованої на збір, обробку, аналіз та публікацію статистичної інформації. Також мають на увазі і зведені, підсумкові показники, які відносяться до будь-якої галузі діяльності. Головне завдання статистики — одержання та своєчасне представлення державним органам достовірних даних. Статистика зовнішньої торгівлі — галузь економічної статистики, що характеризує обсяги та динаміку зовнішньої торгівлі, її географічний розподіл, товарний склад, частку країн у товарообігу, значення для країни зовнішньої торгівлі. Статистика зовнішньоекономічних зв'язків вивчає результати, форми і методи торговельно-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних і валютно-фінансових взаємовідносин, співробітництво в галузі міжнародних перевезень та ін. Серед різних форм зовнішньоекономічних зв'язків найбільш важливою та розповсюдженою є зовнішня торгівля. Дані широко використовуються при розробці цільової зовнішньоекономічної політики та її здійсненні.
20. Звітні дані базуються на зведеннях транспортних та товарних документів, які надходять від учасників зовнішньоторговельної діяльності. Вихідними даними при формуванні митної статистики зовнішньої торгівлі є повідомлення, що містяться у вантажних митних деклараціях, котрі заповнюються при митному оформленні товарів. Включаються всі товари, ввезення і вивезення яких змінює матеріальні ресурси держави. Велике значення має питання про ціни, за якими враховуються експортні та імпорتنі товари. На основі даних аналізується динаміка торгівлі держави з іншими країнами. Дані використовуються також для розрахунків бюджетної ефективності експорту-імпорту.

21. Митна статистика призначена для вирішення таких завдань:

- забезпечення повного та достовірного обліку даних про експорт та імпорт держави;
- аналіз основних тенденцій, структури та динаміки зовнішньоторговельних товаропотоків держави разом з аналізом його макроекономічної ситуації;
- інформаційне забезпечення вищих органів державної влади та управління при прийнятті ними рішень у галузі митної політики та державного регулювання зовнішньої торгівлі;
- аналіз кон'юнктури ринку держави;
- контроль за нарахуванням митних платежів;
- здійснення валютного контролю в межах компетенції митних органів;
- представлення даних митної статистики для складання торговельного та окремих статей платіжного балансів держави;
- сприяння в здійсненні державами взаємного обміну інформацією з митної статистики зовнішньої торгівлі;
- вирішення інших завдань, обумовлених національною митною політикою.

22. Інформація з зовнішньої торгівлі, яка подається митним органам державними органами, підприємствами, установами, організаціями і громадянами, може використовуватися виключно в митних цілях. Конфіденційною вважається інформація, що міститься у вантажних митних деклараціях стосовно учасників зовнішньоекономічних зв'язків. Представлення відомостей про експортно-імпорتنі операції конкретних учасників ЗЕД заборонено, за винятком випадків, передбачених законодавчими актами держави та нормативними документами Держмитслужби України.

До глави 4

1. Пиво, тому що предмети, призначені для представницьких цілей, продукти харчування, вино, горілчані вироби, пиво, тютюнові вироби пропусकाються в Україну після сплати мита (наказ ДМК України від 14.02.92 № 31 зі змінами і доповненнями, внесеними листом ДМКУ від 23.05.94 № 11/2-2879).

2. Сплатити всі необхідні за законодавством податки і збори при оформленні в митному відношенні транспортного засобу в режимі імпорту за декларацією форми МД-1 (лист ДМСУ від 14.02.97 р. № 11/1-1403; від 12.07.99 № 15/1-2101-ЕП).

3. Предмети, ввезені на територію України для офіційного (службового) й особистого користування організаціями та особами, що користуються на території України митними пільгами, до закінчення встановленого терміну зворотного вивозу мають бути заявлені митниці відповідно до ст. 71 МКУ, а саме:

- вивезені за межі цієї території;
- або заявлені митниці з метою вільного використання;
- або передані митниці з метою передачі у власність державі;
- або передані митниці для зберігання;
- або знищені під контролем митниці, якщо такі товари та інші предмети не можуть бути використані як вироби або матеріали.

4. Якщо немає серйозних підстав вважати, що в багажі іноземного громадянина під виглядом предметів офіційного (службового) користування переміщуються інші предмети, зазначені предмети звільняються від митного огляду (наказ ДМК України від 14.02.92 № 31 зі змінами і доповненнями, внесеними листом ДМКУ від 23.05.94 № 11/2-2879).

5. Направити даний автомобіль за документами контролю доставки у внутрішню митницю для оформлення, тому що автотранспорт, призначений для офіційного (службового) й особистого користування, який належить підприємствам інофірм, їх співробітникам, членам родин зазначених вище осіб, пропускається в Україну без сплати мита. Такий автотранспорт підлягає доставці у встановленому порядку в митні установи за місцем проживання власника для вирішення питання про випуск (наказ ДМК України від 14.02.92 № 31 зі змінами і доповненнями, внесеними листом ДМКУ від 23.05.94 № 11/2-2879).

6. Товари та інші предмети пропускаються через митний кордон України з метою:

- вільного використання на митній території України або за її межами;
- тимчасового ввезення на митну територію України чи тимчасового вивезення за межі її;
- транзиту через територію України (ст. 69 МКУ).

7. Товари та інші предмети пропускаються після завершення митного оформлення в тому обсязі, який відповідає меті їх переміщення через митний кордон України (ст. 69 МКУ) після проведення та завершення митних процедур.

8. Визначаємо митну вартість — у інвойсі 18 000 DM дорівнює 43 920 грн.
Митний збір (006) = $15 \times 4,64 = 69,60$ грн.
Митний збір (010) = $43\,920 \times 0,2\% = 87,84$ грн.
Мито = $1998 \times 0,1 \text{ євро} \times 4,78 = 955,04$ грн.
Акцизний збір = $1998 \times 0,3 \text{ євро} \times 4,78 = 2865,13$ грн.
ПДВ = $(955,04 + 2865,13 + 43\,920) \times 20\% = 9548,03$ грн.
Таким чином, загальна сума = $69,6 + 955,04 + 2865,13 + 9548,03 + 87,84 = 13\,525,64$ грн.

9. Митна вартість (МВ) за рахунком = 39 040 грн.

МЗ (006) = $15 \times 4,64 = 69,60$ грн.
МЗ (010) = $39\,040 \times 0,2\% = 78,08$ грн.
М = $1788 \times 0,3 \text{ євро} \times 4,78 = 2563,99$ грн.
АЗ = $1788 \times 0,6 \text{ євро} \times 4,78 = 5127,98$ грн.
ПДВ = $(2563,99 + 5127,98 + 39040) \times 20\% = 9346,39$ грн.
ЗС = $69,6 + 78,08 + 2563,99 + 5127,98 + 9346,39 = 17195,04$ грн.

10. МВ за рахунком-фактурою = 51 240 грн.

Приймаємо для розрахунку вартість, визначену експертом (51 574 грн.)
МЗ (006) = 69,60 грн.
МЗ (010) = $51\,574 \times 0,2\% = 103,15$ грн.
М = $51\,574 \times 30\% = 15\,472,2$ грн.
ПДВ = $(15\,472,2 + 51\,574) \times 20\% = 13\,409,24$ грн.
ЗС = $69,6 + 103,15 + 15\,472,2 + 13\,409,24 = 29\,054,19$ грн.

11. МВ за рахунком-фактурою = 1160 грн.

Приймаємо для розрахунку вартість, визначену експертом (1354 грн.)
МЗ (006) = 69,60 грн.
МЗ (010) = $5 \text{ дол.} \times 4,64 = 23,2$ грн.
М = $1988 \times 1,5 \text{ євро} \times 4,78 = 14\,253,96$ грн.
ПДВ = $(14\,253,96 + 1354) \times 20\% = 3121,59$ грн.
ЗС = $69,6 + 23,2 + 14\,253,96 + 3121,59 = 17\,468,35$ грн.

12. У разі проживання громадянина в прикордонному районі України та за наявності в нього довідки місцевих органів (іноземних) про те, що зазначена продукція вирощена на ділянках, які перебувають у користуванні цих громадян (лист ДМСУ від 07.10.99 №09/1-3206-ЕП).

13. За умови подання митниці для проведення митного оформлення таких документів (лист ДМСУ від 11.03.98 №11/1-2369):

- що підтверджують переїзд громадянина на постійне місце проживання;
- що підтверджують родинні відносини;
- свідоцтва про смерть;
- орденських книжок або нагородних посвідчень.

14. Довірити відправку іншій особі, яка діятиме за нотаріально засвідченим дорученням власника багажу.

15. Під «зоною митного контролю» розуміється частина пункту пропуску на митному кордоні України або в інших місцях, територія, в межах якої митниця здійснює митний контроль.

Межі зони митного контролю встановлюються відповідними положеннями («Положення про зони митного контролю») для кожного пункту пропуску в місцях митного контролю пасажирів, транспортних засобів, вантажів та інших предметів.

В авіаційних пунктах пропуску зони митного контролю встановлюються в залах митного огляду, на стоянках і в літаках із початком митного оформлення до відправлення та в інших місцях, визначених у портах для оформлення вантажів і пасажирів. При здійсненні митного контролю можуть установлюватися тимчасові зони митного контролю на термін, необхідний для проведення митного контролю у повному обсязі.

У пунктах пропуску зони митного контролю визначаються митницею за погодженням із прикордонними військами України.

16. У зонах митного контролю встановлюється відповідний режим.

«Режим зони митного контролю» — це порядок доступу та перебування в таких зонах, включаючи службових осіб, які безпосередньо забезпечують процес митного контролю, та громадян, котрі проходять митний контроль або уповноважені пред'явити такому контролю товари та інші предмети, а також порядок переміщення товарів та інших предметів за межі зони митного контролю.

Режимні правила в зонах митного контролю розробляються митницями України й обов'язкові для виконання співробітниками державних прикордонних контрольних органів та осіб, що прямують через кордон.

Доступ у зони митного контролю дозволяється тільки службовим особам, які безпосередньо беруть участь у технології контролю, а також співробітникам спеціальних підрозділів органів МВС та СБ України за письмовим розпорядженням керівників цих підрозділів при здійсненні заходів по боротьбі з організованою злочинністю. Громадяни, які перетинають митний кордон України, представники організацій, підприємств та установ, що отримують чи відправляють товари та інші предмети, допускаються до зон митного контролю на підставі дійсних для в'їзду (виїзду) документів чи транспортних та інших документів на отримання, відправлення товарів чи інших предметів.

17. Згідно зі ст. 32 Митного кодексу України особистий огляд як виняткова форма митного контролю може проводитися за письмовим рішенням начальника митниці або особи, яка його заміщує, за наявності обґрунтованих підстав, що особа, яка перетинає митний кордон або знаходиться в зоні митного контролю, приховує на собі предмети контрабанди або предмети, що є об'єктом порушення митних правил.

18. Уніфікована митна квитанція МД-1 може використовуватися у випадках:

- прийняття на зберігання речей, предметів, що належать громадянам і не пропущені митницею через митний кордон України при ввезенні в Україну чи при вивезенні з України;
- прийняття на зберігання валюти та цінностей, що належать громадянам, які прямують через митний кордон і не пропущені митницею при ввезенні в Україну чи при вивезенні з України;

- вилучення національної валюти та цінних паперів України при ввезенні без підстав;
- прийняття сум мита, митних та інших зборів і податків, передбачених чинним законодавством.

До глави 5

1. Митна вартість товару 17 500,93 грн.

Ставка ввізного мита 15 %.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	17 500,93	15 %	2625,14	01

2. Митна вартість товару 160 000 грн.

Кількість 20 000 кг.

Ставка імпортного мита 1 євро за 1 кг.

Курс євро 4,8 грн. за 1 євро на день подання ВМД.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	20 000 кг	1 євро за кг	96 000	01

3. Митна вартість товару 80 000 грн.

Кількість 25 000 л.

Ставка ввізного мита 2 %, але не менше 0,05 євро за 1 л.

Курс євро 4,8 грн. за 1 євро на день подання ВМД.

У даному випадку застосовується специфічна ставка імпортного мита, бо при застосуванні адвалерної ставки сума мита становить 1600 грн., що менше ніж 0,05 євро за 1 л.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	25 000 л	0,05 євро за 1 л	6000	01

4. Загальна митна вартість, зазначена у граfi 12 ВМД, становить 15 240 грн.

Термін перебування товарів під митним контролем 23 дні.

При нарахуванні митного збору за перебування товарів під митним контролем день, зазначений у провізній відомості як термін їх доставки до митниці призначення, та день завершення митного оформлення товарів до терміну перебування під митним контролем не включається (лист ДМСУ від 28.08.98 р. № 15/1-1984-ЕП).

За перші 15 календарних днів плата не стягується.

За наступні 6 днів плата становить 0,3 % від загальної митної вартості.

При заповненні граfi 47 ВМД у колонці «Ставка» робиться підрахунок ставки.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
001	15 240	0,05 % × 5 днів = 0,25 %	38,1	01

5. Загальна митна вартість, зазначена у графі 12 ВМД, становить 105 434,54 грн. Термін перебування товарів під митним контролем 96 днів.

При нарахуванні митного збору за перебування товарів під митним контролем день отримання митницею призначення інформації залізниці та проставлення відтиску штампа «Під митним контролем» на товаро-провідних документах та день завершення митного оформлення товарів до терміну перебування під митним контролем не включається (лист ДМСУ від 28.08.98 р. № 15/1-1984-ЕП).

За перші 15 календарних днів плата не стягується.

За наступні 80 днів плата становить 4 % від загальної митної вартості.

При заповненні графи 47 ВМД у колонці «Ставка» робиться підрахунок ставки.

Заповнення графи 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
001	105 434,54	0,05% × 80 днів = 4%	4217,32	01

6. Загальна митна вартість, зазначена у графі 12 ВМД, становить 3400 грн. (що складає 755,56 доларів США, тобто менше 1000 доларів США). У цьому випадку застосовується тверда ставка — 5 доларів США.

Заповнення графи 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	—	5 доларів США	22,5	01

7. Загальна митна вартість, зазначена у графі 12 ВМД, становить 28 163,85 грн. (що становить 6258,63 доларів США, тобто більше 1000 доларів США). У цьому випадку застосовується ставка митного збору 0,2 % митної вартості.

Заповнення графи 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	28 163,85	0,2 %	56,33	01

8. Інспектор, який проводив митне оформлення, працював 3 години до перерви (ставка 20 доларів США), включаючи час, витрачений на дорогу до підприємства, 1 годину — в перерву (ставка 40 доларів США) та півгодини після перерви (ставка 20 доларів США), у тому числі час, витрачений інспектором на дорогу з підприємства до митної установи.

Всього він працював 4 години — в робочий час (бо робота працівника митниці впродовж неповної години обліковується як робота протягом цілої години) та 1 годину в позаробочий час.

Заповнення графи 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
003	4	20 доларів США	360	01
003	1	40 доларів США	180	01

9. Тип ВМД — «ІМ 31».

Вид платежу «012» — митний збір за митне оформлення тимчасово ввезеного (вивезеного) майна під зобов'язання про його зворотне вивезення (везення).

Ставка збору — 30 доларів США за основний аркуш; 15 — за додатковий.

Заповнення граfi 47 ВМД основного аркуша:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
012	—	30 доларів США	135	01

Заповнення граfi 47 ВМД додаткового аркуша:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
012	—	15 доларів США	67,5	01

Заповнення граfi В ВМД:

012 — 202,5 грн. Східна регіональна митниця, р/р 27034150 в АКІБ «Укр-сіббанк», м. Харків, МФО 370452,

де: 012 — шифр платежу;

202,5 грн. — загальна сума платежів за цим шифром. У даному випадку — 135 грн. + 67,5 грн.;

Східна регіональна митниця, р/р 27034150 (депозитний рахунок митниці) в АКІБ «Укрсіббанк», м. Харків, МФО 370452 — платіжні реквізити митної установи.

Заповнення граfi С ВМД:

012 п/д 155 від 12.08.99 р. 202,5 грн.,

де: 012 — шифр платежу;

155 — номер платіжного доручення, з якого проводиться списання коштів; 12.08.99 р. — дата сплати (надходження) платежу;

202,5 грн. — сума платежів за цим шифром, яка списується з даного платіжного доручення.

10. Розрахунок суми акцизного збору провадиться за формулою:

$$C_a = (B + C_m) \times A$$

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
027	25 829,51	55 %	14 206,23	01

11. Нарахування акцизного збору:

основа нарахування — об'єм двигуна одного автомобіля 1999 р. випуску, що в даному випадку складає 1984 см³.

Курс євро на момент подання ВМД — 4,9 грн. за 1 євро.

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
071	1984 см ³	0,6 євро	5832,96	01

12. Розрахунок суми акцизного збору провадиться за формулою

$$C_a = (B + C_m) \times A.$$

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	10	10 євро за шт.	490	01

13. Обчислення основи нарахування проводиться за формулою $(B + C_m)$, що в даному випадку становить 140 013 грн. (митна вартість, графа 45 ВМД) + + 29 400 грн. (імпортне мито «020» вид) = 169 413 грн.Розрахунок ПДВ провадиться за формулою $C_{\text{ПДВ}} = (B + C_m) \times \Pi / 100$. У даному випадку 169 413 грн. $\times$ 20 / 100 = 33 882,6 грн.

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
028	169 413	20 %	33 882,6	01

14. Обчислення основи нарахування проводиться за формулою $(B + C_m)$, що становить 140 337 грн. (фактурна вартість, графа 42 ВМД) + 9556,95 грн. (імпортне мито «020» вид) = 149 893,95 грн. У даному випадку в основу нарахування ПДВ включається фактурна вартість згідно з п. 4.3 ст. 4 Закону України «Про ПДВ» від 03.04.97 р. № 168/97-ВР, бо митна вартість менша фактурної.

Розрахунок ПДВ проводиться за формулою $C_{\text{пдв}} = (B + C_m) \times \Pi / 100$. У даному випадку $149\,893,95 \text{ грн.} \times 20 / 100 = 29\,978,79 \text{ грн.}$

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
028	149 893,95	20 %	29 978,79	01

15. До основи нарахування входить лише митна вартість, що становить 14 154,43 грн. (графа 45 ВМД), через те що мито в даному випадку нараховується умовно («06» СП) відповідно до Міжурядової угоди між Україною та Російською Федерацією про вільну торгівлю від 24.06.93 р.

Розрахунок ПДВ проводиться за формулою $C_{\text{пдв}} = B \times \Pi / 100$. У даному випадку $14\,154,43 \times 20 / 100 = 2830,89 \text{ грн.}$

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
028	14 154,43	20 %	2830,89	01

16. Обчислення основи нарахування проводиться за формулою $(B + C_a)$, що в даному випадку становить 439 732 грн. (митна вартість, графа 45 ВМД) + + 58 750 грн. (сума акцизного збору «071» вид) = 498 482 грн.

Розрахунок ПДВ проводиться за формулою $C_{\text{пдв}} = (B + C_a) \times \Pi / 100$. У даному випадку $498\,482 \text{ грн.} \times 20 / 100 = 99\,696,40 \text{ грн.}$

Імпортне мито в основу нарахування ПДВ не включається, через те що нараховано умовно («06» СП) відповідно до Міжурядової угоди між Україною та Туркменистаном про вільну торгівлю від 18.12.96 р.

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
028	498 482	20 %	99 696,40	01

17. Митна вартість — це ціна, що сплачена або підлягає сплаті на момент перетину митного кодону України.

18. Фактурна вартість — це вартість товару, передбачена угодою сторін та зазначена в рахунку-фактурі. Митна вартість — умовна, розрахункова величина.

19. При поставках товару за умовами, коли продавець передає товар покупцеві (або його представнику) в країні-експорту. Наприклад: EXW, FCA.

20. При поставках товару за умовами, коли продавець передає товар покупцеві на кордоні України — DAF.

21. Митна вартість = фактурна вартість + вартість транспортування до кордону України = 3000 + 1500 = 4500 доларів США.

22. *Хід рішення:*

Визначаємо групу товару. Виходячи з того, що інжир — це їстівний плід, відносимо його в групу 08 «Їстівні плоди і горіхи». Інжир знаходиться в товарній позиції 0804 «Фініки, інжир, ананаси, авокадо...», оскільки в нас інжир сушений, відносимо його до товарної підсубпозиції 0804 20 900.

Відповідь:

Товар «інжир сушений» класифікується в товарній підсубпозиції 0804 20 900.

23. Хід рішення:

«TWIX» — пісочне печиво з карамеллю, покрите молочним шоколадом, — можна віднести до шоколаду та інших харчових продуктів, що містять какао (1806) та до борошняних кондитерських виробів (1905).

Виходячи з того, що основним у даному продукті є те, що це печиво, тобто борошняний кондитерський виріб, відносимо його в товарну позицію 1905 у субпозицію 1905 30 — солодке печиво. Оскільки воно повністю вкрите шоколадом і має вагу 58 г, то присвоюємо код 1905 30 110.

Відповідь:

«TWIX» — пісочне печиво з карамеллю, покрите молочним шоколадом, класифікується в товарній підсубпозиції 1905 30 110.

24. Вид мита — адвалерне імпортерне мито, бо ставка (30 %) застосована у відсотковому відношенні до митної вартості.

Митна вартість товару 175 847,93 грн.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	175 847,93	25 %	43 961,98	01

25. Вид мита — адвалерне імпортерне мито, через те що нараховується у відсотках від митної вартості.

Митна вартість товару 205 143,94 грн., кількість 1000 штук, курс євро 4,8 грн. за 1 євро на день подання ВМД.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	С/П
020	205 143,94	12,6 %	25 848,14	01

26. Вид мита — комбіноване імпортерне мито, тому що ставка 30 %, але не менше 1,2 євро за 1 кг, поєднує адвалерне і специфічне імпортерне мито.

Митна вартість товару 50 000 грн., вага нетто 20 000 кг, курс євро 4,8 грн. за 1 євро на день подання ВМД.

У даному випадку застосовується специфічна ставка імпортерного мита, бо при застосуванні адвалерної ставки сума мита становить 15 000 грн., що менше ніж 1,2 євро за 1 кг.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	20 000 кг	1,2 євро за 1 кг	115 200	01

27. Вид мита — комбіноване сезонне імпортерне мито, через те що нарахування проводиться з 15 серпня по 10 грудня.

Митна вартість товару 184 200 грн., вага нетто 212 000 кг, курс євро 4,8 грн. за 1 євро на момент подання ВМД.

При цьому застосовується адвалерна ставка мита, бо 100 % більше 0,4 євро за 1 кг.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид платежу	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	184 200	100 %	184 200	01

До глави 6

1. а) згідно з установленим порядком до моменту ввезення на митну територію України вантажу до вантажного відділу митниці призначення подається один із документів контролю доставки АД, ПД чи ПП;

б) митниця відправлення після перевірки даних, які були передані засобами електронного зв'язку митницею призначення за оформленими АД, ПД чи ПП до ЦБД ІАМУ, дає дозвіл на переміщення вантажу через митний кордон;

в) інспектор митниці відправлення, використовуючи дані ЦБД ІАМУ, роздруковує два примірники витягу з електронної копії АД, ПД чи ПП на переміщувані товари. Перший примірник зберігається в митниці відправлення разом із примірниками всіх товаросупровідних документів. Другий — передається особі, що приймає заявлені товари до перевезення. Він використовується як довідковий документ упродовж усього терміну переміщення товарів, а по завершенні переміщення засвідчується печаткою митниці призначення та залишається у зазначеної особи як свідчення здійсненого переміщення;

г) виходячи з умов прикладу, якщо перевозиться вантаж, до якого іншими законодавчими актами не передбачені конкретні терміни доставки, час доставки вантажу в даному випадку складає 5 діб;

д) контроль за доставкою товарів у митницю призначення здійснює митниця відправлення їх. У разі виявлення фактів недоставки вантажу в митницю призначення справу про порушення митних правил заводить митниця, якій було надане відповідне зобов'язання про доставку вантажу в митницю призначення.

2. а) у цьому випадку вартість товару не перевищує еквіваленту 100 доларів, у зв'язку з чим вантажна митна декларація не оформляється митницею відправлення. При направленні такого вантажу в митницю призначення складається внутрішній транзитний документ на бланку «Провізної відомості» (форма МД-5);

б) заповнення провізної відомості;

Форма МД-5

ПРОВІЗНА ВІДОМІСТЬ

Видана _____ Київською регіональною _____ митницею
(назва митного органу)
Водію ТОВ «Схід» (м.Київ, вул. Я. Галана, буд. 22, кв. 45) Сидоренку О.О.
(повні дані про організацію та її представника чи громадянина, що здійснює
паспорт, серія МК №204506, виданий Жовтневим РВВС 11.09.91 р.
перевезення митних вантажів)
для перевезення до ТОВ «GFM» (м. Прага, Я. Гапека, буд. 45, кв. 6, Чехія)
(місце призначення)
та доставку у Чопську _____ митницю
в термін до « 11 » грудня 1999 р.
митного вантажу (багажу) масою 57 (п'ятдесят сім) кг кількість місць 1 (одне)
(цифрами та прописом)
загальною вартістю 97 (дев'яносто сім) доларів США
(цифрами та прописом)
відвантаженого автомобілем ГАЗ держ. № 23-23 КІ
по документу СМР №12456 від 01.12.99 р.
для пропуску за межі митної території України
(мета направлення вантажу)

№ з/п	Найменування вантажу та дані про власника	Кількість місць	Вид упаковки	Маса, кг	Вартість	Митне та інше забезпечення	Примітки
1	Запчастини до двигунів СМД-60	1	Дерев'яний ящик	57	97 доларів США	- · -	- · -

Провізну відомість склав інспектор Іванов В.М.
(підпис)

Провізну відомість та вказаний у ній вантаж (багаж) одержав Сидоренко О.О.
(підпис)

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Я, Сидоренко Олександр Олександрович, водій ТОВ «Схід», паспорт, серія МК №204506
(прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, дані паспорта)

зобов'язуюсь доставити перелічені предмети, які надійшли з ТОВ «Схід»
м. Київ, вул. Я. Галана, буд. 22, кв. 45

у кількості 1 місць, масою 57 кг, в Чопську митницю
(назва митниці)

за адресою 89500, м. Чоп, вул. Головна, 2

в термін до 11 грудня 1999 року

Мені відомо, що ці предмети знаходяться під митним контролем і в разі їх недоставки у митницю-призначення в зазначений термін буду нести відповідальність згідно з чинним законодавством. Зі змістом ст. 109 Митного кодексу України ознайомлений.

Адреса перевізника м. Київ, вул. Я. Галана, буд. 22, кв. 45

« 06 » грудня 1999 р. ( )
(підпис)

в) термін доставки вантажу в митницю призначення 11 грудня 1999 р.
(за умови, якщо провізна відомість оформлена 6 грудня 1999 року);

г) вирішення питання щодо заведення справи про порушення митних правил у разі недоставки вантажу до митниці призначення вирішує митниця відправлення.

3. Зберігання товарів під митним контролем можливе за наявності хоча б однієї з таких умов:

— підприємство має власні складські приміщення, які відповідають таким вимогам:

склад, призначений для зберігання товарів під митним контролем, повинен мати всі необхідні умови для забезпечення митного контролю, а саме — унеможливити вилучення зі складу поза митним контролем транспортних засобів і товарів, які в ньому зберігаються, та не допускати проникнення до складу сторонніх осіб, а також мати не менше двох засобів забезпечення (ідентифікації) на вході в закрите складське приміщення, один з яких має бути у віданні митного органу й мати засоби обліку та контролю для складів, призначених для зберігання наливних та насипних товарів;

— невинуватно великі відстані між знаходженням одержувача товару та митного ліцензійного складу;

— у зоні діяльності митного органу відсутні митні ліцензійні склади (далі МЛС);

— наявні МЛС не спроможні зберігати потрібні обсяги товарів;

— наявні МЛС не спроможні забезпечити спеціальні умови зберігання відповідних товарів;

- уезення вантажів благодійної допомоги;
- визнання митницею необхідності подальшого зберігання товарів під митним контролем у разі, якщо МЛС, на якому розміщено такі товари, не забезпечує дотримання митного режиму, а в зоні діяльності митного органу відсутні інші МЛС;

4. Передавання підприємству товарів та інших предметів на зберігання під митним контролем проводиться з дозволу начальника митниці, його заступника або іншої уповноваженої посадової особи, призначеної відповідним наказом по митниці.

5. Для розгляду питання про видачу товару на відповідальне зберігання під митним контролем до митного органу подаються такі документи:

- заява за підписами керівника та головного бухгалтера цього підприємства на ім'я начальника митниці;

- зовнішньоекономічний контракт (крім випадків надходження вантажів благодійної допомоги);

- договір комісії (в разі передання товару на зберігання комітентом);

- облікову картку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (подання облікової картки комітентом у разі надходження товарів на його адресу не є обов'язковим);

- товаросупровідні документи, що дають можливість ідентифікувати цей товар;

- договір оренди складу (якщо склад для зберігання орендується підприємством);

- договір підприємства з власником складу (якщо товар зберігається під митним контролем на складі підприємства, яке не є стороною контракту чи власником товару), яким передбачено відповідальність сторін за збереження товару та сплату всіх необхідних платежів;

- договір про повну матеріальну відповідальність, укладений відповідно до ст. 135-1 Кодексу законів про працю;

- попередня або попередня (акцизна) вантажна митна декларація в разі, якщо товари ввезено відповідно до вимог Положення про порядок контролю за ввезенням на митну територію України окремих видів товарів, затвердженого Наказом Держмитслужби України від 04.05.98 р. № 267;

- вантажна митна декларація, оформлена відповідно до митного режиму митного складу (якщо товар був попередньо розміщений на митному ліцензійному складі);

- копія довідки Державної податкової адміністрації про реєстрацію місць зберігання оптових партій алкогольних напоїв та тютюнових виробів у разі розміщення на зберігання цих товарів під митним контролем;

- у разі, коли передавання товарів на зберігання під митним контролем проводиться за участю підприємства, що здійснює декларування на підставі договору, то до загального пакету документів додаються копія договору на декларування товару і копія кваліфікаційного свідоцтва особи, уповноваженої на декларування.

6. Відповідно до ст. 89 МК України товари та інші предмети можуть зберігатися під митним контролем упродовж шістьох місяців, окрім товарів та інших предметів з обмеженим терміном зберігання. Згадані товари та інші предмети (за винятком валюти та цінностей) зберігаються митницею, доки розмір суми складських митних зборів не перевищить вартість цих товарів та інших предметів.

7. При здійсненні митного контролю за товарами та іншими предметами, що зберігаються підприємствами, митниця має право, окрім здійснення інших операцій з контролю за операціями, проводити інвентаризацію товарів та інших предметів. При цьому вона має право:

— проводити підготовку товарів та інших предметів до продажу і транспортування (дробіння, формування відправок, сортування, упакування та перепакування);

— контролювати змішування товарів (компонентів) суб'єктом ЗЕД без надання отриманій продукції характеристик, що суттєво відрізняють її від вихідних складових;

— контролювати прості складальні операції.

8. Торговельні підприємства, яким доручатиметься реалізація майна, визначають на конкурсній основі податкова інспекція разом із митним органом.

9. Підставою для передачі майна для реалізації є акт опису, оцінки та передачі майна.

10. Можуть безплатно передаватися товарно-матеріальні цінності, які були в користуванні та знос яких становить понад 50 відсотків, закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення населення та на благодійні цілі.

11. Кошти, одержані від реалізації майна, перераховуються до державного бюджету в термін не пізніше 7 банківських днів від дня продажу.

12. Підлягає переробці або знищенню майно, якість якого не відповідає вимогам стандартів, небезпечне в санітарно-епідемічному відношенні або не пройшло відповідного випробування, карантинної обробки чи не придатне для реалізації.

13. Безплатно передається дитячим закладам таке майно:

одяг;

білизна, постільні речі;

шкарпетки, панчохи;

взуття;

шкільне приладдя;

книги для дітей дошкільного та шкільного віку;

іграшки;

предмети санітарії та гігієни.

До глави 7

1. Згідно зі ст. 100 Митного кодексу України контрабанда визначається як переміщення товарів, валюти, цінностей та інших предметів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах або групою осіб, які організувалися для заняття контрабандою, а також таке ж незаконне переміщення історичних цінностей, наркотичних засобів, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних, вибухових речовин, зброї і боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї).

2. Переміщення предметів із приховуванням від митного контролю — це їх переміщення через митний кордон:

— із використанням схованок або інших засобів, що утруднюють їх виявлення;

— шляхом надання одним предметам вигляду інших;

— шляхом подання до митного органу України як підстави для переміщення предметів підроблених документів або таких, які одержані незаконним шляхом, містять неправдиві дані чи є підставою для переміщення інших предметів.

Під переміщенням предметів поза митним контролем слід розуміти їх переміщення через митний кордон поза місцем розташування митниці або поза часом здійснення митного оформлення.

3. Під схованками слід розуміти спеціально виготовлені, обладнані або пристосовані предмети, а також конструктивні порожнини, ємності транспортних засобів, багажу тощо.

4. Підробленими слід вважати як фальшиві документи, так і справжні, до яких внесено неправдиві відомості чи окремі зміни, що перекручують зміст інформації щодо фактів, які ними посвідчуються, а також документи з підробленими відтисками печаток, штампів, підписами тощо.

5. Контрабанда товарів вважається вчиненою у великих розмірах, якщо їхня вартість у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. У випадках, коли вартість предметів менша від зазначеного розміру, відповідальність (за відсутності інших ознак злочину) настає за МК України як за порушення митних правил.

6. Через те що в перелік психотропних речовин, заборонених до перетинання митного кордону без спеціального документа, у більшості входять медичні препарати, в даному випадку громадянин повинен пред'явити рецепт лікаря або інший документ, що підтверджує його хворобу і приписує йому вживання безпосередньо цього медичного препарату. Якщо підтверджуючих документів немає, то цей громадянин передається правоохоронним органам для вирішення питання згідно з чинним законодавством.

7. Митна варта, її призначення, основні завдання.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.96 р. № 698 було затверджено Положення про митну варту. Митна варта входить до системи органів управління митною справою як її складова спеціалізована служба, що об'єднує відповідні підрозділи Держмитслужби, регіональних митниць та митниць.

Мета діяльності митної варти — забезпечення захисту економічних інтересів України, ведення ефективної боротьби зі злочинністю у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснення контролю за дотриманням законодавства про митну варту. Митна варта у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, Митним кодексом України та іншими законодавчими актами України.

Основні завдання митної варти:

— виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон або поза місцем і часом здійснення митного оформлення чи провадження підготовчих дій до таких порушень у прикордонних районах у взаємодії з Держкомкордоном;

— здійснення контролю за проходженням, охороною та супроводженням підакцизних товарів та інших предметів, у тому числі транзитних, що переміщуються через митну територію України.

8. Зміст функцій щодо митного супроводження підакцизних транзитних товарів підрозділами митної варти:

- забезпечення постійного митного контролю за цими товарами;
- обов'язкове доставляння цих товарів до митниць призначення;
- визначення способу охорони і супроводження, шляхів перевезень товарів, пунктів технологічних зупинок;
- порядку приймання-передачі транспортних засобів і документів між підрозділами митної варти;
- забезпечення недоторканності товарів та накладеного на транспортні засоби митного забезпечення у вигляді пломб чи печаток на час переміщення товарів (від митниці відправлення до митниці призначення).

9. Кількісний склад групи охорони і супроводження визначається, виходячи з таких положень:

- для супроводження поодинокого транспортного засобу без використання автомобілів митниці — 2 чоловіки;
- для супроводження колони від двох до чотирьох транспортних засобів без використання автомобілів митниці — 3 чоловіки;
- якщо формується колона з п'яти і більше транспортних засобів — додатково один інспектор на два транспортних засоби;
- якщо формується колона більше п'яти автотранспортних засобів, для забезпечення руху її необхідно отримати в органах ДАІ МВС дозвіл, передбачений Правилами дорожнього руху. Колона, яка складається з десяти транспортних засобів, повинна додатково супроводжуватися патрульним автомобілем ДАІ за окрему оплату, що вноситься згідно з порядком, установленим МВС.

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484 «Про затвердження переліку шляхів і напрямків транзиту підакцизних товарів через територію України та пункти на митному кордоні, через які здійснюється ввезення і вивезення цих товарів, та граничні терміни транзиту підакцизних товарів автомобільним і залізничним транспортом через територію України».

11. T_p (год) = 24 (год) × S (км) / V (км/год) × 10,
де 24 (год) — кількість годин у добі;
S (км) — довжина маршруту транзиту (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484);

V (км/год) — середня швидкість руху колони автотранспорту на годину;
10 (год) — сумарний час транзитного руху колони автотранспорту на добу.

12. 1. Попередні дані для розрахунків:

50 (км/год) — середня швидкість руху колони автотранспорту на годину, що супроводжується митною вартою;

10 (год) — дозволений сумарний час руху колони автотранспорту на добу;

2,12 (долара США/год) — собівартість охорони і супроводження одним інспектором митної варти;

0,354 (доларів США/год) — собівартість витрат на один кілометр пробігу.

2. Розрахункові формули

Формула вартості супроводження $B_{\text{супр}}$

$B_{\text{супр.}} (\text{дол.}) = 2 \times (C (\text{дол./год}) \times T_p (\text{год}) \times W + S (\text{км}) \times A (\text{дол./км}) \times W_a),$

де 2 — коефіцієнт, що враховує зворотний шлях групи супроводження до місця дислокації;

C — собівартість супроводження за годину на одну посадову особу митної варти;

T_p — розрахунковий час руху колони транспортних засобів від митниці відправлення до митниці призначення з урахуванням зупинок (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484);

W — кількість супроводжуваних посадових осіб групи супроводження митної варти (для супроводження поодинокого транспортного засобу без використання автомобілів митниці — 2 чол.; для супроводження колони від 2 до 4 транспортних засобів без використання автомобілів митниці — 3 чол.; якщо формується колона більше п'яти транспортних засобів — додатково один інспектор на два транспортні засоби);

S — довжина маршруту, яку визначає митниця відправлення (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 р. № 484);

A — собівартість одного кілометра руху (враховуючи використання автотранспорту митної варти);

W_a — кількість автомобілів супроводження на колону, визначається митницею відправлення (якщо для організації охорони і супроводження використовуються службові автомобілі митних органів — додатково один інспектор-водій для кожного такого автомобіля).

13. Діяльність підрозділів оперативного реагування митної варті щодо припинення незаконного переміщення товарів та інших предметів через державний кордон України поза місцем розташування пунктів пропуску регламентується:

— спільним наказом ДМСУ та Держкомкордону від 24.02.97 р. № 74/83 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії підрозділів Держкомкордону України та підрозділів митної варті ДМС України»;

— наказом ДМСУ від 03.06.97 р. № 247 ДСК «Про затвердження тимчасового положення про організацію та проведення підрозділами по боротьбі з контрабандою та іншими підрозділами ДМС України спеціальних операцій (оперативно-службових дій щодо виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил)».

14. Форми взаємодії митної варті з підрозділами Держкомкордону:

— проведення спільних операцій за єдиним планом та задумом;

— спільне розташування митно-прикордонних нарядів;

— обмін інформацією про наміри і спроби порушень державного кордону, незаконне переміщення товарів та інших предметів поза місцем розташування пунктів пропуску;

— узагальнення підсумків спільних заходів;

— у разі затримання на державному кордоні, в межах прикордонної смуги та прикордонного контрольованого району контрабанди посадові особи митної варті спільно з посадовими особами підрозділів Держкомкордону проводять документування протиправної діяльності затриманих осіб.

15. Залежно від завдань та цілей операції можуть бути створені такі види нарядів:

контрольний пост;

засідка;

група спостереження;

митний конвой;

група охорони та супроводження;

фільтраційний пункт;

група захвату;

група дізнання;

пересувна оперативна група.

До глави 8

1. Так, у діях ТОВ «ММММ» вбачаються ознаки порушення митних правил, передбачені ст. 110 МК України, тобто втрата митного забезпечення, та ст. 111 МК України — проведення вантажних операцій без дозволу митниці.

2. Так, майно було ввезено вчасно, про що свідчать відмітки митниці на кордоні, однак документи, необхідні для проведення митного контролю, у внутрішню митницю представлені не були, чим було допущено порушення митних правил, передбачене ст. 108 ч. 2 МК України.

3. Так, у діях фірми «СіГ» наявні ознаки порушення митних правил, передбачені ст. 113 МК України, тобто порушення зобов'язання про зворотне виве-

зення майна, та ст. 119 МК України — використання предметів, відносно яких надані пільги щодо обкладання митом, в інших цілях без дозволу митниці.

4. Так, з боку М.Б. Хасана вбачаються ознаки порушення митних правил, передбачені ст. 109 МК України, тобто недоставлення в митницю призначення предметів та документів у зазначений термін.

5. Так, Іваненко здійснив порушення митних правил, передбачених ст. 117 МК України — перевозив предмети, що були ввезені на митну територію України поза митним контролем.

6. Так, Петренко здійснив порушення митних правил, передбачених ст. 116 МК України — переміщення предметів поза митним контролем, у даному випадку поза часом здійснення митного оформлення.

7. Так, було здійснено порушення митних правил, передбачених ст. 115 МК України, тобто подані митному органу як підстави для переміщення предметів документи, що є підставою для переміщення інших предметів.

8. Завдання митних розслідувань:

- виявлення та припинення правопорушень;
- своєчасне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи;
- забезпечення виконання постанов у справах;
- виявлення причин та умов, які сприяли скоєнню митних правопорушень, зміцнення правопорядку та законності.

9. Стадії митних розслідувань:

- виявлення та припинення правопорушень, перевірка первинних повідомлень;
- розгляд матеріалів перевірки та прийняття рішення за ними;
- провадження митно-процесуальних дій за виявленим фактом;
- розгляд справи про порушення митних правил;
- виконання постанов у справах про ПМП;
- направлення у відповідні правоохоронні органи матеріалів про інші правопорушення.

10. Безпосереднє виявлення службовими особами митних органів порушень митних правил; повідомлення засобами масової інформації про факти митних правопорушень; матеріали, які надійшли з інших правоохоронних органів; повідомлення та матеріали іноземних митних та правоохоронних служб.

11. Рішення за результатами розгляду матеріалів:

- про порушення справи про ПМП;
- про направлення матеріалів у інші органи;
- про порушення кримінальної справи та проведення дізнання у справах про контрабанду;
- про відмову в порушенні справи про ПМП;
- про направлення повідомлення про злочин прокурору, органу попереднього слідства.

12. У протоколі зазначаються:

- дата і місце його складання;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові службової особи, що складала протокол;
- необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка порушила митні правила, якщо її встановлено;
- місце, час та суть порушення митних правил;
- стаття Митного кодексу України, що передбачає відповідальність за таке порушення митних правил;
- прізвища та адреси свідків, якщо вони є;
- пояснення особи, яка порушила митні правила.

13. Постанова про накладання адміністративного стягнення звернена до виконання митним органом України, що виніс постанову, після закінчення терміну її оскарження (10 днів з дня винесення постанови), а в разі подання скарги на постанову митного органу — у день прийняття рішення судом про відмову в її задоволенні.

14. Сума штрафу має бути сплачена особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше 15 діб з дня вручення або надіслання їй постанови, а в разі оскарження або опротестування такої постанови — не пізніше 15 днів з дня винесення рішення про залишення скарги або протесту без задоволення. Названа сума у валюті України або в іноземній валюті вноситься право-порушником у митний орган, який виніс постанову у справі, або в установи банків України.

15. Рішення про конфіскацію (ст. 41 Конституції України) предметів приймається судом за місцем знаходження митного органу.

До глави 9

1. Усі документи, що надійшли до митного органу, підлягають обов'язковому розгляду.

Попередній розгляд документів здійснюється керівником загального відділу (канцелярією) митного органу або іншою уповноваженою на це посадовою особою відповідно до розподілу обов'язків між працівниками.

Метою попереднього розгляду документів є розподілення їх на ті, що потребують обов'язкового розгляду керівництвом митного органу або виконавцями відповідно до їх функціональних обов'язків; визначення необхідності реєстрації документів; установлення за необхідності термінів виконання вимог документів, які передаються структурним підрозділам чи безпосереднім виконавцям.

2. Текст — головний елемент документа. Через це підготовка текстової частини — одна з найголовніших операцій у документуванні й діловодстві.

Текст будь-якого документа складається з логічних елементів: вступу, доказу, закінчення. У вступі адресат готується до сприйняття теми (зазначається причина, що привела до укладення, викладається істина питання і т.д.). У доказі подається суть питання (докази, пояснення, міркування, що супроводжуються цифровими розрахунками, посиланнями на законодавчі акти й інші матеріали). У закінченні формулюється мета, заради якої складено документ. Воно може бути активним чи пасивним. Активне закінчення точно зазначає, яку дію має виконувати адресат. Мета пасивного закінчення — проінформувати адресата про якийсь факт, обставину тощо.

3. Основним принципом реєстрації документів є однократність. Кожний документ реєструється в одному митному органі лише один раз: вхідні — в день надходження або не пізніше наступного дня, якщо документ надійшов у робочий час, створювані — у день підписання або затвердження. У разі передачі зареєстрованого документа з одного структурного підрозділу до іншого він повторно не реєструється.

4. До комплексу парадної літньої форми інспекторів (чоловіків) входить: кашкет з вишитою кокардою золотавого кольору; костюм напіввовняний, що складається з кителя і штанів навипуск; сорочка білого кольору; краватка чорного кольору; туфлі чорного кольору шкіряні; шкарпетки літні чорного кольору; пасок шкіряний чорного кольору.

5. Термін носіння шапки зимової для радників митної служби — 3 роки.
6. 4 пари шкарпеток літніх;
2 пари шкарпеток зимових.
7. Право на носіння форменого одягу мають атестовані працівники митних органів, яким присвоєно персональні звання.
8. Металеві кокарди носяться на шапках і пілотках.
9. Технічне обслуговування заключається в обов'язковому і своєчасному проведенні робіт з перевірки їх справності та укомплектованості, усуненні виявлених несправностей, догляді за ТЗ в обсязі, передбаченому інструкціями з експлуатації, які забезпечують постійне утримання їх у справному стані та готовності до використання за призначенням.
10. Автомобілі бувають трьох типів:
легкові;
вантажні;
спеціальні.
11. **Планування** — комплекс заходів з організації правильної експлуатації автомобілів, технічного забезпечення службової і господарської діяльності митного органу.
12. Технічне забезпечення — це комплекс заходів, які проводяться з метою підтримання техніки в налагодженому стані і в постійній готовності до використання, забезпечення надійної їх роботи, швидкого відновлення техніки, яка вийшла з ладу. Воно складається з організації і здійснення правильної експлуатації та ремонту машин, а також постачання митних органів технікою й автотехнічним майном.
13. Основними показниками технічного стану автомобільної техніки є коефіцієнт технічної готовності ($K_{\text{ТГ}}$), який визначає ступінь готовності технічно справного рухомого складу до перевезень. Він визначається для одиниці рухомого складу відношенням кількості днів ($D_{\text{Т}}$), у які одиниця рухомого складу була технічно справна, до загальної кількості календарних днів ($D_{\text{К}}$) за звітний період:

$$K_{\text{ТГ}} = D_{\text{Т}} / D_{\text{К}}.$$

14. Стоянкою машин називається закрите приміщення або місце під наметом, а також відкриті майданчики, обладнані для зберігання відремонтованих, заправлених і технічно обстежених машин.
15. ZX — визначається, як різниця між установленою нормою міжремонтного пробігу ($\Pi_{\text{м}}$) і фактичним пробігом ($\Pi_{\text{ф}}$):

$$ZX = \Pi_{\text{м}} - \Pi_{\text{ф}}.$$

До глави 10

1. Службова особа — державні службовці, а також службовці громадських організацій, які мають право вчиняти офіційні дії, що породжують, змінюють або припиняють конкретні правовідносини. До службових осіб належать особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також займають постійно чи тимчасово в державних, громадських установах, організаціях та на підприємствах посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядних чи адміністративно-господарських обов'язків або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням.

2. Права, обов'язки і відповідальність службових осіб митних органів визначаються Митним кодексом України, Положенням «Про порядок і умови проходження служби в митних органах України» та іншими нормативними актами. Конкретні обов'язки та права службових осіб митних органів визначаються на основі типових кваліфікаційних характеристик і відображаються в посадових положеннях та інструкціях.

3. Забороняється спільна служба в одному митному органі (підрозділі) осіб, які є близькими родичами чи свояками (батьки, подружжя, брати, сестри, сини, дочки, а також брати, сестри, батьки та діти подружжя), якщо за службовим становищем один із них підлеглий або підконтрольний іншому. Службові особи митних органів не можуть бути членами політичних партій та рухів, брати участь у діяльності інших об'єднань громадян, що мають політичні цілі. Службові особи митних органів не мають права вчиняти дії, передбачені ст. 5 Закону «Про боротьбу з корупцією».

4. Друкованим виданням, які поширюються на область з широкою географією і охоплюють різні верстви населення; газетам з максимальними в регіоні тиражами; виданням нерозважального спрямування.

5. Інформація, адресована широкому загалу, може бути опублікована в місцевій пресі чи електронних ЗМІ — основні події з життя митниці, репортажі чи повідомлення про затримання на кордоні, боротьба з контрабандою тощо. Роз'яснення митного законодавства доцільніше подавати в спеціальних телевізійних програмах або в галузевих виданнях, інформаційних бюлетенях і т.п.

6. Якщо володієте навичками журналіста, краще писати самому, до того ж як працівник митниці ви краще обізнані з сутністю проблеми, зможете глибше розкрити тему. Однак «довіряють» або ж «вірять» швидше сторонньому журналістові. Стосовно ж коментарів-роз'яснень до законодавчих актів краще і треба доручати цю роботу кваліфікованим фахівцям (за напрямками діяльності).

7. Усі теми однаково важливі з урахуванням завдань, поставлених перед митними органами. Однак читачам, зважаючи на поширену й досі упередженість у ставленні до митниці, цікавіші такі теми:

- випадки порушення законодавства з боку посадових осіб митниці;
- боротьба зі зловживаннями з боку суб'єктів ЗЕД, які завдають найвідчутніших збитків державі;
- правила переміщення предметів громадянами через митний кордон і відповідальність за порушення їх.

До глави 11

1. а) договір купівлі-продажу;
б) бартерна угода;
в) договір комісії.
2. Угоди купівлі-продажу, бартерна, на переробку давальницької сировини, консигнаційна, комісійна.
3. Товарообмін, зустрічна закупівля, зворотна закупівля, компенсаційні узгодження.
4. Операції на переробку давальницької сировини.

До глави 12

1.
  - виявлення, попередження та припинення фактів злочинних замірянь на службову діяльність митних органів, їх співробітників і членів їх сімей, завдання шкоди економічним інтересам України;
  - попередження проникнення до кадрового складу митних органів осіб, раніше засуджених за скоєні злочини або зі злочинними намірами;
  - захист життя і здоров'я співробітників митних органів та членів їх сімей від погроз та злочинних посягань у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків;
  - виявлення та перевірка інформації щодо корупційних дій посадових осіб митних органів, ознак інших злочинних діянь, а також фактів порушення митного законодавства співробітниками митних органів;
  - інформаційне забезпечення керівництва ДМСУ, регіональних митниць та митниць щодо оперативної обстановки у сфері власної безпеки та дотримання чинного законодавства при виконанні службових обов'язків посадовими особами митних органів;
  - забезпечення керівництва митних органів, кадрових підрозділів інформацією для використання під час проведення виховної та профілактичної роботи з особовим складом, зміцнення службової дисципліни, підвищення пильності службовців митних органів;
  - контроль за станом фізичної охорони і надійністю захисту службових приміщень митних органів, зберігання службових бланків та документів, печаток, зброї, боєприпасів, спецзасобів, а також матеріальних цінностей;
  - збереження державної та службової таємниці у сфері діяльності митної служби, перекриття можливих каналів витоку такої інформації, захисту електронного банку даних та іншої узагальненої інформації, оволодіння якими сторонніми особами може завдати шкоди державним інтересам;
  - профілактика правопорушень та інших дій митних службовців, які завдають шкоди державі та компрометують митні органи.
2. Управління власної безпеки та контролю Держмитслужби — відділ власної безпеки Регіональної митниці — сектор власної безпеки митниці. Сектор ВВ митниці підпорядковується відділу ВВ Регіональної митниці, який підпорядковується безпосередньо Голові служби і Управлінню власної безпеки.
3. При виконанні службових обов'язків не допускати дій, які б ініціювали виникнення конфліктних ситуацій. За фактом виникнення конфліктної ситуації, про причинні умови її виникнення терміново доповісти своєму безпосередньому керівникові (старшому зміни, начальнику митного поста, відділу), який вживає заходів щодо локалізації конфлікту, правового вирішення проблеми. Оформити картку конфліктної ситуації або внести відповідний запис у журнал обліку (реєстрації) конфліктних ситуацій.
4. При отриманні інформації (з офіційних чи оперативних джерел) щодо наявності погроз на адресу працівника митного органу з метою фізичної розправи, завдання шкоди його майну або помешканню співробітник митного органу повинен через свого безпосереднього керівника, а у випадках, вимагаючих негайного вжиття заходів щодо забезпечення безпеки працівника, самостійно за даним фактом інформувати начальника митниці або особу, яка його заміщує, та керівника підрозділу власної безпеки даної митниці.
  5. а) при виконанні службових обов'язків:
    - на митному пункті пропуску — за фактом погроз на його адресу доповісти старшому зміни, який, у свою чергу, доповідає начальникові митниці та керівникові підрозділу власної безпеки для вжиття попереджувально-профілактичних заходів щодо захисту;

— у вантажному відділі — за фактом погроз доповісти начальнику відділу або особі, яка його заміщує, який, у свою чергу, доповідає начальникові митниці та керівникові підрозділу власної безпеки для вжиття попереджувально-профілактичних заходів щодо захисту;

б) поза виконанням службових обов'язків (наприклад, при вирішенні у вихідний день побутових питань — при покупці продуктів у магазині, на ринку виникла конфліктна ситуація, в результаті якої працівникові висловлена погроза фізичної розправи):

— у цьому випадку відповідальність осіб, які допустили відносно громадян протиправні, насильницькі дії, умови здійснення яких не пов'язані з виконанням службових обов'язків потерпілими, передбачена КПК України.

Навчальне видання

Серія “Митна справа в Україні”

Аргунов Владислав Анатолійович, Батіг Василь Петрович, Березний Євген Миколайович, Бичков Віктор Васильович, Гончар Сергій Леонідович, Гордєєва Віра Петрівна, Гура Анатолій Харитонович, Даниленко Олександр Григорович, Долгих Тамара Миколаївна, Дуплій Ольга Федорівна, Іванов Олександр Іванович, Канівець Леонід Васильович, Коржик Валентин Іванович, Котковський Володимир Романович, Лад Володимир Борисович, Лашаков Ігор Миколайович, Левада Валерій Павлович, Лучнікова Лідія Михайлівна, Луценко Олександр Федорович, Максимов Валерій Петрович, Малярєвська Ольга Григорівна, Мамонов Семен Олександрович, Мартинов Максим Артемович, Мікуліна Наталія Геннадівна, Мисник Ігор Олександрович, Момотенко Андрій Борисович, Невечеря Віктор Іванович, Остапчук Валерій Васильович, Павлов Анатолій Петрович, Пашко Павло Володимирович, Пінський Сергій Дмитрович, Поліщук Людмила Євгеніївна, Прудніков Михайло Іванович, Пузіков В'ячеслав Анатолійович, Смарченко Ігор Миколайович, Соловков Юрій Петрович, Співаков Володимир Вікторович, Сушко Вадим Тимофійович, Трифонов Олександр Олексійович, Тютюнник Олександр Олесьович, Христенко Сергій Григорович, Чанцев Ігор Миколайович, Шевцов Володимир Олексійович, Шульга Марія Герасимівна.

ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ

Навчальний посібник

Керівник видавничих проектів *В.І. Карасьов*
Головний редактор *В.П. Розумний*
Редактор *Ю.А. Полулященко*
Коректор *О.М. Гречишкіна*
Комп'ютерна верстка *Д. А. Грека*
Обкладинка художника *П.В. Гусєва*

**В Україні книгу можна передплатити у будь-якому відділенні зв'язку.
Передплатний індекс 10828**

Підп. до друку 15.10.2001. Формат 60×90^{1/16}. Папір офс. Друк офс. Гарнітура шкільна.
Ум. друк. арк. 20. Обл.-вид. арк. 27,3. Зам. №

Київська обласна організація товариства “Знання” України
01034, м. Київ-34, вул. Стрілецька, 28. Свідоцтво ДК №125 від 20.07.2000.
Тел.: (044) 212-42-91. Факс: (044) 224-23-36.
E-mail: sales@society.kiev.ua; <http://www.znannia.com.ua>

**Книги видавництва "Знання" можна придбати
за адресами:**

- √ м. Київ, вул. Володимирська, 42, "Дніпро", тел. (044)224-92-40;
- √ м. Київ, вул. М. Грушевського, 4, "Наукова думка",
тел. (044)228-06-96;
- √ м. Київ, пл. Лесі Українки, 1, тел. (044)296-80-20;
- √ м. Вінниця, вул. Соборна, 38, "Дружба", тел. (0432)32-76-93;
- √ м. Дніпропетровськ, вул. Дзержинського, 1/3, СП "Мир",
тел. (0562)46-52-32;
- √ м. Донецьк, вул. Артема, 147-а, "Дом книги", тел. (0622)55-74-49;
- √ м. Житомир, вул. Київська, 59, "Знання", тел. (0412)37-27-42;
- √ м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 19, "Букініст",
тел. (03422)2-38-28;
- √ м. Івано-Франківськ, вул. Січових Стрільців, 78, "Арка",
тел. (03422)3-04-60;
- √ м. Запоріжжя, просп. Леніна, 151, "Сучасник", тел. (0612)33-12-27;
- √ м. Кіровоград, вул. Гайдара, 44, Бібколектор, тел. (0552) 27-73-31;
- √ м. Кривий Ріг, пл. Визволення, 1, "Букініст-салон",
тел. (0564)29-81-21;
- √ м. Львів, просп. Шевченка, 8, книгарня НТШ, тел. (0322)79-85-80;
- √ м. Луганськ, вул. Радянська, 58, "Глобус-книга",
тел. (0642)53-62-30;
- √ м. Луцьк, просп. Волі, 8, "Освіта", тел. (03322)2-46-14;
- √ м. Одеса, вул. Троїцька, 28, "Передплатні видання", ООО "Епос",
тел. (0482)22-10-80;
- √ м. Полтава, вул. Жовтнева, 60-а, "Планета", тел. (05322)7-20-19;
- √ м. Рівне, вул. Островського, 16, "Рівне-книга", тел. (0362)26-94-17;
- √ м. Сімферополь, вул. Куйбишева, 13, МСП "Ната",
тел. (0652)25-62-16;
- √ м. Суми, вул. Кірова, 8, АТП "Кобзар", тел. (0542)22-51-17;
- √ м. Тернопіль, вул. Танцорова, 11, "Навчальна книга — Богдан",
тел. (0352)25-18-09, 43-00-46, 25-37-53, 25-28-41;
- √ м. Харків, вул. Петровського, 6/8, "Вища школа",
тел. (0572)47-80-20;
- √ м. Херсон, вул. 9-го січня, 15, офіс 75, ПМКФ "Стиль-Плюс",
тел. (0552)24-22-96;
- √ м. Хмельницький, вул. Подільська, 25, "Книжковий світ",
тел. (03822)6-60-73;
- √ м. Чернівці, вул. О. Кубилянської, 37, "Художня книга",
тел. (03722)2-60-95;
- √ м. Чернігів, вул. Леніна, 45, "Будинок книги", тел. (046)227-30-03.

**Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям звертатися
за тел.: (044) 238-82-62, 224-80-43; факс: 238-82-68.
E-mail: sales@society.kiev.ua <http://www.books.com.ua>**